

3 MRT 2008

Groothandelsgebouw
Stationsplein 45
Postbus 29129
3001 GC Rotterdam
Tel. 010 - 280 94 45
Fax 010 - 433 00 76
E-mail: dsl@dorpstadenland.nl

PROJECTBUREAU ZEEWERINGEN	ACTIE	INFO
PROJECTMANAGER		
MANAGER PROJECTBEHEERSING		
SECRETARIAAT		
TECHNISCH MANAGER		
OMGEVINGSMANAGER		X
PROJECTSECRETARIS		X
CONTRACTMANAGER		
TECHNIEK Disciplineleider Ontwerp		
TECHNIEK Disciplineleider Kennis		
TECHNIEK Adviseur Toetsingen	hgt	X
ARCHIEF nr. ZDDB-R-00564		X
TECHNISCHE MAP		

Rijkswaterstaat
Projectbureau Zeeweringen
t.a.v. dhr. R. van de Voort
Postbus 1000
4330 ZW Middelburg

Datum 29 februari 2008
Kenmerk 07 Alg. Zeeweringen Zeeland GM/vv
Onderwerp Eindrapportage CZO

Geachte heer Van de Voort,

Wij zijn bijzonder verheugd u hierbij de stukken te kunnen toezenden in het kader van het project Cultuurhistorie Zeeweringen Oosterschelde (CZO). Het betreft de vastgestelde versie van het eindrapport:

- 2 printexemplaren (papieren versie)
- cd met kaartlagen, werkbestand met legendavoorbeeld
- cd met pdf van eindrapport

Tevens bevestigen wij hierbij de afspraak dat het Projectbureau voor de verdere verspreiding zorgdraagt, zoals besproken tijdens de laatste bijeenkomst van de Begeleidingsgroep.

Wij vertrouwen erop u hiermee voldoende te hebben geïnformeerd. Voor nadere vragen kunt u contact opnemen met de heer GerhardMark van der Waal.

Met vriendelijke groeten,

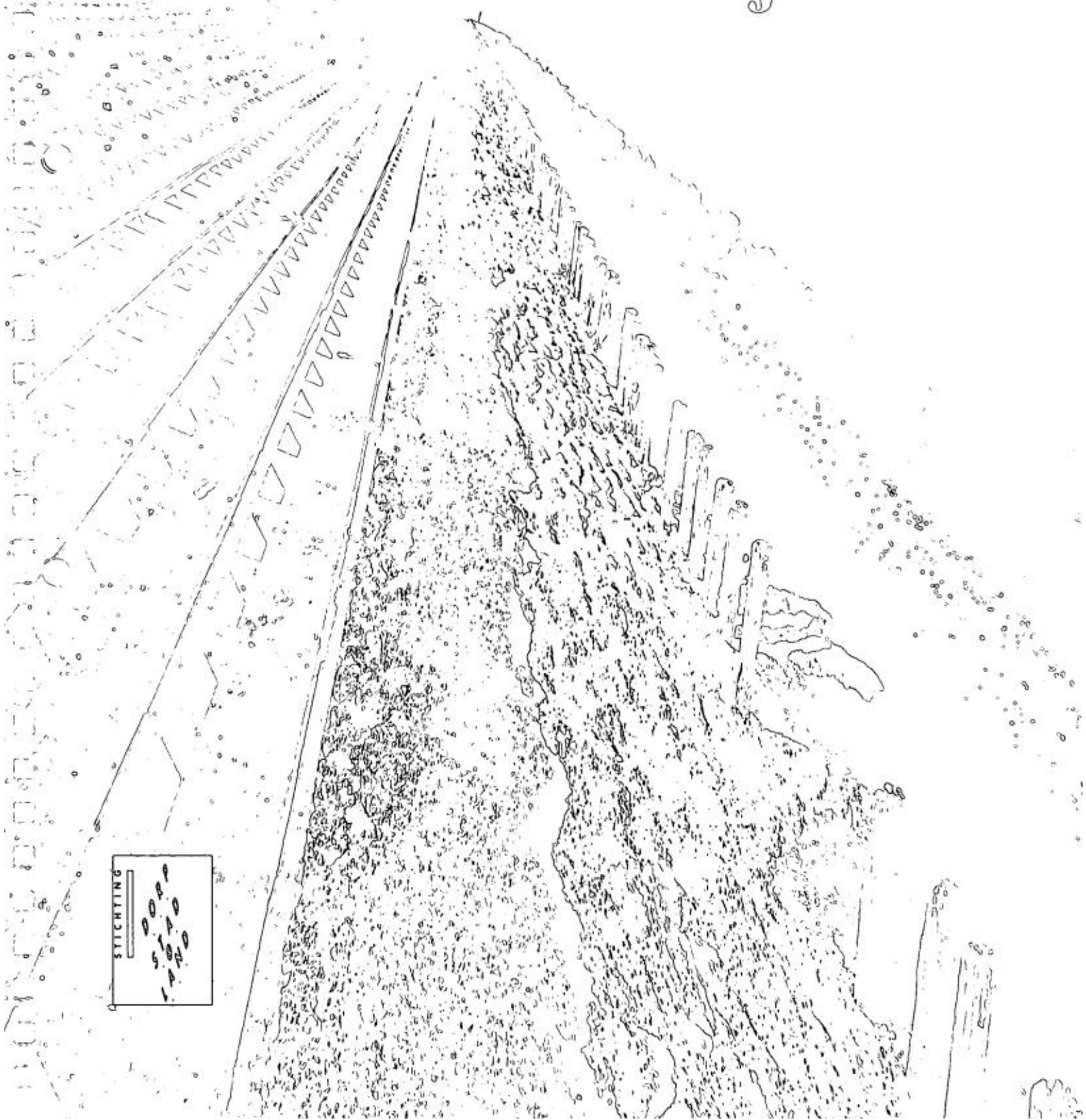
ir. F. B. van den Meiracker
directeur

012710 2008 PZDB-R-08064

Rapport Cultuurhistorie aan de Oosterscheldedijk

Cultuurhistorie aan de Oerscheldedijken

Cultuurhistorie aan de Oosterscheldedijken

**Een cultuurhistorische visie bij
dijkverbeteringswerken aan de Oosterschelde**

Goes
Dorp, Stad & Land
Februari 2008

uitvoerder project:

Dorp, Stad & Land, adviseurs ruimtelijke kwaliteit
Postbus 2291
4460 MG Goes
Tel. 0113 250 111
www.dorpstadenland.nl

auteur:

drs. Alette van den Hazelkamp

foto's:

drs. Alette van den Hazelkamp, tenzij anders vermeld

IT-adviseur:

Martijn Snel

projectcoördinator:

dr. GerhardMark van der Waal

in opdracht van:

Projectbureau Zeeweringen
Contactpersoon: ing. Roy van de Voort
Postbus 1000
4330 ZW Middelburg
Tel. 0118 621 370

projectbureau Zeeweringen is een samenwerking van Rijkswaterstaat Zeeland,
waterschap Zeeuwse Eilanden en waterschap Zeeuws-Vlaanderen

**Respondenten en anderen die betrokken waren bij de
verstrekking en verzameling van informatie worden
hierbij hartelijk bedankt voor hun hulp, in het
bijzonder Roel Rink en Els van den Heuvel**

Foto omslag: buitendijk inlaag Wanteskuip bekleed met systeem Haringman, Noord-Beveland

INHOUD

INHOUD	v
AFBEELDINGEN, FIGUREN EN TABELLEN	vi
SAMENVATTING	vii
VOORWOORD	ix
1 INLEIDING	1
1.1 AANLEIDING EN OPDRACHT	1
1.2 VRAAGSTELLING EN UITGANGSPUNTEN	2
1.3 STUDIEGEBIED	3
1.4 LEESWIJZER	4
2 METHODE	5
2.1 BESTAANDE DATA	5
2.2 AANVULLENDE INVENTARISATIE	5
2.2.1 Elementen	6
2.2.2 Clusters	8
2.3 AANVULLENDE WAARDERING	10
2.3.1 Landschapstypologische schaal	10
2.3.2 Clusters	10
2.3.3 Elementniveau	11
2.4 KARTERING	12
2.5 IMPACTANALYSE	12
2.6 ADVIEZEN	13
2.6.1 Clusters	14
2.6.2 Elementen	14
3 ANALYSE	15
3.1 DE OOSTERSCHELDEDIJKEN	17
3.1.1 De rol van de dijk binnen de vier Zeelandthema's	18
3.1.2 Waardering	20
<i>Belevingswaarde</i>	20
<i>Inhoudelijke waarde</i>	20
<i>Fysieke waarde</i>	21
<i>Gebruikswaarde</i>	21
3.1.3 Impact	21
3.1.4 Adviezen	23
3.2 CLUSTERS EN ELEMENTEN AAN DE OOSTERSCHELDE	25
3.2.1 Waardering	26
<i>Clusters</i>	32
<i>Elementen</i>	33
3.2.2 Impact	35
<i>Clusters</i>	36
<i>Elementen</i>	36
3.2.3 Adviezen	39
4 CONCLUSIE EN AANBEVELINGEN	43
4.1 CONCLUSIE	43
4.2 AANBEVELINGEN	45
5 LITERATUUR	49
BIJLAGEN	51

AFBEELDINGEN, FIGUREN EN TABELLEN

Afbeelding 1	Reeds uitgevoerde en in 2008 aangepakte dijkvakken aan de Ooster- en Westerschelde	3
Afbeelding 2	Monument geplaatst op havendam van Colijnsplaat (cluster Colijnsplaat).....	7
Afbeelding 3	Steiger bij Haven Gorishoek (cluster Gorishoek).....	7
Afbeelding 4	Sluisdammen van de voormalige Scheldesluis voor de Bruinissepolder.....	7
Afbeelding 5	Houten palenrij op kop van een nol (cluster Noordkust Noord-Beveland).....	9
Afbeelding 6	Muraltglooiing in de buurt van het Havenkanaal Zierikzee (cluster Zierikzee)	9
Afbeelding 7	Betonnen trapje voor Inlaag Cauwers (cluster Zierikzee).....	9
Afbeelding 8	Waardevolle gebieden CHS	16
Afbeelding 9	Profiel van een dijk waarin een oude dijk is verwerkt	17
Afbeelding 10	Natuurstenen dijkpaal aan de Stoffel Kisters of Suzanna's Inlaag	19
Afbeelding 11	Betonblokken van het systeem Haringman (cluster Noordkust Noord-Beveland) .	19
Afbeelding 12	Betonblokken van het systeem Leendertse (cluster Strijenham)	19
Afbeelding 13	Natuurstenen dijkpaal aan de Stoofpolder	22
Afbeelding 14	Houten dijkpaal aan de Cauwers Inlaag (cluster Zierikzee)	22
Afbeelding 15	Betonnen dijkpaal aan de Oost-Bevelandpolder (cluster Het Sas)	22
Afbeelding 16	Gebruik van asfalt (cluster Strijenham)	24
Afbeelding 17	Oostnol op Noord-Beveland, cluster Noordkust Noord-Beveland.	24
Afbeelding 18	Inlaagrijsen voor de kust van Noord-Beveland	27
Afbeelding 19	Kreek- en natuurgebied De Schelphoek (cluster Doorbraakgebied Schelphoek) ...	27
Afbeelding 20	Caisson in haven Schelphoek (cluster Doorbraakgebied Schelphoek)	28
Afbeelding 21	Haventje Rattekaai (cluster Rattekaai).....	28
Afbeelding 22	Haven Wemeldinge met zicht op de Westsluis (cluster Wemeldinge)	29
Afbeelding 23	Oesterbedrijvigheid te Yerseke (cluster Yerseke)	29
Afbeelding 24	Inlagen Zuidhoek bij Havenkanaal Zierikzee (cluster Zierikzee).....	30
Afbeelding 25	Oesterputrestanten en inlagen tussen Kattendijke en Wemeldinge	30
Afbeelding 26	Het stoomgemaal 'Oosterschelde' (cluster Strijenham)	31
Afbeelding 27	Zicht op de Voorstraat van Sint Philipsland vanaf de dijk.....	31
Afbeelding 28	Plompe Toren (cluster Doorbraakgebied Schelphoek)	34
Afbeelding 29	Bruinisser Stelberg, archeologisch monumnet.....	34
Afbeelding 31	Muraltmuur met coupure bij Viane (cluster Viane).....	38
Afbeelding 32	Bunkers in de havendam van Stavenisse (cluster Stavenisse)	38
Afbeelding 33	Verborgten glooiing bij het haventje van Strijenham (cluster Strijenham).....	38
Figuur 1	Verdeling van de clusters binnen de cultuurhistorisch thema's.....	25
Figuur 2	Waardering clusters	32
Figuur 3	Waardering elementen	33
Figuur 4	Impact op de aan de Oosterschelde gelegen cultuurhistorische clusters.....	35
Figuur 5	Impact op de aan de Oosterschelde gelegen cultuurhistorische elementen	37
Tabel 1	Elementtypen zonder bestaande waardering binnen de CHS met de binnen deze studie gehanteerde waardering.....	12

SAMENVATTING

De Oosterschelddijken bevatten een grote rijkdom aan cultuurhistorie. Ze zijn gerelateerd aan de rijke geschiedenis van dit gebied op het gebied van landverlies en kustverdediging, economische en infrastructurele activiteiten, afwatering of specifieke nederzettingvorm (het voorstraatsdorp). De dijk speelt hierin een eigen rol. Met name bij het eerste thema vormt de dijk zelf ook een belangrijk onderdeel. Oplapwerken in het verleden hebben geleid tot het gebruik van diverse bekledingstypen, waarbij veel gebruik is gemaakt van de natuurstenen basalt en Vilvoordse steen. Sinds de opkomst van betongebruik zijn de systemen Haringman en Leendertse kenmerkend voor Zeeland, terwijl de Muraltglooingen zeldzaam zijn. Daarnaast zorgt ook het gebruik van muurtjes en palenrijen voor een divers beeld van de dijk.

Op diverse locaties langs de Oosterschelddijk is een concentratie van cultuurhistorische elementen te vinden. Deze zijn opgenomen als clusters binnen één van bovengenoemde thema's en hebben een waardering gekregen (redelijk hoog, hoog of zeer hoog). Twee clusters springen eruit: het gebied rond Schelphoek en de Yerseker oesterputten. Deze hebben de waardering 'uniek' gekregen.

De diversiteit aan elementen is hoog, maar het grootste aandeel hebben de inlagen en nollen. Er zijn een aantal typen elementen aan de al eerder uitgevoerde CHS-inventarisatie toegevoegd die bij een gedetailleerdere studie aan de dijk naar voren kwamen: sluisdammen, (herdenkings)monumenten en de binnen de clusters gelegen gemalen. Zeer waardevolle elementen aan de Oosterschelddijken zijn de inlagen en enkele bekende en bijzondere of zeldzame elementen, zoals de in bedrijf zijnde oesterputten, de molen van Sint Philipsland, de Plompe Toren, de Bruinisser Stelberg en de caissons in de haven Schelphoek. Hoog gewaardeerde elementen die binnen een cluster vallen hebben ook een zeer hoge waardering gekregen, hieronder vallen bijvoorbeeld de nollen, strekdammen en Muraltmuren.

Om gericht adviezen te kunnen doen is gekeken naar de mogelijke impact die werkzaamheden aan de dijk zouden kunnen hebben op de elementen en clusters. Hiervoor is gekeken naar de mate waarin (delen van) elementen of clusters zouden kunnen verdwijnen en naar de mate waarin elementen of clusters én hun omgeving zouden kunnen veranderen van aanzien (beleving). Ook is gekeken in welke mate deze veranderingen van belang zijn voor de cultuurhistorische waarde van het element of de cluster. Niet overal is de impact even groot, met name wanneer de dijk of dijkbekleding geen centrale rol speelt voor de waarde van het element of de clusters, is de impact gering. De impact is met name aanwezig bij de clusters binnen het thema landverlies/kustverdediging (een uitzondering vormt de cluster Yerseke binnen het economische thema) en bij elementen die 'in de weg' liggen van de uitvoerders van de werken aan de dijk. De hoogste handhavingsprioriteiten liggen dan ook bij deze elementen en clusters.

De adviezen die worden gegeven zijn er met name op gericht om zoveel mogelijk karakteristieke cultuurhistorische kenmerken te behouden. Het laten staan van elementen en hergebruik van historische materialen zijn hierbij belangrijk. Verder zijn er adviezen gericht op het behoud van de informatiewaarde van de cultuurhistorie en adviezen gericht op de beleving van de cultuurhistorie. Bij dit laatste punt gaat het om het behoud van diversiteit en het voorkomen van een 'kunstmatige' uitstraling door overmatig gebruik van asfalt.

Tenslotte zijn er ook nog enkele aanbevelingen gedaan met betrekking tot het proces. De verschillende partijen die betrokken zijn bij cultuurhistorie en/of het versterken van de dijk kunnen allen verantwoordelijkheid nemen om bij besluiten over de Oosterschelddijken zo goed mogelijk de cultuurhistorische waarden mee te wegen.

VOORWOORD

Dijken beschermen Nederland en zijn inwoners tegen water. Het land ligt laag en is daardoor kwetsbaar voor overstromingen. Veilige dijken zijn daarom letterlijk van levensbelang. Sinds de Middeleeuwen loopt de strijd tegen het water als een rode draad door de provinciale geschiedenis van Zeeland. Er werd land gewonnen maar ook land aan de zee prijsgegeven. Dijken werden en worden continu verhoogd en verzwaard. Overal in Zeeland zijn hiervan sporen te vinden: de Deltawerken, stelbergen, Muraltmuurtjes, binnendijken..., te veel om op te noemen.

Projectbureau Zeeweringen startte in 2006 met het versterken van de steenbekleding van de dijken langs de Oosterschelde. Gelijktijdig ontstond ook de behoefte aan een complete inventarisatie van cultuurhistorische objecten langs deze Oosterschelde. Nodig om een goede afweging te kunnen maken tussen alle belangen die spelen op een dijktraject.

Provincie Zeeland kent reeds een Cultuurhistorische Hoofdstructuur. Hierop wordt weergegeven waar zich waardevolle elementen bevinden en welke dit zijn. Voortbordurend op deze hoofdstructuur ontstond – aan de hand van deze inventarisatie – een compleet overzicht van alle cultuurhistorische objecten in de nabijheid van de Oosterscheldedijken, inclusief hun waarde.

De inventarisatie is gedaan door de Stichting Dorp, Stad & Land en kwam tot stand in nauwe samenwerking met Zeeuwse overheden en historische verenigingen. Dit leidde tot een prachtig resultaat waar we trots op mogen zijn! Voortaan kan bij een nieuw ontwerp het onderwerp cultuurhistorie nog beter en eenduidiger worden meegewogen.

Met plezier bied ik u dit rapport aan. Om u een indruk van het onderzoek te geven. Maar ook omdat ik ervan overtuigd ben dat de nieuw opgedane cultuurhistorische kennis ook buiten het project Zeeweringen zijn toepassing zal vinden.

Middelburg, maandag 11 februari 2008

ing. Jack van der Horst MBA
Projectmanager Zeeweringen
www.zeeweringen.nl

1 INLEIDING

Het Oosterscheldegebied is binnen Nederland een uniek gebied vanwege zijn bijzondere water- en cultuurhistorie. Aan de Oosterschelde is een cultuurlandschap ontstaan door de intensieve omgang van de mens met het water. Enkele cultuurhistorische topstukken van Zeeland, zoals de Plompe Toren en de Bruinisser Stelberg, bevinden zich in dit landschap. Door continue aanpassing en versterking heeft de dijk zijn historische uitstraling deels verloren, maar is een gedeelte van de cultuurhistorie in het achterland behouden.

De activiteiten aan de dijk hadden - en hebben voor een groot deel nog steeds - betrekking op de economie, het verdedigen van de kust, het opzetten van een infrastructuur en het afvoeren van overtollig water. Op de eerste plaats bood de Oosterschelde bestaansmogelijkheden. Niet voor niets is Zeeland zo bekend geworden om haar mosselen en oesters en zijn er de talloze haventjes en veerverbindingen. 'Het land van Overkanten' wordt Zeeland ook wel genoemd. Het water is echter altijd een bron van gevaar geweest en al eeuwen lang is men bezig het water buiten de deur te houden, met als meest recente aanpak de bekende Deltawerken. Waterbeheer houdt echter ook het afvoeren van overtollig water in, de meeste polders in het Oosterscheldegebied wateren al eeuwen niet meer op natuurlijke wijze af. Het gebied vormt hierdoor een typisch voorbeeld van de Nederlandse specialiteit op het gebied van waterbeheer. Van al deze activiteiten zijn nog resten zichtbaar in het huidige landschap en aan de huidige dijken. Ze vormen belangrijke herinneringen aan de activiteiten van de mens aan de Oosterschelde.

1.1 AANLEIDING EN OPDRACHT

Nederland zet sterk in op veiligheid achter de dijken. In samenwerking met de provincies versterkt Rijkswaterstaat onder andere de 'zwakke schakels' aan de kust en worden de dijken aangepast zodat ze aan de nieuwe normen voldoen. In Zeeland zijn vanaf 1997 Rijkswaterstaat en de Zeeuwse Waterschappen verenigd in het projectbureau Zeeweringen, dat de dijkversterkingen in Zeeland coördineert. Daar waar de steenbekleding of de betonblokken niet sterk genoeg zijn om zware golfaanvallen op te kunnen vangen, wordt de oude steenlaag van een nieuwe, zwaardere laag voorzien. Gevolg hiervan is dat de dijk er aan de waterkant de komende jaren geheel anders gaat uitzien. De dijk krijgt 'een nieuw jasje'.¹ De bekleding van de Westerschelde is in de afgelopen jaren al aangepakt en is bijna gereed, de komende tijd is de Oosterschelde aan de beurt. Hier is slechts een zeer klein deel reeds uitgevoerd.

De bedoeling is, om bij de uitvoering van dit grote project, de huidige situatie zo min mogelijk te verstoren en zoveel als mogelijk het herkenbare karakter van de Oosterschelde te laten voortbestaan voor de omwonenden en de bezoekers. Om dit te bewerkstelligen, wordt voor elk dijkvak, naast een technische analyse, ook een maatschappelijke analyse gemaakt op het gebied van ecologie, landschap en cultuurhistorie. Voor de eerste twee aspecten is al een studie gemaakt, voorliggende studie betreft de cultuurhistorie. Opzet is om de cultuurhistorische waarden aan de Oosterscheludedijken zo goed mogelijk veilig te stellen en zo mogelijk te versterken.

¹ www.zeeweringen.nl

Om goede afwegingen te kunnen maken (op financieel vlak en met betrekking tot veiligheid), is het belangrijk de cultuurhistorie in het perspectief van het Oosterscheldegebied te plaatsen: wat zijn de belangrijke en typische cultuurhistorische waarden in dit gebied? Dit perspectief biedt tevens een verdieping van de Cultuurhistorische Hoofdstructuur van Zeeland (CHS), die een hoger schaalniveau kent wat betreft de aanwijzing van cultuurhistorische elementen en structuren.

Ook wanneer het Projectbureau Zeeweringen de cultuurhistorie 'met rust' zou laten, biedt dit natuurlijk geen garantie voor behoud in de toekomst. Een laatste aanleiding voor de opdracht vormde dan ook de vraag om draagvlak voor de huidige en toekomstige dijkwerken te creëren en een stimulans te geven voor de toekomst en het beheer van cultuurhistorische elementen aan de Oosterscheldedijken.

Begin augustus 2007 is Stichting Dorp, Stad & Land (DSL) door het Projectbureau Zeeweringen gevraagd de instrumenten te leveren om cultuurhistorie een volwaardige plaats te kunnen geven binnen de afwegingen die het bureau moet maken. Hiervoor diende een visie op de cultuurhistorie aan de Oosterschelde en de positie van de dijk daarbinnen te worden gemaakt. Verder diende er een overzicht van de aanwezige cultuurhistorie op een gedetailleerde kaart te worden gemaakt, waarbij de CHS het uitgangspunt vormde.² Aan de diverse objecten moesten prioriteiten van behoud worden gegeven in de vorm van waarderingen en aanbevelingen voor cultuurhistorie-respecterende of impactverminderende maatregelen.

1.2 VRAAGSTELLING EN UITGANGSPUNTEN

Naar aanleiding van de opdracht door het Projectbureau Zeeweringen zijn de volgende vragen geformuleerd:

1. *Wat is er in het Oosterscheldegebied aan cultuurhistorie aanwezig, waar liggen cultuurhistorische elementen en clusters en waaruit bestaan ze?*
2. *Wat is de landschappelijke en cultuurhistorische context van het dijklichaam?*
3. *Hoe wordt de cultuurhistorie aan de Oosterschelde gewaardeerd?*
4. *Waar liggen de (handhavings)prioriteiten?*
5. *Welke suggesties kunnen worden gegeven voor mitigerende maatregelen (binnen het kader van de dijkwerken) die de cultuurhistorie meer in hun waarde laten?*

Bij de beantwoording van deze vragen is uitgegaan van het volgende:

- Er is zoveel mogelijk met bestaande methoden en gegevens gewerkt. Als basis voor de aanwezige cultuurhistorie is daarom de CHS (2006) gebruikt en voor de waardering worden bestaande waarderingsmethoden gebruikt.
- Aangezien in de afgelopen decennia al het grootste deel van de cultuurhistorie verdwenen is in dit gebied, heeft de opgenomen cultuurhistorie altijd een basiswaarde.

² In 2004-2006 heeft Dorp, Stad & Land de historisch-geografische elementen en de waardevolle cultuurhistorische gebieden voor de CHS Zeeland in kaart gebracht. Daarnaast zijn recente foto's van alle objecten uit het Monumenten Inventarisatieproject (MIP) geleverd.

- Om een visie te kunnen vormen op het gebied, is het van belang cultuurhistorische elementen in samenhang met andere elementen en het omringende landschap te plaatsen.
- De nadruk van de adviezen ligt met name op de *beleefbaarheid* van de cultuurhistorie in het gebied.
- Behoud van cultuurhistorie aan de Oosterschelde is niet alleen de verantwoordelijkheid van het Projectbureau Zeeweringen. Er is een grote samenhang met andere activiteiten, dus verantwoordelijkheden worden gedeeld met andere groepen.
- En aansluitend hierop: partijen met kennis of met een gedeelde verantwoordelijkheid of kennis kunnen het best in een zo vroeg mogelijk stadium worden betrokken bij de uitvoering van deze opdracht en de aanpak van de Oosterscheldebijken.

Om bovenstaande uitgangspunten binnen de opdracht te waarborgen is een begeleidingsgroep ingesteld, die naast de opdrachtgever bestaat uit de volgende partijen en personen: Rijkswaterstaat (mevr. M. Bakker), Rijksdienst voor Archeologie, Cultuurlandschap en Monumenten (mevr. E. Vreenegoor), Waterschap Zeeuwse Eilanden (dhr. A. Beaufort), Provincie Zeeland (mevr. M. Geerts), Stichting Cultureel Erfgoed Zeeland (dhr. A. de Klerk) en de om de Oosterschelde liggende gemeenten: Schouwen-Duiveland (dhr. M. Verduin), Noord-Beveland (dhr. T. Vermin), Goes (dhr. F. de Klerk), Reimerswaal (mevr. C. Sinke-Sandee) en Tholen (dhr. R. Laban). Daarnaast heeft er een tweetal afspraken met dhr. M. Kooiman (Beek en Kooiman Cultuurhistorie) plaatsgevonden voor vakinhoudelijke afstemming.

1.3 STUDIEGEBIED

Het onderzoeksgebied van deze opdracht vormt het Oosterscheldegebied (alle wateren gelegen tussen de Philipsdam, Grevelingendam, Oosterscheldekering, Zandkreekdijk en Oesterdam). Vergelijkbare werkzaamheden aan de dijk zijn in het grootste gedeelte van de Westerschelde al uitgevoerd of aanbesteed. De focus ligt op het gebied dat zal worden aangepakt in de komende jaren: de Oosterscheldebijken met alle cultuurhistorie die daaraan vast zit (zie afbeelding 1).

1.4 LEESWIJZER

De resultaten van het onderzoek zijn tweeledig: digitale data (kaartlagen met gekoppelde data in een eenvoudige database) en een rapport. Om de kaart en de aangehangen informatie op een juiste manier te kunnen gebruiken, verheldert en verantwoordt het rapport de bovenliggende visie.

Het rapport is op de eerste plaats bedoeld voor interne medewerkers van het Projectbureau Zeeweringen, daarnaast ook voor de leden van de begeleidingsgroep.

In hoofdstuk 2 wordt de methode van aanpak besproken, in hoofdstuk 3 achtereenvolgens de visie op de dijk en de cultuurhistorische clusters en elementen. Tenslotte wordt in de conclusie een antwoord op eerder genoemde vragen gegeven. Het rapport wordt afgesloten met een aantal algemene aanbevelingen.

Achterin het rapport is een verklarende woordenlijst opgenomen.

2 METHODE

Zoals gebruikelijk bij cultuurhistorische onderzoeken is het karakter van het onderzoek inventariserend en waarderend van aard geweest. Het diende voor het vormen van een visie op het Oosterscheldegebied. Omdat samenhang één van de belangrijkste uitgangspunten vormt voor deze opdracht, is op basis van de regionale geschiedenis een aantal typisch Zeeuwse of Oosterscheldethema's benoemd. Het structureert de clusters en elementen en plaatst ze binnen de Zeeuwse (en nationale) context. Hierdoor is het mogelijk om gebieden beter met elkaar te vergelijken en keuzes te maken.

De al in de inleiding genoemde begeleidingsgroep heeft inzicht gekregen in de aanpak, zoals die hieronder beschreven wordt, de planning, voortgang en het eindresultaat. Binnen de opdracht was ook plaats voor het betrekken van historische verenigingen. Bij het maken van de inventarisatie is gebruikt gemaakt van hun specifieke kennis over het gebied. Tevens is door middel van een workshop, waar de eerste resultaten van de inventarisatie en waardering werden getoond, bredere bekendheid gegeven aan de inspanningen van het Projectbureau Zeeweringen op het gebied van cultuurhistorie aan de dijken. Vóór de workshop zijn al inventarisatielijsten aan de verenigingen verstuurd met de opgenomen elementen en clusters, zodat aanvulling en commentaar goed mogelijk was. Tijdens de workshop is ingegaan op de inhoudelijke uitgangspunten en keuzes die moeten worden gemaakt, en is gekeken naar de belangrijkste punten van beleving van de cultuurhistorie rond de Oosterschelde. Tenslotte is er een eerste aanzet gegeven voor de discussie van uitvoering en beheer van de cultuurhistorie.

2.1 BESTAANDE DATA

Voor de data is uitgegaan van de reeds beschikbare gegevens uit de CHS Zeeland. Deze data zijn echter niet direct geschikt voor een visie op het Oosterscheldegebied vanwege het elementgerichte karakter. Wel is een aantal waardevolle gebieden geformuleerd, maar deze beslaan een groot deel van de Oosterscheldekust en kunnen dus nauwelijks als onderscheidende factor dienen. Voor het maken van een visie ontbrak dus een 'middenschaal': een structuur op de schaal van het Oosterscheldegebied. Om dit gat op te vullen zijn cultuurhistorische clusters of ensembles aangewezen en gewaardeerd, waardoor de kerngebieden of meest waardevolle gebieden aan de Oosterschelde zichtbaar worden. In dit hoofdstuk worden de stappen besproken die genomen zijn om te komen tot een afgewogen visie.

2.2 AANVULLENDE INVENTARISATIE

De inventarisatie is van klein naar groot uitgevoerd, dus van element naar cluster, omdat we naar volledigheid hebben gestreefd bij het in kaart brengen van de cultuurhistorie. De veldinventarisatie is voorafgegaan door een beperkt kartografisch, luchtfoto- en literatuuronderzoek. In het kader van de CHS was door DSL reeds een bronnenonderzoek verricht.

2.2.1 Elementen

Een groot aantal disciplines houdt zich met cultuurhistorie bezig, zoals de archeologie, historische bouwkunde/bouwkunst en historische stedenbouw, historische geografie en aardkunde. Behalve voor de laatstgenoemde, zijn er uitgebreide, deels voor de CHS vervaardigde inventarisaties van cultuurhistorie aanwezig in de CHS, namelijk: archeologische monumenten (AMK), rijksmonumenten, beschermde stads- en dorpsgezichten, bouwkunstige objecten en stedenbouwkundige waardevolle gebieden uit het Monumenten Inventarisatie Project (MIP).³ historische boerderijen, historisch-geografische elementen, nederzettingstypen, landschapstypen, waardevolle gebieden CHS en gebiedsbeschrijvingen. De criteria die voor opname in deze inventarisaties hebben gegolden, zijn ook binnen deze studie aangehouden. Voor historische geografie geldt bijvoorbeeld, dat de elementen die van belang zijn voor de ontwikkeling van het landschap als cultuurhistorische elementen gelden.

In de CHS ontbrak echter een aantal typen elementen die op deze kleinere schaal ook van belang zijn: monumenten/kunstwerken, sluisdammen en steigers (zie afbeelding 2, 3 en 4). Daarnaast is ook een aantal bestaande typen elementen aangevuld die bij een gedetailleerder onderzoek boven water kwamen. Er is echter geen aanvullend onderzoek verricht op het gebied van archeologie. De veldinventarisatie is gericht uitgevoerd voor dit project. Dit betekent dat alleen de elementen zijn opgenomen die tegengekomen zullen worden bij het aanpakken van dijkversterkingswerken (nu of mogelijk in de toekomst) of die belangrijk zijn voor het vormen van een visie, te weten:

- elementen aan de waterkant van de dijk
- elementen op de dijk
- elementen in cultuurhistorische clusters aan de dijk

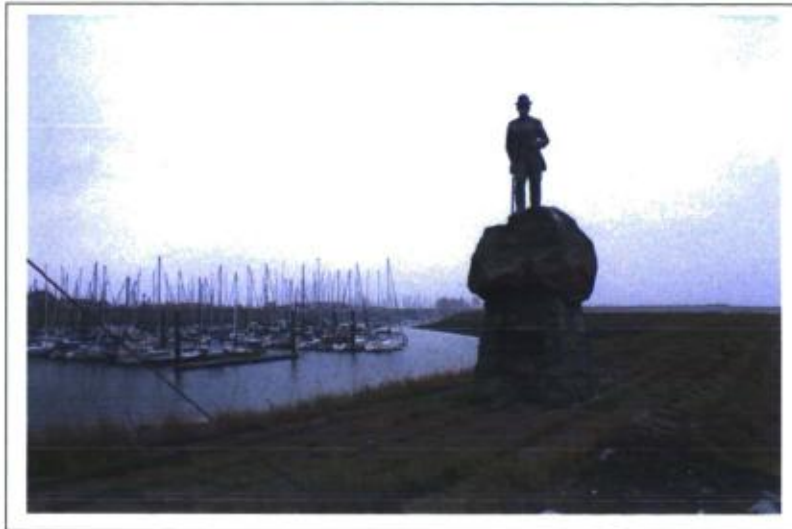
Uitgaande van dit kader zal aanvullend cultuurhistorisch advies noodzakelijk zijn, als ingrijpende werken worden gepland, bijvoorbeeld bij het aanpakken van de hoogte of de binnenglooiing van de zeedijk, zoals dat bij een aantal inlagen het geval is. Ook moet rekening worden gehouden met het feit dat voor de uitvoering van de werkzaamheden aanvoerwegen worden aangelegd.

Van de verzamelde nieuwe én 'oude' CHS-elementen is een platte database gemaakt met daarin opgenomen de volgende attributen (zie bijlage 2):

- projectcode
- CHS-code (zodat verwijzing mogelijk is)
- elementtype
- naam
- gelegen in cluster
- beknopte beschrijving (deels overgenomen uit CHS-beschrijving)
- beschermde status (rijksmonument⁴)
- waardering
- impact
- advies
- foto

³ Het Monumenten Inventarisatie Project is uitgevoerd in het begin van de jaren '90 en had als doel een inventarisatie te maken van jonge bouwkunst en stedenbouw (periode ca. 1850-1945).

⁴ Er zijn geen elementen aangetroffen die gemeentelijk monument zijn.

Afbeelding 2 Monument geplaatst op havendam van Colijnsplaat (cluster Colijnsplaat).

Afbeelding 3 Steiger bij Haven Gorishoek (cluster Gorishoek)

Afbeelding 4 Sluisdammen van de voormalige Scheldesluis voor de Bruinispolder

Van een aantal typen elementen is geen volledige inventarisatie gemaakt omdat niet de bedoeling was een detailstudie van de dijk te maken. Om deze reden hebben we bijvoorbeeld de dijkpalen, trapjes, palenrijen en de verschillende typen steen- of betonbekleding niet volledig in beeld gebracht (zie afbeelding 5, 6 en 7). Deze elementen worden betrokken bij de bespreking van de dijk. Vanwege de hoge zeldzaamheidswaarde zijn de Muraltmuren en -glooiingen wel apart als element opgenomen.

2.2.2 Clusters

Naast de inventarisatie van elementen zijn ook cultuurhistorische clusters geïdentificeerd. Een cluster is gedefinieerd op basis van een minimum aanwezigheid van drie elementen én op basis van relaties tussen die elementen of met het landschap. Deze relaties hebben met name een inhoudelijk karakter, maar kunnen worden versterkt door een beleefbare, bijvoorbeeld visuele, samenhang. Wanneer elementen ver uit elkaar liggen verslapt de samenhang. Vanwege de beperkte impact van de werken van het Projectbureau Zeeweringen, namelijk alleen de dijk zelf, zijn alleen de clusters opgenomen die aan de Oosterscheldedijk liggen.

Ook van de gegevens van de clusters is een (platte) database gemaakt met daarin opgenomen de volgende attributen (zie bijlage 3):

- projectcode
- naam
- thema
- gelegen in waardevol gebied
- beknopte beschrijving (voor uitgebreide beschrijvingen: zie bijlage 4)
- waardering
- impact
- advies
- foto (3)

De informatie van zowel de clusters als de elementen is aan de kaartlaag gekoppeld.

Afbeelding 5 Houten palenrij op kop van een nol (cluster Noordkust Noord-Beveland)

Afbeelding 6 Muraltglooiing in de buurt van het Havenkanaal Zierikzee (cluster Zierikzee)

Afbeelding 7 Betonnen trapje voor Inlaag Cauwers (cluster Zierikzee)

2.3 AANVULLENDE WAARDERING

De opdracht vereiste een waardering op meerdere niveaus. In de eerste plaats is het noodzakelijk om te waarderen op elementniveau, omdat de impact van de dijkwerken op deze schaal zal plaatsvinden. Daarnaast is het voor het maken van een totaalvisie of totaalafweging voor het Oosterscheldegebied belangrijk een 'middenniveau' te onderscheiden, dat minder globaal is dan de in de CHS aangewezen waardevolle gebieden. Daartoe is een waarderingskader geformuleerd, waarbinnen deze verschillende schalen worden betrokken. Hierbij is zoveel mogelijk met bestaande informatie gewerkt en is de bestaande waardering als basis gebruikt.

Uitgangspunt is dat de waarde van cultuurhistorie contextafhankelijk is en daarom is van groot naar klein gewaardeerd, ondanks dat de inventarisatie van klein naar groot is aangepakt. Dat betekent dat om te beginnen naar landschapstypologie is gekeken, vervolgens de clusters zijn gewaardeerd en tenslotte de elementen zijn beoordeeld. De schalen worden met elkaar verbonden, doordat een element uit een lager gelegen schaal 'opgewaardeerd' wordt wanneer het in een gebied of cluster uit een hogere schaal gelegen is. Deze opwaardering kan slechts éénmaal plaatsvinden.

2.3.1 Landschapstypologische schaal

Op landschapstypologische schaal worden de waardevolle gebieden gebruikt die aangewezen zijn binnen de CHS (waaronder de Belvederegebieden). Ze zijn waardevoller dan de gebieden die niet aangewezen zijn. Het onderscheid in waardering met betrekking tot de oudere zeekeleipolders ('oudland') en jongere zeekeleipolders ('nieuwland') komt hierin terug: de meeste waardevolle gebieden betreffen voor een groot gedeelte de oudere zeekeleipolders.⁵ Clusters die binnen deze waardevolle gebieden liggen zijn waardevoller dan clusters die daarbuiten vallen.

2.3.2 Clusters

Een belangrijk onderdeel van de opdracht is het identificeren en waarderen van cultuurhistorische clusters geweest. Deze zijn opgebouwd uit cultuurhistorische elementen en enigszins te vergelijken met de zogenaamde MIP-gebieden, die binnen de historische-bouwkundige discipline zijn aangewezen⁶. De clusters bestaan echter uit elementen van verschillende disciplines en daarom werkt een disciplinaire benadering van waarderen niet afdoende in deze situatie. Het accent van onderzoek van de onderzoeksobjecten binnen de diverse disciplines is verschillend. Zo zal een bouwhistoricus eerder geneigd zijn te kijken naar het (bouw)materiaal dan naar de relatie van het gebouw met het omliggende landschap. Aan de andere kant is voor een geograaf belangrijk dat cultuurhistorische resten op de oorspronkelijke plaats liggen, hoewel voor een archeoloog ook niet in situ gelegen objecten zeer waardevol kunnen zijn. De hieronder genoemde methode geeft de mogelijkheid meerdere accenten te leggen en daarmee interdisciplinair te werken. Ze is wel vergelijkbaar met elders

⁵ Haartsen et al., 1989, 88.

⁶ In het kader van het Monumenten Inventarisatieproject zijn naast objecten ook enkele waardevolle gebieden aangewezen. Voorbeelden rond de Oosterschelde zijn de tramveerhaven bij Sluis (Sint-Philipsland), de tramveer- en vluchthaven bij Bruinisse, de oesterputten van Yerseke en het havenkanaalcomplex bij Wemeldinge.

gebruikte methoden,⁷ maar is tevens een aanzet geweest tot het waarderen van cultuurhistorie als geheel en niet vanuit één vakgebied.

Binnen deze methode zijn de volgende uitgangspunten gehanteerd.

- Elementen van verschillende cultuurhistorische disciplines hebben cultuurhistorische kenmerken met elkaar gemeen. Deze kenmerken hebben te maken met de vragen: Hoe oud? Waar? Waarom? en Waarvan?
- Vanwege deze gezamenlijke kenmerken kunnen cultuurhistorische 'kwaliteiten' worden omschreven. Dit zijn kwaliteiten met betrekking tot:
 - Tijd en Ouderdom: cultuurhistorie kan een tijdsbeeld geven of een ontwikkeling in de tijd.
 - Ruimte: locatie/situatie: cultuurhistorie laat een relatie zien met de inrichting en gebruik van het land of met het landschap en de bodem.
 - Thema: maatschappelijke context: cultuurhistorie past binnen een (historisch) thema.
 - Materie: cultuurhistorie is gemaakt van bepaalde (historische) materialen. Binnen clusters: een cluster is opgebouwd uit bepaalde elementen.

De ingangen die zijn gebruikt om deze kwaliteiten van clusters te waarderen, zijn de gebruikelijke binnen de verschillende disciplines die door het bureau Witteveen & Bos⁸ zijn gegroepeerd en hernoemd: belevingswaarde, fysieke waarde en inhoudelijke waarde. In dit onderzoek is ook de gebruikswaarde toegevoegd.

Bij de belevingswaarde wordt bijvoorbeeld gekeken in hoeverre een cluster herinnert aan een bepaalde periode, binnen een cluster de inrichting van het land afleesbaar is, of dat bepaalde materialen (of elementen) een herinnering oproepen. Herkenbaarheid, herinnerbaarheid en afleesbaarheid zijn de waarderingcriteria behorende bij de belevingswaarde. De fysieke waarde van de clusters ligt in de gaafheid van een tijdsbeeld, de authenticiteit van de elementen of de geconserveerdheid van de maatschappelijk context. Waarderingcriteria vormen gaafheid, geconserveerdheid en authenticiteit. Clusters scoren hoog op hun inhoudelijke waarde wanneer bijvoorbeeld het ruimtegebruik zeldzaam is, de informatiewaarde van het thema hoog, of representatief voor een tijdsontwikkeling. Criteria vormen zeldzaamheid, informativiteit, samenhang en representativiteit. Tenslotte wordt bij de gebruikswaarde gekeken in hoeverre een cluster (her)bestembaar is of kan bijdragen aan bijvoorbeeld educatie of toerisme.

Een gevaar echter van deze methode is, dat alles gelijkgetrokken kan worden: een cluster heeft veel kans op in ieder geval één kwaliteit hoog te scoren. Er zullen dus keuzes gemaakt moeten worden. Uiteindelijk hebben we ervoor gekozen om in de hiërarchie van clusters de nadruk te leggen op de ruimtelijke samenhang ('Ruimte' uit bovengenoemde kwaliteiten) en de belevingswaarde, vanwege de insteek van deze studie.

2.3.3 Elementniveau

Op dit niveau bestaat reeds de per discipline uitgevoerde waardering binnen de CHS. Deze waardering is als uitgangspunt gebruikt. Soms is echter geen waardering opgenomen, opname binnen de inventarisatie vormde dan het selectie criterium (bijvoorbeeld bij de MIP). Voor onze studie hebben de objecten binnen de MIP de waarde *hoog* gekregen. Daarnaast hebben

⁷ Zoals voorgesteld in Baas et al. (2001), Deeben et al. (1999), Hendriks (1991) en Haartsen et al. (1989).

⁸ Ruijgrok, ongepubliceerd.

sommige elementen een beschermde status. Alle elementen met een beschermde status (opgenomen op de Archeologische Monumenten Kaart (AMK) of in de Rijksmonumentenlijst) is de waarde *zeer hoog* toegekend. Nieuw gevonden elementen zijn zo goed mogelijk binnen de bestaande (discipline)kaders gewaardeerd (tab. 1):

Type	Waardering
Monumenten/ herdenkingsplaatsen/ kunst	zeer hoog
Muraltglooiing	hoog
Gebouwen uit het Monumenten Inventarisatieproject (MIP)	hoog
Sluisdammen	redelijk hoog
Gemalen	redelijk hoog indien gelegen in cluster
Moderne haven	redelijk hoog indien gelegen in cluster

Tabel 1 Elementtypen zonder bestaande waardering binnen de CHS met de binnen deze studie gehanteerde waardering

Uiteindelijk worden de elementen die binnen de clusters vallen hoger gewaardeerd.

2.4 KARTERING

Het belangrijkste doel van de kartering was dat deze nauwkeuriger zou zijn dan de kartering van de CHS. Daarom is bij het maken hiervan ervoor gekozen om voor vrijwel alle objecten (behalve caissons, monumenten, bunkers, molens en Muraltmuur) te kiezen voor **vlakken**, waardoor het mogelijk is meer aandacht te besteden aan de begrenzing van de elementen. Om deze reden zijn alle nieuwe elementen én reeds binnen de CHS geïnventariseerde elementen opnieuw ingetekend. Voor de begrenzing van de clusters is gekozen om de landinwaartse begrenzing 'zacht' te houden (het maakt voor dit project niet uit waar het cluster eindigt), maar wel duidelijk na te denken over de laterale begrenzing aan de dijk, hoewel deze natuurlijk ook nooit 'hard' weer te geven is.

2.5 IMPACTANALYSE

De impactanalyse is zoveel mogelijk standaard gemaakt en er is van een hypothetische situatie uitgegaan waarbij er aanpassingen aan de dijk plaatsvinden. Bij de clusters is gekeken naar het aantal elementen dat door toekomstige werkzaamheden aan de dijk verwijderd zou kunnen worden binnen een cluster, naar het aantal elementen dat zou kunnen veranderen (zie uitgebreider hieronder) en hoe belangrijk de bekleding van de dijk is voor de waarde van het cluster.

Ook bij de elementen is een standaardinschatting van de (negatieve) impact gemaakt voor de verschillende typen. Dit betekent dat er vanuit wordt gegaan dat mogelijk in de toekomst iets aan het element zou kunnen gebeuren in het kader van dijkversterking of onderhoud, ondanks dat op dit moment het element niet altijd binnen het nieuw te maken ontwerp van het

Projectbureau Zeeweringen valt.⁹ Hierdoor is de impactstudie algemener bruikbaar, ook voor de toekomst.

De impact is echter niet overal even groot: de kernwaarde ligt niet altijd in het materiaal, maar bijvoorbeeld in de *ruimtelijke structuur* van een object. Er is daarom onderscheid gemaakt in impact (verandering) aan het object zelf en impact aan de context van het object. De mate van impact is ingeschaald in niveau's, bestaande uit klein, redelijk groot en groot.

De impact is groot wanneer een element zou kunnen verdwijnen wanneer een dijk wordt versterkt. De impact is redelijk groot wanneer het object zelf verandert door beschadiging of ander materiaalgebruik en dit een belangrijk onderdeel vormt van de cultuurhistorische waarde van zo'n element. Er verdwijnt informatie (met name over het materiaal) en de beleving wordt anders. Bij de laatste groep is de verandering van de waarde van het object niet zo groot of verandert alleen de context van het object.

2.6 ADVIEZEN

Op dit moment wordt een aantal dijkvakken al aangepakt. Bij het formuleren van onderstaande adviezen is al gekeken naar een aantal bestaande documenten en naar alternatieven en beperkingen, zodat deze enigszins aansluiten. We zijn uitgegaan van de volgende punten:

- behoud waar mogelijk, anders behoud door ontwikkeling (aanpassen van het ontwerp);
- belevingswaarde is belangrijk (adviezen zijn voornamelijk visueel van aard);
- informatieve waarde is belangrijk (een aantal adviezen is gericht op het voorkomen van verlies van waardevolle informatie).

De visuele adviezen sluiten aan op de reeds vervaardigde landschapsvisie.¹⁰ Deze visie is gebaseerd op het typische verhardingsprofiel van de dijken met een onder- en boventafel en heeft als belangrijkste advies: 'donker onder, licht boven', gebaseerd op de dagelijkse getijdenwerking en verwijzend naar de cultuurhistorie.¹¹ Hoewel ook wel 'licht onder, donker boven' voorkomt in de delen waar enkel natuursteen wordt gebruikt, is ervoor gekozen aan te sluiten bij deze landschapsvisie. Dit advies geldt in dit rapport ook voor de dijkvakken bij de dammen of bij grootschalige bedrijvigheid, ondanks dat in de landschapsvisie hier een technisch profiel wordt voorgesteld, namelijk het consistent gebruik van lichte óf donker gekleurde moderne bekledingsmaterialen. Dit is vanuit het oogpunt van de cultuurhistorische elementen en clusters, die ook in deze gebieden voorkomen, niet wenselijk.

De impactanalyse vormt samen met de waardering het uitgangspunt voor de adviezen van een cluster of element. Dit houdt in dat voor elementen en clusters met een hoge waardering in combinatie met een hoge potentiële impact uitgebreidere adviezen worden gegeven. Omdat niet alle elementen daadwerkelijk ook in de ontwerpen van het Projectbureau Zeeweringen worden opgenomen, wordt aan een groot aantal adviezen reeds voldaan.

In het laatste hoofdstuk (hoofdstuk 4) worden ook algemene en procesmatige aanbevelingen gedaan.

⁹ Binnen de huidige ontwerpen worden bijvoorbeeld havendammen niet altijd van nieuwe bekleding voorzien. Ook nollen en strekdammen krijgen meestal geen nieuwe bekleding, omdat met verborgen glooiing wordt gewerkt.

¹⁰ DLG 2003. Er wordt onderscheid gemaakt in een standaardprofiel, een natuurlijk en een technisch profiel voor respectievelijk de dijkvakken die dichtbij de geulen liggen, de dijkvakken die aansluiten op slikken en schorren, en de dijkvakken aan de dammen of in stedelijke gebieden.

¹¹ DLG 2003, 10-11.

2.6.1 Clusters

Op de eerste plaats is er een standaardpakket adviezen opgesteld dat voor alle clusters geldt. De waarde van de dijk binnen deze clusters is hoog en de nadruk ligt bij dit pakket op het verminderen van de impact door de huidige beleving van de dijk te laten voortbestaan. Wanneer een cluster hoger gewaardeerd wordt, maar de impact van mogelijke werken aan de dijk niet zo groot is, krijgt de dijk binnen het cluster een zeer hoge waarde en wordt daarnaast geadviseerd geen elementen weg te halen. De nadruk ligt echter nog steeds op beleving (*inpassing* van dijkwerken aan de cultuurhistorische omgeving). Bij de clusters waar de impact groter is, wordt *aanpassing* van de werken aan de cultuurhistorische omgeving voorgesteld, waarbij ook meer op het verlies van de inhoudelijke waarde van het cluster wordt ingegaan. De meest waardevolle clusters verdienen een *speciale (ontwerp)behandeling* voor de dijk, door bijvoorbeeld een landschapsarchitect of, bij complexe situaties, een team ruimtelijke kwaliteit.

2.6.2 Elementen

Om de cultuurhistorische waarde niet teniet te doen, moet een cultuurhistorisch element worden *behouden*. Dit geldt in ieder geval voor de zeer waardevolle en waardevolle objecten. Belangrijk voor de elementen die mogelijk een essentiële verandering zouden kunnen ondergaan door werken aan de dijk, is dat de dijkbekleding zich (met name visueel) *aanpast* aan het cultuurhistorische element. Tenslotte is er een groep elementen waarvoor de impact van de werken aan de dijk waarschijnlijk klein is of de waarde van het element niet zo hoog. Dit geldt met name voor de jongere cultuurhistorie. Hiervoor is het belangrijk dat de nieuwe dijkbekleding niet storend is voor de beleving van het element. *Inpassing* in het cultuurlandschap is hierbij aanbevolen.

Indien ingrijpende werken aan de dijk worden uitgevoerd, bijvoorbeeld een verhoging van de dijk of ook werken aan de binnenzijde van de dijk, wordt ten sterkste aanbevolen om beknopt aanvullend cultuurhistorisch advies te vragen.

3 ANALYSE

Het onderzoek heeft zich met name toegespitst op het inventariseren en waarderen van de cultuurhistorie aan de Oosterschelde, gebaseerd op de CHS. Hiervan is een kaartlaag gemaakt waarin een aantal velden (attributen) is opgenomen. Omdat op deze manier de samenhangen verdwijnen (en dit belangrijk is voor het geheel en de argumentering), is in dit hoofdstuk geprobeerd boven de informatie uit de database te gaan staan en een samenhangende visie te ontwikkelen. Dit is gedaan door in te gaan op de belevings-, inhoudelijke, fysieke en gebruikswaarde van de cultuurhistorie aan de Oosterschelde.

In het gebied van de Oosterschelde zijn 19 cultuurhistorische clusters te onderscheiden. Binnen deze clusters en los daar omheen gelegen zijn 220 elementen van cultuurhistorische waarde onderscheiden. Binnen deze groepen kan een aantal 'top'clusters en 'top'elementen worden geïdentificeerd. Daarnaast wordt ook aan de dijk zelf een grote cultuurhistorische waarde gehangen. Niet alles wordt evenveel beïnvloed door de dijkwerken, dus er is ook gekeken naar de mate van impact. Op basis hiervan zijn per groep adviezen geformuleerd.

Om een cultuurhistoriebrede benadering te stimuleren, is gekozen voor het plaatsen van de clusters en elementen binnen bepaalde thema's waardoor de samenhang helder wordt. Alles hangt samen met 'Omgang met water', het binnen de CHS geformuleerde thema. De volgende thema's worden onderscheiden (in volgorde van belangrijkheid):

1. Landverlies/kustverdediging
2. Economische/infrastructurele activiteiten
3. Afwatering
4. Voorstraatdorpen

Het is niet altijd mogelijk om een cluster binnen één thema te plaatsen, daarom is er één combinatiethema (van de thema's 1 en 2) toegevoegd.

Het thema **landverlies/kustverdediging** is een zeer waardevol thema binnen de geschiedenis van Zeeland, omdat dit aspect altijd in meer of mindere mate aanwezig is geweest. Belangrijke stormvloeden zijn er o.a. geweest in 1530/32 (Verdronken land van Zuid-Beveland), 1682, 1808, 1906, 1953 geweest.¹² De gevolgen zijn nu nog herkenbaar aanwezig aan de kust. Daarnaast is de ervaring van de ruimte binnen dit thema groots, uitgestrekt en open. Er is een grote samenhang van het thema met de landschapsopbouw, de kreeksystemen en de zeestromen van Zeeland. Zeeland is één van de provincies die het gevecht met het water keer op keer heeft moeten aangaan en op een zeldzame wijze de sporen hiervan heeft bewaard. Het thema is zeer geschikt voor educatie over de geschiedenis van Zeeland en waterbeheersing.

Ook het tweede thema, **economische en infrastructurele activiteiten**, is een zeer waardevol thema binnen de geschiedenis van Zeeland. De Oosterschelde heeft altijd een belangrijke economische betekenis gehad voor de inwoners van Zeeland. Daarnaast was het ook een barrière voor verplaatsing, dit was alleen mogelijk op plaatsen waar boten (veren) overvoeren. Voor beide activiteiten werden, naast de havens die bij dorpen (voorstraatdorpen) waren gelegen, havens aangelegd: veerhavens, landbouwhavens (vaak tijhaventjes), en werkhavens. Visserij/oestercultuur is nog steeds een belangrijk middel van bestaan en de

¹² Wilderom, 1961, 151-169; 1964, 174-211; 1968, 206-226.

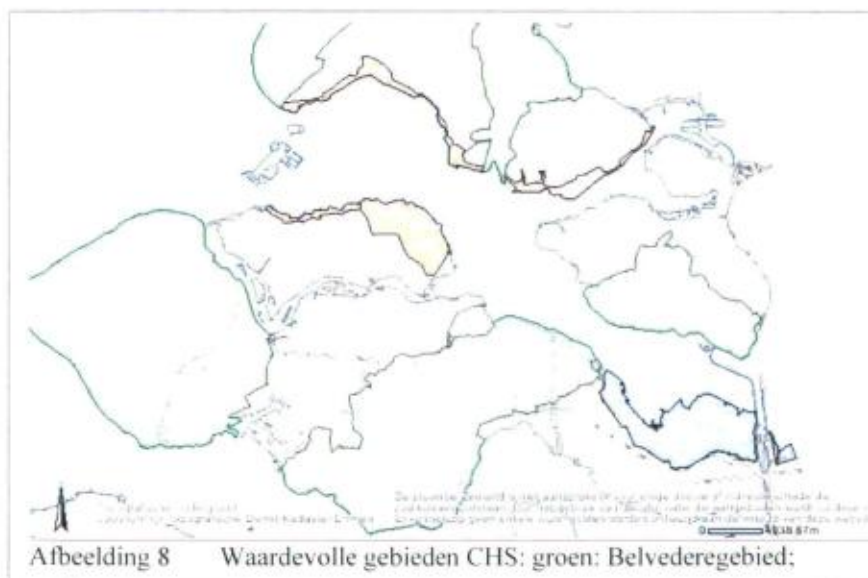
veerdiensten/landbouwhavens liggen nog in ieders geheugen. De ervaring van de ruimte binnen dit thema is heel anders dan bij het vorige thema: hier draait het juist om de bedrijvigheid en invulling in plaats van openheid en grootsheid. De inrichting van het landschap (met name de aanleg van dorpen en (water)wegen) is in grote mate bepaald door deze activiteiten. Op veel plaatsen zijn de restanten van deze bedrijvigheden nog goed bewaard of zelfs nog in gebruik.

Een combinatie van de twee bovenstaande thema's is zeer gebruikelijk, omdat havens en havenkanalen zwakke plekken vormden in de dijk, of omdat de inpolderingsgrens eigenlijk al was bereikt. Het zijn dan ook vaak deze gebieden geweest die aangevallen werden door de zee.

Een ander belangrijk thema binnen de Zeeuwse geschiedenis is de **afwatering**. Het speelt zich echter niet alleen maar af aan de zeedijken. Het verhaal is eigenlijk pas compleet als ook de binnendijken en de afwatering in de andere polders wordt meegenomen. De ontwikkeling van de afwateringstechnieken is nog goed herkenbaar in het landschap en heeft een grote invloed gehad op de inrichting ervan. Het is een zeer representatief thema, niet alleen voor Zeeland, maar voor heel Laag-Nederland en geschikt voor educatie over de geschiedenis van de waterbeheersing. De meeste historische elementen rond de Oosterschelde zijn echter niet meer in gebruik en alleen nog maar als relict aanwezig.

Zeeland bestaat voor een groot deel uit jonge zeeleipolders ('nieuwland'). Het **voorstraatdorp** is één van de oudere dorpstypen en zeer kenmerkend voor deze polders. De dorpen zijn ontstaan tussen de 15de tot en met de 18de eeuw en werden meestal reeds in het plan voor bedijking aangegeven. Alleen de grotere polders kregen een dorp. Dit dorpsstype heeft als centraal element een brede hoofdstraat, 'de voorstraat'. Deze staat loodrecht op de zeedijk en verbindt de haven (kaai) met de kerk. De belangrijkste waarde is de grote samenhang in de ruimtelijke inrichting, die voor een deel goed bewaard is gebleven in een aantal dorpen. Net als bij het thema economie draait het ook binnen dit thema om bedrijvigheid, zoals wonen en visserij.

Binnen de CHS is een aantal waardevolle gebieden gelieerd aan bovengenoemde thema's, onder de al eerder genoemde noemer 'Omgang met water' (zie afbeelding 8). De in de Belvederegebieden onderscheiden fysieke dragers zijn met name gericht op de opeenvolging

natuursteen als beton (en soms asfalt) en de kleine elementen (palenrijen, dijkkpalen en Muraltmuurtjes) zorgt ervoor dat de benedenloop een zeer divers karakter krijgt wat betreft structuur, kleur, grootte en helling (zie afbeelding 10) Bij bochten geldt vaak een onderbreking van het gebruikte materiaal; niet alle bekleding is geschikt om in bochten aan te leggen. In de betonnen systemen is een aantal karakteristieke aan te wijzen: Haringman, Leendertse en De Muralt (zie afbeelding 11 en 12). Verder zijn er veel betontegels gebruikt. Daarnaast zijn met name basalt en Vilvoordse steen gebruikt als natuursteen, in iets mindere mate graniet. Bij schorren is niet altijd steenbekleding toegepast.

3.1.1 De rol van de dijk binnen de vier Zeelandthema's

De dijk speelt binnen elk van de eerder genoemde thema's een andere rol.

Voor het thema **landverlies/kustverdediging** speelt de dijk en ook de dijkbekleding een centrale rol. Oneffenheden in de dijken verraden waar dijkdoorbraken hebben plaatsgevonden, de hoogte van de dijk zegt iets over de hoogte van het water tijdens een storm (en de gehanteerde normen van overstromingskans) en de dijkbekleding iets over de techniek die mensen hebben gebruikt om water effectief te kunnen keren. De verschillende systemen geven aan dat de mens zich continu heeft aangezet om de dijk sterker te maken. Belangrijk binnen dit thema is dan ook de grote variatie van materialen aan en op de dijk: gedeeltelijke reparaties aan de dijk, verschillende typen bekleding, Muraltmuren en palenrijen. Ook elementen aan de dijk zijn betrokken in het veiligheidssysteem: kustwerende werken (strekdammen en oeverwerken) en enkele nollen of bouten.

Ook binnen het thema **economische/infrastructurele activiteiten** speelt de dijk een belangrijke rol. Op de eerste en belangrijkste plaats is de dijk het 'aankomstpunt' en 'vertrekpunt' voor het vervoer van mens en lading. Door de activiteiten aan het water (met name havenactiviteiten), ontstond er een zwakke plek; extra versterking is dan ook meestal zichtbaar in de vorm van Muraltmuren en vaak waren coupures aanwezig. Op de tweede plaats geeft de dijk toegang tot de buitendijkse gebieden die werden geëxploiteerd, de schorren en slikken en de oesterputten.

Binnen dit thema zijn met name de elementen aan en op de dijk belangrijk: stelberg, havens, havenkanalen, steigers, veerstoepen, oesterputten, kunstwerken, bruggen, Muraltmuren, lantaarns (en andere havenattributen), havenbebouwing; en in mindere mate de dijkbekleding.

Voor het thema **afwatering** is de zeedijk minder belangrijk. Door middel van een gegraven doorgang door de dijk, het afwateringspunt (zogenoemde suatiepunt), kon het water de polder verlaten, nadat het eerst verzameld en bijeengebracht was vanuit een kanaal of boezem. Omdat hierdoor een zwakke plek in de dijk ontstond en het gevaar van dichtslibbing aanwezig was, werden dammetjes aan de zeezijde aangelegd. Vaak was het suatiepunt in de buurt van andere activiteiten, dus bijvoorbeeld bij een haven. Wanneer deze activiteiten nog duidelijk aanwezig zijn, behoren ze binnen het thema economische/infrastructurele activiteiten.

Tenslotte vormde de dijk binnen **voorstraatdorpen** het aanknopingspunt van de havenactiviteiten. De coupures die vaak toegang tot de haven verleenden en de haven zelf vormden natuurlijk een zwakke plek in de dijk. Deze plek moest extra verstevigd worden, door middel van havendammen en Muraltmuren, zeker vanwege de aanwezige bebouwing achter de dijk. Vaak aanwezig op de dijk zijn kunstwerken/monumenten en havenbebouwing.

Afbeelding 10 Natuurstenen dijkpaal aan de Stoffel Kisters of Suzanna's Inlaag (cluster Zierikzee)

Afbeelding 11 Betonblokken van het systeem Haringman (cluster Noordkust Noord-Beveland)

Afbeelding 12 Betonblokken van het systeem Leendertse (cluster Strijenham)

Al met al vormt de zeedijk overduidelijk de verbindende/dragende factor in deze studie. Als een lange slinger verbindt hij de cultuurhistorie rond de Oosterschelde. In alle opgenomen clusters speelt de dijk (en daarmee de relatie water-land) daarom een belangrijke rol.

3.1.2 Waardering

Dijken zijn zeer kenmerkend voor de opbouw van het zeeleilandschap van Zuidwest-Nederland. Bovendien is er een sterke samenhang met de polders en elementen als welen en dergelijke. De basiswaarde van de dijk is dan ook hoog. Wanneer de dijk in een cluster valt, wordt hij zeer hoog gewaardeerd. Bij de dijk horen ook de bekleding, dijkpalen en palenrijen. Muraltmuurtjes en Muraltglooiing zijn als aparte elementen opgenomen.

Omdat er geen detailstudie is gedaan naar de dijk, is het moeilijk locaties aan te wijzen aan de dijk die zeer waardevol zijn vanwege een grote diversiteit in gebruik van representatieve (Vilvoordse steen, basalt, Haringman en Leendertse) en zeldzame materialen. Een combinatie van Muraltmuur, Muraltglooiing én Haringman wordt bijvoorbeeld aangetroffen bij het Haventje Rattekaai. Op de dijken van met name Schouwen-Duiveland en Zuid-Beveland zijn nog veel dijkpalen aanwezig.

Belevingswaarde

De belevingswaarde van dijken is zeer groot. De enorme massa water die de dijk van het achterland moet scheiden is niet te missen in het landschap. Op de eerste plaats vormt de dijk een psychologische factor van veiligheid. Sterk in de herinnering staat natuurlijk nog de ramp van 1953, toen een aantal dijken het begaf. Zoiets mocht nooit meer gebeuren en het Deltaplan werd opgesteld.

De zeedijk vormt een groot contrast met de kronkelende binnendijken met boombeplanting. Robuustheid en degelijkheid zijn belangrijke kenmerken die een zeedijk moet uitstralen. Naast de beleving van veiligheid is er ook de beleving van het beeld van de dijk. Dit beeld bestaat uit de globale vorm, de helling, de kleur, de textuur van de oppervlakte, het materiaal en de onderbrekingen (palenrijen). Elk stukje dijk is wat dit betreft anders en heeft zijn eigenaardigheden. Diversiteit in het beeld is dus een belangrijke waarde van de dijk. Dit beeld is overigens niet alleen vanaf land, maar ook vanaf het water belangrijk!

Tenslotte zijn er de verhalen en de geschiedenissen over de dijk. Verhalen over verdronken dorpen (restant is bijvoorbeeld de Plompe Toren), over de oorlogen: verzetsstrijders die inundatieplannen saboteerden en meest recent natuurlijk de verhalen over de ramp van 1953. In deze studie is met name de *visuele* belevingswaarde meegenomen.

Inhoudelijke waarde

De inhoudelijke waarde van de dijk ligt op een groot aantal punten. Ten eerste is de ligging van de dijk erg belangrijk omdat deze informatie geeft over de ontwikkeling van de vorm en omvang van het land. Ook kunnen oneffenheden in de dijken verraden waar dijkdoorbraken hebben plaatsgevonden. De hoogte van de dijk zegt iets over de technische stand van zaken en de inschatting van het overstromingsgevaar. Begroeiing op de dijk (bijvoorbeeld gras) kan informatie geven over het gebruik van de dijk (bijvoorbeeld weidegebied voor schapen). De bekleding van de dijk zegt iets over de techniek die mensen hebben gebruikt om water effectiever te kunnen keren, over welke materialen werd beschikt en met welke gebieden handelsconnecties waren om aan deze materialen te komen. Een aantal bekledingstypen, zoals Haringman en Leendertse, is representatief voor Zeeland en het systeem van De Muralt (muren en glooiing) is zeldzaam. Ook dijkpalen en trapjes in de dijk zijn zeldzaam. Deze typen zijn daarom zeer hoog gewaardeerd. De natuurstenen basalt, Vilvoordse steen,

Lessinese steen, graniet en Petit Granit, en de houten palenrijen worden vanwege het vaker voorkomen hoog gewaardeerd.

De oude kern (aardlichaam) tenslotte, kan inzicht verschaffen in herkomst en gebruik van materialen, zoals bijvoorbeeld rijswerk, en kan zelfs nog archeologische resten bevatten (afval), die gebruikt zijn om de dijk op hoogte te brengen.

Fysieke waarde

De authenticiteit van de huidige zeedijken is niet zo groot. Inherent aan deze dijken is, dat ze continu versterkt en aangepast worden met de vooruitgang in de techniek en de steeds strenger wordende eisen. Ook kan de functie van 'de' zeedijk veranderen met het verplaatsen van de kustlijn door inpoldering of dijkdoorbraken: binnendijken worden zeedijk of zeedijken worden binnendijk. Wel wordt, doordat dijken nu immers onmisbaar zijn, het proces van dijkwerken geconserveerd. Gedeelten van de materie zijn goed geconserveerd of gaaf. Dat geldt met name voor de kern van de dijk, in sommige gevallen ook voor de ligging en enigszins voor de vorm. Dit geldt echter niet zo sterk voor de bekleding, deze is in de afgelopen eeuw regelmatig aangepast. De houten palenrijen, aangelegd om de golven te breken, conserveren het proces van deze techniek, maar het materiaal is niet authentiek, het hout wordt immers regelmatig vervangen. Voor de ligging/locatie zou dat meer kunnen gelden. Voor dijkpalen geldt dat er een hele keur aan palen staat (oud tot modern), die het proces van het inmeten van de dijk goed hebben geconserveerd (zie afbeelding 13, 14 en 15). Ze staan niet altijd meer op de juiste plaats (ze worden bijvoorbeeld gebruikt voor afrastering bij parkeerplaatsen) maar wanneer ze op de dijk staan nog wel. De materie is vaak nog authentiek, maar gaat niet heel ver terug in de tijd.

Gebruikswaarde

De gebruikswaarde van de dijk is hoog. De grootste waarde van de dijk is natuurlijk het waarborgen van de veiligheid voor het achterliggende land. De dijk is als casus goed bruikbaar binnen de voorlichting over de veiligheid van Nederland, de waterstaatsgeschiedenis en waterstaatstechnieken (materialen). De toegankelijkheid van de dijk is groot: grote delen zijn voor bewoners en toeristen toegankelijk voor recreatief gebruik zoals wandelen, fietsen en duiken. Andere delen worden betrokken bij natuurgebieden. De palenrijen hebben een gebruikswaarde in de voorlichting, maar zijn verder minder waardevol. Hetzelfde geldt voor de dijkpalen.

3.1.3 Impact

Het aanpakken van de dijk tast vooral de kwaliteiten *Tijd* (het tijdsbeeld, hoewel dit niet echt oud is) en *Materie* (de bekleding van de dijk zou kunnen worden versterkt) aan.

Wat betreft de impact op de belevingswaarde, neemt in de eerste plaats de beleving van veiligheid toe. De dijk krijgt echter een heel ander aanzicht en levert een ander 'gevoel' op door de grotere zakelijkheid en het meer modern-industrieel uiterlijk. Voor de meeste mensen geeft dit (in tegenstelling tot de beleving van veiligheid) een negatieve associatie. De beleving van de verhalen over de dijken zou hetzelfde moeten kunnen blijven, maar misschien is iets meer verbeeldingskracht vereist, omdat de drager van de verhalen gemoderniseerd is.

Wat betreft de inhoudelijke en fysieke waarde is de impact groot. Het element verdwijnt niet, maar de authenticiteit van het object wordt aangetast en informatie over het materiaal (de dijkbekleding, Muraltmuren, palenrijen en dijkpalen) gaat verloren.

De gebruikswaarde hoeft echter niet zozeer verloren te gaan. Het gebied blijft over het algemeen net zo toegankelijk.

Afbeelding 13 Natuurstenen dijkspaal aan de Stoopolder

Afbeelding 14 Houten dijkspaal aan de Cauwers Inlaag (cluster Zierikzee)

Afbeelding 15 Betonnen dijkspaal aan de Oost-Bevelandpolder (cluster Het Sas)

Bovenstaande impact moet zeker ook worden gerelativeerd: de afgelopen honderden jaren is de dijk regelmatig van bekleding veranderd, opgehoogd en zelfs af en toe verlegd en dit hoort dus ook bij het 'wezen' van de dijk zelf. Omdat bij de werken van het Projectbureau Zeeweringen in principe geen dijken worden verhoogd of verlegd, blijft met name het ruimtelijke en thematische aspect van de dijk voortleven.

3.1.4 Adviezen

Aangezien de impact op de dijk groot kan zijn, wordt aanbevolen de dijkbekleding aan te passen aan de cultuurhistorische omgeving, in dit geval de dijk zelf. Aangezien de impact met name de belevingswaarde, inhoudelijke en fysieke waarde van de dijk betreft, is het belangrijk goed om te gaan met het materiaal van de dijk. Daarom worden de volgende adviezen gedaan:

Voor gedeelten met een hoge waarde wordt als volgt geadviseerd:

- Om de belevingswaarde te waarborgen:
 - donker onder, licht boven; liever geen asfalt toepassen: in plaats van asfalt kan ook op andere manier een donkere onderlaag worden gemaakt, bijvoorbeeld met Ecotop (zie afbeelding 16 en 17);
 - behouden van diversiteit: zoveel mogelijk laten staan of weghalen én terugzetten van dijkpalen, palenrijen en Muraltmuur;
 - gras op kruin in stand houden;
 - oude materialen hergebruiken.
- Om de inhoudelijke waarde te waarborgen:
 - Muraltmuren en dijkpalen laten staan;
 - oude materialen hergebruiken;
 - één compleet historisch bekledingsvak maken met uitgebreide informatie, gelegen bij een bestaand museum (bijvoorbeeld bij Ouwkerk).

Voor de gedeelten waar de dijk een zeer hoge waardering heeft gekregen (de gedeelten binnen de clusters) wordt aanvullend op bovenstaande adviezen geadviseerd:

- Om de belevingswaarde te waarborgen:
 - bestaande aard/karakter van kleur, textuur en patroon handhaven;
 - zo min mogelijk verandering aan helling en vorm aanbrengen;
 - bepaalde patronen (andere bekleding in bochten) handhaven.
- Om de inhoudelijke waarde te waarborgen:
 - indien kenmerkende of zeldzame bekleding aanwezig is een verwijzing maken naar deze bekleding, suggesties daarbij zijn:
 - in het boventalud klein deel voorzien van oorspronkelijke kenmerkende bekleding;
 - wandelpad op berm of kruin met oude materialen bekleden;
 - tegel met informatie plaatsen.

Afbeelding 16 Gebruik van asfalt contrasteert sterk met de beleving van historisch materiaalgebruik, zoals in dit geval de bakstenen schoorsteen van het stoomgemaal Oosterschelde in de buurt van Poortvliet (cluster Strijenham).

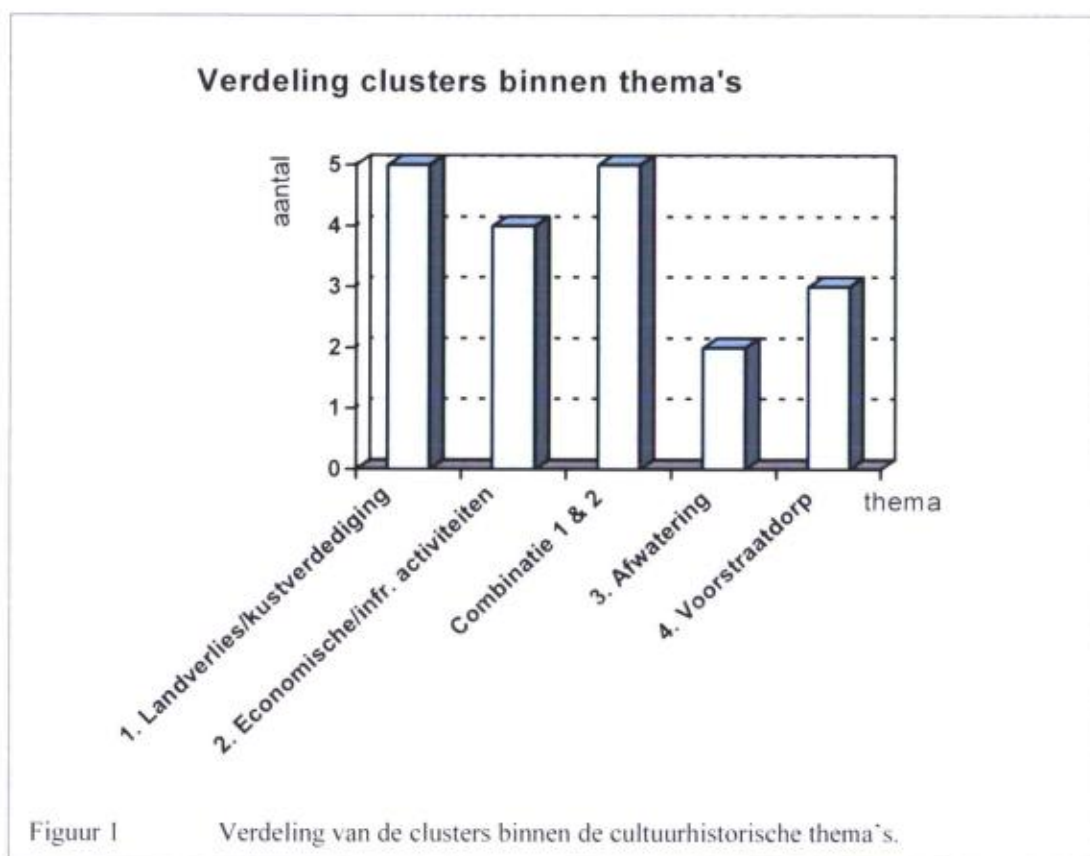

Afbeelding 17 Bij deze nol (Oostnol op Noord-Beveland, cluster Noordkust Noord-Beveland) is de nieuwe glooiing achterlangs getrokken. De natuurlijke materialen en diversiteit in materiaalgebruik (o.a. palenrijen) blijven gewaarborgd.

3.2 CLUSTERS EN ELEMENTEN AAN DE OOSTERSCHELDE

Aan de Oosterscheldedijken is een grote variëteit aan cultuurhistorie terug te vinden. Er zijn 19 cultuurhistorische clusters onderscheiden (zie bijlage 1, 2 en 3), 6 op Schouwen-Duiveland, 4 op Noord-Beveland, 5 op Zuid-Beveland, 3 op Tholen en 1 op Sint-Philipsland. De elementen binnen deze gebieden hebben een duidelijke historische relatie met elkaar en geven een beleefbaar beeld van de ontwikkeling van menselijke activiteiten in dat gebied. De meeste elementen zijn overgenomen uit de CHS: de historisch-geografische inventarisatie voor de CHS, de rijksmonumenten, het Monumenten Inventarisatieproject (MIP) en de Archeologische Monumenten Kaart (AMK). Daarnaast is er een aanvullende inventarisatie gemaakt voor dit project.

De clusters zijn ingedeeld op thema. De meeste clusters vallen binnen het thema landverlies/kustverdediging en het combinatiethema (zie figuur 1).

Landverlies/kustverdediging

Doorbraakgebied Ouwkerk; Doorbraakgebied Schelphoek; Anna-Friso; Noordkust Noord-Beveland; Katshoek.

De clusters binnen het thema Landverlies/kustverdediging zijn voornamelijk te vinden in het gebied het dichtst bij de Oosterscheldekering. Dit is echter niet het enige gebied dat last van de zee heeft gehad, getuige de grote verdronken delen van Zuid-Beveland.

De meeste clusters die binnen deze studie onderscheiden zijn, vallen binnen dit voor Zeeland zo typische thema.

Ze worden gekenmerkt door een min of meer aaneengesloten rij met inlagen, soms met achterliggende karrenvelden, voorzien van nollen en met kustwerende werken, zoals strekdammen en oeverwerken (zie afbeelding 18). Een enkele keer zijn ook restanten van nederzettingen nog te vinden, zoals voor de kust van Zierikzee, Noord-Beveland en Het Sas. Een tweetal clusters vertegenwoordigt de overstroming van 1953. Dit zijn de clusters rond Ouwerkerk en Schelphoek. Naast de gebruikelijke elementen binnen deze clusters is bij beide het doorgebroken gebied nog herkenbaar aanwezig in een achterliggend kreeksysteem (zie afbeelding 19). Zeer bijzonder en ook bij beide aanwezig, zijn de caissons (rijksmonumenten) die gebruikt zijn voor de dichting van de dijkaten (zie afbeelding 20).

Economische/infrastructurele activiteiten

Viane; Wemeldinge; Yerseke; Rattekaai.

In clusters opgenomen binnen het thema Economische/infrastructurele activiteiten spelen havens en bijbehorende bebouwing een belangrijke rol. Soms zijn deze al vanaf de middeleeuwen aanleg- of veerplaatsen (zoals bij Viane en Yerseke), soms zijn deze recenter aangelegd (Rattekaai en Wemeldinge) (zie afbeelding 21 en 22).

Zeer uniek zijn de bij Yerseke gelegen oesterputten (4 in bedrijf) en oesterbedrijvigheid. Yerseke telt dan ook vele havens en insteekhaventjes (zie afbeelding 23). Niet alleen bij Yerseke liggen oesterputten, ook in de rest van het gebied (maar met name op Zuid-Beveland) liggen nog restanten van oesterputten.

Combinatie Landverlies/kustverdediging en Economische/infrastructurele activiteiten

Zierikzee; Kattendijke-Wemeldinge; Het Sas; Gorishoek; Stavenisse.

Een aantal clusters valt binnen een combinatie van bovengenoemde thema's. In deze clusters liggen vaak inlagengebieden om een havenkanaal heen (Zierikzee, Het Sas en Stavenisse, zie afbeelding 24), in het geval van Kattendijke is er een hele strook oesterputten te vinden voor een inlagenrij (zie afbeelding 25).

Afwatering

Prommel; Strijenham.

De twee clusters binnen het thema afwatering hebben een hoge concentratie afwateringselementen: sluisen, gemalen en boezems. Met name in Strijenham is de ontwikkeling van de afwateringstechniek nog duidelijk afleesbaar (zie afbeelding 26).

Voorstraatsdorp

Bruinisse; Colijnsplaat; Sint Philipsland.

De direct aan de Oosterschelde gelegen dorpen zijn allemaal voorstraatsdorpen. Hier is de bebouwing duidelijk planmatig aangelegd en is de haven nog steeds een belangrijk onderdeel van de dorpsbedrijvigheid. Een gedeelte van Colijnsplaat is aangewezen als rijksbeschermd dorpsgezicht, maar ook in Bruinisse en Sint Philipsland de planmatige opzet nog te herkennen (zie afbeelding 27).

3.2.1 Waardering

Veel van de onderscheiden clusters liggen in de voor de CHS aangewezen waardevolle gebieden. Toch zijn er ook delen van de waardevolle gebieden die niet als cluster aangemerkt zijn. In deze gebieden was het aantal elementen dat aan de zeedijk lag te laag of te zeer verstoord. Er zijn ook clusters gelegen buiten de waardevolle gebieden, sommige gedeeltelijk: Yerseke, Katshoek, Rattekaai, andere volledig: Stavenisse, Bruinisse, Sint Philipsland en Het Sas. Hier is vrij geïsoleerd aan de dijk een opeenstapeling van cultuurhistorie te vinden.

Afbeelding 18 Inlaagrijen voor de kust van Noord-Beveland (cluster Noordkust Noord-Beveland)
Bron: Projectbureau Zeeweringen

Afbeelding 19 Kreek- en natuurgebied De Schelphoek (cluster Doorbraakgebied Schelphoek)
Bron: Projectbureau Zeeweringen

Afbeelding 20 Caisson in haven Schelphoek (cluster Doorbraakgebied Schelphoek)

Afbeelding 21 Haventje Rattekaai (cluster Rattekaai)

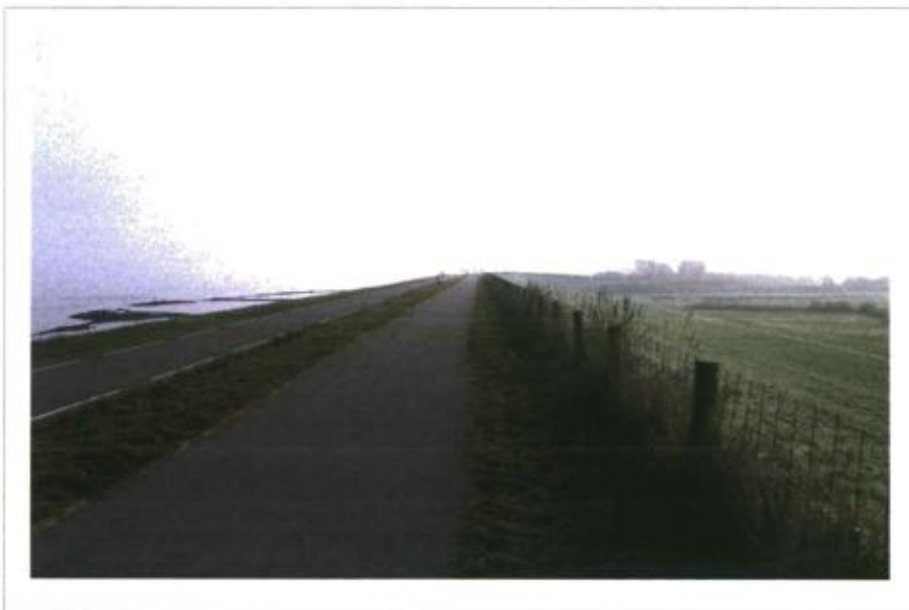
Afbeelding 22 Haven Wemeldinge met zicht op de Westsluis (cluster Wemeldinge)

Afbeelding 23 Oesterbedrijvigheid te Yerseke (cluster Yerseke)

Afbeelding 24 Inlagen Zuidhoek bij Havenkanaal Zierikzee (cluster Zierikzee)
Bron Projectbureau Zeeweringen

Afbeelding 25 Oesterputrestanten en inlagen tussen Kattendijke en Wemeldinge

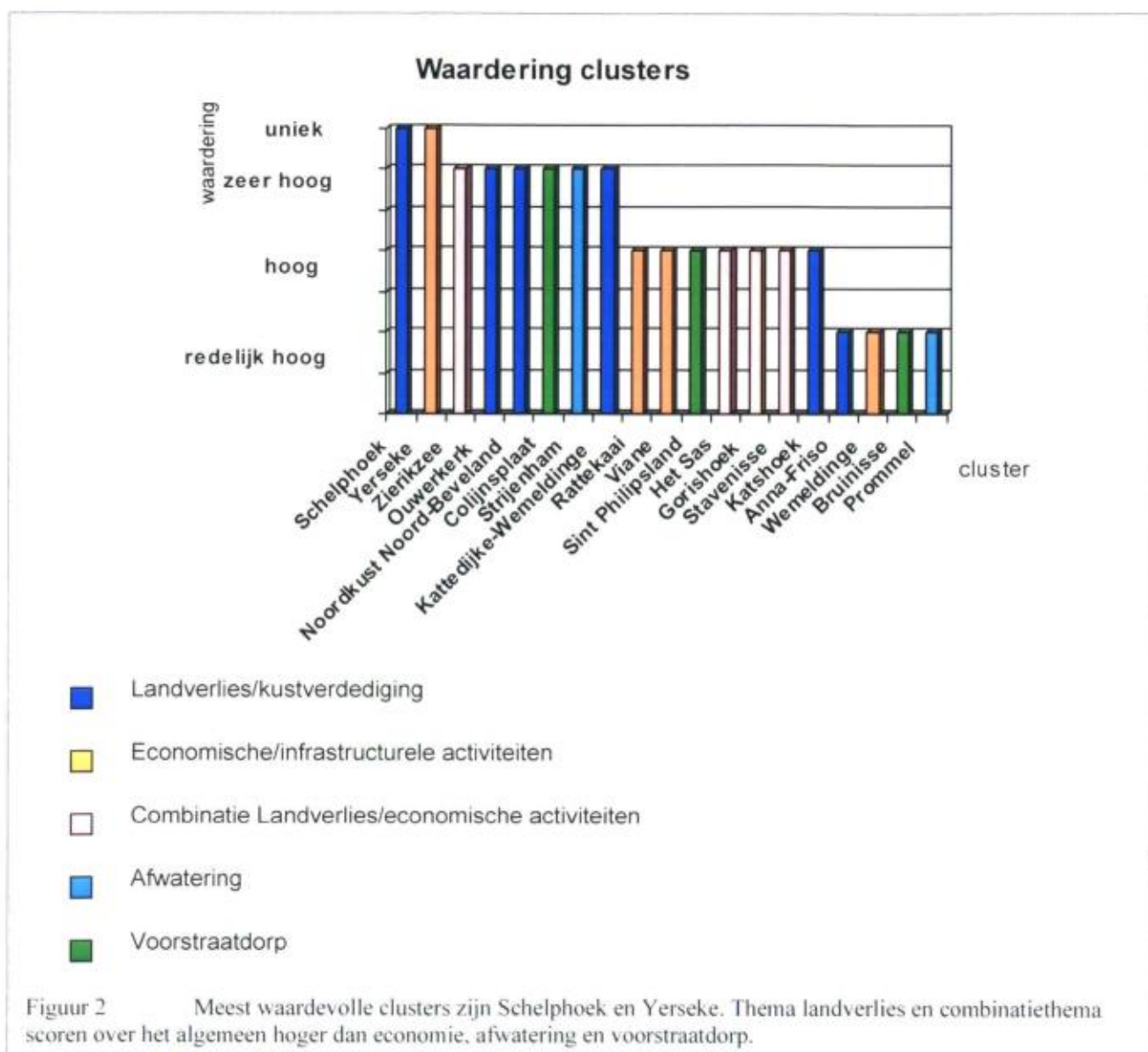
Afbeelding 26 Het stoomgemaal 'Oosterschelde' (cluster Strijenham)

Afbeelding 27 Zicht op de Voorstraat van Sint Philipsland vanaf de dijk (cluster Sint Philipsland)

Clusters

Over het algemeen worden de thema's landverlies/kustverdediging, economische/ infrastructurele activiteiten en de combinatie hiervan hoog gewaardeerd, omdat deze thema's de grootste relatie hebben met de Oosterschelde (zie ook begin van dit hoofdstuk). Deze waardering is enigszins terug te zien bij de waardering van de clusters, hoewel er een aardige spreiding is (zie figuur 2).

Twee clusters zijn uniek, niet alleen op de schaal van het Oosterscheldegebied, maar ook binnen Nederland (en waarschijnlijk zelfs wel daarbuiten): Schelphoek en Yerseke. Rond Schelphoek is een zeer grote diversiteit aan elementen binnen het thema landverlies/kustverdediging te vinden. Veel van deze elementen zijn zeer hoog gewaardeerd (inlagen, Oosterscheldedeking) of tot rijksmonument uitgeroepen (caissons en Plompe Toren). De cluster scoort op alle waarden hoog, maar met name op de inhoudelijke, fysieke en beleefbare waarde. De cluster Yerseke laat de grote bedrijvigheid rondom de oesterputcultuur zien, die vanaf het laatste kwart van de 19^e eeuw sterk in opkomst kwam en nog steeds een grote stempel

drukt op de economie van Yerseke. De oesterputten zijn zeer hoog gewaardeerd en het gebied is ook als MIP-gebied aangewezen. Doordat het nog steeds in bedrijf is, is de relatie met de rest van het dorp zeer groot en is het nog compleet.

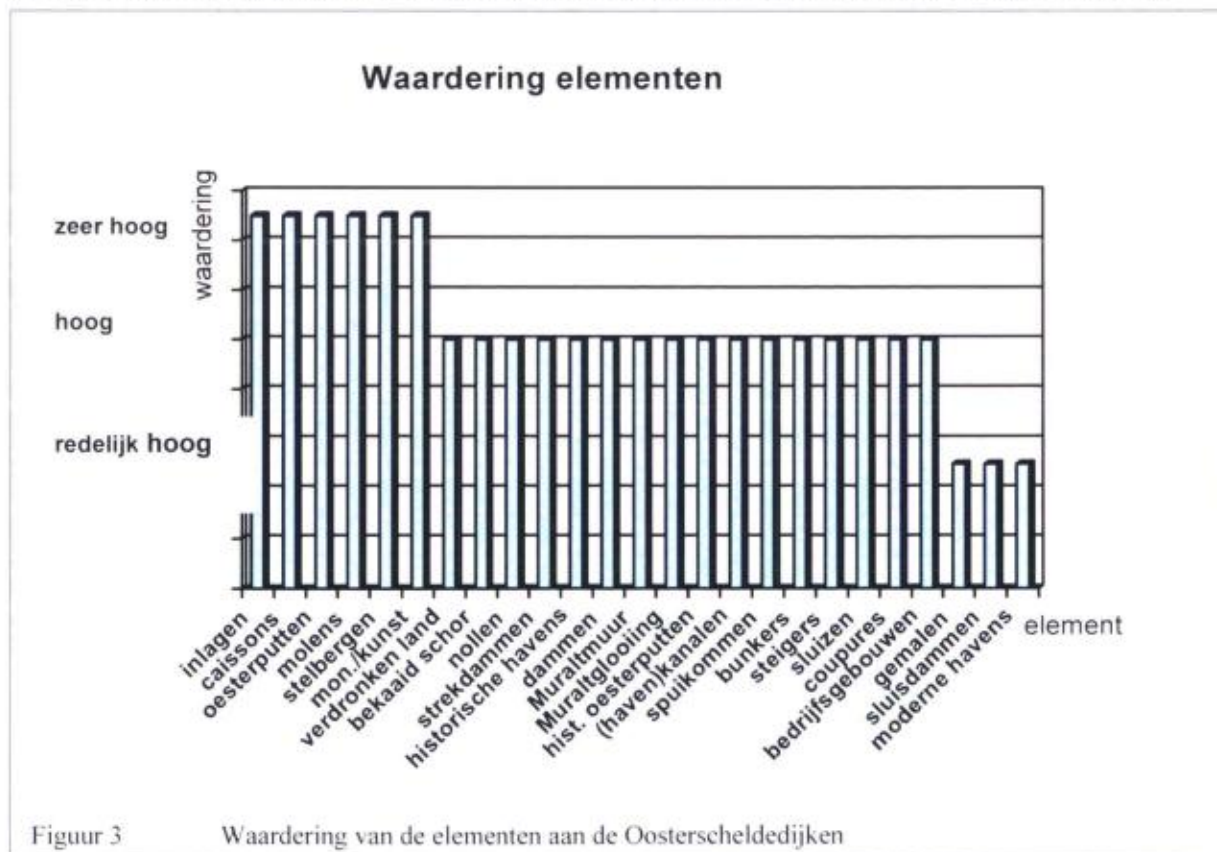
Naast deze twee topclusters is een aantal andere clusters zeer hoog gewaardeerd, namelijk de Noordkust van Noord-Beveland en de clusters Zierikzee, Kattendijke-Wemeldinge, Doorbraakgebied Ouwerkerk, Colijnsplaat en Strijenham. In de eerste drie gebieden 'regeren' de zeer hoog gewaardeerde inlagenrijen, eventueel gecombineerd met havenactiviteiten (Zierikzee) of oude oesterputten (Kattendijke). Ouwerkerk is een zeldzaam doorbraakgebied uit 1953, Colijnsplaat is het best bewaarde voorstraatdorp en de cluster Strijenham laat een unieke opvolging van afwateringstechnieken zien.

De volgende clusters worden hoog gewaardeerd: Rattekaai, Viane, Katshoek, Gorishoek, Het Sas, Stavenisse en Sint Philipsland. Deze clusters zijn over het algemeen minder compleet en uniek dan voorgaande of er vindt meer verstoring plaats, bijvoorbeeld door de toevoeging van moderne elementen (Katshoek), het opvullen van inlagen (Gorishoek) of verval (Viane).

Tenslotte wordt een aantal clusters als redelijk waardevol aangemerkt, namelijk de minicluster tussen Anna-Friso, Wemeldinge, Prommel en Bruinisse. Ze zijn vrij klein (eerste cluster) of vrij zwaar verstoord.

Elementen

Alle in deze studie opgenomen elementen zijn geselecteerd op het feit dat ze een bepaalde basiswaarde voor de cultuurhistorie hebben. De hoogst gewaardeerde elementen zijn op de eerste plaats de type elementen die als gehele groep als rijksmonument zijn aangewezen: de archeologische resten, de molens en caissons. Daarnaast wordt ook een aantal unieke elementen zeer hoog gewaardeerd: de Oosterscheldekering, Zeelandbrug, Havenkanaal Zierikzee, oesterputten Yerseke, haven Rattekaai, Bruinisser Stelberg, de nol bij Schelphoek, de monumenten/kunstwerken en de meeste inlagen (zie figuur 3 en afbeelding 28 en 29).

Afbeelding 28 Plompe Toren (cluster Doorbraakgebied Schelphoek)

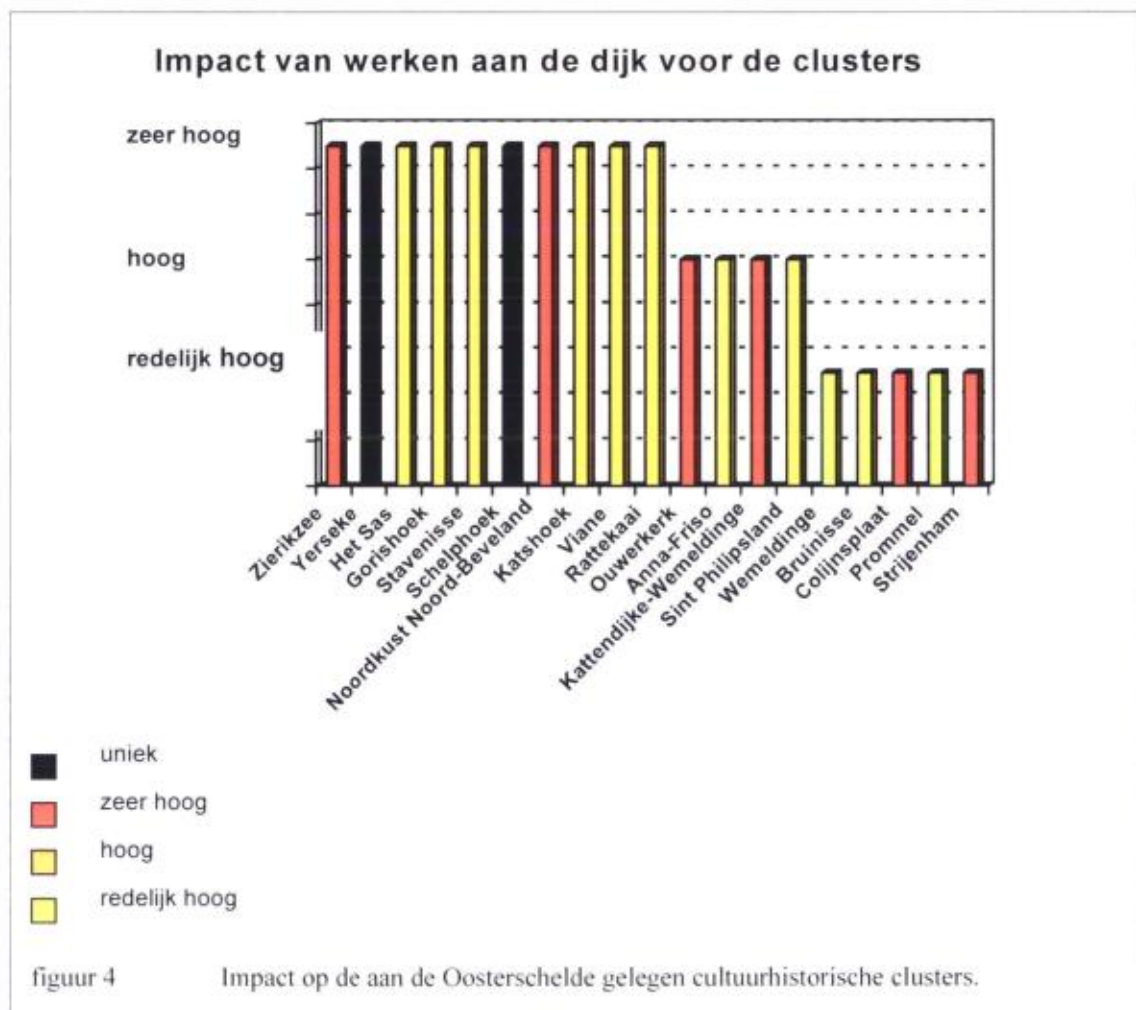
Afbeelding 29 Bruinisser Stelberg, archeologisch monument

Elementen met een hoge waarde zijn de ‘normale’ cultuurhistorische elementen, zoals de havens, oesterputten, nollen, schutsluizen, strekdammen en Muraltmuren. Een klein aantal verstoorde of modernere elementen wordt redelijk hoog gewaardeerd: sluisrestanten, moderne en vervallen/gedempte havens. Tenslotte krijgen ook de gemalen en jachthavens binnen clusters een redelijk hoge waarde toegekend.

Bovenstaande genoemde waarden zijn de *basiswaarden* voor de cultuurhistorische elementen. Wanneer de elementen in een cluster liggen, gaan ze in waarde omhoog (bijvoorbeeld van hoog naar zeer hoog).

3.2.2 Impact

De impact van de dijkwerken op de thema’s is verschillend. Het grootst is deze op de thema’s landverlies/kustverdediging en de combinatie hiervan met economische/infrastructurele activiteiten. Zowel de inhoudelijke waarde als de belevingswaarde van het thema worden sterk aangetast omdat de elementen aan/op de dijk en de dijkbekledingstypen essentieel zijn binnen dit thema. Veel kleiner is de impact op de thema’s waarbij de dijk niet zo’n prominente rol speelt, bij de thema’s afwatering en voorstraatdorpen. Hier liggen de kernelementen met name achter de dijk (het daadwerkelijke aantal in de kaart opgenomen elementen is zeer klein en vaak jong).

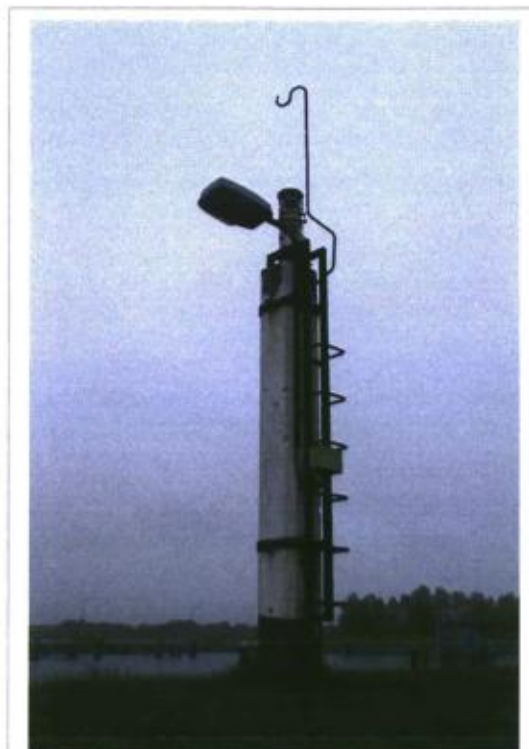

Clusters

De meeste impact ondergaan de clusters waarbij elementen zouden kunnen verdwijnen en veel elementen zouden kunnen veranderen. Dit is het geval bij de volgende clusters: Schelphoek, Zierikzee, Sophiahaven-Colijnsplaat, Katshoek, Gorishoek, Het Sas en Stavenisse, Sint Philipsland, Rattekaai en Yerseke. Een redelijk grote impact kennen de clusters Viane, Ouwkerk, Jacoba-Sophiahaven en Kattendijke. Voor de clusters die al sterk verstoord zijn (Wemeldinge, Bruinisse, Prommel), of die de kernkwaliteiten met name achter de dijk hebben (Colijnsplaat, Strijenham), geldt een kleine impact (zie figuur 4).

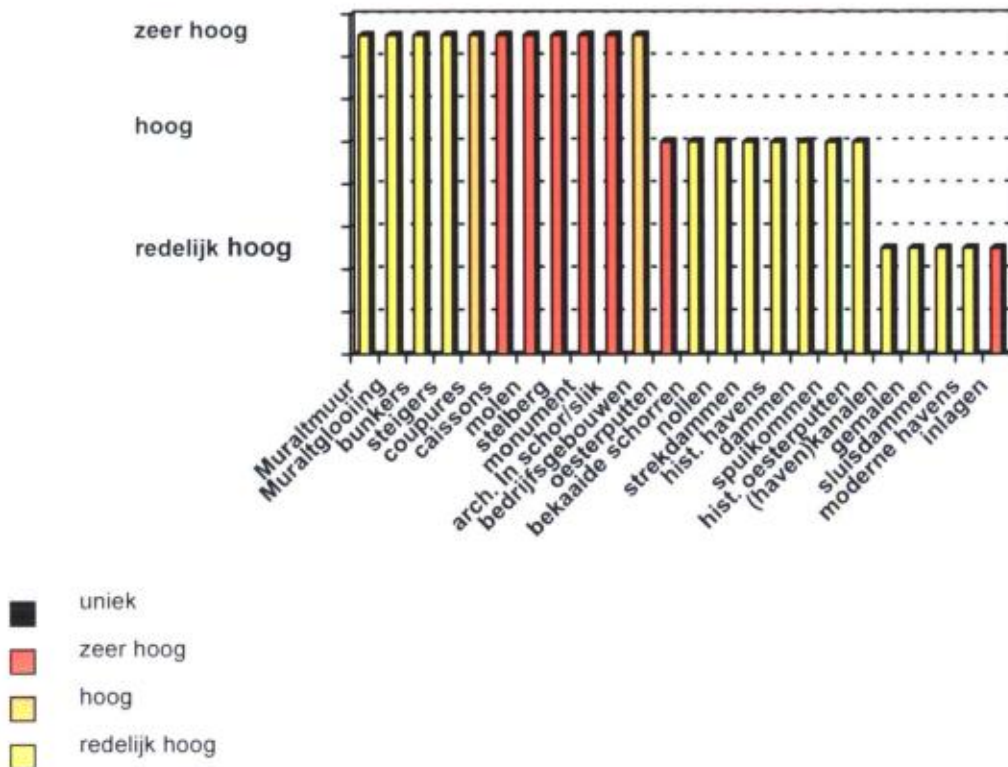
Elementen

Een deel van de elementen zou kunnen verdwijnen bij versterkingen aan de dijk en verliest daarmee al zijn cultuurhistorische waarde. Voor deze elementen is de impact het grootst (zie figuur 5). Dit geldt (ruim genomen) voor de Muraltmuren, Muraltglooiing, de gebouwen op of aan de dijk, caissons, de typische dijkbekleding, dijkpalen, trapjes, havenattributen als lichtopstanden, stelbergen, steigers, coupures, bunkers en monumenten/ kunstwerken (zie afbeelding 30, 31 en 32). De meeste hebben echter het risico slechts hun belevingswaarde en fysieke waarde te verliezen: havenkanalen, nollen, strekdammen, verdronken land vlak vóór de dijk, historische havens, oesterputrestanten en in bedrijf zijnde oesterputten. Tenslotte is de impact op de volgende elementen klein: inlagen, schorren en slikken, sluisdammen (vanwege hun kernkwaliteiten aan de binnenzijde van de dijk of niet persé aan de teen van de dijk), gemaaluitgangen, Deltadammen en moderne havens (vanwege het toch al moderne karakter en gebruik van modernere materialen bij deze elementen).

Afbeelding 30 Lichtopstand bij voormalige Vluchthaven Zijpe

Impact van werken aan de dijk voor de elementen

Figuur 5 Impact op de aan de Oosterschelde gelegen cultuurhistorische elementen

Afbeelding 31 Muraltmuur met coupure bij Viane (cluster Viane)

Afbeelding 32 Bunkers in de havendam van Stavenisse (cluster Stavenisse)

Afbeelding 33 Verborgen glooiing bij het haventje van Strijenham (cluster Strijenham)

3.2.3 Adviezen

De clusters en elementen die de meeste impact ondervinden van eventuele dijkwerken zijn niet persé dezelfde als de meest waardevolle elementen en clusters (zie figuur 3 en 4). De adviezen zijn daarom afhankelijk van beide (waardering en impact) gemaakt.

Voor de elementen waarvoor een kleine impact geldt of die slechts redelijk hoog worden gewaardeerd (bijvoorbeeld gemaaldammen, redelijk hoog gewaardeerde strekdammen, moderne havens e.d.), gelden *inpassingsadviezen* (met name landschapsvisuele adviezen):

- donker onder, licht boven; liever geen asfalt toepassen: in plaats van asfalt kan ook op andere manier een donkere onderlaag worden gemaakt, bijvoorbeeld met Ecotop.

Wanneer de elementen hoog of zeer hoog worden gewaardeerd en er een redelijke impact is (zoals bijvoorbeeld havens, nollen, oesterputten, strek- en sluisdammen), gelden *aanpassingsadviezen*:

- zelfde aard/karakter door zoveel mogelijk hergebruik van materialen en handhaven patronen en ruwheid, liever geen asfalt toepassen.
- geen storende elementen plaatsen (bijvoorbeeld schermen)
- laten staan van kleine elementen (bijvoorbeeld havenattributen, dijkpalen, Muralt en palenrijen)

Overigens: de impact op elementen kan sterk worden verminderd of zelfs geminimaliseerd door het gebruik van verborgen glooiing (zie afbeelding 33).

Voor de hoog en zeer hoog gewaardeerde elementen met een hoge impact geldt: *Behouden*: het element niet weghalen.

De clusters zijn op een soortgelijke wijze aangepakt. In de onderstaande kaders worden ze per groep behandeld.

Redelijk hoge waarde – kleine of redelijk grote impact

Het minst uitgebreid zijn de *standaard* adviezen. Deze zijn alleen op het niveau van de dijk gemaakt en gelden voor de clusters **Jacoba-Sophiahaven, Bruinisse, Prommel en Wemeldinge**:

Dijk is waardevol, nadruk ligt op adviezen m.b.t. beleving:

- donker onder, licht boven; liever geen asfalt toepassen: in plaats van asfalt kan ook op andere manier een donkere onderlaag worden gemaakt, bijvoorbeeld met Ecotop;
- diversiteit behouden: zoveel mogelijk laten staan of weghalen én terugzetten van dijkpalen, palenrijen en Muraltmuur;
- gras op kruin handhaven;
- oude materialen hergebruiken.

Zeer hoge waarde – kleine impact
Hoge waarde – redelijk grote impact

Wanneer de waarde van de clusters iets hoger is, maar de impact niet zo groot, wordt geadviseerd de dijkwerken *in te passen*. Onderstaande adviezen gelden voor de clusters **Strijensham en Colijnsplaat**:

- geen elementen weghalen;
- in planvorming de cluster in zijn geheel aanpakken (alle dijkvakken tegelijk).

Dijk is zeer waardevol, nadruk ligt op adviezen m.b.t. beleving én inhoud:

- zelfde aard/karakter door zoveel mogelijk hergebruik van materialen en handhaven patronen en ruwheid, liever geen asfalt toepassen;
- zo min mogelijk aan helling en vorm veranderen;
- bepaalde patronen (andere bekleding in bochten) handhaven;
- diversiteit behouden: zoveel mogelijk laten staan of weghalen én terugzetten van dijkpalen, palenrijen en Muraltmuur;
- gras op kruin handhaven.

Zeer hoge waarde – redelijk grote of grote impact
Hoge waarde – grote impact

Bij de clusters waarbij de impact groter is, of de waardering zeer hoog, wordt geadviseerd de dijkwerken *aan te passen*. Onderstaande adviezen gelden voor de clusters **Zierikzee, Katshoek, Viane, Het Sas, Kattendijke-Wemeldinge, Rattekaai, Ouwkerk, Gorishoek, Stavenisse, Sint Philipsland en Noordkust Noord-Beveland**:

- geen elementen weghalen;
- in planvorming de cluster in zijn geheel aanpakken (alle dijkvakken tegelijk);
- aanvullend detailonderzoek uitvoeren (ook archeologisch);
- veranderingen binnen cluster documenteren;
- nieuwe toevoegingen (bijvoorbeeld schermen) inpassen.

Dijk is zeer waardevol, nadruk ligt op adviezen m.b.t. beleving én inhoud:

- zelfde aard/karakter door zoveel mogelijk hergebruik van materialen en handhaven patronen en ruwheid, liever geen asfalt toepassen;
- zo min mogelijk aan helling en vorm veranderen;
- bepaalde patronen (andere bekleding in bochten) handhaven;
- diversiteit behouden: zoveel mogelijk laten staan of weghalen én terugzetten van dijkpalen, palenrijen en Muraltmuur;
- gras op kruin handhaven;
- indien kenmerkende of zeldzame bekleding aanwezig een verwijzing maken naar deze bekleding, suggesties hierbij zijn:
 - in het boventalud klein deel voorzien van oorspronkelijke kenmerkende bekleding;
 - wandelpad op berm of kruin met oude materialen;
 - tegel plaatsen met informatie.

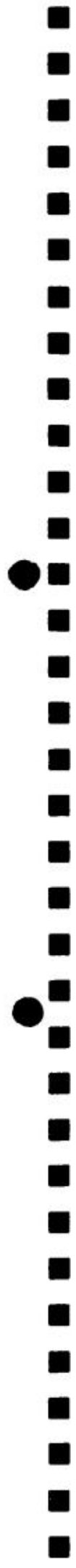
Unieke waarde

Voor de meest waardevolle en geïmpacteerde clusters wordt een speciale behandeling voorgesteld (**Schelphoek en Yerseke**):

- geen elementen weghalen;
- in planvorming het cluster in zijn geheel aanpakken (alle dijkvakken tegelijk);
- aanvullend detailonderzoek uitvoeren (ook archeologisch);
- veranderingen binnen cluster documenteren;
- nieuwe toevoegingen (bijvoorbeeld schermen) inpassen;
- verandering aan de dijk binnen de clusters documenteren, bijvoorbeeld. d.m.v. foto's voor en ná;
- de grenzen van de dijkvakken binnen de cluster ook op de cultuurhistorie afstemmen.

Dijk is zeer waardevol, nadruk ligt op adviezen m.b.t. beleving én inhoud:

- laat een landschapsontwerp maken door een ruimtelijke-kwaliteitsteam (landschapsarchitect in samenwerking met een cultuurhistoricus).

4 CONCLUSIE EN AANBEVELINGEN

4.1 CONCLUSIE

Het onderzoek heeft een goed beeld gegeven van de aanwezige cultuurhistorische waarden in het Oosterscheldegebied. Hieronder worden de antwoorden gegeven op de in de inleiding genoemde vragen.

1. *Wat is er in het Oosterscheldegebied aan cultuurhistorie aanwezig, waar liggen cultuurhistorische elementen en clusters en waaruit bestaan ze?*

De Oosterscheldebijken bevatten een grote rijkdom aan cultuurhistorie, verspreid over de gehele kustlijn en met een grote diversiteit aan typen. Op de digitale kaartlaag is precies te zien wat waar ligt en hoe waardevol het is.

De cultuurhistorie aan de Oosterscheldebijken kan geplaatst worden binnen een aantal typische Zeeland-thema's die voor dit project hiërarchisch kunnen worden weergegeven in de volgende opeenvolging: verloren strijd, economische en infrastructurele activiteiten, een combinatie van deze beide, afwatering en voorstraatsdorpen. De clusters die zijn onderscheiden in het Oosterscheldegebied, kunnen worden ingedeeld bij één van deze thema's:

Landverlies/kustverdediging:

- Doorbraakgebied Ouwerkerk
- Doorbraakgebied Schelphoek
- Anna-Friso
- Noordkust Noord-Beveland
- Katshoek

Economische en infrastructurele activiteiten:

- Viane
- Wemeldinge
- Yerseke
- Rattekaai

Combinatie Landverlies/kustverdediging en Economische/infrastructurele activiteiten:

- Zierikzee
- Kattendijke-Wemeldinge
- Het Sas
- Gorishoek
- Stavenisse

Afwatering:

- Prommel
- Strijenham

Voorstraatdorp:

- Bruinisse
- Sint Philipsland
- Colijnsplaat

Binnen deze thema's speelt de dijk (en de bijbehorende bekleding, palenrijen, dijkpalen, muurtjes) een steeds minder grote rol.

Bij alle clusters is gekeken naar de impact van eventuele werkzaamheden aan de dijk. Er is gekozen om breed te kijken en niet specifiek naar alleen de huidige werkzaamheden aan de dijk. Er is gekeken of een verandering van de bekleding van de elementen binnen de cluster of de dijk een waardeverlies zou betekenen voor de cluster. De impact bleek niet bij alle clusters even groot te zijn. Met name voor de clusters binnen de thema's landverlies/kustverdediging en in combinatie met economische en infrastructurele activiteiten was de impact hoog, zoals bijvoorbeeld in Schelphoek, Zierikzee en Yerseke. Voor de elementen is per *type* bekeken hoeveel impact dijkwerken hebben. De grootste impact vindt plaats bij elementen die door (toekomstige) werken aan de dijk zouden kunnen verdwijnen: de Muraltmuren en gebouwen op de dijk en verder natuurlijk de dijk(bekleding) zelf.

2. Wat is de landschappelijke en cultuurhistorische context van het dijklichaam?

De dijk vormt een belangrijke schakel en is met name in de eerste drie thema's van groot belang. Er is echter slechts beperkt onderzoek gedaan met betrekking tot de dijk: de bekleding en kleine elementen zijn niet volledig geïnventariseerd. De dijk is over het algemeen zeer divers bekleed en kent overal een ander aanzicht. Met name in het thema 'verloren strijd' speelt die verscheidenheid en dus ook het dijkbekledingstype, de palenrijen en de Muraltmuren een belangrijke rol.

De dijk is niet alleen van belang als onderdeel van de cluster. Ook op zichzelf heeft de dijk een grote waarde. De impact op de dijk zal zeer groot zijn, met name door de heel andere beleving en de totaal andere materialen.

3. Hoe wordt de cultuurhistorie aan de Oosterschelde gewaardeerd?

Op de eerste plaats is, zoals eerder gezegd, gewerkt met een hiërarchie in thema's. De clusters dragen alle in meer of mindere mate bij aan de belevingswaarde, inhoudelijke waarde, fysieke waarde en gebruikswaarde van deze thema's en zijn hierop gewaardeerd. Er zijn twee unieke clusters onderscheiden: Yerseke en Schelphoek. De volgende clusters zijn zeer hoog gewaardeerd: Zierikzee, Ouwerkerk, Noordkust Noord-Beveland, Colijnsplaat, Kattendijke-Wemeldinge en Strijenham. Een hoge waardering is toegekend aan Viane, Katshoek, Het Sas, Rattekaai, Gorishoek, Stavenisse en Sint Philipsland. Tenslotte hebben de clusters Bruinisse, Prommel, Anna-Friso en Wemeldinge een redelijk hoge waardering gekregen.

Zeer hoog gewaardeerde elementen zijn de rijksmonumenten, de meeste inlagen en de in bedrijf zijnde oesterputten en veel historische haventjes, Muraltmuren, nollen, strekdammen en gebouwen binnen de clusters. Daarnaast alle hoog gewaardeerde elementen die binnen clusters vallen. Niet alle clusters en elementen zijn in even goede staat. Dit is meegenomen in de waardering.

4. Waar liggen de (handhavings)prioriteiten?

De handhavingsprioriteiten liggen bij de hoogst gewaardeerde clusters die de hoogste impact ondergaan: nl. Yerseke, Schelphoek, Zierikzee, Kattendijke-Wemeldinge, Gorishoek, Het Sas, Katshoek, Rattekaai, Ouwkerk, Stavenisse, Sint Philipsland en Noordkust Noord-Beveland. Daarnaast liggen ze bij de hoogst gewaardeerde elementen die de hoogste impact ondergaan, zoals bijvoorbeeld de gebouwen op de dijk, Muraltmuren en oesterputten.

5. Welke suggesties kunnen worden gegeven voor mitigerende maatregelen (binnen het kader van de dijkwerken) die de cultuurhistorie meer in hun waarde laten?

Uitgangspunten voor de adviezen die bij de dijk, de verschillende clusters en de verschillende typen elementen zijn gemaakt, kunnen allemaal onder het kopje 'Behoud waar mogelijk, anders behoud door ontwikkeling' worden samengevat. Behoud met name op het gebied van kennis (inhoudelijke en fysieke waarde) en beleving. Dit betekent dat elementen zoveel als mogelijk moeten worden behouden blijven op hun historische plaats en materialen zoveel mogelijk moeten worden hergebruikt. Ook is geadviseerd de informatie over de geschiedenis van de dijk te gebruiken. Om de beleving niet al te zeer te laten verschillen van de huidige beleving zijn adviezen gedaan om de uitstraling en het beeld van diversiteit van de dijk te waarborgen.

4.2 AANBEVELINGEN

Naast specifieke adviezen voor de clusters en elementen (zie hoofdstuk 3), zijn er ook een aantal algemene aanbevelingen te maken:

Op de eerste plaats geven wij een aantal aanbevelingen om iets te doen met de inhoudelijke waarde van de dijk die verdwijnt door werken aan de dijk.

- Is er informatie over de oudste dijken aanwezig? Dit zou als informatie kunnen worden gegeven bij een historisch bekledingsvak of bestaand museum.
- Om beter inzicht te krijgen in de gebruikte materialen en de ontwikkeling in het gebruik van materialen kan hier een kleine (publieks)uitgave over worden gemaakt. Dit betekent dat tijdens de 'behandelfase' informatie over dijkbekleding/dijkpalen/palenrijen zou kunnen worden verzameld en bewaard. Te denken is aan een stage- of afstudeeropdracht o.i.d.

Daarnaast geven wij een aantal aanbevelingen voor vervolgonderzoek:

- De Indicatieve Kaart Archeologische Waarden gaat vaak niet verder dan tot vlak voor de kust. Verdrongen gebieden zijn niet meegenomen in de verwachtingswaarden ook al liggen er wel archeologische monumenten in het gebied. Een groot aantal gemeenten zal binnenkort bureau-onderzoek verrichten o.a. naar deze gebieden om archeologische verwachtingskaarten met een grotere nauwkeurigheid te ontwikkelen. Aanbevolen wordt om de uitkomsten van dit onderzoek mee te nemen bij de toekomstige dijkwerken.

- We bevelen aan om voor de zeer hoog gewaardeerde clusters een detailstudie van de dijk te maken (dijkpalen, trapjes, waardevolle bekleding).
- In de beschrijvingen van de clusters is gewerkt met een verouderde inventarisatie van aardkundige waarden. Het strekt tot aanbeveling de aardkunde sterker te betrekken bij de cultuurhistorische visie, bijvoorbeeld met het rapport *Aardkundige waarden in Nederland* door DLO, Staringcentrum in 1997.¹⁴ Eventueel zou een beperkt onderzoek kunnen worden gedaan naar de aanwezige dijkvallen.
- Voor Rijkswaterstaat en het Waterschap Zeeuwse Eilanden is het van belang een compleet bestand te hebben met cultuurhistorie aan 'hun' dijken en dit zoveel mogelijk up-to-date te houden. Aanbevolen wordt de voor dit project gegenereerde database met andere cultuurhistorisch waterstaatkundige inventarisaties te integreren en te onderhouden/aan te vullen.

De geleverde kaart kan niet op zichzelf worden gebruikt, omdat nog niet precies bekend is wat er gaat gebeuren en wat de afwegingen zijn met andere belangen. De planvorming is een dynamisch proces en vormt een onzekere factor. Door onderstaande aanbevelingen kan cultuurhistorie een betere plek krijgen in dit proces.

- *Verbreed de samenstelling van de ontwerpgroep* en betrek een cultuurhistorisch adviseur, gelijktijdig met een ecooloog en landschapsdeskundige, al bij de eerste aanzet tot planvorming en niet pas bij de besluitvorming.
- Wanneer dijkverhoging of een andere meer ingrijpende ingreep dan verwijdering van dijkbekleding aan de orde is wordt aanbevolen *aanvullend cultuurhistorisch advies* in te winnen. Dit is ook een optie wanneer elementen die de aanbeveling *behouden* hebben gekregen toch zullen moeten worden verwijderd.
- Maak van de afzonderlijke visies (ecologische, landschaps- en cultuurhistorische) *één totaalvisie* door experts van de verschillende vakgebieden met elkaar te laten discussiëren. Hierdoor kunnen eventuele tegenstrijdigheden in de verschillende visies al in een vroeg stadium worden vermeden en ligt het maken van de afweging niet bij de ontwerpers maar bij de experts.
- Voorlichting over de werken aan de dijk en de cultuurhistorie aan de Oosterschelde zouden gekoppeld kunnen worden met bijvoorbeeld ecologie (Natuurpark Oosterschelde).

Belangrijk voor de cultuurhistorie van de zeeverende werken is draagvlak en het opnemen van verantwoordelijkheid. In het besef dat het Projectbureau Zeeweringen geen permanente organisatie is, wordt ervan uitgegaan dat de volgende partijen bepaalde taken goed zouden kunnen opnemen. In de laatste aanbevelingen wordt er enige aandacht aan gegeven.

¹⁴ G.J. Maas en H.P. Wolfert, 1997.

Het Projectbureau zelf:

- Voorzie elke gemeente van een kopie van dit rapport en nodig hen uit om mee denken over de toekomst van cultuurhistorie aan de Oosterschelde.
- De betrokkenheid van eigenaren bij de toekomst van cultuurhistorische clusters en elementen kan versterkt worden:
 - identificeer welke eigenaren bij cultuurhistorie om de Oosterschelde betrokken zijn en informeer hen over de specifieke clusters en elementen die in hun gebied liggen.
 - nodig eigenaren uit om zich op de (gratis) nieuwsbrief van het Projectbureau te abonneren.

De provincie Zeeland

- De provincie is o.a. verantwoordelijk voor het Provinciaal Omgevingsplan:
 - in de CHS Zeeland is het grootste deel van de elementen al opgenomen, dit onderzoek heeft een aantal elementen opgeleverd dat in overleg met de provincie ook in de CHS opgenomen zal worden – dit geeft een beleidsmatige bescherming aan clusters en elementen.
 - er is behoefte aan verder cultuurhistorisch onderzoek (zie boven, nader af te stemmen met het Projectbureau).

De gemeenten

- Betrokken gemeenten hebben direct met cultuurhistorie aan de Oosterschelde te maken (het vormt deel van hun ruimtelijke identiteit):
 - gezien het cultuurhistorisch waardevolle karakter van de clusters, zouden ze apart kunnen worden benoemd in de gemeentelijke welstandsnota; door middel van objectgerichte criteria of minimaal het hoogste welstandsniveau (bijzonder, waardevol, plus, etc.) kunnen eventuele ontwikkelingen met extra zorgvuldigheid worden getoetst aan redelijke eisen van welstand.
 - de zeer hoog gewaardeerde clusters en elementen zouden opgenomen kunnen worden in gemeentelijke monumentenlijsten.
 - de hoog gewaardeerde clusters en elementen zouden opgenomen kunnen worden in bestemmingsplannen en beeldkwaliteitplannen.
 - de betrokken gemeenten zouden in streekmusea specifieke aandacht aan bijzondere clusters of elementen kunnen geven of een bordje met verklarende tekst kunnen plaatsen bij de cluster/het element met de meeste waarde in hun gebied.
 - gidsen kunnen optreden voor toeristen die in waterhistorie geïnteresseerd zijn.

Historische verenigingen, ecologische groepen en het algemene publiek

- Historische verenigingen, ecologische groepen en inwoners kunnen een rol spelen door:
 - grotere bekendheid aan cultuurhistorie van de Oosterschelde te geven in hun nieuwsbrieven.
 - zich op de (gratis) nieuwsbrief van het Projectbureau te abonneren.

Stichting Cultureel Erfgoed Zeeland (SCEZ)

- SCEZ zou een rol kunnen spelen in het onderhoud van de data die in dit onderzoek zijn verzameld, bijvoorbeeld door:
 - een database bij te houden van informatie over de fysieke toestand en het gebruik van de clusters en elementen die door historische verenigingen e.d. verzameld is.
 - het verzamelen van verhalen en andere informatie bij historische verenigingen e.d. die de belevingswaarde van cultuurhistorie zal verhogen.
- Het brede communicatienetwerk van SCEZ kan de toekomst van cultuurhistorie aan de Oosterschelde ten goede komen door:
 - een artikel over de resultaten van dit onderzoek in de nieuwsbrief van SCEZ te plaatsen.
 - bij een eventueel thema voor Zeeland of Nederland dat met de strijd tegen het water te maken heeft, de resultaten van dit onderzoek extra in de schijnwerpers te zetten.

5 LITERATUUR

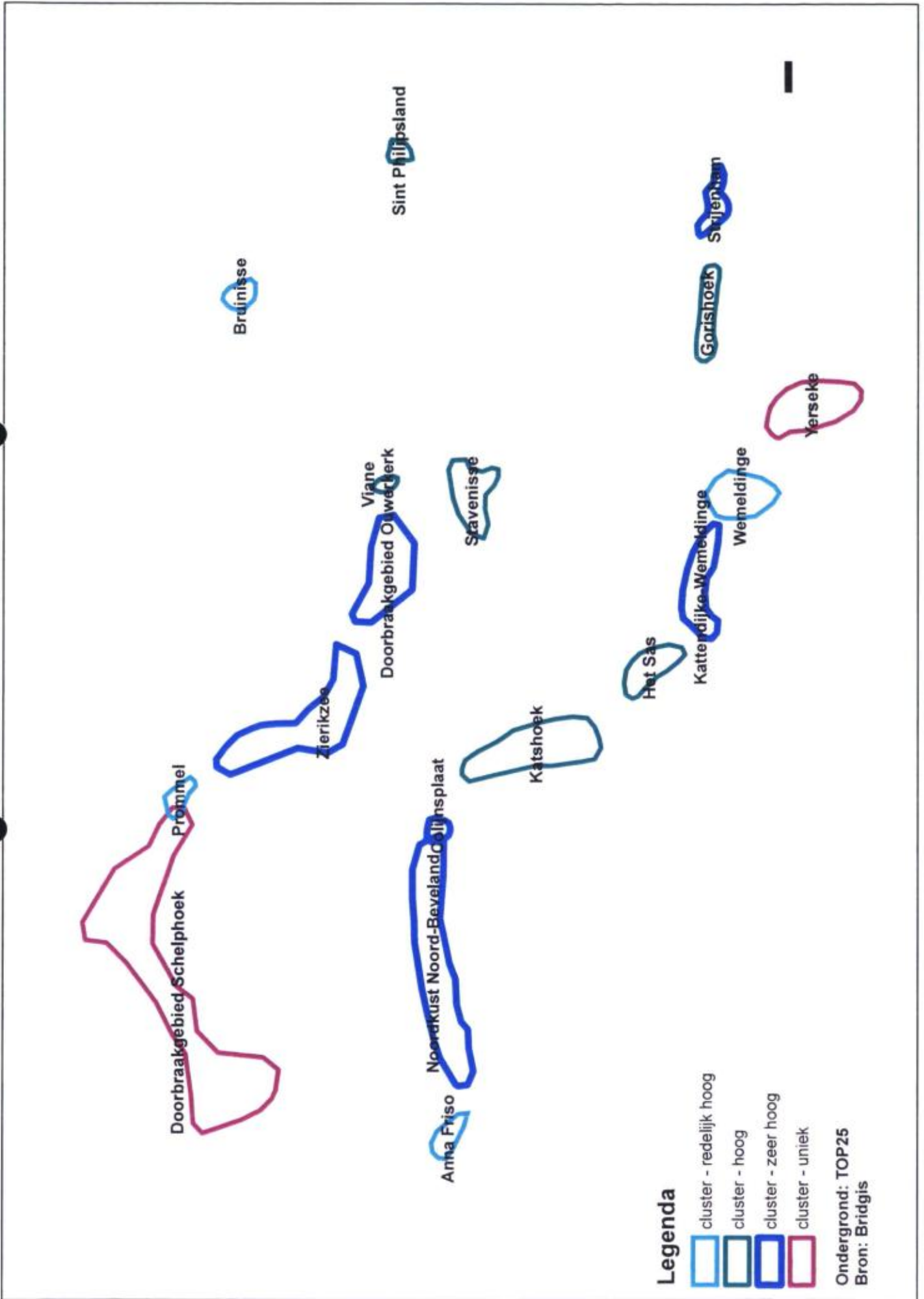
- Anonymus, 1908-1915: *Chromotopografische Kaarten des Rijks 1:25.000, Zeeland.*
- Anonymus, *Kadastrale minuutplan, 1: 2.500, provincie Zeeland.*
- Wilderom, M.H., 1961: *Tussen Afsluitdammen en Deltadijken I Noord-Beveland. Geschiedenis van strijd, nederlaag en overwinning op het water, Middelburg.*
- Wilderom, M.H., 1964: *Tussen Afsluitdammen en Deltadijken II Noord-Zeeland (Schouwen-Duiveland, Tholen en St. Philipsland), Middelburg.*
- Wilderom, M.H., 1968: *Tussen Afsluitdammen en Deltadijken III Midden-Zeeland (Walcheren en Zuid-Beveland), Middelburg.*
- OC&W, LNV en VROM, 1999: *Belvedere Beleidsnota over de relatie cultuurhistorie en ruimtelijke inrichting, Den Haag.*
- Hendriks, J.A., 1999: *Cultuurhistorie van stad en land. Waardering en behoud, Utrecht.*
- Baas, H.G. et al. (red), 2001: *Ontgonnen verleden. Inzoomen op de historisch-geografische ontwikkeling van het Nederlandse landschap, Hoorn.*
- Deeben, J., B.J. Groenewoudt, D. Hallewas & W.J.H. Willems, 1999: Proposals for a practical system of significance evaluation in archaeological heritage management, *European Journal of Archaeology* 2 (2), 177-199.
- Ruijgrok, E.C.M. (in 2007 ongepubliceerd), *Handreiking Cultuurhistorie in m.e.r. en MKBA, Deventer (Witteveen & Bos).*
- Sens, B.I., 1991-1994: *Monumenten Inventarisatie Project Zeeland. Gemeentebescrijving Bruinisse, Duiveland, Goes, Kapelle, Kortgene, Midden-Schouwen, Reimerswaal, Sint Philipsland, Tholen, Westerschouwen, Wissenkerke en Zierikzee, Middelburg.*
- Gonggrijp, G.P. (red.), 1981: *Gea-objecten van Zeeland, Leersum (RIN-rapport 81/23).*
- Haartsen, A.J., A.P. de Klerk & J.A.J. Vervloet, 1989: *Levend Verleden. Een verkenning van de cultuurhistorische betekenis van het Nederlandse landschap, Den Haag.*
- Dienst Landelijk Gebied, Projectbureau Zeeweringen & Rijkswaterstaat, 2003: *Visie zeeweringen Oosterschelde, Goes.*

BIJLAGEN

BIJLAGE 1 Overzichtskaart clusters

BIJLAGE 2 Database elementen

Hieronder volgt een overzicht van de opgenomen elementen. Voor de beschrijving is gebruik gemaakt van de element- en gebiedsbeschrijvingen in de CHS Zeeland (dit gedeelte is cursief gedrukt in de database),¹⁵ de serie van ingenieur M.H. Wilderom (1961-1968), de gemeentebeschrijvingen in het kader van het Monumenten Inventarisatieproject (Sens, 1991-1994) en de Encyclopedie van Zeeland (Koninklijk Genootschap der Zeeuwse Wetenschappen, 1982-1984).

¹⁵ www.zeeland.nl/chs (2006).

CZO-code	CHS-code	elementtype	naam	gelegen in cluster	beschrijving (curstel is overgenomen uit CHS-tekst)	beschermde status	waardering totaal	impact	advies	foto
CZO-001	GEO-49	historische havens	Reparatiehavens (Oude gemeentehavens)	Brunisse	Rechtshoekige buitenrijks havenkom met als opvallend element een hyskraan. Houten aanlegpalen, enkele ijzeren bolders, dammetje aan zuidoostzijde. Buitentalud bekleed met onregelmatig basalt, binnentalud met betonblokken bekleed. Op de kop van de havendam is er asfalt over gegoten. Muurtje aanwezig.	nee	hoog	redelijk groot	aangepassen	ja
CZO-002	GEO-42	moderne havens	Nieuwe Gemeentehavens	Brunisse	Havens: rechtshoekige havenkom, gebruikt door vissersschepen. De haven bestaat uit twee delen: één gedeelte als wachplaats voor de sluis, één gedeelte voor 'langparkeren'. Houten aanlegpalen en -steigers (vrij nieuw). Aan de westkant bevindt zich een aantal loodsen, aan de zijde van de Havenkade een parkeerplaats. De bekleding van de haven bestaat aan kop van de havendam uit basalt. Het binnentalud is bekleed met beton met een aantal ijzeren 'pinnet', de bochten met basalt en beton. Het binnentalud bestaat gedeeltelijk uit nieuwe betonblokken en golfbrekende bekleding (systeem P1).	nee	hoog	klein	aanpassen	ja
CZO-003	GEO-183	sluis	Grevellingensluis	nee	Hoogte van oesterput, systeem Haringman.	nee	hoog	klein	aanpassen	ja
CZO-004	GEO-76	dam	Grevellingendam	nee	Forse dam met scheepvaartsluizen. Tot de bocht nieuwe bekleding. Rest van de dam bestaat uit vlakke betontegels. Betonnen treden (trapje) aanwezig in oosterput.	nee	hoog	klein	aanpassen	ja
CZO-005	GEO-172	bekaaid schor	Bekaaid Schor	nee	Onregelmatig stuk land, omgeven met kade. Lage kade om schor en Zipsche bout van basalt, met moderne lichtopstand voor de scheepvaart. Een deel van kade is weggeslagen.	nee	hoog	redelijk groot	aangepassen	ja
CZO-006	geen	nol	Zipsche bout	nee	Lage, voormalige zeedijk, volledig bekleed met gras, gelegen in Bekaaid Schor. Lichtmast aanwezig.	nee	hoog	redelijk groot	aangepassen	ja
CZO-007	geen	oesterput		Brunisse	Oesterpurenstanten ten westen van Brunisse, goed zichtbaar op luchtfoto's. Bekleding dijk ter hoogte van oesterput, systeem Haringman.	nee	zeer hoog	redelijk groot	aangepassen	ja
CZO-008	GEO-43	historische havens	Vluchthaven Zijpe	nee	Rechtshoekige haven met dienstwoningen voor ambtenaren van Rijkswaterstaat. Te helft 20e eeuw. Twee havendammen waarvan het binnentalud bekleed is met basalt, deels overgoten met beton, deels met houten palenrij. Enkele houten paaltjes met roodgeverfde kop. Op beide dammen staat een betonnen lichtbakken, met smeedijzeren lamphaak, nieuwe electra en een nieuwe trap. De bolders zijn in slechte staat, van hout met ijzeren onderdelen. Steigers en meerpalen zijn van hout aan de noordzijde, aan de zuidzijde nieuwe steigers en meerpalen van staal. Het binnentalud van de haven is van basalt, de bovenkruin is bedekt met gras. Aan de zuidzijde staan enkele havengebouwen.	nee	hoog	redelijk groot	aangepassen	ja
CZO-009	GEO-44	historische havens	Veerhaven/ Tramhaven Zijpe	nee	Rechtshoekige haven met voormalig wachlokaal van de RTM uit 1947, en een gebouw met restaurant dat uit 1956 dateert. Eén havendam, waarvan het binnentalud is bekleed met basalt, gras op kruin. Op de dam staat een betonnen lantaarn met gietijzeren lamphaak. Houten bolders aanwezig met ijzeren onderdelen. De haven is in gebruik door vissers (houten vlonders aanwezig). Het binnentalud van de haven is van basalt, met een klinkerbestrijking op het havenplein. In het zuiden staat een windmolen en een lantaarn, met nieuwe electra en verlichting.	nee	hoog	redelijk groot	aangepassen	ja
CZO-010	geen	nol	Zoetersbout	nee	Kleine uitstijping, waarschijnlijk nol. Talud bekleed met basalt en (deels afgebroken) palenrijen. Op kruin gestort basalt en gras. De dijk ter plaatse is bekleed met basaltzuiltjes aan de voet.	nee	hoog	redelijk groot	aangepassen	ja
CZO-011	geen	sluisdam	Kraagsluis	nee	Systeem Leerdijkse daarboven en gras op kruin. Twee voormalige sluisdammetjes, beiden van natuursteen. Er liggen losse bakstenen. Ter hoogte van de oorspronkelijke sluisuitgang heeft de zeedijk een andere bekleding (Haringman in plaats van systeem Leerdijkse). Achter de dijk is de kreek (vroegere aanvoer voor afwatering) nog aanwezig.	nee	redelijk hoog	klein	aanpassen	ja

CZO-code	CHS-code	(element)type	naam	gelegen in cluster	beschrijving (cursief is overgenomen uit CHS-tekst)	beschermde status	waardering totaal	impact	advies	foto
CZO-012	GEO-113	strekdam		nee	Strekdammen die dwars op de oever in het Zilpe zijn gelegen. Een deel ligt voor een riasag (meest zuidelijke is blinde dam). De kern bestaat uit basaltzuiljes, daarover zijn natuursteenbrokken gelegd. De zeedijk ter plaatse bestaat uit een afwisseling van basaltzuiljes en betonnen zuiljes aan de voet en systeem Leendertse en basalt (in de bochten) daarboven. Op de kruin ligt gras.	nee	redelijk hoog	redelijk groot	inpassen	ja
CZO-013	GEO-90	inlaag		nee	Mer riasagdoijk ongeveer rechthoekig stuk land met drassige grond. Het buitentulud van de inlaag is bekleed met natuursteen overgoten met beton. De houten palenrijen zijn gedeeltelijk nog aanwezig. Overgang naar betonzuiljes. Aan de buitendijk bevinden zich vijf strekdammen.	nee	zeer hoog	klein	inpassen	ja
CZO-014	geen	strekdam		nee	De strekdam heeft een kern van Vilvoordse steen en is overstort met puin. De zeedijk ter plaatse bestaat bij de voet uit natuursteen overgoten met beton, vlakke betontegels en systeem Leendertse daarboven en gras op de kruin.	nee	redelijk hoog	redelijk groot	inpassen	ja
CZO-016	geen	Murallmuur		Viane	Betonnen muur (Murall), beginnend ter hoogte van de schor ten oosten van Viane en lopend tot en met het Havenetje van Viane. Betonnen segmenten met houten coupures in muur. De dijkbekleding ter plaatse: met beton overgoten basaltzuiljes; plaatselijk geen bekleding.	nee	zeer hoog	groot	behoud	ja
CZO-017	geen	sluisdam		Viane	Sluis is gesloopt, alleen nog dam ten westen van voormalige sluisgeul (tevens haventoeegang) aanwezig.	nee	redelijk hoog	klein	inpassen	ja
CZO-018	geen	schans		Viane	Waarschijnlijk schansrestant gelegen aan de haven, niet meer zichtbaar. De bekleding bestaat uit betonblokken en natuursteen, het vlakke gedeelte bovenop is begroeid met gras. Aan de dyk liggen hangmatblokken.	nee	redelijk hoog	klein	inpassen	nee
CZO-020	GEO-54	historische haven		Viane	Rechthoekige havenkom. Nog aanwezig zijn de weegbrug uit 1956, de loods met het scheepvaartmuseum en woonhuis. In het water van de Keeten is de havendam uit 1912 zichtbaar. Bekleding is divers: vlakke betonblokken, systeem Harringman, staalplaten en natuursteen overgoten met beton; de havendam is van basalt. Houten meerpalen, betonnen pijlers en Murallmuur aanwezig.	nee	hoog	redelijk groot	aangepassen	ja
CZO-021	geen	Murallmuur		Prommel	Betonnen segmenten, in gebruik als windscherm bij café 'De Heerenkeet'.	nee	zeer hoog	groot	behoud	ja
CZO-022	geen	gemaal	Duveland	Doorbraakgebied	Moderne gemaaluitgang. Bekleding bestaat uit met asfalt overgoten basaltzuiljes.	nee	redelijk hoog	klein	inpassen	ja
CZO-023	GEO-96	inlaag		Ouwkerk	Grotendeels open inlaaggebied met dijken, water en drasland. Aan de oostzijde een camping.	nee	hoog	klein	inpassen	ja
CZO-024	GEO-126	hol	Zuidbout	Doorbraakgebied	De bekleding van het buitentulud van de dijk bestaat uit losse brokken (natuursteen), overgoten met asfalt.	nee	hoog	redelijk groot	aangepassen	ja
CZO-025	geen (was onderdeel GEO-126)	hol	Noordbout	Doorbraakgebied	Onregelmatig gevormde dijkbouten aan de buitenzijde van de Nieuwendijk. Grote variëteit aan bekledingstypen zoals graniet, basalt, verkte keijles, natuursteen overgoten met asfalt en betonplaten. Op de dijk staan oude dijkpaaltjes. De hol wordt gebruikt door vissers en als duikplaats.	nee	zeer hoog	redelijk groot	aangepassen	ja
CZO-026	geen	sluisdam	Scheldesluis	Doorbraakgebied	Onregelmatig gevormde dijkbouten aan de buitenzijde van de Nieuwendijk. De bekleding bestaat uit basalt en Vilvoordse Steen en is begroeid met gras.	nee	zeer hoog	redelijk groot	aangepassen	ja
				Doorbraakgebied	Twee sluisdammetjes. De bekleding bestaat waarschijnlijk uit basalt (moeilijk zichtbaar door oestergroei). De zeedijk ter plaatse bestaat uit basaltzuiljes; halverwege de dijk loopt een pad.	nee	hoog	klein	inpassen	ja

CZO-code	CHS-code	(element)type	naam	gelegen in cluster	beschrijving (curstet is overgenomen uit CHS-tekst)	beschermde status	waardering totaal	impact	advies	foto
CZO-027	GEO-81	dijk		gedeeltelijk	De buitendijken hebben een veel flauwer buitentalud dan de polderdijken (om golfloop tegen te gaan) dat bovendien onderaan verhard is. Het binnentalud is steller en begroeid met gras. Op de kruin ligt doorgaans geen weg, deze ligt vaak onderaan de dijk. Mogelijk historische kern aanwezig. Grote diversiteit aan bekleding: natuursteen (met name Vilvoordse steen en basalt), systeem Haringman en Leenderitse, een enkele keer De Muralt (zowel glooiing als muur). Op grote delen van de dijk zijn nog dijkkalen aanwezig.	nee	hoog; zeer hoog	groot		nee
CZO-028	GEO-52	historische haven	Veerhaven De Val; Zierikzee		Voormalige veerhaven met kaden en havenpalen. De rechthoekige vorm gaat terug op de inlaag van 1764. Restanten funderingen van de laadbrug aanwezig. Bekleding hydroblokken en systeem Haringman. Daarnaast natuursteen overgoten met beton met daarop grote losse brokken. Betonnen lichtopstand aanwezig.	nee	zeer hoog	redelijk groot	aanpassen	ja
CZO-029	geen	inlaag	Inlaag De Val	Zierikzee	Inlaag omringd door Muraltmuur. Bekleding buitentalud: basalt aan voet, daarboven Vilvoordse steen overgoten met beton.	nee	zeer hoog	klein	inpassen	ja
CZO-030	GEO-94	inlaag	Inlaag Zuidhoek	Zierikzee	Inlagen Zuidhoek: grastand en plassen. Bekleding buitentalud: basalt aan voet, natuursteen overgoten met beton of Haringmanblokken daarboven en gras op kruin. Meerdere palenrijen aanwezig en enkele dijkkalen.	nee	zeer hoog	klein	inpassen	ja
CZO-031	GEO-101	havenkanaal	Havenkanaal Zierikzee	Zierikzee	Kanaal van ca. 3 km lengte, gelegen in zuidwestelijke richting, dat Zierikzee met de Oosterschelde verbindt. Twee kanaaldammen met moderne lichtopstanden, houten palenrijen en houtwerk op kop. Diversiteit aan bekleding kansaanzand: basalt, natuursteen, Haringman, betontegels en diaboolglooiing. In het kanaal bevindt zich een keeraluis uit 1959.	nee	zeer hoog	redelijk groot	aanpassen	ja
CZO-032	GEO-227	inlaag	Bootspolder	Zierikzee	Onregelmatig gevormde inlaag. Thans in gebruik als landbouwgebied. Het buitentalud is onregelmatig gevormd. De bekleding bestaat uit basalt aan de voet, overgoten stortsteen of muralglooiing met palenrij daarboven en gras op de kruin.	nee	zeer hoog	klein	inpassen	ja
CZO-033	GEO-132	mol	Kurkenoelkukkenot; Zierikzee	Zierikzee	In zuidelijke richting gelegen mol, met diversigend stuk aan het einde. Materiaal onbekend, waarschijnlijk natuursteen; palenrij bovenop.	nee	zeer hoog	redelijk groot	aanpassen	ja
CZO-034	GEO-93	inlaag	Inlaag Cauwers	Zierikzee	Drassige stukken grond, aan de landzijde omgeven door een inlaagdijk, aan de waterzijde grenzend aan een buitendijk. Bekleding buitentalud: basalt met asfalt. Vilvoordse steen of stortsteen ingegoten met beton, gras op kruin. Houten paaltjes en fietspad. Ter hoogte van dijkkpaal 176 staat een oude houten dijkkpaal nr 25. Betontrapje aanwezig.	nee	zeer hoog	klein	inpassen	ja
CZO-035	GEO-133	mol		Zierikzee	Twee dijkboulen, in westelijke en oostelijke richting gelegen. Grote diversiteit aan bekleding: basalt. Vilvoordse steen overgoten met beton, asfalt, vlakke betontegels en ingegoten stortsteen. Beschilderde palenrij en bij dijkkpaal 170 een oude paal nr 23.	nee	zeer hoog	redelijk groot	aanpassen	ja
CZO-036	GEO-95	inlaag	Stoffel Kisters- of Suzanna's Inlaag	Zierikzee	Onregelmatig gevormde inlaag, vrijwel geheel bestaand uit water. Buitentalud bestaat uit een diversiteit aan dijkbekleding: aan de voet basaltzulen, soms overgoten met asfalt of beton. Vilvoordse steen, vanaf dijkkpaal 148 ook Haringmanblokken, en asfalt. Gedeelte nieuw bekleed (kronkelig gedeelte van de dijk). Vilvoordse steen overgoten met beton aan voet, asfalt daarboven met fietspad en gras op kruin. Aantal oude dijkkalen: nr 48 tussen nieuwe dijkkpaal 149 en 150 en nr 50 tussen 147 en 148.	nee	zeer hoog	redelijk groot	aanpassen	ja

CZO-code	CHS-code	(element)type	naam	gelegen in cluster	beschrijving (cursor is overgenomen uit CHS-tekst)	beschermde status	waardering totaal	impact	advies	foto
CZO-037	geen (was onderdeel GEO-133)	hol gebied		Zierikzee	Twee dijkboorten, in westelijke en oostelijke richting gelegen. Bekleding bestaat aan één zijde uit basalt overgoten met beton aan de voet, de andere zijde Vitvoordse steen overgoten met beton, daarboven geasfalteerd grind. Er bevindt zich een oude dijkpaal nr 20.	nee	zeer hoog	redelijk groot	aanpassen	ja
CZO-038	geen	verdrinken gebied	Lockersinlaag	Zierikzee	Buitendijks gelegen voormalige inlaag, twee nollen nog aanwezig. Talud van de dijk bestaat uit basalt aan de voet, asfalt en Vitvoordse steen overgoten met asfalt daarboven en gras op de kruin. Aantal oude dijkpalen aanwezig. In het gebied ligt het archeologisch monument Weldamme.	nee	hoog	redelijk groot	aanpassen	ja
CZO-039	1129	kasteel	Kasteel Weldamme, Borrendamme	Zierikzee	Aanwezigheid van vaste stenen vastgesteld (geen visuele waarneming). Veenputten aanwezig.	AMK	zeer hoog	groot	behoud	ja
CZO-040	geen	sluisdam	West Prommelsluis	Prommel	Uitstulping in dijk met twee sluisdammen. Materiaal sluisdammen onbekend. Dijk bij uitstulping bekleed met basalt aan de voet, Vitvoordse steen, palenrij en fietspad daarboven en gras op kruin.	nee	hoog	klein	inpassen	ja
CZO-041	geen	gemaal	Prommelsluis	Prommel	Modern gemaal met betonnen gemaaluitgang. De dijk ter plaatse bestaat uit met beton overgoten basaltzuiljes. Palenrij aanwezig en fietspad.	nee	redelijk hoog	klein	inpassen	ja
CZO-042	GEO-56	historische haven	Havenrij van Flaauwers	Prommel	Kleine havenkom, gevormd door twee gebogen dammen in de Oosterschelde. Aan de wal staat het café 'De Heerenkeet' en een oude weegbrug. Bekleding oostdam, basalt met palenrij, westdam: beton met staalplaten. Vervallen maar authentieke havenelementen zoals Muraltsegmenten, lantaarn, bolders, oude meerpalen en gedenksteen.	nee	zeer hoog	redelijk groot	aanpassen	ja
CZO-043	geen	sluisdam	Jonge Sluis	Prommel	Twee sluisdammen. Materiaal onbekend. De dijk ter plaatse bestaat uit basalt aan de voet en stortsteen en graniet op plaats. Wordt gebruikt als parkeerplaats.	nee	hoog	klein	inpassen	ja
CZO-045	GEO-92	inlaag	Flaauwersinlaag	Doorbraakgebied Schelphoek	Inlaag, grotendeels bestaand uit open water, aan de landzijde omgeven door een inlaagdijk, aan de waterzijde grenzend aan een buitendijk. Een dijk op de buitendijk scheidende dijk scheidt Wevers- en Flaauwersinlaag van elkaar. Bekleding buitentalud: basalt en Vitvoordse steen overgoten met beton. Houten palenrij en een aantal oude dijkpalen nog aanwezig.	nee	zeer hoog	klein	inpassen	ja
CZO-046	geen (was onderdeel GEO-92)	inlaag	Weversinlaag	Doorbraakgebied Schelphoek	Inlaag, grotendeels bestaand uit open water, aan de landzijde omgeven door een inlaagdijk, aan de waterzijde grenzend aan een buitendijk. Een dijk op de buitendijk scheidende dijk scheidt Wevers- en Flaauwersinlaag van elkaar. Bekleding buitentalud bestaat uit grove brokken en basalt aan teen, en natuursteen overgoten met beton daarboven. Oude dijkpaal nr 1 bij nieuwe dijkpaal 101 en houten palenrij.	nee	zeer hoog	klein	inpassen	ja
CZO-047	geen	strekdam	Blindendam	Doorbraakgebied Schelphoek	Op luchtfoto nog enigszins zichtbaar: lage dam. Bekleding dijk ter hoogte van dam: basalt en Vitvoordse steen overgoten met beton. Houten palenrij en een aantal oude dijkpalen nog aanwezig.	nee	hoog	redelijk groot	aanpassen	ja
CZO-048	GEO-131	hol		Doorbraakgebied Schelphoek	Dijkbouw, gelegen in noordwestelijke richting. Bekleding bestaat volledig uit asfalt.	nee	zeer hoog	redelijk groot	aanpassen	ja
CZO-049	geen	gemaal	Schelphoek	Doorbraakgebied Schelphoek	Op luchtfoto zichtbaar: restanten van het oude gemaal Schelphoek, gelegen aan het einde van de not bij haven De Schelphoek.	nee	redelijk hoog	redelijk groot	behoud	nee

CZO-code	CHS-code	(element)type	naam	gelegen in cluster	beschrijving (cursief is overgenomen uit CHS-tekst)	beschermde status	waardering totaal	impact	advies	foto
CZO-050	geen (was onderdeel GEO-134)	hol		Doorbraakgebied Schelphoek	Twee onregelmatig gevormde dijkbouten, in zuid-oostelijke en noord-westelijke richting gelegen. Bekleding aan zeezijde bestaat uit basalt met beton en grote brokken. Houten palenrij en oude dijpalen van diverse materialen aanwezig. nr. 34, nr 56 en nr 35. Bekleding aan landzijde bestaat uit basalt met betonblokken en grote brokken. Gras op kruin.	nee	zeer hoog	redelijk groot	aanpassen	ja
CZO-051	GEO-207, ZL-WS-227	caissons		Doorbraakgebied Schelphoek	Caissons in ringdijk verwerkt. Een caisson is duidelijk zichtbaar en is voorzien van een gedenkplaat, met opschrift: "Suitcaissons geplaatst 27-8-1953. In de worsteling om een snel herstel van de waterkeringen zijn de beste tradities van ons volk gehandhaafd. Troonrede 1953."	rijksmonument	hoog	groot	behoud	ja
CZO-052	GEO-205	historische haven	Haven De Schelphoek	Doorbraakgebied Schelphoek	Maanvormig havenbekken. Twee nollen vormen nu de havendammen. Havenbekken bekleed met vlakke betonblokken en asfalt, ook losse brokken. Gedeelte in gebruik als surfhelling. In het water zijn enkele meerpalen, een werkeiland en een caisson aanwezig.	nee	zeer hoog	redelijk groot	aanpassen	ja
CZO-053	4328NP, 00012-01	kerktoren	Plompe Toren	Doorbraakgebied Schelphoek	Toren aan de dijk tussen Burghsluis en Serooskerke (z.g. Plompe Toren van Westerschouwen). Bakstenen toren van drie geleedings, ingangspoortje aan de oostzijde. Inwendig stenen spijtrap en aanzet van stenene gewelf. Rijksmonument. Dijkbekleding ter plaatse: met asfalt overgoten. Vijlvorrdse steen; palenrij en Muralmuur aanwezig.	rijksmonument	zeer hoog	groot	behoud	ja
CZO-054	GEO-91	inlaag	Koudekerkse inlaag	Doorbraakgebied Schelphoek	Met inlaagdijk omgeven rechthoekig stuk land met drassige grond. Voormalige kerktoren van verwoerden dorp (Plompe Toren). Bekleding buitentalud: losse brokken basalt. Vijlvorrdse steen overgoten met beton. Muralmuur en houten dijpaaltjes aanwezig. Op de kruin ligt een doorgaande weg.	nee	hoog	klein	inpassen	ja
CZO-055	GEO-134	hol		Doorbraakgebied Schelphoek	Twee onregelmatig gevormde dijkbouten, in zuid-oostelijke en noord-westelijke richting gelegen. Bekleding zeezijde: losse brokken basalt, Vijlvorrdse steen overgoten met beton. Muralmuur en houten palenrijen aanwezig. Landzijde: schorvorming in haven Schelphoek. Gras op kruin. Aan het eind van de nol bevinden zich restanten van het gemaal Schelphoek.	nee	zeer hoog	redelijk groot	aanpassen	ja
CZO-056	GEO-83	Muralmuur		Doorbraakgebied Schelphoek	Betonnen, op elkaar aansluitende segmenten, geplaatst op de dijk van de Plomporetorenweg, nabij de Plomporetoren/Koudekerkse inlaag. Loopt door tot haven Burghsluis.	nee	zeer hoog	groot	behoud	ja
CZO-057	GEO-226	inlaag	Bootsinlaag	Doorbraakgebied Schelphoek	Regelmatig gevormde inlaag, in gebruik als landbouwgebied. Bekleding buitentalud: losse brokken basalt. Vijlvorrdse steen overgoten met beton. Muralmuur en houten paaltjes aanwezig. Gras en doorgaande weg op kruin.	nee	zeer hoog	klein	inpassen	ja
CZO-058	GEO-50	historische haven	Havenje van Burghsluis	Doorbraakgebied Schelphoek	Vierhoekig havenbassin, met voormalige lichtkoopeel ten westen van het bassin. Piezierhaven, in, nee	nee	zeer hoog	redelijk groot	aanpassen	ja
CZO-059	GEO-124	hol	Westnol	Doorbraakgebied Schelphoek	vervallen staal. Rest: binnentalud bekleed met basalt en nieuwe slingers aanwezig. Nieuwe lichtmast en havenrestaurant aanwezig. Buitentalud: basalt, deels overgoten met beton. Enkele oude dijpalen. Klein deel reeds nieuwe bekleding: hydroblokken.	nee	zeer hoog	redelijk groot	aanpassen	ja
					Restanten van een dijk, met op de Westnol een monument (onthuld 18 december 1989) ter herinnering aan de redders van Schouwen-Duiveland, die vanaf deze locatie vertrokken. Bekleding bestaat uit basalt, op kop ook Vijlvorrdse steen. Palenrij aan westzijde nol en oude dijpalen aanwezig.	nee	zeer hoog	redelijk groot	aanpassen	ja

CZO-code	CHS-code	(element)type	naam	gelegen in cluster	beschrijving is (cursief is overgenomen uit CHS-tekst)	beschermde status	waardering totaal	impact	advies	foto
CZO-060	geen (was onderdeel GEO-124)	mol	Oostmol	Doorbraakgebied Schelphoek	Restanten van een dijk. Bekleding: basalt met natuursteen en beton, gras op kruin. Housten palenrij en oude dijkpaal aanwezig.	nee	zeer hoog	redelijk groot	aanpassen ja	foto
CZO-061	geen	historische haven		Doorbraakgebied Schelphoek	Voormalige aanlegdam voor reddingsboot (Bommebladen 1910). Bekleding waarschijnlijk basalt, onduidelijk door oestergroei. Dijk ter plaatse reeds vernieuwd met hydroblokken.	nee	hoog	redelijk groot	aanpassen ja	
CZO-062	GEO-99	inlaag	Inlaag van Burghaluis	Doorbraakgebied Schelphoek	Eringszins onregelmatig gevormde inlaag waarin bebouwing is gelegenen aan de westkant een waterplas. Bekleding buitentalud reeds vernieuwd met hydroblokken.	nee	zeer hoog	klein	inpassen ja	
CZO-063	GEO-125	mol	Westhout	Doorbraakgebied Schelphoek	Restant van zeedijk. Nog in vrij originele staat. Bekleding: basalt en Vilvoordse steen, gras op kruin. Palenrij en twee betonblokken op de kop.	nee	hoog	redelijk groot	aanpassen ja	
CZO-064	GEO-97	inlaag	Westschouwense inlaag	Doorbraakgebied Schelphoek	Onregelmatig gevormde inlaag met inlaagdijk aan noordzijde en dijn aan de zuidzijde.	nee	zeer hoog	klein	inpassen ja	
CZO-065	GEO-1006	moderne haven	Jacoba Werkhaven	nee	Vierhoekig gevormd havenbassin. Bekleed met Haringman en asfalt. Twee havendammetjes en enkele houten meerpalen. Windmolen en betonnen bebouwing aanwezig.	nee	hoog	redelijk groot	inpassen ja	
CZO-066	GEO-1008	inlaag	Anna Friso	Anna Friso	Grote langerekte inlaag van 10 ha met de kenmerkende structuur van een karreveld gevormd door plassen en dammetjes, in beheer bij Staatsbosbeheer. Buitentalud bekleed met basalt aan teen, vlakke betonblokken en Haringman daarboven en gras op kruin. Palenrij en fietspad aanwezig.	nee	zeer hoog	klein	inpassen ja	
CZO-067	GEO-1007	inlaag		Anna Friso	Kleine inlaag in Anna-Frisopolder, in gebruik als weiland met enkele bomen. Buitentalud is bekleed met basalt, palenrij aanwezig.	nee	hoog	klein	inpassen ja	
CZO-068	GEO-1074	mol		Anna Friso	Korte nol van basaltblokken, begroeid met gras. Grootste gedeelte bekleed met basalt, klein gedeelte Vilvoordse steen of vlakke betontegels, grote brokken aan teen. Op de kruin ligt gras en er is een aantal sluisdeuren (als herinneringsobject) geplaatst.	nee	zeer hoog	redelijk groot	aanpassen ja	
CZO-069	GEO-1096	strekdam		Anna Friso	Brede strekdam van basaltblokken gelegen in de Oosterschelde. Bekleding is van basalt, grote brokken aan teen. Palenrijen aanwezig.	nee	zeer hoog	redelijk groot	aanpassen ja	
CZO-070	geen	monument		Anna Friso	Sluisdeuren uit ufwateringsluizen van Noord-Beveland met bankje.	nee	zeer hoog	groot	behoud ja	
CZO-071	geen (was onderdeel GEO-124)	monument		Doorbraakgebied Schelphoek	Monument (onthuld 18 december 1989) ter herinnering aan de redders van Schouwen-Duiveland, die vanaf deze locale verrokkelen. Gelegen op Westmol.	nee	hoog	groot	behoud ja	
CZO-072	GEO-74	dam	Oosterschelde-kering	Doorbraakgebied Schelphoek	Pijlerdam met beweegbare schuiven.	nee	zeer hoog	klein	inpassen ja	
CZO-075	GEO-1011	moderne haven	Sophiahaven	nee	Vierhoekig gevormd havenbassin, nu in gebruik als jachthaven. Twee havendammen, één bekleed met vlakke betonblokken (basalt aan kop), begroeid met gras en met gielizeren lichteplaat. De tweede is van puinsteen. Het binnentalud van de haven is bekleed met beton en losse brokken natuursteen. Kleine gasafleiderde parkeerplaats aanwezig.	nee	redelijk hoog	klein	inpassen ja	
CZO-076	GEO-1018	inlaag	Inlaag Thoornpolder	Noordkust Noord-Beveland	Een waterrijke inlaag met een strook gras, in beheer als natuurreservaat bij het Zeeuws Landschap. Buitentalud reeds vernieuwd met polygoonzulen.	nee	zeer hoog	klein	inpassen ja	
CZO-077	geen	strekdam		Noordkust Noord-Beveland	Losse stenen, niet aangelaat door nieuwe bekleding van de dijk.	nee	zeer hoog	redelijk groot	aanpassen ja	
CZO-078	GEO-1019	nol	Nol van Koofjesdijk	Noordkust Noord-Beveland	Nol aan het puntje van de inlaag Thoornpolder, gedeeltelijk begroeid. Reeds vernieuwde bekleding (polygoonzulen).	nee	zeer hoog	groot	aanpassen ja	

CZO-code	CHS-code	(element)type	naam	gelegen in cluster	beschrijving (curstef is overgenomen uit CHS-tekst)	beschermde status	waardering totaal	impact	advies	foto
CZO-079	GEO-1017	inlaag	Inlaag Keihoogte	Noordkust Noord-Beveland	De inlaag bestaat gedeeltelijk uit grasland en gedeeltelijk uit water. De begroeiing is ruig, met enkele bomen. De functie is natuurreservaat. Bekleding reeds vernieuwd met polygoonzuilen en geasfalteerd fietspad.	nee	zeer hoog	klein	inpassen	ja
CZO-080	GEO-1020	mol	Westmol	Noordkust Noord-Beveland	Lange gekromde en begroeiide mol van steen. Hij is de opvolger van de Mol van Ouwelock en was zowel verbonden met twee andere molten als onderdeel van een oeverwerk. Reeds nieuwe bekleding. Alleen de kop is nog bedekt met oude bekleding: basalt. Palenrijen aanwezig.	nee	zeer hoog	redelijk groot	aanpassen	ja
CZO-081	GEO-1021	strekdam		Noordkust Noord-Beveland	Lange rechte strekdam van basaltblokken met twee aftakkingen aan het eind. Bij de strekdam bevindt zich op de dijk het laatst overgebleven directiehuisje (ca. 1925) van Rijkswaterstaat in Zeeland. Onaangetaast gebleven na vernieuwing dijkbekleding van de dijk. Dijkbekleding ter hoogte van de strekdam: basalt met polygoonzuilen en vernieuwde palenrij.	nee	zeer hoog	redelijk groot	aanpassen	ja
CZO-082	GEO-1023	inlaag	Inlaag Vietspolder	Noordkust Noord-Beveland	Het gedeelte uit 1855 is een waterrijk gebied met net, het gedeelte uit 1890 is nietland. Beide delen worden gescheiden door de afgegraven dijk uit 1855, dit is nu een lichtelijk verhoogde grasstrook. Inlaag in beheer bij het Zeeuws Landschap. Bekleding buitentalud reeds vernieuwd met polygoonzuilen en geasfalteerd fietspad.	nee	zeer hoog	klein	inpassen	ja
CZO-083	GEO-1022	mol	Oostmol	Noordkust Noord-Beveland	Mol gelegen aan de Vietspolder. De Oostmol is nog een restant van de zeedijk van de verdwenene polder Nieuw 's-Gravenhoek uit 1671. Aanhchting aan zeedijk en oostzijde mol reeds nieuwe bekleding. Rest van de mol: basalt. Vilvoordse steen en Petit Granit op kruin.	nee	zeer hoog	redelijk groot	aanpassen	ja
CZO-084	GEO-1024	inlaag	Inlaag 's-Gravenhoek	Noordkust Noord-Beveland	Deze grote inlaag bestaat voornamelijk uit water, met enige neibegroeiing. In beheer bij het Zeeuws Landschap. Bekleding buitentalud bestaat uit basalt aan de teen, daarboven Heijtingpolder.	nee	zeer hoog	klein	inpassen	ja
CZO-085	geen	oesterput		Noordkust Noord-Beveland	Op luchtfoto en Bonnebladen 1910 vierkante dammen zichtbaar aan oostmol van haven (inlaag Oosterput).	nee	zeer hoog	redelijk groot	aanpassen	nee
CZO-086	GEO-1025	strekdam		Noordkust Noord-Beveland	Strekdam van basaltblokken. Dijkbekleding ter hoogte van de strekdam: basalt aan teen, daarboven Haringman.	nee	zeer hoog	redelijk groot	aanpassen	ja
CZO-087	GEO-1087; ZL-KO-011	historische haven	Havenrijle aan de Oosterput	Noordkust Noord-Beveland	Oude vervallen haven, gelegen in de westhoek van de Inlaag Haven in de Oud-Noord-Bevelandpolder. Er bevinden zich nog een kade en palen, en een verharde opgang. De westelijke havendam is de Glasjesmol en de noordelijke havendam een voormalige kade. De bekleding bestaat uit vlakke betonblokken.	nee	zeer hoog	redelijk groot	aanpassen	ja
CZO-088	GEO-1030	mol	Glasjesmol	Noordkust Noord-Beveland	Een rechte mol gras begroeiide mol uit 1887, die levens de westelijke havendam van het Havenrijle aan de Oosterput vormt. Het binnentalud is bekleed met basalt en Vilvoordse steen overgoten met beton, het buitentalud is voor een groot deel reeds vernieuwd: basalt aan de teen en vlakke betonblokken daarboven.	nee	zeer hoog	redelijk groot	aanpassen	ja
CZO-089	GEO-1086	strekdam		Noordkust Noord-Beveland	Gekromde havendam van basaltblokken met paaljes bovenop, die dienst doet als golfbreker in de Oosterschelde. Bekleding: basalt en Vilvoordse steen. Palenrij aanwezig.	nee	zeer hoog	redelijk groot	aanpassen	ja
CZO-090	GEO-1088	mol		Noordkust Noord-Beveland	Aan deze lange mol, compleet begroeid met gras, is in 1887 een kademeer (de tegenwoordige noordelijke havendam) gebouwd. Bekleding van het buitentalud bestaat uit Vilvoordse steen en basalt, overgoten met asfalt. Palenrijen aanwezig.	nee	zeer hoog	redelijk groot	aanpassen	ja

CZO-code	CHS-code	(element)type	naam	gelegen in cluster	beschrijving (cursief is overgenomen uit CHS-tekst)	beschermde status	waardering totaal	Impact	advies	foto
CZO-091	GEO-1032	inlaag	Westelijke inlaag	Noordkust Noord-Beveland	Een grote waterrijke inlaag met veel plassen en nebegroeiing. In deze inlaag bevindt zich de kleine inlaag Wanleskuip. Bekleding buitentalud: graniet aan teen, daarboven Vijvoordse steen overgoten met beton, daarboven Haringman en tenslotte gras op kruin. Palenrij aanwezig.	nee	zeer hoog	klein	inpassen	ja
CZO-092	GEO-1089	mol		Noordkust Noord-Beveland	Mol van basaltblokken begroeid met gras en een restant van een voormalige inlaag. Bekleding: basalt, Vijvoordse steen overgoten met beton, aan voet losse stenen overgoten met asfalt. Palenrij aanwezig.	nee	zeer hoog	redelijk groot	aanpassen	ja
CZO-093		4 nederzetting		Noordkust Noord-Beveland	Nederzettingssporen met zowel inheems als voornamelijk vroeg-Romeins import aardewerk en houten palen van een huis. Tevens sprake van laat-middeleeuwse sporen, vermoedelijk van het in 1530 verdronken dorp Hoeko. Bekleding ter hoogte van de vindplaats: vlakke betonblokken aan teen, daarboven Haringman. Gras op kruin.	AMK	zeer hoog	groot	behoud	ja
CZO-094	GEO-1031	mol	Noordhoeksmol	Noordkust Noord-Beveland	Duidelijk zichtbare mol, nauwelijks begroeid. Bekleding is divers: basalt (deels overgoten met beton), vlakke betonblokken. Vijvoordse steen (deels overgoten met beton) en gras op kruin. Op de kop staat een oude dijkspaal, nr 13.	nee	zeer hoog	redelijk groot	aanpassen	ja
CZO-095	GEO-1033	inlaag	Wameskuip	Noordkust Noord-Beveland	Kleine inlaag gelegen in de Westelijke inlaag. Een grote plas met een kunstmatig vogelwieland. Archeologische resten van het verdronken dorp Hoeko. Bekleding buitentalud: graniet aan teen, daarboven Vijvoordse steen overgoten met beton, daarboven Haringman en tenslotte gras op kruin. Palenrij aanwezig.	nee	zeer hoog	klein	inpassen	ja
CZO-096	GEO-1038	inlaag	Kleine en Grote Inlaag	Noordkust Noord-Beveland	De inlaag bestaat uit twee voormalige inlagen waarvan de scheidingslijn is verdwenen. De Westelijke hoek is drassig en begroeid met net (karreveld), het middengedeelte is een vakantiepark (Orisant), het oostelijke deel is een voormalige vuilstort, nu weiland en bomen. Buitentalud bekleed met basalt aan teen, daarboven Haringman. Palenrij aanwezig. Gedeelte reeds vernieuwd: polygoonzuilen.	nee	zeer hoog	klein	inpassen	ja
CZO-097	GEO-1041	mol	Westmol	Noordkust Noord-Beveland	Gekromde mol van steen begroeid met gras. Bekleding divers: graniet aan teen, Vijvoordse steen overgoten met beton, basalt en graniet op kop. Palenrij aanwezig. Tussen mol en land klein dammetje gelegen.	nee	zeer hoog	redelijk groot	aanpassen	ja
CZO-098	GEO-1040	mol	Oostmol	Noordkust Noord-Beveland	Stenen korte mol bovenop begroeid met gras. Bekleding: basalt en Vijvoordse steen overgoten met beton. Klein, gedeelte diaboogbloeiing. Houten palenrij aanwezig.	nee	zeer hoog	groot	aanpassen	ja
CZO-099	GEO-1048	sluis		Collijnsplaat	Bakstenen sluis met een gedenksteen en een grote ronde doorgang. Boven op de dijk staat een, nee bij de sluis horend gebouw.	nee	zeer hoog	groot	behoud	ja
CZO-100	GEO-1028	inlaag	Inlaag Oesterput	Noordkust Noord-Beveland	Deze kleine mol of meer driehoekige inlaag bestaat geheel uit water en is beschermd natuurgebied. De buitendijk van de inlaag is bekleed met vlakke betonblokken. Aan de inlaag ligt Haven Oesterput.	nee	zeer hoog	klein	inpassen	ja
CZO-101	geen	strekdam		Noordkust Noord-Beveland	Vier strekdammen aan mol, zichtbaar op luchtfoto. Materiaal onbekend.	nee	zeer hoog	redelijk groot	aanpassen	nee
CZO-102	GEO-1045	strekdam		Kaatshoek	Strekdam van basaltblokken in de Oosterschelde. Dijkbekleding ter hoogte van strekdam reeds vernieuwd: hydroblokken en werfweg van vlakke betonblokken.	nee	zeer hoog	redelijk groot	aanpassen	ja
CZO-103	GEO-1046	mol		Kaatshoek	Boomerang-vormige mol gelegen op de Slikken van Kats. De mol is van stenen en zeer smal en laag. Het is een restant van een verdwenen polder. Voormalige sluis niet meer zichtbaar.	nee	zeer hoog	groot	aanpassen	ja
CZO-104	GEO-1044; 008	nederzetting	Slikken van Kats	Kaatshoek	Uitgebreed bij eb droogvallend gebied tussen Kats en de Zeelandbrug. Terrain met bewoningssporen uit de Romeinse tijd (aardewerk, bot, fibulae en houten palen). Dijkbekleding reeds vernieuwd: hydroblokken en werfweg van vlakke betonblokken.	AMK	zeer hoog	groot	behoud	ja

CZO-code	CHS-code	(element)type	naam	gelegen in cluster	beschrijving (curstel is overgenomen uit CHS-tekst)	beschermde status	waardering totaal	impact	advies	foto
CZO-105	GEO-1154	dijk		gedeeltelijk	De buitendijken hebben een veel flauwer buitentalud dan de polderdijken (om golfloop tegen te gaan) dat bovendien onderaan verhard is. Het binnentalud is steiler en begroeid met gras. Op de kruin ligt doorgaans geen weg, deze ligt vaak onderaan de dijk. Mogelijk historische kern aanwezig. Grote diversiteit aan bekleding: natuursteen (basalt, Vilvoordse steen, graniet), systeem Haringman. Een enkele keer is een dijksaal aanwezig.	hoog; zeer hoog	groot			nee
CZO-106	geen	moderne haven		Collinsplaat	Moderne haven, deels jachthaven, deels vissershaven. Twee havendammen, met aan uiteinde betonblokken en moderne lichtopstanden. Op kop kalksteen met asfalt. Op westdam staat een monument. Overige bekleding binnen- en buitentalud: Haringman, met in de bochten basalt, en op kruin voepad van vlakke betontegels. Oude visserssteiger aanwezig in jachthavengedeelte, overige steigers en pallen nieuw. Stalen bolders op de kant.	redelijk hoog	klein	inpassen	ja	
CZO-107	geen	directiehuis	geen	Noordkust Noord-Beveland	Laatst overgebleven directiehuis (ca. 1925) van Rijkswaterstaat in Zeeland. Dijkbekleding ter hoogte van het huisje: basalt met polygoonzuilen en vernieuwde palenrij.	zeer hoog	groot	behoud	ja	
CZO-108	GEO-1062	Muralmuur		Collinsplaat	Betonnen segmenten bovenop de dijk voor Collinsplaat, beginnend bij de oude sluis in de nieuwe haven.	zeer hoog	groot	behoud	ja	
CZO-109	geen	strekdam		Katshoek	Op luchtfoto en Bonnetbladen 1910 enkele strekdammen zichtbaar aan weerszijden van de havendammen van Haven Kats.	hoog	redelijk groot	aanpassen	nee	
CZO-110	GEO-1053	sluis	Schutsluis in Zandkreekdam	nee	Moderne schutsluis in de Zandkreekdam van ca. 140 m lang en met een doorvaarbreedte van ca. 20 m. Over de sluis loopt een brede verkeersweg.	hoog	klein	inpassen	nee	
CZO-117	geen	monument		Collinsplaat	Monument voor Johannes de Rijke, in 2000 geplaatst op de wester havendam.	zeer hoog	groot	behoud	ja	
CZO-118	GEO-1036	moderne haven	haven van Kats	Katshoek	Langwerpig gevormd havenbassin met enige bedrijvigheid. Twee havendammen, Zuiddam; houden dijksaalte op buitentalud, op binnentalud betonnen dijkspalen nrs 10, R7, R6 en R5. Stalen bolders en betonnen lichtopstand op noorddam. Bekleding binnentalud divers: vlakke betontegels en hydroblokken; koppen bekleed met basalt. Enkele moderne lichtopstanden en moderne steigers en meerpalen. Parkeerplaats met klinkers en havenbebouwing aanwezig.	hoog	redelijk groot	aanpassen	ja	
CZO-119	GEO-1058	inlaag	Driehoekje	Katshoek	Een ingeëte kleine driehoekige plas. Buitentalud: vlakke betonblokken aan teen, Haringman daarboven, gras op kruin.	zeer hoog	klein	inpassen	ja	
CZO-120	GEO-1047	hol		Katshoek	Korte hol van basaltblokken gelegen bij de haven Kats en een restant van een verdwenen polder. Basalt aan teen, vlakke betonblokken op kruin, Houten palenrij aanwezig.	zeer hoog	redelijk groot	aanpassen	ja	
CZO-121	GEO-1048	hol	Noordhol	Katshoek	Een stenen hol gelegen aan de haven van Kats, begroeid met gras en een boompje. Bekleding talud landzijde: graniet of kalksteenblokken met vlakke betontegels; bekleding talud zeezijde: basalt met vlakke betontegels. De kop is bekleed met graniet en vlakke betontegels. Op de kruin ligt gras. Palenrij aanwezig.	zeer hoog	redelijk groot	aanpassen	ja	
CZO-122	GEO-1095	strekdam		Katshoek	Langgerekte dam van stenen, gelegen in de Oosterschelde. Dijk ter hoogte van de strekdam is bekleed met basalt, gedeeltelijk overgoten met beton. Gras op kruin en palenrij aanwezig.	zeer hoog	redelijk groot	aanpassen	ja	

CZO-code	CHS-code	(element)type	naam	gelegen in cluster	beschrijving (cursor is overgenomen uit CHS-tekst)	beschermde status	waardering totaal	impact	advies	foto
CZO-123	GEO-1050	mol	Zuidhol	Katshoek	Een gekromde mol van stenen. Aan beide zijden van de mol is land opgeslibd. Bovenop bevindt zich een stuk Muralmuur. De Zuidmol is het restant van twee voormalige inlaagdijken. Bekleding: divers: Lessinese steen, Petit Grant, basalt overgoten met beton, vlakke betonblokken. Over de kruin ligt een pad van vlakke betontegels. Kop zeezijde: brokstenen overgoten met asfalt. Palenrijen aanwezig.	nee	zeer hoog	redelijk groot	aanpassen	ja
CZO-124	GEO-1062	muur type Owens en Casse		Katshoek	Betonnen, op elkaar aansluitende segmenten, geplaatst op een aantal dijken in Noord-Beveland. Op kruin van mol gelegen, overgroeid met gras.	nee	zeer hoog	groot	behoud	ja
CZO-125	GEO-1054	mol		Katshoek	Deze mol bij Katshoek is van steen, kort, laag en niet begroeid. Palenrij aanwezig.	nee	zeer hoog	redelijk groot	aanpassen	ja
CZO-126	GEO-1170	inlaag		Katshoek	Grasland in gebruik als schapenweide. Bekleding buitentalud: vlakke betonblokken, begroeiide, verharde weg. Aantal houten dijkpaaltjes in de betonblokken ter hoogte van dijksaal 1740. Een paaltje op kruin.	nee	zeer hoog	groot, klein	inpassen	ja
CZO-127	GEO-1059; ZL-KO-066	historische haven	Haventje van Kats	Katshoek	De oude haven van Kats is nu een vervalLEN komhaven. De haven is nog goed zichtbaar met overblijfselen van een strekdam, palen en beschouwing. Tjshaventje aan de Zandkreek, aangelegd ter vervanging van oude haventje bij Kats, dat na bedijking van de Leenderd Abrahamolder in 1853 kwam te vervallen. Verbeteringen en uitbreidingen o.a. in 1879, 1901, 1912 en 1913. Havenplateauje en -kometje. Suifstels is er niet meer. In vervallen staat, havenplein intact; houten resten van meerpalen en steigers aanwezig. Bekleding binnenkant haven: vlakke betonblokken en Haringman. Buitenkant: puin, palenrijen.	nee	zeer hoog	redelijk groot	aanpassen	ja
CZO-129	GEO-1131	mol	Katse mol	nee	Mol begroeid met gras als een uitstulping aan de zeedijk. Bekleding: puin aan teen, daarboven Haringman. Op kop: basalt. Weg van gras aanwezig.	nee	hoog	redelijk groot	aanpassen	ja
CZO-130	GEO-1635; ZL-GO-350	historische haven	Katse Veer	nee	Aanlegdam met beweegbare aanlegsteiger met daar omheen bijbehorende elementen als het veerhuis en de kaarfjeskook. Geheel houten aanleg steigerconstructie met hoog- en laagwater steigers aan een veerhaven - steigerdeam. Steigerwerken t.b.v. de veerdienst op Zierkzee, de beweegbare brug is zoals in andere gevallen van vervallen diensten niet meer aanwezig. Zeer vervallen haven. Bekleding: basalt, overgoten met beton; houten paaltje aanwezig.	nee	hoog	redelijk groot	aanpassen	ja
CZO-131	ZL-GO-338	Muralglooiing		nee	Betonnen glooiing, systeem 'De Mural'.	nee	hoog	groot	behoud	nee
CZO-132	GEO-1634	strekdam		nee	Zes kleine restanten van dammetjes van steen. Dijkbekleding ter hoogte van de dammetjes: basalt aan teen, daarboven Haringman, Weg en kruin van gras.	nee	hoog	redelijk groot	aanpassen	ja
CZO-133	geen	mol		Het Sas	Op luchtfoto zichtbaar. Bekleding ontbrekend. Bekleding dijk ter hoogte van de mol: basalt, deels overgoten met beton. Klein gedeelte basallon met ecotop. Wandelpad van vlakke betontegels en geleentje aanwezig.	nee	zeer hoog	groot	aanpassen	ja
CZO-134	GEO-1735	mol		Het Sas	Mol bekleed met betonblokken (type Haringman) en begroeid met gras. Lange mol, bestaande uit hoog en laag gedeelte (duidelijk zichtbaar op luchtfoto). Bekleding: basalt en Vliwoordse steen overgoten met beton. Kruin begroeid met gras en monument geplaatst. Aan de oostkant van de mol zit een dam vast.	nee	zeer hoog	redelijk groot	aanpassen	ja
CZO-135	geen	monument		Het Sas	Kubusvormig kunstwerk met inscriptie op stenen zuiltjes. StichtLicht 2005.	nee	zeer hoog	groot	behoud	ja

CZO-code	CHS-code	(element)type	naam	gelegen in cluster	beschrijving (curstief is overgenomen uit CHS-tekst)	beschermde status	waardering totaal	impact	advies	foto
CZO-136	geen	bekaaid schor		Het Sas	Smalle dam aan nol van basalt en Vilvoordse steen. Op de Bonnebladen 1910 is hier een bekaaid stuk schor te zien, nu gevuld met water.	nee	zeer hoog	redelijk groot	aanpassen	ja
CZO-138	GEO-1627	inlaag		Het Sas	Inlaag rugg begroeid met bosje, bomen en riet. Bekleding buitenalud: basalt aan teen, Haringman daarboven en gras op kruin. Bij de parkeerplaats boven op de dijk staat een aantal verzamelde oude dijkpaaltjes.	nee	zeer hoog	klein	inpassen	ja
CZO-139	geen	coupure		Het Sas	Bij sluits houten coupures in ijzeren constructie aanwezig.	nee	zeer hoog	groot	behoud	ja
CZO-140	geen	historische haven		Het Sas	Oude havendammen, waarvan één opgenomen in de zeedijk. Bekleding: basalt overgoten met beton en daarboven Haringman. Op kop basalt overgoten met asfalt. Gras op kruin.	nee	hoog	redelijk groot	aanpassen	ja
CZO-141	GEO-1623	havenkanaal		Het Sas	Kanaal van 5 km lengte tussen de haven van Goes en de Oosterschelde. Twee kanaaldammen, beide met moderne lichtopstand. Bekleding: basalt, Haringman en vlakke betonblokken. Twee Meine aanlegsteigers voor sluis, één houten en één stalen constructie. Bekleding van de dijk: basalt, overgoten met asfalt en Haringman. Gras op kruin.	nee	zeer hoog	redelijk groot	aanpassen	ja
CZO-142	GEO-1388	Muralmuur		Het Sas	Betonnen, op elkaar aansluitende segmenten, geplaatst op een aantal dijken in Zuid-Beveland. Restanten van Muralmuur op nol. Segmenten liggen los. Enkele bakstenen en palenrij aanwezig. Dijkbekleding ter hoogte van de nol. basalt of Vilvoordse steen aan teen en Haringman daarboven; gras op kruin.	nee	hoog	redelijk groot	behoud	ja
CZO-143	geen	nol	Gebroken Dijk	Het Sas	Lage nol van steen met dubbele palenrij. Op de nol heeft een Muralmuur gestaan, hier resteren slechts enkele brokstukken van. Dijkbekleding ter hoogte van de nol. basalt of Vilvoordse steen aan teen en Haringman daarboven; gras op kruin.	nee	zeer hoog	redelijk groot	aanpassen	ja
CZO-144	GEO-1518	verdrinken gebied		Het Sas	Bij eb droogvallend verdrinken poldergebied, gelegen in de Oosterschelde. Verdrinken gebied en dorp. Puin in slik. Dijkbekleding: basalt of Vilvoordse steen aan teen en Haringman daarboven; gras op kruin.	nee	zeer hoog	redelijk groot	aanpassen	ja
CZO-145	GEO-1742	dijk		gedeelte	De buitendijken hebben een veel flauwer buitenalud dan de polderdijken (om golfloop tegen te gaan) dat bovendien onderaan verhard is. Het binnenalud is steiler en begroeid met gras. Op de kruin ligt doorgaans geen weg, deze ligt vaak onderaan de dijk. Mogelijk historische kern aanwezig. Grote diversiteit aan bekleding: natuursteen (basalt en Vilvoordse steen), veel Haringman en Muralglooiing. Regelmatig oude dijkpalen aanwezig.	nee	hoog	groot		nee
CZO-146	GEO-1480; ZO-GO-34	historische haven	Havenje van Kattendijke	Kattendijke-Wemeldinge	Vierkant plateau als restant van een gedempt lijnavenue. Het geheel bestaat uit een ringdijkje met betonnen keermuur om een havenkornmetje met aanlegplateau, alles buitendijks. Bekleding: basalt overgoten met asfalt. De bekleding van het plein bestaat uit betonmatten.	nee	hoog	redelijk groot	inpassen	ja
CZO-147	GEO-1764	strekdam		Kattendijke-Wemeldinge	Lange smalle dam van stenen. Bekleding: basalt met oestergroei. Dijkbekleding ter hoogte van de dam: basalt overgoten met beton. Gedeelte Muralglooiing. Palenrij aanwezig.	nee	zeer hoog	redelijk groot	aanpassen	ja
CZO-148	GEO-1937	oesterput		Kattendijke-Wemeldinge	Restanten van voormalige oesterputten waarvan de vierkante omtrekken van de bassins nog duidelijk zichtbaar zijn. Oesterputten gelegen tussen het Havenje van Kattendijke en het gemaal Dekker. Dijkbekleding ter hoogte van de oesterputten: basalt en gras en provinciale weg op kruin. Palenrijig aanwezig.	nee	zeer hoog	redelijk groot	aanpassen	ja

CZO-code	CHS-code	(element)type	naam	gelegen in cluster	beschrijving (cursor is overgenomen uit CHS-tekst)	beschermde status	waardering totaal	impact	advies	foto
CZO-149	GEO-1511	hol		Kattendijke	Nol bekleed met basaltblokken en bovenop begroeid met gras, in gebruik als leidam voor een gemaal. Bekleding: basalt, daarboven Haringman en gras op kruin. Op de kop basalt overgoten met beton, Patjerol, grovezig.	nee	zeer hoog	redelijk groot	aanpassen	ja
CZO-150	geen	gemaal	Dekker	Wemdinge	Twee gemaaldammen (waarvan één nol). Moderne, betonnen doorgang. Bekleding dammen: basalt en gras op kruin.	nee	hoog	klein	inpassen	ja
CZO-151	geen	oesterput		Kattendijke	Restanten van voormalige oesterputten waarvan de vierkante omtrekken van de bassins nog duidelijk zichtbaar zijn. Oesterputten gelegen tussen gemaal Dekker en Oesterbaai. Dijkbeleding ter hoogte van de oesterputten: basalt met asfalt en Haringmanblokken. Lokaal alleen basalt.	nee	zeer hoog	redelijk groot	aanpassen	ja
CZO-152	geen	sirekdam		Kattendijke	Gras en provinciale weg op kruin.	nee	zeer hoog	redelijk groot	aanpassen	ja
CZO-153	geen	oesterput		Wemdinge	Mogelijk oude havendam. Bekleding: basalt met stortsteen. Dijkbeleding ter hoogte van de dam: Haringman en gras; provinciale weg op kruin.	nee	hoog	groot	aanpassen	ja
CZO-154	GEO-1388	Muralmuur		Yerseke	Op luchtfoto restant van oesterput zichtbaar ten noorden van de Koningin Julianahaven te Yerseke. Dijkbeleding ter hoogte van de oesterput: Haringman, gras op kruin.	nee	zeer hoog	redelijk groot	aanpassen	ja
CZO-155	GEO-1507	historische haven		Rattekraai	Muralmuur op havendam met gedenksteen. Sterk overgroeid met gras. Ook Muralglooiing aanwezig op havendam.	nee	hoog	groot	behoud	ja
CZO-156	geen	havenkanaal		Kattendijke	Een verzande inham met een bedrijfsterne. Restanten havenactiviteit aanwezig: ruine huiswerkplaats en stenen paaltjes. Bekleding wijkt af van omgeving: geen Haringman, maar stortsteen en palenrij.	nee	hoog	groot	aanpassen	ja
				Wemdinge	Twee havenkanaaldammen. Bekleding westhavendam: basalt met gras op kruin. Nieuwe lichtopstand. Bekleding binnentalud havenkanaal: basalt aan teen. Vijfvoorde steen overgoten met beton en graniet. Voetpad van vlakke betonblokken. Oude bolders aanwezig. Bekleding oosthavendam: reeds vernieuwd met hydroblokken. Op kop: grind met asfalt en oude betonnen lichtopstand; moderne electra. Bekleding binnentalud: reeds vernieuwd met grind en asfalt. In gebruik als haven, met moderne steigers en ponton.	nee	zeer hoog	klein	inpassen	ja
CZO-157	GEO-1506	kanaal	Kanaal door Zuid-Beveland	Wemdinge	Kanaal van 7,6 km die de Westerschelde met de Oosterschelde verbindt, dwars door Zuid-Beveland. Twee kanaaldammen, beide zijden bekleed met polygoonzulen en stortsteen.	nee	zeer hoog	redelijk groot	aanpassen	ja
CZO-158	GEO-1498-491	sluis	Westsluis	Wemdinge	Moderne lichtopstanden aanwezig. Dubbele draai-sluisdeuren van hout (vervangen in 1951); handbediend. De wanden van de kolk zijn bekleed met basalt-zerken; ter plaatse van de deuren bevindt zich een getselde constructie met betonafwerking; ter plaatse van de zuidelijke deuren bevindt zich een vloed-keermuur van beton; de sluisdeuren zijn voorzien van een dichte borstwering; de opening tussen deuren en keermuur is te dichten met vloedplanken, de noordelijke deuren zijn van verschillende hoogte. Veel aangelegpalen aanwezig.	nee	zeer hoog	groot	behoud	ja
CZO-159	GEO-1498-491	sluis	Oostsluis	Wemdinge	Het principe van de schuislus bestaat uit een rol-schurdeur van staal op een rail constructie, de sluisdeur inclusief verkeersdek schuift onder een leis op te heffen aanloopdek.	nee	zeer hoog	groot	behoud	ja
CZO-160	geen	Muralglooiing		Kattendijke	Steenconstructie: basaltbekleding met betonblokken randen om het geheel, kolkwanden in baksteen. De dijkbeleding van het havenkanaal is tot hier opnieuw bekleed.	nee	zeer hoog	groot	behoud	ja
				Wemdinge	Betonnen segmenten van het systeem De Mural, vlakbij het Havenkje Kattendijke. Overige bekleeding dijk: basalt en palenrijen.	nee	zeer hoog	groot	behoud	ja

CZO-code	CHS-code	(element)type	naam	gelegen in cluster	beschrijving (cursief is overgenomen uit CHS-tekst)	beschermde status	waardering totaal	impact	advies	foto
CZO-161	geen	oesterput		Yerseke	Op luchtfoto's restanten van oesterputten zichtbaar voor de dijk bij Yerseke/dam. Dijkbekleding ter hoogte van de oesterputten: Haringman en gras op kruin.	nee	zeer hoog	redelijk	aanpassen	ja
CZO-162	geen	moderne haven	Julianahaven	Yerseke	Moderne haven. Twee havendammen, waarvan één gedeeltelijk wordt met de Prinses Beatrixhaven. Bekleding buitenalud: noorddam: Haringman, op kop basalt en monument.	nee	hoog	redelijk klein	inpassen	ja
CZO-163	geen	monument		Yerseke	Zuiddam: basalt. Bekleding binnenalud haven: stalen golfplaten. Op binnendijk oude dijkkapten aanwezig. Monument geplaatst in 1981 ter gelegenheid van de opening van de Koningin Julianahaven, op basaltzuiljes aan einde van noordelijke havendam. Vissersvereniging "Yerseke".	nee	zeer hoog	groot	behoud	ja
CZO-164	geen	moderne haven	Beatrixhaven	Yerseke	Moderne haven. Twee havendammen, waarvan één gedeeltelijk wordt met de Koningin Julianahaven. Bekleding buitenalud: vlakke betonblokken. Bekleding binnenalud: vlakke betonblokken en hydroblokken. Roestige ogen voor touwen, houten steigers en havenbebouwing.	nee	hoog	redelijk klein	inpassen	ja
CZO-165	GEO-1481	moderne haven	Prins Willem-Alexandershaven	Yerseke	Een L-vormige 19e eeuwse voormalige vissershaven, nu in gebruik als jachthaven met veel aanlegsteigers. Twee havendammen, waarvan één gedeeltelijk wordt met de Prinses Beatrixhaven. Bekleding buitenalud: vlakke betonblokken, ook op kruin (looppad). Bekleding binnenalud: basalt met staalplaten aan de binnendijkzijde. Havenbebouwing en parkeerplaats aanwezig.	nee	zeer hoog	redelijk groot	aanpassen	ja
CZO-166	GEO-1485; ZL-RW-093; GEO-7039	oesterput		Yerseke	Drie omdijkte oesterputten met bedrijfsgebouwen, aan de Oosterschelde met aan de buitenkant en tussen de putten los- en laadplaatsen voor schepen. Oesterputten met bebouwing ten behoeve van werkplaats, berging en bewaking, de bedijkte oesterputten werden aangelegd in 1874 (noordelijke), 1877 (zuidelijke) en 1883 (midden) waarbij door aanleg van deze laatste 2 insteekhavens ontstonden; voor kleine ondernemingen verzezen begin 20e eeuw steeds meer loodjes; vernieuwing vooral in de putten en aan de bebouwing van de middenput. Gebied bedijkte oesterputten met bedrijfsbebouwing, aangelegd in de periode 1874-1883. Compleet en uniek gebied. Geheel in bedrijf. Beschoeiing van beton, staalplaten en hout in zeer slechte staat. Muralmuur met coupures op buitendijkje. Tussen de verschillende oesterputten liggen aanlegkanaaltjes. De bekleding van deze kanaaltjes (beton en staalplaten) is ook in zeer slechte staat. Enkele houten meerpalen aanwezig.	nee	zeer hoog	redelijk groot	aanpassen	ja
CZO-167	geen (was onderdeel GEO-1485; ZL-RW-093; GEO-7039)	oesterput		Yerseke	Drie omdijkte oesterputten met bedrijfsgebouwen, aan de Oosterschelde met aan de buitenkant en tussen de putten los- en laadplaatsen voor schepen. Oesterputten met bebouwing ten behoeve van werkplaats, berging en bewaking, de bedijkte oesterputten werden aangelegd in 1874 (noordelijke), 1877 (zuidelijke) en 1883 (midden) waarbij door aanleg van deze laatste 2 insteekhavens ontstonden; voor kleine ondernemingen verzezen begin 20e eeuw steeds meer loodjes; vernieuwing vooral in de putten en aan de bebouwing van de middenput. Gebied bedijkte oesterputten met bedrijfsbebouwing, aangelegd in de periode 1874-1883. Compleet en uniek gebied. Bijna geheel in bedrijf. Beschoeiing van beton, staalplaten en hout in zeer slechte staat. Muralmuur met coupures op buitendijkje. Tussens de verschillende oesterputten liggen aanlegkanaaltjes. De bekleding van deze kanaaltjes (beton en staalplaten) is ook in zeer slechte staat. Enkele houten meerpalen aanwezig.	nee	zeer hoog	redelijk groot	aanpassen	ja

CZO-code	CHS-code	(element)type	naam	gelegen in cluster	beschrijving (cursief is overgenomen uit CHS-tekst)	beschermde status	waardering totaal	impact	advies	foto
CZO-168	geen (was onderdeel GEO-1485; ZL-RW-093; GEO-7039)	oesterput		Yerseke	<p>Drie omdijkte oesterputten met bedrijfsgebouwen, aan de Oosterschelde met aan de buitenkant en tussen de putten los- en laadplaatsen voor schepen. Oesterputten met bebouwing ten behoeve van werkplaats, berging en bewaking, de bedijkte oesterputten werden aangelegd in 1874 (noordelijke), 1877 (zuidelijke) en 1883 (midden) waarbij door aanleg van deze laatste 2 insteekhavens ontstonden; voor kleine ondernemingen verzezen begin 20e eeuw steeds meer loodjes, vernieuwing vooral in de putten en aan de bebouwing van de middenterput. Gebied bedijkte oesterputten met bedrijfsbebouwing, aangelegd in de periode 1874-1883. Compleet en uniek gebied. Bijna geheel in bedrijf. Beschoeiing van beton, staalplaten en hout in zeer slechte staat. Muraltmuur met coupures op buitendijk en suatiesluisje in het midden van deze dijk. Tussens de verschillende oesterputten liggen aanlegkanaaltjes. De bekleding van deze kanaaltjes (beton en staalplaten) is ook in zeer slechte staat. De bekleding van de zeedijk ná de oesterputten is van het systeem Haringman.</p>	nee	zeer hoog	redelijk groot	aanpassen	ja
CZO-169	GEO-1794	oesterput		Yerseke	<p>Een vierkante put met bedrijfsgebouwen, omdijk met aan de buitenzijde een ariënkade voor de schepen. De bekleding van het buitentalud bestaat uit beton en staalplaten. Bekleding van de dijk ten zuiden van de oesterput; basalt overgoten met beton, daarboven steengruis met grint op kruin. Bij bocht palenrij op kruin van het Verdrinken land van Zuid-Beveland. Twee strekdammetjes van stenen op de slikken van het Verdrinken land van Zuid-Beveland.</p>	nee	hoog	redelijk groot	aanpassen	ja
CZO-171		verdrinken gebied	Tolsende	nee	<p>Dijkbekleding ter hoogte van de dammetjes; basalt overgoten met beton, daarboven steengruis met asfalt en gras op kruin. Op kruin oude dijkpalen. Bij bocht palenrij voor de teen van de dijk aanwezig.</p>	AMK	zeer hoog	redelijk groot	aanpassen	ja
CZO-172	GEO-1487; ZL-RW-096; 4416R-J-00004-01	historische haven		nee	<p>Terrein met sporen van bebouwing (verdrinken dorp Tolsende/Tolsende) uit de late middeleeuwen. Bekleding dijk; basalt overgoten met beton aan teen, daarboven Haringman, daarboven grint met asfalt. Gras en gesaaiterd fietspad op kruin. Vierkantvormig tij- en landbouwhavenje. Buitendijks landbouwhavenje, gevormd door een ringdijkje met stenen bekleding; momenteel buiten gebruik. Buitendijks gelegen ijshavenje met een rechthoekige omdijking voorzien van een doorvaartopening. De omdijking is grotendeels met (basalt)stenen bekleed. De landzijde is grotendeels verstevigd tot losvat. Oude meerpalen aanwezig; kade van beton (beschadigd). Bekleding dijk; basalt overgoten met beton aan teen, daarboven Haringman, daarboven grint overgoten met asfalt. Gras en gesaaiterd fietspad op kruin.</p>	monument	hoog	redelijk groot	aanpassen	ja
CZO-173	geen	woonhuis		nee	<p>Woning; Noordcharis Roelshoek met restant Muraltmuur en Muraltlooiing.</p>	nee	hoog	groot	behoud	ja
CZO-174		verdrinken gebied	Verdrinken land van Zuid-Beveland	nee	<p>Terrein met het verdrinken dorp Nieuwlande met bijbehorende kerk en kerkhof. Dijkbekleding; divers, o.a. Vijlvoordse steen, Petit Grant, graniet, asfalt en vlakke betonblokkenbekleding. Gras op kruin en aantal oude dijkpalen aanwezig. Bij parkeerplaats oude dijkpalen als hek gebruikt.</p>	nee	zeer hoog	redelijk groot	aanpassen	ja
CZO-175	GEO-1431	historische haven	Roelshoek	nee	<p>Gedempt, 19e eeuw landbouwhavenje aan de Oosterschelde. Ervoor ligt een nieuw havenje met één havendam, bekleding van basalt, begroeid met gras. Bovenop staat een gebouw voor ouderen. Binnentalud bekleed met polygoonzuilen. Kleine dammetjes van storfsteen en houten steigers. Dijkbekleding tussen haven en oesterput; basalt met asfalt.</p>	nee	redelijk hoog	redelijk groot	inpassen	ja

CZO-code	CHS-code	(element)type	naam	gelegen in cluster	beschrijving (curstel is overgenomen uit CHS-tekst)	beschermde status	waardering totaal	impact	advies	foto
CZO-176	GEO-1432	oesterput		nee	Voormalige oesterputten waarvan de vierkante omtrek in de vorm van een dam nog aanwezig is. Oesterput gelegen bij voormalig landbouwhaventje Roelshoek. Dijkbekleding ter hoogte van de oesterput: divers: asfalt, vlakke betonblokken en Haringman.	nee	hoog	redelijk groot	aanpassen	ja
CZO-177	geen	gemaal	Rattekaal	Rattekaal	Moderne, betonnen gemaal met doorgang in zeedijk. Dijkbekleding ter hoogte van de sluis: Haringman en gras op kruin. Op de kruin slaan enkele oude dijpalen.	nee	hoog	klein	inpassen	ja
CZO-178	geen	Muralloglooiing		Rattekaal	Betonnen segmenten van het systeem De Murali, gebruikt in de Haven Rattekaal. Ook Muralmuur aanwezig.	nee	zeer hoog	groot	behoud	ja
CZO-179	GEO-1405-4411RW-00003-01	historische haven	Haven Rattekaal	Rattekaal	Tijlaven met Muraliversterkingen, een gedenksteen, klinkerweg en restanten van steigers. Bekleding havendam: Haringman, gras op kruin. Kop bekleed met Vilvoordse steen overgoten met beton. Enkele oude dijpalen op kruin. Muralmuur en Muralloglooiing aanwezig op havendam.	rijksmonument	hoog	redelijk groot	aanpassen	ja
CZO-180	GEO-5095	historische haven		Sirijensham	Kleine lijhaven aan de binnenkant van een nol. Nol als havendam. Bekleding buitentalud: stonsteeën, overgoten met asfalt; houten palen op kruin. Haven is in goede staat, enkele houten steigers. Binnentalud bekleed met natuursteen overgoten met beton. Dijkbekleding ter hoogte van de haven, al vernieuwd met hydroblokken.	nee	zeer hoog	redelijk groot	aanpassen	ja
CZO-181	GEO-5201	dijk		gedeeltelijk	De buitendijken hebben een veel flauwer buitentalud dan de polderdijken (om golfloop tegen te gaan) dat bovendien onderaan verhard is. Het binnentalud is steiler en begroeid met gras. Op de kruin ligt doorgaans geen weg, deze ligt vaak onderaan de dijk. Mogelijk historische kern aanwezig. Zeer diverse bekleding: natuursteen (basalt, graniet) en Haringman en Leendertse. Geen dijpalen, meer aarstegroefjes.	nee	hoog; zeer hoog	groot	nee	nee
CZO-182	geen	uitstulping		Sirijensham	Uitstulping ter plaatse van de doorbraak aan de Nieuw Strijenspolder in 1894. Bekleding reeds vernieuwd: basalt en asfalt.	nee	hoog	klein	inpassen	ja
CZO-183	geen	sluisdam		Sirijensham	Suatsluis, dam aan zeezijde, zichtbaar op luchtfoto. Dijkbekleding ter hoogte van de sluis: reeds vernieuwd met hydroblokken.	nee	hoog	klein	inpassen	ja
CZO-184	geen	gemaal	Loohoek	Sirijensham	Moderne gemaaldammen van stonsteeën, overgoten met asfalt. Plateau bekleed met asfalt. Bekleding dijk ter hoogte van gemaal reeds vernieuwd: stonsteeën overgoten met asfalt aan teen, hydroblokken daarboven, gras op kruin.	nee	redelijk hoog	klein	inpassen	ja
CZO-185	GEO-5127	inlaag		Gorishoek	Bijna rechthoekige droge inlaag. Dijkbekleding buitentalud: diverse bekleding aan teen (vlakke betonblokken; Haringman en basalt), Leendertse en Haringman daarboven. Betonnen fietspad en gras op kruin.	nee	zeer hoog	klein	inpassen	ja
CZO-186	geen	sluis		Gorishoek	Modern sluisuitgang, dammetjes van basaltzuiltjes met houten palenrij. Twee meerpalen aanwezig. Bekleding dijk ter hoogte van de sluis: basaltzuiltjes met Haringman en vlakke betonblokken. Fietspad aanwezig. Gras op kruin en Muralmuur.	nee	hoog	klein	inpassen	ja
CZO-187	GEO-5125	Muralmuur		Gorishoek	Betonnen, op elkaar aansluitende segmenten, geplaatst op een aantal dijken op Tholen. Dijkbekleding: basaltzuiltjes met Haringman en vlakke betonblokken. Fietspad aanwezig en gras op kruin.	nee	zeer hoog	groot	behoud	ja
CZO-188	GEO-5128	inlaag		Gorishoek	Inlaag niemaal gevuld met water, met een uitwateringssluis in de zeedijk en een toegangsweg naar de sluis door de inlaag. Bekleding buitentalud: basalt aan teen, Haringman, Leendertse en vlakke betonblokken daarboven. In de bochten verandert de bekleding: meer basalt. Gras op kruin.	nee	zeer hoog	klein	inpassen	ja

CZO-code	CHS-code	(element)type	naam	gelegen in cluster	beschrijving (cursief is overgenomen uit CHS-tekst)	beschermde status	waardering totaal	impact	advies	foto
CZO-189	GEO-5130	stredam	Gonshoek	Gonshoek	Drie dammen van steen in een voormalige inlaag. Dijkbekleding ter hoogte van de dammen: vlakke betonblokken en Leendentse, in de bocht Haringman, Gras op kruin.	nee	zeer hoog	redelijk groot	aanpassen	ja
CZO-190	GEO-5223	historische haven	Haven Gonshoek	Gonshoek	Aanlegsteiger en aanlegpalen aan uiteinde van nol. Kop van de nol wordt gebruikt als havendam en is bekleed met basalt aan teen en Vilvoordse steen overgoten met beton.	nee	zeer hoog	redelijk groot	aanpassen	ja
CZO-191	GEO-5129	nol	Gonshoek	Gonshoek	Havenbebouwing en scheepshelling aanwezig. Lange nol van basaltblokken met een asfaltweg op de bochtige kruin. Bekleding: vlakke betonblokken en Leendentse. Op kop: basalt en Vilvoordse steen overgoten met beton. Houlen palenrij en moderne lichtopstand aanwezig.	nee	zeer hoog	redelijk groot	aanpassen	ja
CZO-192	GEO-5126	spuikom	Gonshoek	Gonshoek	Een lage omwalling van een voormalige buitendijkse spuikom, de spuizen zijn verdwenen. Aanlegsteiger en meerpalen aanwezig. Bekleding: basalt overgoten met beton.	nee	zeer hoog	redelijk groot	aanpassen	ja
CZO-193	geen	steiger	Gonshoek	Gonshoek	Houten steiger met meerpalen, gelegen aan de oude spuikom bij de haven van Gonshoek.	nee	zeer hoog	groot	behoud	ja
CZO-194	geen	Muraltmuur	nee	nee	Betonnen segmenten, gelegen bij de woningen van Noordschans/Roelshoek.	nee	hoog	groot	behoud	nee
CZO-195	49A	verdrinken gebied	Slikken van den Dorsman	nee	Buitendijks (op de slikken) gelegen terrein met sporen van bewoning uit de late ijzertijd ervoor Romeinse tijd. Dijkbekleding: Haringman en gras op kruin. Weg van gras.	AMK	zeer hoog	redelijk groot	aanpassen	ja
CZO-196	geen	Muraltlooping	nee	nee	Betonnen gooiing, systeem 'De Muralt'. Gelegen bij de woningen van de Noordschans/Roelshoek.	nee	hoog	groot	behoud	nee
CZO-198	GEO-5120	stredam	Stavenisse	Stavenisse	Diverse kleine lage streddammetjes van zand, puin en basaltblokken. Dijkbekleding ter hoogte van de dammetjes: basalt aan teen, daarboven Haringman en weg van gras. Gras op kruin. Enkele paalijes aanwezig.	nee	zeer hoog	redelijk groot	aanpassen	ja
CZO-199	GEO-5118	nol	Westnol	Stavenisse	Onderste gedeelte van de nol is bekleed met stenen, het bovenste gedeelte is begroeid met gras. Bekleding: basalt, Vilvoordse steen overgoten met beton, vlakke betonblokken en Haringman. Weg van gras en gras op kruin. Binnentalud bekleed met kleine vlakke betonblokken.	nee	zeer hoog	redelijk groot	aanpassen	ja
CZO-200	GEO-5152	nol	Westhavennol	Stavenisse	Aan deze nol bevindt zich een kleine streddam. Bekleding zeezijde (tevens havenkanaaldam): hydroblokken en asfaltweg. Op kop: basalt aan teen, daarboven Vilvoordse steen overgoten met beton. Bekleding landzijde: asfalt. Gras op kruin en palenrijen aanwezig.	nee	hoog	groot	aanpassen	ja
CZO-201	GEO-5172	bunker		Stavenisse	Twee bunkers half in de dijk gelegen. Dijk wordt gebruikt als havenkanaaldam.	nee	zeer hoog	groot	behoud	ja
CZO-202	GEO-5135	havenkanaal		Stavenisse	Smal kanaal ten behoeve van de haven van Stavenisse. Twee kanaaldammen, waarvan één bestaande uit de Westhavennol. Bekleding zeezijde: hydroblokken en asfaltweg. Op kop: basalt aan teen, daarboven Vilvoordse steen overgoten met beton. Bekleding landzijde: asfalt. Gras op kruin en palenrijen aanwezig. Bekleding kanaal: deel Haringman, groot deel hydroblokken en vlakke betonblokken.	nee	hoog	redelijk groot	aanpassen	ja
CZO-203	GEO-5125	Muraltmuur		Stavenisse	Betonnen, op elkaar aansluitende segmenten bij de haven van Stavenisse	nee	zeer hoog	groot	behoud	nee
CZO-204	GEO-5119	nol	Oostnol	Stavenisse	Rechte korte nol, onderaan bekleed met basaltblokken en begroeid met gras met aan het uiteinde een streddam. Bekleding zeezijde: asfalt met asfaltweg, bekleding landzijde: Vilvoordse steen met en zonder asfalt. Op kop basalt en Vilvoordse steen met beton. Gras op kruin.	nee	hoog	redelijk groot	aanpassen	ja

CZO-code	CHS-code	(element)type	naam	gelegen in cluster	beschrijving (cursief is overgenomen uit CHS-tekst)	beschermde status	waardering totaal	impact	advies	foto
CZO-205	geen	inlaag		Slavenisse	Voormailige inlaag tussen de inlaag voor de Margarethapolder en de Oostnol, duidelijk omtrèk zichtbaar op luchtfoto. Bekleding talud: basalt aan teen, daarboven Vilvoordse steen en vlakke betonblokken. Gras op kruin en palenrij aanwezig.	nee	hoog	klein	aanpassen	ja
CZO-206	GEO-5122	strekdam		Slavenisse	Een aantal dammetjes van steen. Bekleding: Vilvoordse steen overgoten met beton of basalt met Vilvoordse steen overgoten met beton. Gras op kruin en palenrijen aanwezig. Dijkbekleding ter hoogte van de dam: basalt aan teen, daarboven Vilvoordse steen en vlakke betonblokken.	nee	zeer hoog	redelijk groot	aangepassen	ja
CZO-207	GEO-5134	inlaag		Slavenisse	Gras op kruin en palenrij aanwezig.	nee	zeer hoog	klein	aanpassen	ja
CZO-208	geen	steiger		Slavenisse	Agrarische inlaag met een strook drassig land langs de inlaagdijk. Bekleding buitentalud: basalt met polygoonzuilen. Gras op kruin.	nee	hoog	groot	behoud	ja
CZO-209	GEO-5149	nol		nee	Kleine uitstulping aan dijk met houten aanlegsteiger aan de buitenkant van de inlaag voor de Margarethapolder. Basalt aan teen, pleintje van asfalt met trafohuisje. Dijkbekleding ter hoogte van de uitstulping: polygoonzuilen met asfalt. Gras op kruin.	nee	hoog	redelijk groot	aangepassen	ja
CZO-210	GEO-5085	verdrinken gebied	Moggershil	nee	Aan het uiteinde van de nol bevindt zich een strekdijk. Bekleding: basalt aan teen, daarboven Vilvoordse steen overgoten met beton en gras op kruin. Palenrij aanwezig.	nee	hoog	redelijk groot	aangepassen	ja
CZO-211	GEO-5153	strekdam		nee	Bij de droogvallende gebied, vlak naast verdrinken dorp Moggershil. Dijkbekleding: basalt, gras op kruin.	nee	hoog	redelijk groot	aangepassen	ja
CZO-213	GEO-5150	strekdam		nee	Diverse smalle dammetjes van steen. Bekleding: basalt. Gelegen aan nol. Bekleding nol: basalt aan teen, Vilvoordse steen overgoten met beton en gras op kruin.	nee	hoog	redelijk groot	aangepassen	ja
CZO-214	GEO-5148	nol	Grote Nol	nee	Een smalle strekdijk van stenen. Bekleding: basalt met oestergroei. Bekleding dijk ter hoogte van de strekdijk: basalt aan teen, Palenrij en gras van weg aanwezig.	nee	hoog	redelijk groot	aangepassen	ja
CZO-215	GEO-5151	strekdam		nee	Nol onderaan bekleed met stenen, de bovenkant is gebroeid met gras. Bekleding zeer divers: basalt en basalt overgoten met beton aan teen. Daarboven vlakke betonblokken en natuursteen overgroeid met gras op kruin. Aan de kop: grote brokke steen aan de voet met basalt, en natuursteen overgoten met beton. Houten palenrij aanwezig.	nee	hoog	redelijk groot	aangepassen	ja
CZO-216	GEO-5147	nol	Kleine Nol	nee	Lage dam van basaltblokken. Basaltkern met grote brokken. Dijk ter hoogte van de dam: basalt aan teen, oude, geknotte palenrij volgestort met beton, daarboven Petit Granit. Palenrij en weg van gras aanwezig.	nee	hoog	redelijk groot	aangepassen	ja
CZO-218	geen	praathuis		Sint Philipsland	Zeer kleine uitstulping in de zeedijk. Bekleding is hetzelfde als de dijk: basalt. Palenrij en weg van gras aanwezig.	nee	zeer hoog	groot	behoud	ja
CZO-219	geen	dam		nee	Smal praathuis boven op dijk.	nee	hoog	klein	aanpassen	ja
CZO-220	GEO-5181	historische haven		Sint Philipsland	Dam in de Krabbenkreek met rijsweg. Bekleding: Haringsman, met asfalt.	nee	zeer hoog	redelijk groot	aangepassen	ja
CZO-221	4675CE-000002-01	molen		Sint Philipsland	Kade in een hoekvorm met beschoning en aanlegpaten gelegen aan de buitenkant van het dorp. Een havendam aanwezig, bekleed met steengruis overgoten met asfalt en betonnen looppad. Parkeerplaats van asfalt. De dijk is bekleed met Haringsman.	rijksmonument	zeer hoog	redelijk groot	aangepassen	ja
CZO-5105	geen	monument		Sint Philipsland	Molien. Kleine, achtkantige bovenruiter, grondzeiler van het Zeeuwse type. Bouwjaar onbekend. Zeer beeldbepalende achtkantige houten korenmol, type grondzeiler. Molen staat op de zeedijk bij de haven en is daarboven van veraf zichtbaar en heeft een goede windvang. De molen staat op de graskruin van de dijk.	nee	zeer hoog	groot	behoud	ja
CZO-222	geen	monument		Sint Philipsland	Borstbeeld van twee Zeeuwse vrouwen die op uitkijk staan bij de haven. 1998, H. Boggaers. Beeld staat op graskruin van de dijk, in het verlengde van de Voorstraat.	nee	zeer hoog	groot	behoud	ja

CZO-code	CHS-code	(element)type	naam	gelegen in cluster	beschrijving (cursief is overgenomen uit CHS-tekst)	beschermde status	waardering totaal	impact	advies	foto
CZO-223	GEO-5117	strekdam		nee	Lage, smalle strekdam van basaltblokken. Bekleding van de dam is Peltit Granit met enkele los geslapelde betonblokken. Bekleding van dijk ter hoogte van de dam; overgang van grind overgoten met asfalt naar Haringman met grind overgoten met asfalt. Weg van gras aanwezig.	nee	hoog	redelijk groot	aanpassen	ja
CZO-224	geen (was onderdeel GEO-5201)	dijk		gedeeltelijk	De zeedijken hebben een veel flauwer buitentalud dan de polderdijken (om golfloop tegen te gaan) dat bovendien onderaan verhard is. Het binnentalud is steiler en begroeid met gras. Op de kruin ligt doorgaans geen weg, soms wel een pad. Mogelijk historische kern aanwezig. Grote diversiteit aan bekleding: natuursteen (basalt), vlakke betontegels (systeem Streefkerk), Haringman, polygoonzuilen en hydroblokken. Geen oude dijpalen meer aangeetroffen.	nee	hoog; zeer hoog	groot		nee
CZO-225	GEO-5115	strekdam		nee	Diverse dammetjes van stenen. Bekleding dijk ter hoogte van de dammetjes: overgang Haringman naar basalt aan teen, daarboven grind overgoten met asfalt, gras op kruin. Weg van gras aanwezig.	nee	hoog	redelijk groot	aanpassen	nee
CZO-226	ZL-SP-044; GEO-5097	historische haven	Tramweghaven	nee	Veerhaven van het veer Anna Jacobapolder-Zijpe, beweegbare stalen oprijbrug, tuikpalen, aan het opstel-/verkeersplein een voormalig restaurant-/gebouw; het geheel is in ca. 1954 gemoderniseerd. Rechthoekig havenkrom aan de buitenkant van de Willemvolder in het Zijpe. Twee havendammen, buitentalud bekleed met basalt, soms overgoten met beton. Belontegels of klinkerweg op kruin. Aan het eind twee oude lichtopstanden met nieuw trapwerk. Aan de noordoedam bevindt zich een moderne steiger. Het binnentalud van de haven is bekleed met basalt en betontegels. Er zijn enkele oude bolders en palen aanwezig.	nee	hoog	redelijk groot	aanpassen	ja
CZO-227	GEO-5098	historische haven		nee	Een havenkrom met een houten kade aan twee zijden begrensd door dijken en aan één zijde begrensd door een schor. Het binnentalud is bekleed met basalt en graniet. Aanlegsteiger: betonnen beschoeiing en houten meerpalen aanwezig.	nee	hoog	redelijk groot	aanpassen	ja
CZO-228	GEO-5156	sluis		nee	Gemetselde sluis met een boogvormige doorgang en een datumsteen. Tijdens veldwerk 2007 niet gevonden.	nee	hoog	groot	behoud	nee
CZO-230	GEO-5116	bekaaid schor		nee	Strekdam van basaltblokken in lengterichting langs de kust van basaltblokken. Bekleding dijk ter hoogte van de dam en schor. Haringman.	nee	hoog	redelijk groot	aanpassen	ja
CZO-231	Zstelberg	stelberg	Bruinisser Stelberg	nee	Terrain met een buitendijkse hollestelle (een zoekwaterreservoir in een zifte omgeving).	AMK	zeer hoog	groot	behoud	ja
CZO-233	GEO-5079	verdrinken gebied		nee	Bekleding dijk ter hoogte van de hollestelle. Haringman en gras op kruin.	nee	hoog	redelijk groot	aanpassen	ja
CZO-234	GEO-76	dam	Philipsdam	nee	Schor in een strook langs de kust van Sint Philipsland; begroeid en voorzien van diverse gully's. Hier bevindt zich de Bruinisser Stielberg en verder bevond zich hier in de 16e eeuw het militaire bolwerk Rumoirt. Bekleding dijk: lichte natuursteen en gras.	nee	hoog	klein	inpassen	ja
CZO-236	GEO-41	brug	Zierikzee	Zierikzee	Forse dam met scheepvaartsluizen. Bekleding: polygoonzuilen.	nee	zeer hoog	klein	inpassen	ja
					Brug gebouwd in 1959-1965 van bijna 5 km lang, voorzien van 52 overspanningen van 95 meter elk en rustend op 54 pijlers. Via een beweegbaar deel van 40 m kunnen schepen doorgelaten worden.	nee	hoog			
CZO-241	GEO-202	moderne haven; plaatshaven	Roggen-Scheiphoek	Doorbraakgebied Scheiphoek gedeeltelijk	Onregelmatig gevormd havenbassin aangelegd op een voormalig werkkland in de Oosterschelde, dat thans deel uitmaakt van de stormvloedkering.	nee	hoog	klein	inpassen	nee
CZO-244	geen	dijkpalen			Grote diversiteit aan materialen en typen dijpalen aanwezig: natuursteen, kunststof en hout, met diverse nummeringen.	nee	zeer hoog	groot	behoud	nee

CZO-code	CHS-code	elementtype	naam	gelegen in cluster	beschrijving (curstef is overgenomen uit CHS-tekst)	beschermde status	waardering totaal	impact	advies	foto
CZO-245	geen	Muralglooiing		Zierikzee	Aantal betonnen segmenten met ten noorden van het Havenkanaal Zierzee. Dijk verder bekleed met basalt overgot met beton en houten palenlijen.	nee	zeer hoog	groot	behoud	ja
CZO-246	ZL-TH-074	woonhuis		Slijpenham	Eenvoudig rechthoekig gebouw van 1 bouwlaag; gepleisterde/gedecoreerde latten met draagstenen; gevelbanden in rood/gele baksteen. Overigens rode baksteen in kruisverband. In voorgevel grote opening; mogelijk zaten hier goederendeuren.	nee	zeer hoog	groot	behoud	ja

BIJLAGE 3 Database clusters

CZO-code	naam	thema	gelegen in waardevol gebied	beknopte beschrijving	waardering	impact	advies	foto1	foto2	foto3
CZO-501	Brunisse	Voorstraaldorp	nee	Dit compact clusterje omvat 3 aan de zeedijk en een groot aantal achter de zeedijk gelegen elementen. Kern vormt het dorp Brunisse met voorgelegen havenactiviteiten.	redelijk hoog	klein	standaard	CZO-501_1.jpg	CZO-501_2.jpg	CZO-501_3.jpg
CZO-502	Miane	Economische en infrastructurele activiteiten	Kuststrook Schouwen- Duiveland	Dit compact clusterje omvat 4 aan de zeedijk en enkele achter de zeedijk gelegen elementen. Kern vormt het havenje in een slikkengebied met daarachter restanten van de voormalige boezem.	hoog	groot	aanpassing	CZO-502_1.jpg	CZO-502_2.jpg	CZO-502_3.jpg
CZO-503	Doorbraak- gebied Ouwkerk	Landverlies/ kustverdediging	Kuststrook Schouwen- Duiveland en Belvederegebied Gouwepolders	Dit uitgestrekte cluster omvat 5 aan de zeedijk en enkele achter de zeedijk gelegen elementen. De kern van het cluster vormt het in 1953 doorgebroken gebied, waar achter de zeedijk een kreekgebied is ontstaan.	zeer hoog	redelijk groot	aanpassing	CZO-503_1.jpg	CZO-503_2.jpg	CZO-503_3.jpg
CZO-504	Zierikzee	Landverlies/ kustverdediging en Economische/ infrastructurele activiteiten	Kuststrook Schouwen- Duiveland en Belvederegebied Gouwepolders	Dit zeer uitgestrekte cluster omvat 14 aan de zeedijk en enkele achter de zeedijk gelegen elementen. Kern vormt het gebied rond het Havenkanaal Zierikzee, dat al eeuwen lang geteisterd wordt door de zee, maar ook al eeuwen lang een belangrijke economische functie heeft.	zeer hoog	groot	aanpassing	CZO-504_1.jpg	CZO-504_2.jpg	CZO-504_3.jpg

CZO-code	naam	thema	gelegen in waardevol gebied	beknopte beschrijving	waardering	impact	advies	foto1	foto2	foto3
CZO-505	Prommel	Afwatering	Kuststrook Schouwen- Duiveland	Dit compact clusterje omvat 4 aan de zeedijk en enkele achter de zeedijk gelegen elementen. Kern vormt het historisch uitwateringsgebied in de buurt van het havenje Flaauwers.	redelijk hoog	klein	standaard	CZO-505_1.jpg	CZO-505_2.jpg	CZO-505_3.jpg
CZO-506	Doorbraak- gebied Schelphoek	Landverlies/ kustverdediging	Kuststrook Schouwen- Duiveland	Dit zeer uitgestrekte cluster omvat 23 aan de zeedijk en enkele achter de zeedijk gelegen elementen. Kern vormt het in 1953 ontstane doorbraakgebied waardoor het huidige kreek- en natuurgebied De Schelphoek is ontstaan.	uniek	groot	speciaal	CZO-506_1.jpg	CZO-506_2.jpg	CZO-506_3.jpg
CZO-507	Anna Friso Beveland	Landverlies/ kustverdediging	Kuststrook Noord- Beveland	Dit compact clusterje omvat 4 aan de zeedijk gelegen en enkele achter de zeedijk gelegen elementen. Kern vormen de twee inlagen.	redelijk hoog	redelijk groot	standaard	CZO-507_1.jpg	CZO-507_2.jpg	CZO-507_3.jpg
CZO-508	Noordkust Noord- Beveland	Landverlies/ kustverdediging	Kuststrook Noord- Beveland en Oud Noord- Bevelandpolder	Dit zeer uitgestrekte cluster omvat 28 aan de zeedijk en enkele achter de zeedijk gelegen elementen. Kern vormt de aaneengesloten rij van inlagen, strekdammen en nollen.	zeer hoog	groot	aanpassing	CZO-508_1.jpg	CZO-508_2.jpg	CZO-508_3.jpg
CZO-509	Collinsplaat	Voorstraatdorp	Oud Noord- Bevelandpolder	Dit compact clusterje omvat 4 aan de zeedijk en een groot aantal achter de zeedijk gelegen elementen. Kern vormt de historische bebouwing van Collinsplaat met voorgeleggen havenactiviteiten.	zeer hoog	klein	inpassing	CZO-509_1.jpg	CZO-509_2.jpg	CZO-509_3.jpg

CZO-code	naam	thema	gelegen in waardevol gebied	beknopte beschrijving	waardering	impact	advies	foto1	foto2	foto3
CZO-510	Katshoek	Landverlies/ kustverdediging	Oud Noord- Bevelandpolder (gedeeltelijk)	Dit uitgestrekte cluster omvat 14 aan de zeedijk en enkele achter de zeedijk gelegen elementen. Kern vormt de kwetsbare hoek van de Leendert Abrahamspolder (1853) die regelmatig overstromingen en dijkverhogingen heeft gekend.	hoog	groot	aanpassing	CZO-510_1.jpg	CZO-510_2.jpg	CZO-510_3.jpg
CZO-511	Het Sas	Landverlies/ kustverdediging en Economische/ infrastructurele activiteiten	nee	Dit redelijk uitgestrekte cluster omvat 11 aan de zeedijk en enkele achter de zeedijk gelegen elementen. Centraal in het cluster ligt het havenkanaal met loskade, met aan het einde de sluizen, havenbebouwing, moderne haven en de oude havenuitgang.	hoog	groot	aanpassing	CZO-511_1.jpg	CZO-511_2.jpg	CZO-511_3.jpg
CZO-512	Kattendijke- Wemeldinge	Landverlies/ kustverdediging en Economische/ infrastructurele activiteiten	Belvederegebied Zuid-Beveland	Dit uitgestrekte cluster omvat 9 aan de zeedijk en diverse achter de zeedijk gelegen elementen. Kern vormt de rij inlagen met de daarvoor gelegen oesterputrestanten.	zeer hoog	redelijk groot	aanpassing	CZO-512_1.jpg	CZO-512_2.jpg	CZO-512_3.jpg
CZO-513	Wemeldinge	Economische en infrastructurele activiteiten	Belvederegebied Zuid-Beveland	Dit redelijk uitgestrekte cluster omvat 4 aan de zeedijk en zeer veel achter de zeedijk gelegen elementen. Kern van het cluster vormt het oude havenkanaal (aangelegd in 1866 ten behoeve van de scheepvaart tussen Antwerpen/Gent en de Rijn) en bijbehorende bebouwing.	redelijk hoog	klein	standaard	CZO-513_1.jpg	CZO-513_2.jpg	CZO-513_3.jpg

CZO-code	naam	thema	gelegen in waardevol gebied	beknopte beschrijving	waardering	impact	advies	foto1	foto2	foto3
CZO-514	Yerseke	Economische en infrastructurele activiteiten	Belvederegebied Zuid-Beveland (gedeeltelijk)	Dit redelijk uitgestrekte cluster omvat 10 aan de zeedijk en een zeer groot aantal achter de zeedijk gelegen elementen. Kern vormt de grote variatie aan cultuurhistorie in de oude bewoningsplaats (in 980 al vermeld) en de huidige bedrijvigheid rond de oesterputten en havens. Dit compact clusterje omvat 4 aan de zeedijk en enkele achter de zeedijk gelegen elementen. Kern vormt het havenje met de versterkingen van het systeem De Muralt aan de havendam, geheel omringd door een uitgestrekt schorregebied (Verdronken land van Zuid- Beveland, 1530/1532).	uniek	groot	speciaal	CZO- 514_1.jpg	CZO- 514_2.jpg	CZO- 514_3.jpg
CZO-515	Rattekaai	Economische en infrastructurele activiteiten	Verdronken land van Zuid- Beveland	Dit compact clusterje omvat 5 aan de zeedijk en enkele achter de zeedijk gelegen elementen. Kern vormt het historische uitwateringsgebied ten zuiden van Poortvliet.	hoog	groot	aanpassing	CZO- 515_1.jpg	CZO- 515_2.jpg	CZO- 515_3.jpg
CZO-516	Strijenham	Afwatering	Belvederegebied Tholen	Dit redelijk uitgestrekte cluster omvat 9 aan de zeedijk en enkele achter de zeedijk gelegen elementen. Kern vormen de inlagen en strekdammen met het havenje	zeer hoog	klein	inpassing	CZO- 516_1.jpg	CZO- 516_2.jpg	CZO- 516_3.jpg
CZO-517	Gorishoek	Landverlies/ kustverdediging en Economische/ infrastructurele activiteiten	Belvederegebied Tholen	Dit redelijk uitgestrekte cluster omvat 9 aan de zeedijk en enkele achter de zeedijk gelegen elementen. Kern vormen de inlagen en strekdammen met het havenje	hoog	groot	aanpassing	CZO- 517_1.jpg	CZO- 517_2.jpg	CZO- 517_3.jpg

CZO-code	naam	thema	gelegen in waardevol gebied	beknopte beschrijving	waardering	impact	advies	foto1	foto2	foto3
CZO-518	Stavenisse	Landverlies/ kustverdediging en Economische/ infrastructurele activiteiten	nee	Dit redelijk uitgestrekte cluster omvat 12 aan de zeedijk en een groot aantal achter de zeedijk gelegen elementen. Kern vormt het havenkanaal met daarom heen gelegen inlagen en strekdammen. Het is een zeer divers cluster met een combinatie van de thema's verloren strijd en economische en infrastructurele activiteiten.	hoog	groot	aanpassing	CZO-518_1.jpg	CZO-518_2.jpg	CZO-518_3.jpg
CZO-519	Sint Philipsland	Voorstraatdorp	nee	Dit compact cluster omvat 4 aan de zeedijk en enkele achter de zeedijk gelegen elementen. Kern vormt de historische bebouwing van Sint Philipsland met voorgelegen havenactiviteiten.	hoog	groot	aanpassing	CZO-519_1.jpg	CZO-519_2.jpg	CZO-519_3.jpg

BIJLAGE 4 Clusterbeschrijvingen

Hierachter volgen de beschrijvingen van de in het Oosterscheldegebied onderscheiden cultuurhistorische clusters. Voor de beschrijvingen is gebruik gemaakt van de element- en gebiedsbeschrijvingen in de CHS Zeeland,¹⁶ de serie van ingenieur Wilderom (1961-1968), de gemeentebeschrijvingen in het kader van het Monumenten Inventarisatieproject (Sens, 1991-1994), de Encyclopedie van Zeeland (Koninklijk Genootschap der Zeeuwse Wetenschappen, 1982-1984) en de inventarisatie van Gea-objecten (Gonggrijp, 1981). Deze bijlage kan niet zelfstandig worden gelezen. Voor de context wordt verwezen naar hoofdstuk 3.

LANDVERLIES/KUSTVERDEDIGING	82
Doorbraakgebied Ouwerkerk	82
Doorbraakgebied Schelphoek	83
Anna Friso	85
Noordkust Noord-Beveland	86
Katshoek	88
LANDVERLIES/KUSTVERDEDIGING ÉN ECONOMISCHE/INFRASTRUCTURELE ACTIVITEITEN	90
Zierikzee	90
Het Sas	92
Kattendijke - Wemeldinge	93
Gorishoek	94
Stavenisse	95
ECONOMISCHE EN INFRASTRUCTURELE ACTIVITEITEN	96
Viane	96
Wemeldinge	97
Yerseke	98
Rattekaai	100
AFWATERING	101
Pommel	101
Strijenham	102
VOORSTRAATDORPEN	103
Bruinisse	103
Colijnsplaat	104
Sint Philipsland	105

¹⁶ www.zeeland.nl/chs (2006).

LANDVERLIES/KUSTVERDEDIGING

Doorbraakgebied Ouwerkerk

Code

CZO-503

Thema

Landverlies/kustverdediging

Beschrijving

Dit uitgestrekte cluster omvat 5 aan de zeedijk en enkele achter de zeedijk gelegen elementen. De kern van de cluster vormt het in 1953 doorgebroken gebied, waar achter de zeedijk een kreekgebied is ontstaan.

Bij de aanleg van de nieuwe dijk werden vóórliggende schorren ook ingepolderd. Dit gedeelte staat in de CHS onterecht als 'inlaag' aangemerkt, het is eigenlijk gewoon 'polder'. Van de voor de dichting van de gaten gebruikte caissons (rijksmonumenten) zijn nog enkele aanwezig. Aan de provinciale weg is een bakstenen, nationaal monument geplaatst voor de ramp van '53. Ook is er een museum en een restaurant. Door de ramp is het suatiepunt veranderd. Aan de westzijde van het doorbraakgebied ligt de oude sluisuitgang van de Scheldesluis, tussen 1857 en 1953 in gebruik. In 1957 werd aan de oostzijde van het gebied een nieuw gemaal gebouwd. Verder aanwezige elementen in de cluster zijn de Noord- en Zuidbout, eind 18^e-eeuwse restanten van de toenmalige zeedijk.

De bekleding van de dijk is divers, maar bestaat over het algemeen uit natuursteen (basalt) aan de voet, gedeeltelijk overgoten met asfalt. Een klein gedeelte bestaat uit het voor Zeeland kenmerkende betonsysteem Leendertse. De nollen zijn zeer gevarieerd bekleed: diverse typen natuursteen (o.a. graniet en basalt) soms overgoten met asfalt of beton, betonplaten en gras. Er zijn diverse typen dijkpalen aanwezig en een gedeelte van de dijk is ontsloten door wandelpad.

Verstoring

Nauwelijks verstoring aanwezig, alleen scheidt de provinciale weg het kreekgebied van de rest van het doorbraakgebied. Redelijk veel gebruik van asfalt aan buitenzijde van de dijk.

Waardering

De waarde van de cluster ligt vooral in de zeldzaamheid binnen Nederland van de overblijfselen van de impact van de dijkdoorbraak in 1953 (ontstaan kreekgebied, inlaag, caissons en verplaatsing suatiepunt). Er zijn nog enkele authentieke, zeer waardevolle relictten in de cluster, de caissons (rijksmonument). Verder is er een klein stukje herkenbaar systeem dijkversterking aanwezig (Leendertse) en een grote diversiteit in het gebruik van materialen en dijkpalen. De cluster is gelegen in het waardevolle gebied Kuststrook Schouwen-Duiveland en Belvederegebied Gouwepolders. Eindscore: zeer hoog.

Impact

De impact op de cluster door eventuele aanpassingen aan de dijk is redelijk groot. De kernkwaliteiten liggen met name achter de dijk (caissons, kreek, inlaag), maar de diversiteit aan dijkbekleding en dijkpalen (belangrijk binnen het thema landverlies) gaat verloren.

Advies

Aanpassing.

Doorbraakgebied Schelphoek

Code

CZO-506

Thema

Landverlies/kustverdediging

Beschrijving

Deze zeer uitgestrekte cluster omvat 23 aan de zeedijk en enkele achter de zeedijk gelegen elementen. Kern vormt het in 1953 ontstane doorbraakgebied waardoor het huidige kreek- en natuurgebied De Schelphoek is ontstaan.

Er ligt een groot aantal inlagen, van oost naar west: Flauwersinlaag, Weversinlaag (1650-1651), voormalige Heertjesinlaag (1650, in 1953 verloren gegaan), Koudekerksche Inlaag (1654), Bootsinaag (1954), Inlaag van Burghsluis (1767) en Westenschouwense Inlaag (1744).

De inlagen zijn een aantal keren gebruikt voor de aanleg van havens, zoals voor de voormalige werkhaven in Schelphoek (tot 1998 in gebruik voor de aanleg van de Oosterscheldekering), de opvolger van het landbouwhaventje uit 1903, en de havens van Burghsluis. Het haventje van Burghsluis werd rond 1500 aangelegd, na de teloorgang van het dorp Westenschouwen, en in 1953 sterk aangepast. Vóór de inlaag van Burghsluis ligt een oude aanlegdam.

Restanten van voormalige polders en inlagen zijn nog te herkennen aan de nollen:

Drie nollen strekken zich uit in de Schelphoek: twee nollen van de voormalige Heertjesinlaag (in 1650 aangelegd, doorgebroken in 1953) en één van de zeedijk in 1953. Ook rond Burghsluis is een aantal nollen te vinden: twee vóór de haven, en de Westbout, een restant van de oude inlagen voor de Westlandpolder, die verdwenen in 1750 en 1772.

Verder opvallende elementen binnen deze cluster zijn de caissons in de Schelphoek (rijksmonument), de lange aaneengesloten Muraltmuur, die voor ongeveer de helft van de lengte van de cluster aanwezig is, en natuurlijk de Plompe Toren (kerkgebouw afgebroken in 1583). Tenslotte is ook de Oosterscheldekering opgenomen in deze cluster (1975) en werkhaven Roggenplaat (1970) die als werkeiland voor de kering diende. Achter de dijk bevinden zich enkele historische boerderijen.

Het beeld van de dijk binnen deze cluster is zeer divers: er wordt gebruik gemaakt van natuursteen (basalt en Vilvoordse steen), vlakke betontegels, dijpalen, palenrijen en Muraltmuren.

Verstoring

Weinig tot geen.

Waardering

Hoge inhoudelijke en beleefbare waarde van de strijd tegen het water door de tijd heen en het effect die dit op het landschap heeft gehad. Kernkwaliteit: aanloop naar hoogtepunt in waterkerende geschiedenis: Oosterscheldekering. Grote diversiteit binnen het thema: 1953, Plompe Toren, inlagen, Muralt en de Oosterscheldekering. Veel zeer waardevolle objecten en rijksmonumenten. Het kreekgebied is ook opgenomen in de aardkundige inventarisatie. De cluster ligt binnen het waardevol gebied Kuststrook Schouwen-Duiveland. Eindscore: uniek.

Impact

De impact op de cluster door eventuele aanpassingen aan de dijk is groot. De kernkwaliteiten zitten deels bij de inlagen, maar voor een groot deel ook bij zeer waardevolle elementen in/op de dijk, die zouden kunnen verdwijnen: de Plompe Toren, caissons en de Muraltmuur.¹⁷ Verder kunnen werken aan de dijk de diversiteit van (dijk)bekleding en dijpalen verminderen.

Advies

Speciaal.

¹⁷ In het kader van de werken door het Projectbureau Zeeweringen blijven deze elementen sowieso behouden.

Anna Friso

Code

CZO-507

Thema

Landverlies/kustverdediging

Beschrijving

Dit compact clustertje omvat 4 aan de zeedijk gelegen en enkele achter de zeedijk gelegen elementen. Kern vormen de twee inlagen.

De cluster is ingeklemd tussen twee moderne havens en bestaat uit twee inlagen voor de Anna Friso-polder: een kleine inlaag (aangelegd in 1879) en Inlaag Anna Friso, aangelegd in 1905, nadat voorliggende inlaag (1879) was geïundeerd. Van deze geïundeerde inlaag is nog een nol aanwezig die als uitstulping aan de dijk als recreatieplaats wordt gebruikt (monument aanwezig: oude sluisdeuren uit Noord-Beveland). In de Inlaag Anna Friso ligt een karreveld met karakteristieke structuur van plassen en dammetjes. De hieruit verwijderde klei is gebruikt voor de aanleg van de dijk. Tenslotte is nog een deel van de oeverwerken uit de periode 1878-1924 aanwezig.

De dijkbekleding in de cluster is divers: natuursteen (basalt en Vilvoordse steen), Haringman en vlakke betonblokken en er zijn houten palenrijen.

Verstoring

Geen.

Waardering

De cluster geeft een exemplarisch voorbeeld van het gevecht tegen landverlies door de aanwezigheid van zowel de inlaag, de nol, als de krib. Ook is het landgebruik (karrevelden) ten behoeve van de dijkversterking nog aanwezig. Het is gelegen in waardevol gebied Kuststrook Noord-Beveland, maar wel erg klein. Eindscore: redelijk hoog.

Impact

De impact op de cluster door eventuele aanpassingen aan de dijk is redelijk groot. Kern van de cluster vormen de inlagen en karrevelden en vorm/structuur van landwinst en -verlies, maar de diversiteit aan dijkbekleding (belangrijk binnen het thema landverlies) kan verloren gaan.

Advies

Standaard.

Noordkust Noord-Beveland

Code

CZO-508

Thema

Landverlies/kustverdediging

Beschrijving

Deze zeer uitgestrekte cluster omvat 28 aan de zeedijk en enkele achter de zeedijk gelegen elementen. Kern vormt de aaneengesloten rij van inlagen, strekdammen en nollen.

De cluster vormt de tegenhanger van de aan de overzijde van de Oosterschelde gelegen cluster Schelphoek. Ook dit gebied heeft erg veel 'last' van overstromingen gehad. Getuigen hiervan zijn op de eerste plaats de verdronken dorpen: Weele en Vliete (1530-32), waarvan sporen zijn gevonden bij De Keihoogte. Verder nog nederzettingssporen uit de Romeinse Tijd en de Late Middeleeuwen (mogelijk het in 1530 verdronken dorp Hoeke) bij de Westelijke Inlaag en in de Wanteskuip.

Het gebied kent een aaneengesloten reeks van verdronken polders en (resten van) inlagen. Van west naar oost liggen er de volgende: de slikken van de voormalige Sophiapolder, de Inlaag Thoornpolder (1897), Inlaag Keihoogte (in 1877 geïnuundeerd; restant = Nol van de Kootjesdijk en Westnol; in 1980 deels opnieuw ingepolderd), de voormalige Vlietepolder (in 1687 ingepolderd, restanten = Westnol en Oostnol), Inlaag Vlietepolder (combinatie van in 1855 en 1890 aangelegde inlaag), Inlaag 's-Gravenhoek, Inlaag Oesterput (1895), de inlaag waarin het haventje Oesterput is gelegen (restant = Glasjesnol, tegenoverliggende nol en noordelijke havendam), Westelijke Inlaag (1829), Wanteskuip (geïnuundeerd in 1728 en 1910, herdijkt in 1785), de inlaag vóór de Westelijke Inlaag (in 1910 geïnuundeerd, restanten = Noordhoeksnol en tegenoverliggende nol), Grote Inlaag en Kleine Inlaag (1737 en 1828, gescheiden door afgegraven dijk) en de Paardenkuip (1750, restanten = west- en oostnol). Voor een aantal polders en inlagen liggen nog restanten van oeverwerken, zoals voor de Vlietepolder (periode 1865-1901) en aan de Inlaag 's-Gravenhoek (ouder dan 1856-1858). In en bij de inlagen ligt een groot aantal karrevelden, bijvoorbeeld in de Westelijke Inlaag en de Kleine Inlaag.

Tenslotte bevinden zich in deze cluster nog een aantal 'losse' elementen:

- Een haventje aangelegd voor bietenvervoer (1889) aan de Glasjesnol nadat de oesterput niet meer rendabel was.
- Oesterputrestanten (1881-1888) in Inlaag Oesterput en waarschijnlijk aan Glasjesnol.
- Sluis in de westzeedijk (inlaagdijk Westelijke Inlaag, 1829)
- In Schaar van Colijnsplaat: archeologische resten (waarschijnlijk niet meer *in situ*) van heiligdom uit Romeinse Tijd met mogelijk resten van havenplaats Ganuenta.
- Een aantal historische boerderijen achter de inlagenrij.

De dijkbekleding is weinig gevarieerd en verschilt alleen in de bekleding van de elementen aan de dijk (die vaak redelijk ver uit elkaar gelegen zijn) en de palenrijen die aanwezig zijn. Een groot deel van de dijkbekleding is al aangepast, over dit gedeelte kan geen informatie over de situatie vóór de vernieuwing worden gegeven. Het overige deel is met name bekleed met karakteristieke dijkbekleding (Haringman).

Verstoring

Geen.

Waardering

Kernkwaliteiten liggen met name in de sterke relatie met het landschap en de duidelijke plaats binnen het thema omgang met water/rampen. Daarnaast is een groot deel van de dijk en de elementen met karakteristieke bekleding bedekt. De cluster ligt binnen het waardevolle gebied Kuststrook Noord-Beveland en Oud Noord-Bevelandpolder. Eindscore: zeer hoog.

Impact

De impact op de cluster door eventuele aanpassingen aan de dijk is groot, met name wanneer de archeologische resten worden aangetast of de karakteristieke dijkbekleding (Haringman, belangrijk voor het thema landverlies) van de dijk, haventjes, nollen en strekdammen verdwijnt. Een deel van de dijkbekleding is hier echter al vernieuwd met betonzuilen.

Advies

Aanpassing.

Katshoek

Code

CZO-510

Thema

Landverlies/kustverdediging

Beschrijving

Deze uitgestrekte cluster omvat 14 aan de zeedijk en enkele achter de zeedijk gelegen elementen. Kern vormt de kwetsbare hoek van de Leendert Abrahampolder (1853) die regelmatig overstromingen en dijkverhogingen heeft gekend.

In het noorden liggen de slikken van Kats, een redelijk natuurlijk functionerend, door getijden beïnvloed systeem, waarin een aantal sporen aanwezig is van verdronken bewoning: Oud-Hamerstede: sporen uit de 9^e eeuw en inheems-Romeinse uit de 1^e eeuw. Verder liggen in de Leendert-Abrahampolder resten van het verdronken dorp Kats (1530) en een oude geul.

In het zuiden en ten zuiden van deze slikken liggen (voormalige) polders en inlagen: de voormalige Al Te Kleinpolder (1670-1943, restanten in de vorm van nollen ten noorden van Haven Kats), inlaag 'Driehoek' (1909), een inlaag voor de Leendert-Abrahampolder (1885 aangelegd, 1916 geïnunderd, restanten in de vorm van de Noordnol en Zuidnol van de in 1853 aangelegde zeedijk), een huidige inlaag voor de Leendert-Abrahampolder (na 1966) en een voormalige inlaag voor de inlaag voor de Leendert-Abrahampolder (1866, 1966 geïnunderd, restant in de vorm van twee nollen).

Voor deze inlagen ligt een aantal oeverwerken: aan de oostzijde van de Noordnol (1922), een afsluitdam uit 1859 in de slikken van Kats, enkele strekdammen bij de havendammen en een strekdam voor de Leendert-Abrahampolder (1943). Op de Zuidnol zijn de resten van een muur van het type Owens en Case aanwezig.

Verder bevindt zich in deze cluster het Haventje van Kats (1853), opvolger van een verzand haventje, spuikom en havengeul van Kats uit de 17^e eeuw. Afwatering vond hier plaats, eerst via een sluis (geen restant), later bij gemaal *Colijnsplaat*. Aan het haventje hebben enkele verbeteringen en uitbreidingen plaatsgevonden. Na de afdamming van de Zandkreek in 1960 is het in verval geraakt. De nieuwe haven van Kats werd in 1961 gebouwd en gebruikt voor de bouw van de Zeelandbrug. Tussen 1961 en 1965 diende het tevens als veerhaven voor het veer naar Zierikzee. Achter de dijk liggen enkele historische boerderijen.

De dijkbekleding en de bekleding van de nollen is zeer divers, maar gedeeltelijk al vernieuwd met hydroblokken. Verder o.a. basalt, vlakke betontegels, Haringman en diaboolglooiing. Er zijn dijkpalen en (dubbele) palenrijen aanwezig. Bij de havens zijn ook enkele oude materialen, zoals een betonnen lichtmast, (restanten van) steigers en meerpalen aanwezig.

Verstoring

Moderne haven van Kats valt uit de toon; oude haventje van Kats is in vervallen staat.

Waardering

Hoge informatieve waarde door grote relatie elementen met landschap en archeologische resten. De slikken van Kats hebben ook een aardkundige waarde door de getijdeninvloed. De cluster ligt gedeeltelijk binnen het waardevol gebied Oud Noord-Bevelandpolder. Er is redelijk veel Haringman en er zijn dijkpalen aanwezig. Eindscore: hoog.

Impact

De impact op de cluster door eventuele aanpassingen aan de dijk is groot. Kernkwaliteiten zouden hierdoor aangetast kunnen worden of verdwijnen: de muur van het type Owens en Case, archeologische resten en het haventje van Kats. Daarnaast kan de karakteristieke diversiteit aan dijkbekleding (o.a. Haringman, belangrijk voor het thema landverlies) verloren gaan.

Advies

Aanpassing.

LANDVERLIES/KUSTVERDEDIGING ÉN ECONOMISCHE/INFRASTRUCTURELE ACTIVITEITEN

Zierikzee

Code

CZO-504

Thema

Landverlies/kustverdediging
Economische en infrastructurele activiteiten

Beschrijving

Deze zeer uitgestrekte cluster omvat 14 aan de zeedijk en enkele achter de zeedijk gelegen elementen. Kern vormt het gebied rond het Havenkanaal Zierikzee, dat al eeuwen lang geteisterd wordt door de zee, maar ook al eeuwen lang een belangrijke economische functie heeft.

Rond de 14^e eeuw werd hier ook gewoond (Laag en Hoog Weldamme), en in de voormalige Lockersinlaag zijn resten gevonden van een stenen huis (kasteel) en/of bijbehorend gehucht uit de Late Middeleeuwen. Vlakbij de havenmonding heeft het dorp Borrendamme gelegen. Vanwege de voortdurende verzanding van de haven van Zierikzee, werd in de periode 1597-1599 een kanaal tussen Zierikzee en de Oosterschelde gegraven, zodat de bereikbaarheid van de stad over het water gewaarborgd bleef. In dit kanaal is een schutsluis aangelegd.

In de 18^e eeuw werden herhaaldelijk diverse inlagen aangelegd, van noord naar zuid zijn dit de Kistersinlaag (1673), Suzannainlaag (1679), Lockersinlaag (1672, later geïnunderd, restanten = twee dijkbouten), Bootspolder (12^e eeuw), Inlaag Kulk (geïnunderd in 1720, restanten = slikken en Kurkenol) en de Inlagen Zuidhoek (1721, 1763 en 1764, deel geïnunderd in 1783, restant = De Val). De Val heeft tussen 1958 en 1965 dienst gedaan als veerhaven. Daarna werd door de aanleg van de Zeelandbrug het veer overbodig.

Achter de zeedijk of inlagen ligt een aantal karrevelden, enkele historische boerderijen waarvan er één (aan de Boerenweg) zeer dicht tegen het binnentalud van de dijk aan is gelegen, en een historische vaart, de Schouwse Vaart.

De bekleding van de dijk aan de cluster is divers, ook door de hieraan gelegen elementen. De buitendijkbekleding van de inlagen is over het algemeen basalt aan de teen, vervolgens natuursteen (m.n. Vilvoordse steen) overgoten met beton. Een enkele keer komen ook hoger in het talud basalt of karakteristieke systemen (Muraltglooiing en Haringman) voor. Verder naar het noorden wordt veel asfalt gebruikt.

Bijzonderheden: palenrijen, dijkpalen, Muraltmuur (Inlaag De Val) en Muraltglooiing (Bootspolder), moderne en oude lichtmasten, trapje in ondertafel voor Cauwersinlaag. Voor een gedeelte is de buitendijk ontsloten door een fietspad.

De nollen zijn zeer divers bekleed: met basalt of natuursteen, soms overgoten met beton of asfalt. Er zijn palenrijen en dijkpalen aanwezig.

Zowel in het havenkanaal, als op de kanaaldammen en in de havenkom is karakteristieke bekleding aanwezig (resp. diaboolglooiing en Haringman). Verder zijn in de havenkom veel oude veerhavenattributen aanwezig, zoals meerpalen en een oude lichtmast.

Verstoring

Twee inlagen zijn samengevoegd (Stoffel Kisters of Suzanna-inlaag) en één inlaag wordt als haven gebruikt. Door ruilverkavelingen is de historische watergangenstructuur verdwenen. Bij de bekleding van de inlagen is veel gebruik van asfalt gemaakt.

Waardering

De kernwaarde van deze cluster ligt in de uitgestrektheid, omvang en de landschappelijke en ruimtelijke relatie van de elementen met elkaar: het inlagengebied met de karrevelden en nollen in combinatie met het havenkanaal. De gebruikswaarde en vervoersfunctie die het gebied al eeuwen heeft gehad voor de mens, komt tot uiting in de haven, het havenkanaal en de Zeelandbrug. Nog redelijk groot aandeel karakteristieke bekleding, dijpalen, palenrijen en Muraltmuur aanwezig. De cluster ligt in het waardevol gebied Kuststrook Schouwen-Duiveland en Belvederegebied Gouwepolders. Eindscore: zeer hoog.

Impact

De impact op de cluster door eventuele aanpassingen aan de dijk is groot. In dit gedeelte is nog een grote diversiteit aan karakteristieke dijkelementen en -bekleding aanwezig, belangrijk voor het thema landverlies, dat kan worden aangetast of kan verdwijnen, zoals de Muraltmuur, palenrijen, dijpalen, karakteristieke bekleding (Muraltglooiing en Haringman), het dijktrapje, de veerhavenattributen en de archeologische resten van het kasteel.

Advies

Aanpassing.

Het Sas

Code

CZO-511

Thema

Landverlies/kustverdediging
Economische en infrastructurele activiteiten

Beschrijving

Deze redelijk uitgestrekte cluster omvat 11 aan de zeedijk en enkele achter de zeedijk gelegen elementen. Centraal in de cluster ligt het havenkanaal met loskade, met aan het einde de sluisen, havenbebouwing, moderne haven en de oude havenuitgang.

Om Goes na de bedijking van de Wilhelminapolder bereikbaar te houden, werd in 1820 het havenkanaal aangelegd tussen de stad en de Oosterschelde. In de 19^e eeuw werd in het kanaal een loskade aangelegd. In 1819 was bij de uitmonding het Goessche Sas aangelegd. De sluisdeuren zijn inmiddels vernieuwd (na 1944) en ernaast zijn in 1986 nieuwe sluisen aangelegd. De monding van het kanaal is hierdoor iets zuidelijker komen te liggen. De oude schutsluis/kanaalmonding wordt sinds 1985 gebruikt als jachthaven en is afgedamd.

Kenmerkend zijn de betonmuur (Owens en Case, afwijkend type) bij de oude sluis en de coupures bij het havenkanaal.

Om de havenuitgang heen liggen nog de getuigen van een geteisterd gebied. De slikken ten zuiden van Het Sas zijn een verdrongen gebied en dorp (Hongersdijk dat 1334 ten onder ging, in 1429 herdijkt werd en in 1551 weer ten onder ging). Voor de inlaag bij de oude havenmonding zijn ook archeologische resten aanwezig. Verder ligt er nog een aantal (voormalige) inlagen uit de 18e, 19e en 20e eeuw, waarvan nog twee nollen restereren. Op één nol is een monument geplaatst, op de ander liggen restanten van een Muraltmuur. Tenslotte ligt er een restant van een bekaaid schor.

De dijkbekleding is zeer divers: o.a. basalt, Vilvoordse steen, deels overgoten met beton, Ecotop en Haringman. Er zijn dijkpalen en palenrijen aangetroffen.

Verstoring

De jachthaven past niet in het historisch beeld van de rest van de cluster; de Muraltmuur op de nol is zwaar vervallen.

Waardering

Grote samenhang met landschap; het proces van landverlies en havenactiviteiten goed beleefbaar. Grote diversiteit aan dijkbekleding. Eindscore: hoog.

Impact

De impact op de cluster door eventuele aanpassingen aan de dijk is groot. Er is een grote diversiteit aan dijkbekleding en dijkelementen aanwezig, belangrijk voor het thema landverlies, dat zou kunnen verdwijnen, zoals de kenmerkende systemen, de Muraltmuur, het monument en de dijkpalen.

Advies

Aanpassing.

Kattendijke - Wemeldinge

Code

CZO-512

Thema

Landverlies/kustverdediging
Economische en infrastructurele activiteiten

Beschrijving

Deze uitgestrekte cluster omvat 9 aan de zeedijk en diverse achter de zeedijk gelegen elementen. Kern vormt de rij inlagen met de daarvoor gelegen oesterputrestanten.

De dijk aan de Oosterschelde tussen Kattendijke en Wemeldinge (Steldijk/Oude Zeedijk) behoort tot de belangrijkste waterkeringen van Zuid-Beveland. Deze werd beschermd door een reeks inlagen uit de 20e en 19e eeuw. In de meest oostelijke zijn diverse historische boerderijen gelegen waarvan één rijksmonument is (18e eeuw). De Stormezandpolder ging hier verloren, een restant vormt de nol van de Paardendijk, nu in gebruik als leidam voor het gemaal Dekker.

Voor de dijk bevindt zich een aaneengesloten verdediging van o.a. zinkstukken en puin- en steenbestorting (aangelegd tussen 1860-1901). De Muraltmuur is inmiddels verdwenen. Tussen de teen van de dijk en de oeververdediging ligt een voorland van ongeveer 80 m breed. Hier zijn voor de oesterteelt tal van vloeiputten aangelegd. In het uiterste westen van de cluster ligt het door een betonnen muur omgeven landbouwhaventje van Kattendijke uit 1904 (vervallen in de jaren '50 en '60 van de vorige eeuw en inmiddels gedempt). In het oosten ligt nog een 19e-eeuws tijhaventje met bedrijfsruïne. Dit raakte na 1866 in verval.

Verder in de cluster aanwezig: oud stoomgemaal (1883/1884; tegenover haventje, niets meer van over, waarschijnlijk is één van de strekdammen hiervoor aangelegd), watergangen en 'Oude Sluis'. Meer naar het oosten ligt het nieuwe gemaal Dekker, dat de vóór 1953 gebruikte zeesluis met sluiskom heeft vervangen.

De dijkbekleding in de cluster bestaat uit vrij veel Haringman en basalt. Verder is een klein gedeelte van Muraltglooiing voorzien en zijn palenrijen aanwezig.

Verstoring

Enkele elementen zijn verdwenen, zoals het stoomgemaal en de Muraltmuur. De meeste elementen zijn in meer of mindere mate in vervallen toestand: het haventje Kattendijke, het tijhaventje bij Oesterbaai en de oesterputten. Daarnaast vindt recreatie plaats in de Oesterbaai (vakantiepark en camping). Tenslotte doorsnijdt de Rijksweg de cluster (scheidt de oesterputten van de inlagen).

Waardering

Aaneengesloten rij van inlagen zeldzaam. Zeer grote belevingswaarde (overzicht vanuit Rijksweg). Fysieke waarde oesterputrestanten en tijhaventjes. De cluster ligt in Belvederegebied Zuid-Beveland. Eindscore: zeer hoog.

Impact

De impact op de cluster door eventuele aanpassingen aan de dijk is redelijk groot. Een aantal elementen zou kunnen worden aangetast (de oesterputten en het oostelijk tijhaventje). Verder zou de kenmerkende bekleding (Haringman en Muraltglooiing, belangrijk voor het thema landverlies) kunnen verdwijnen. Voor een deel ligt de kernwaarde echter bij de inlagen.

Advies

Aanpassing.

Gorishoek

Code

CZO-517

Thema

Landverlies/kustverdediging
Economische en infrastructurele activiteiten

Beschrijving

Deze redelijk uitgestrekte cluster omvat 9 aan de zeedijk en enkele achter de zeedijk gelegen elementen. Kern vormen de inlagen en strekdammen met het haventje.

De cluster is gelegen ten oosten van de oude geul van de Pluimpot die is dichtgeslibd tussen 1500 en 1600 en ingepolderd. Bij de oude monding lag een redoute.

De Scherpenissepolder heeft veel te lijden gehad en veel land verloren aan de Oosterschelde. Getuigen daarvan zijn het Vischgat (1671) en de twee in de 18e en 19e eeuw aangelegde inlagen, waarvan er één weer is prijsgegeven. Restant daarvan vormt een nol. Ter verdediging van het land liggen hier enkele strekdammen en een restant van een Muraltmuur.

De nol werd gebruikt als aanlegplaats voor het veer (in 1351 al vermeld, in 1962 opgeheven en in 1988 herstart voor recreatie). Tijdelijk heeft het veer ook een belangrijke rol gehad in de postverbinding. In Gorishoek bestond de haven uit een aanlegplaats, spuisluizen (verdwenen), rijswerken, een veermanswoning en een spuikom waarvan de kade nog resteert en waaraan een steiger is gelegen. In 1815 werd het haventje vernield door een storm.

Verder zijn binnen deze cluster aanwezig: een spuiboezem (vermoedelijk uit 1866), een uitwateringssluis (modern, maar historische doorgang) en een tweetal historische boerderijen achter de inlagen. Aan het einde van de nol in de voormalige inlaag lag een redoute, mogelijk zijn hier nog archeologische resten aanwezig.

De dijkbekleding bestaat voornamelijk uit basalt, en veel beton (Haringman en Leendertse), en er is een fietspad over de berm aangelegd.

Verstoring

Een aantal elementen is verdwenen (spuikom, spuisluizen). De inlaag wordt gebruikt als stortplaats, dus kent niet meer de kenmerkende openheid.

Waardering

Deze cluster scoort vooral hoog op de relatie met het landschap. Strijd tegen het water is beleefbaar in de hoge diversiteit van gebruikte materialen van dijk en nol. Daarnaast aardwetenschappelijk belang van het oude kreeksysteem (een Scheldearm). De cluster ligt in het Belvederegebied Tholen. Eindscore: hoog.

Impact

De impact op de cluster door eventuele aanpassingen aan de dijk is groot. De Muraltmuur en de karakteristieke bekleding (Haringman), belangrijk voor het thema landverlies, zouden kunnen verdwijnen.

Advies

Aanpassing.

Stavenisse

Code

CZO-518

Thema

Landverlies/kustverdediging
Economische en infrastructurele activiteiten

Beschrijving

Deze redelijk uitgestrekte cluster omvat 12 aan de zeedijk en een groot aantal achter de zeedijk gelegen elementen. Kern vormt het havenkanaal met daarom heen gelegen inlagen en strekdammen. Het is een zeer diverse cluster met een combinatie van de thema's landverlies en economische en infrastructurele activiteiten.

Centraal in deze cluster staat het havenkanaal van Stavenisse, dat in 1656 werd aangelegd toen de Margarethapolder werd ingepolderd. De haven is altijd van groot belang voor de omgeving geweest. Het veer van Stavenisse naar Viane bestond al in 1375. Door ingebruikneming van andere veerdiensten en de voltooiing van de Slaakdam, nam de betekenis van de haven af vanaf de tweede helft van de 19^e eeuw. In het begin van de 20^e eeuw lag de aanlegsteiger van de veerdiensten aan de buitenkant van de inlaag van de Margarethapolder (nu nog steiger aanwezig). De sluis is in 1930 vervangen. In het dorp biedt een coupure toegang tot de haven van Stavenisse; hier is nog een deel van de Muraltmuur aanwezig. In 1962/63 werden de havendijken verhoogd.

Om het kanaal heen liggen de restanten van een voortdurende strijd tegen het buitenwater. Van west naar oost liggen binnen de cluster een voormalige inlaag voor de Stavenissepolder (aangelegd in 1837/38, doorgebroken in 1843, restanten vormen de Westnol en de Westhavennol) en een inlaag voor de Margarethapolder (aangelegd in 1656, grotendeels verloren gegaan in 1842 en 1848, restanten vormen de huidige inlaag en de Oostnol). Ter verdediging van de kust is een aantal strekdammen aangelegd aan de noordzijde van de Stavenissepolder (1850-1860) en voor de Margarethapolder (rond 1860). Opvallend zijn de twee bunkers die half in de Westhavennol zijn gelegen, de enige twee bunkers op Tholen.

De dijkbekleding in de cluster is divers: basalt, Vilvoordse steen, graniet, Haringman, betonzuilen en hydroblokken, deels overgoten met asfalt. Er zijn enkele palenrijen aanwezig.

Verstoring

Sloop lichtopstand en sloop deel Muraltmuur langs havenkanaal.

Waardering

Grote samenhang met landschap, proces landverlies en economische activiteiten goed beleefbaar. Havenkanaal is in gebruik. Eindscore: hoog.

Impact

De impact op de cluster door eventuele aanpassingen aan de dijk is groot. Enkele elementen, zoals de Muraltmuur, de bunkers en de steiger zouden kunnen verdwijnen. De diversiteit aan bekleding, belangrijk voor het thema landverlies, zou verloren kunnen gaan.

Advies

Aanpassing.

ECONOMISCHE EN INFRASTRUCTURELE ACTIVITEITEN

Viane

Code

CZO-502

Thema

Economische en infrastructurele activiteiten

Beschrijving

Dit compact clustertje omvat 4 aan de zeedijk en enkele achter de zeedijk gelegen elementen. Kern vormt het haventje in een slikkengebied met daarachter restanten van de voormalige boezem. Van het vroegere buurtschap Viane is vrijwel niets meer over. Restanten van de vroegere bedrijvigheid zijn nog terug te vinden in het haventje (al vanaf de Middeleeuwen ligt hier een aanlegplaats), de havenbebouwing en de in 1912 aangelegde havendam. Vanaf de 18^e eeuw tot het begin van de 20^e eeuw was de haven van groot belang voor het postvervoer van en naar Schouwen-Duiveland. Het na de Tweede Wereldoorlog opgezette scheepssloopbedrijf wordt tegenwoordig gebruikt als scheepvaartmuseum en er is nog een weegbrug aanwezig. Opvallend is de Muraltmuur, die vanaf het haventje nog enkele kilometers noordelijk doorloopt.

De locatie werd ook gebruikt als uitwateringsplaats, vanwege de natuurlijke afstroming via de geul Marevliet/Maire die uitmondde in een laaggelegen, nat gebied dat als boezem/afwateringskanaal functioneerde (nog steeds aanwezig). Ter verdediging in oorlogssituaties werd er een schans gebouwd (derde kwart 16^e eeuw, niet meer zichtbaar). De Vianesluis is inmiddels gesloopt (1963) en het gemaal uit 1878 is vervallen. De tegenwoordige afwatering vindt sinds 1957 plaats bij Ouwerkerk.

De bekleding van de dijk en het haventje bestaat uit vlakke betontegels, Haringman, Vilvoordse steen en basalt.

Verstoring

Door weinig gebruik in vervallen staat.

Waardering

De restanten van vroegere bedrijvigheid zijn hier nog zichtbaar en te bezichtigen in het museum. De afwateringselementen hebben een heldere relatie met het landschap.

De ontwikkeling van de haven en de uitwatering is redelijk sterk aanwezig en duidelijk gerelateerd aan het landschap (boezem in laaggelegen deel). De staat van de relictten is niet altijd even goed en een deel is verdwenen. De cluster is gelegen in het waardevolle gebied Kuststrook Schouwen-Duiveland. Eindscore: hoog.

Impact

De impact op de cluster door eventuele aanpassingen aan de dijk is groot. Enkele belangrijke elementen, zoals de Muraltmuur¹⁸ en de havenattributen zouden kunnen verdwijnen.

Advies

Aanpassing.

¹⁸ In het kader van de werken van het Projectbureau Zeeweringen zal de Muraltmuur behouden blijven.

Wemeldinge

Code

CZO-513

Thema

Economische en infrastructurele activiteiten

Beschrijving

Deze redelijk uitgestrekte cluster omvat 4 aan de zeedijk en zeer veel achter de zeedijk gelegen elementen. Kern van de cluster vormt het oude havenkanaal (aangelegd in 1866 ten behoeve van de scheepvaart tussen Antwerpen/Gent en de Rijn) en bijbehorende bebouwing. Het havenkanaalcomplex bestaat uit sluizen, sluisbebouwing, molen, havens en een kanaalmonding aangelegd en gebouwd in de periode 1866 - ca.1925. Hierbij zijn schutsluizen geplaatst: in 1866 de Westsluis (nog in gebruik als haventoeegang), in 1876 de Middensluis en tussen 1922-1925 de Oostsluis. Er is nog een aantal karakteristieke gebouwen (bedieningsgebouw, woonhuizen) op de Middensluis aanwezig, maar het grootste gedeelte van het terrein is recentelijk gemoderniseerd. Aan de Westelijke Kanaalweg bevinden zich ook enkele karakteristieke woningen. Iets verder landinwaarts staat de Korenmolen (1864 of 1866).

Verder ligt nog een aantal coupures aan de Oostelijke Kanaalweg en een tweetal monumentale boerderijen tussen oude en nieuwe kanaalmonding.

De bekleding van de dijk is al vernieuwd (grote broksteen en asfalt).

Verstoring

Veel verstoring: nieuwbouw/vakantiehuizen op havenplateau; drukke verkeerswegen; moderne jachthaven; zuidelijk deel oude havenkanaal gedempt en enkele elementen inmiddels gesloopt: Bonzijbrug, een gebouw voor opslag en enkele woningen.

Waardering

Kernkwaliteiten: grote informatiewaarde over bedrijvigheid rond havenkanaal in het verleden. Nog steeds veel gebouwen (ook rijksmonumenten) maar weinig samenhang zichtbaar. Veel verstoring. Cluster ligt in Belvederegebied Zuid-Beveland en een gedeelte is MIP-gebied. Eindscore: redelijk hoog.

Impact

De impact op de cluster door eventuele aanpassingen aan de dijk is klein, de dijk is al vernieuwd. Belangrijk is om ook in de toekomst de karakteristieke sluizen en gebouwen te behouden.

Advies

Standaard.

Yerseke

Code

CZO-514

Thema

Economische en infrastructurele activiteiten

Beschrijving

Deze redelijk uitgestrekte cluster omvat 10 aan de zeedijk en een zeer groot aantal achter de zeedijk gelegen elementen. Kern vormt de grote variatie aan cultuurhistorie in de oude bewoningsplaats (in 980 al vermeld) en de huidige bedrijvigheid rond de oesterputten en havens.

In de cluster liggen nog enkele restanten van vliedbergen/mottes en het in de Oosterschelde verdrongen dorp Kouwerve. Yerseke heeft enkele bijzondere gebouwen (een herenhuis en koetshuis van een oesterhandelaar, de kerk [15^e eeuw] en het gemeentehuis) en aan de Meulmeesterstraat is een aantal rond 1930 gebouwde woonhuizen aanwezig. Verder zijn er enkele fraaie woonhuizen/villa's in het dorp gelegen.

Het gebied heeft veel havenactiviteiten gekend, ook al lag Yerseke oorspronkelijk niet direct aan open water (kleine haven lag bij Yerskendam). Oorspronkelijk was er een aanlegplaats voor schepen en een veerdienst naar Gorishoek. Rond 1840 werd er uitgebreid en in 1870 werd een nieuwe haven aangelegd (Prins Willem-Alexander) ten behoeve van de oesterteelt. Deze haven werd diverse keren vergroot en uitgebreid en uiteindelijk kwam er een nieuwe haven (Prinses Beatrix, 1964/1965). Na de aanleg van de derde haven (Koningin Juliana, 1981) werden de functies van de havens opnieuw verdeeld en werd de Willem-Alexanderhaven jachthaven.

De oesterteelt groeide sterk: in 1874 werd de eerste oesterput aangelegd, in 1877 de tweede en in 1883 de derde. Ook de bedrijfsbebouwing binnen de oesterputten maakte een ontwikkeling door. Tussen de oesterputten ontstonden twee insteekhavens. Meer naar het noorden en zuiden lagen nog meer oesterputten. Deze zijn verdwenen, o.a. ten behoeve van de nieuwe havens (noordelijke) en (oester)industrie (zuidelijke).

De bekleding van de dijk bestaat voornamelijk uit Haringman. De moderne havens zijn bekleed met basalt en beton en hebben enkele havenattributen zoals bolders. De dijken aan de buitenzijde van de oesterputten bestaan uit schotten (hout en staal), puin en bakstenen muurtjes. Hier zijn ook Muraltmuren aanwezig met enkele coupures.

Verstoring

Enige verstoring door Jachthaven Willem-Alexander. Daarnaast vernieuwing van de loodsen in de putten (vooral in de putten zelf en aan de bebouwing van de middenput). Vervanging van gesloopte oesterputten door nieuwe bedrijventerreinen tussen oude putten en nieuwe put. Het veer bij Yerskendam is verdwenen.

Waardering

Compleet en uniek gebied. Gedeeltelijk Belvederegebied Zuid-Beveland. Eindscore: uniek

Impact

De impact op de cluster door eventuele aanpassingen aan de dijk kan groot zijn. Wanneer aan de buitenkant van de oesterputten aanpassingen aan de dijk plaatsvinden, kan de kernwaarde van de cluster sterk worden aangetast. Dit geldt met name voor de bebouwing aan de oesterputten, de Muraltmuren met coupures en de grote diversiteit van dijkmaterialen¹⁹.

Advies

Speciaal.

¹⁹ De huidige primaire waterkering loopt als kistdamconstructie door het dorp. Binnen de activiteiten van het Projectbureau Zeeweringen worden daarom geen aanpassingen gedaan aan de oesterputten.

Rattekaai

Code

CZO-515

Thema

Economische en infrastructurele activiteiten

Beschrijving

Dit compact clustertje omvat 4 aan de zeedijk en enkele achter de zeedijk gelegen elementen. Kern vormt het haventje met de versterkingen van het systeem De Muralt aan de havendam, geheel omringd door een uitgestrekt schorregebied (Verdronken land van Zuid-Beveland, 1530/1532).

Het landbouwhaventje (aangelegd in 1856) is nog voorzien van steigers en meerpalen. Op het havenhoofd zijn Muraltglooiing (1911) en een Muraltmuurtje aangelegd. De spuikom (iets zuidelijker gelegen), zorgde voor het schoonspuien van de havengeul. Aan deze spuikom ligt een afwateringssluisje (mogelijk 19^e eeuw) en een modern gemaal.

De bekleding van de dijk bestaat uit Haringman er zijn nog enkele dijpalen aanwezig. De haven is bekleed met Vilvoordse steen, Haringman en Muraltglooiing.

Verstoring

Het haventje is in vervallen staat en wordt bedreigd door algeheel verval.

Waardering

Charme van cultuurhistorie in verval, haventje is rijksmonument. Vooral grote visuele belevingswaarde, maar cluster is wel erg klein. Het is gelegen in het waardevolle gebied Verdronken land van Zuid-Beveland. Eindscore: hoog.

Impact

De impact op de cluster door eventuele aanpassingen aan de dijk kan groot zijn. Het grootste deel van de kernelementen bevindt zich aan de dijk (ook Muraltmuur en Muraltglooiing). Het draait met name om het authentieke karakter van de haven in een ongestoorde omgeving.²⁰

Advies

Aanpassing.

²⁰ Aangezien Haventje Rattekaai een rijksmonument is, wordt door het Projectbureau Zeeweringen de versterking achterlangs geplaatst.

AFWATERING

Prommel

Code

CZO-505

Thema

Afwatering

Beschrijving

Dit compact clustertje omvat 4 aan de zeedijk en enkele achter de zeedijk gelegen elementen. Kern vormt het historisch uitwateringsgebied in de buurt van het haventje Flaauwers.

Er zijn nog drie verschillende uitwateringsplaatsen te zien in het landschap. De oudste is een restant (uitstulping van de dijk) van de in 1816 nieuw gebouwde Prommelsluis, die een oude, 17^e-eeuwse sluis verving. De oude spuiboezem hierbij is nog herkenbaar, maar als grasland aanwezig. Hier ligt de karakteristieke hoeve 'De Prommel'.

De tweede afvoerplaats ligt bij het voormalig landbouwhaventje Flaauwers (1860, 1901 en 1936 uitgebreid) met weegbrug. Op kleine afstand van de dijk staat het oude stoomgemaal dat in 1877 in gebruik werd genomen en de zogenaamde 'Grote Watermolen' (1845-1877) verving. Deze had de Jonge Sluis (1840-1962) versterkt die op zijn beurt een in 1837 gebouwde sluis verving. Het gemaal was tot 1958 in gebruik. Ook hier zijn de spuiboezem en het aanvoerkanaal nog aanwezig.

Tenslotte ligt de huidige afwateringsplaats tussen deze twee oude locaties in, bij het huidige gemaal (Prommelsluis), dat in 1958 werd gebouwd.

De dijkbekleding bestaat met name uit natuursteen (basalt en Vilvoordse steen) overgoten met beton. Palenrijen aanwezig en fietspad op berm.

Verstoring

Een aantal elementen is verdwenen (diverse sluizen en de uitgangen door de dijk) of niet meer in originele staat (boezems). De haven is buiten gebruik. Provincialeweg vlakbij cluster.

Waardering

Informatie over ontwikkeling afwateringslocaties en -technieken, thema goed beleefbaar, duidelijke relatie met het landschap. Materiaal gedeeltelijk verdwenen. Vrij lage gebruikswaarde doordat elementen buiten gebruik zijn. De cluster ligt binnen het waardevolle gebied Kuststrook Schouwen-Duiveland. Eindscore: redelijk hoog.

Impact

De impact op de cluster door eventuele aanpassingen aan de dijk is klein. De kernelementen liggen met name achter de dijk. Alleen de impact op het haventje kan groot zijn door het verdwijnen van karakteristieke havenattributen.

Advies

Standaard.

Strijenham

Code

CZO-516

Thema

Afwatering

Beschrijving

Dit compact clustertje omvat 5 aan de zeedijk en enkele achter de zeedijk gelegen elementen. Kern vormt het historische uitwateringsgebied ten zuiden van Poortvliet.

Er zijn nog drie verschillende uitwateringsplaatsen te zien in het landschap. Op de eerste plaats is er nog een stoomgemaal (rijksmonument) dat in 1910 werd gebouwd waarbij ook de spuiboezem nog aanwezig is. Het gemaal werd in 1932 vervangen door een elektrisch gemaal waarbij een spuiboezem werd aangelegd langs de zeedijk van de Klaas van Steelandpolder.

Hier is nog een oude duiker aanwezig. In 1947 werd iets noordelijker een hulpgemaal gebouwd. Na de reorganisatie van de afwatering van na 1953 werden beide gemalen gebruikt voor de afwatering van het middengedeelte van Tholen. Eén van beide gemalen is nog aanwezig. In 1985 werd in verband met de Deltawerken elektrisch gemaal Loohoek aangelegd. Op de dijk staat het woonhuis van de dijkbaas.

Iets meer landinwaarts is nog een oude suatiesluis (1844) aanwezig, met dijkcoupure (rijksmonument).

In het uiterste oosten binnen de cluster ligt het landbouwhaventje van Poortvliet (1562, aangelegd aan nol uit 1531). Na de jaren '50 van de vorige eeuw raakt het in onbruik en nu wordt het voor de recreatie gebruikt.

Tenslotte ligt er nog een monumentale boerderij uit 1792 en bevinden zich enkele historische boerderijen in de cluster.

De dijkbekleding is al vernieuwd en bestaat over het algemeen uit stortsteen overgoten met asfalt aan de teen en hydroblokken daarboven. Bij de gemaaluitgang is veel asfalt gebruikt.

Verstoring

De oude doorgangen zijn dichtgemaakt en er is veel asfalt gebruikt in de dijkbekleding.

Waardering

Complex gemalen uit diverse perioden. Authentiek en met boezems aanwezig. Ook coupure en duiker landinwaarts. Gedeelte landbouwhaven en nol bij Strijenham iets minder relevant voor cluster. Karakteristieke elementen. Van belang voor de geschiedenis van aanpak binnen- en buitenwater. Wel aantal elementen weg en wat verstoring (asfalt bij dijkbekleding). De cluster ligt in het Belvederegebied Tholen. Eindscore: zeer hoog.

Impact

De impact op de cluster door eventuele aanpassingen aan de dijk is klein. Kern van de cluster is met name achter de dijk gelegen.

Advies

Inpassing.

VOORSTRAATDORPEN

Bruinisse

Code

CZO-501

Thema

Voorstraatdorp

Beschrijving

Dit compact clustertje omvat 3 aan de zeedijk en een groot aantal achter de zeedijk gelegen elementen. Kern vormt het dorp Bruinisse met voorgelegen havenactiviteiten.

Bruinisse is van oudsher een vissersplaats, het is gesticht in de 2^e helft van de 15^e eeuw als voorstraatdorp. In de voorstraat (Oude Straat) bevindt zich een groot aantal karakteristieke (monumentale) panden en ook aan de Havenkade en Steinstraat staat karakteristieke bebouwing. Visserij is al sinds vroege tijd belangrijk en in de onmiddellijke nabijheid van het dorp liggen dan ook twee havens: de Nieuwe Gemeentehaven en de Oude Gemeentehaven. Daarnaast is er een periode geweest waarin ook oesters werden gekweekt. Restanten hiervan zijn nauwelijks zichtbaar, alleen nog iets ten oosten van Bruinisse.

Verstoring

De relatie tussen de havens en het dorp is bij eerdere dijkverhoging en door de hoge geluidswallen om de havens verstoord geraakt. Ook de Rijksweg past niet bij het historische karakter van een voorstraatdorp.

Waardering

Er is geen uitgesproken tijdsbeeld aanwezig en er is maar weinig authentiek. Wel is de belevingswaarde van het ruimtegebruik en de visserij groot. Eindscore: redelijk hoog.

Impact

De impact op de cluster door eventuele aanpassingen aan de dijk is klein. De kernkwaliteiten liggen in de structuur van het dorp, met voorgelegen havens. Wel van belang is een eventuele verstoring aan de oesterput.

Advies

Standaard.

Colijnsplaat

Code

CZO-509

Thema

Voorstraatdorp

Beschrijving

Dit compact clustertje omvat 4 aan de zeedijk en een groot aantal achter de zeedijk gelegen elementen. Kern vormt de historische bebouwing van Colijnsplaat met voorgelegen havenactiviteiten.

Colijnsplaat, een typisch voorstraatdorp, is gesticht in 1598 en is beschermd dorpsgezicht. De plattegrond is uitgesproken planmatig tot stand gekomen en karakteristiek zijn de huizen aan de Voorstraat (diverse rijksmonumenten) en aan de dijk. Kort na de stichting van het dorp, in 1599, werden de haven, de spuikom en de kaai aangelegd. Er was vanaf het begin een veerdienst aanwezig richting Zierikzee (geen restanten meer). Nadat het veer in 1960 ophield te bestaan, wordt in 1961 een nieuwe vissershaven geopend (opgenomen in de huidige jachthaven) naast de bestaande gemeentehaven. De gemeentehaven wordt in 1981 gedempt in het kader van de Deltawerken, het havenplein is nog wel aanwezig. Er wordt een nieuwe, grote jachthaven aangelegd, waar op de havendam een monument is geplaatst. In deze haven bevindt zich nog een oude sluis.

Verder opvallend zijn de Muraltmuren en coupures achter de oude gedempte haven. Op het havenplein staat een monument.

Verstoring

Enige verstoring door moderne jachthaven en de gedempte oude haven (rommelig plein), waardoor de relatie van de haven met het dorp is verstoord.

Waardering

De voorstraat van Colijnsplaat heeft een zeer hoge waarde, maar één van de typische kenmerken van een voorstraatdorp, de connectie kerk - haven, is verdwenen of in ieder geval zwaar verstoord door het dempen van de oude haven en de aanwezigheid van een jachthaven. Wel is nog een aantal authentieke elementen aanwezig, zoals de coupures en Muraltmuren. Valt binnen waardevol gebied Oud Noord-Bevelandpolder. Totaalscore: zeer hoog.

Impact

De impact op de cluster door eventuele aanpassingen aan de dijk is klein. De kernkwaliteiten van deze cluster liggen alle achter de dijk.

Advies

Inpassing.

Sint Philipsland

Code

CZO-519

Thema

Voorstraatdorp

Beschrijving

Dit compact clustertje omvat 4 aan de zeedijk en enkele achter de zeedijk gelegen elementen. Kern vormt de historische bebouwing van Sint Philipsland met voorgelegen havenactiviteiten. Het voorstraatdorp Sint Philipsland is aangelegd na de inpoldering in 1645 van een deel van het in 1532 overstroomde eiland. Tot 1858 (aanleg Slaakdam) deed de haven van het dorp dienst als veerverbinding op Noord-Brabant over de slikken van Heene of Meerloo. De haven is tussen 1870 en 1921 enkele malen verbeterd, onder meer als gevolg van de toename van het suikerbietentransport. In 1920 werd een gedeelte van de oude haven gedempt en werd een betonnen kademuur gebouwd. Een coupure aan de Oostdijk biedt toegang tot de haven van Sint Philipsland. Op de dijk staat molen De Hoop, waarschijnlijk in 1724 gebouwd ter vervanging van een standerdmolen. Nadat de dijk, waarop de molen staat, op deltahoogte was gebracht stond De Hoop te laag. Daarom werd de molen in 1988 een stuk opgevijseld. De Hoop is de kleinste molen van Zeeland. Naast de molen staat een praathuis. Overige opvallende cultuurhistorische elementen binnen de cluster zijn de waterput aan de oostzijde van Sint Philipsland, de weegbrug behorende bij de haven en de aan de nabijgelegen Rijksweg staande watertoren (1925). Dit is de enige overgebleven watertoren van de oorspronkelijke twee stuks op Sint Philipsland.

Verstoring

Rijksweg vlak langs cluster gelegen; loze en rommelige plek tussen de haven en de Stationsstraat; veel asfaltwegen.

Waardering

Nog veel dorps- en havenelementen aanwezig in redelijk authentieke staat. Eindscore: hoog.

Impact

De impact op de cluster door eventuele aanpassingen aan de dijk is groot. Er staat een redelijk aantal kernelementen op de dijk (molen en monument). Daarnaast kent de haven nog historische havenattributen.

Advies

Aanpassing.

BIJLAGE 5 Verklarende woordenlijst

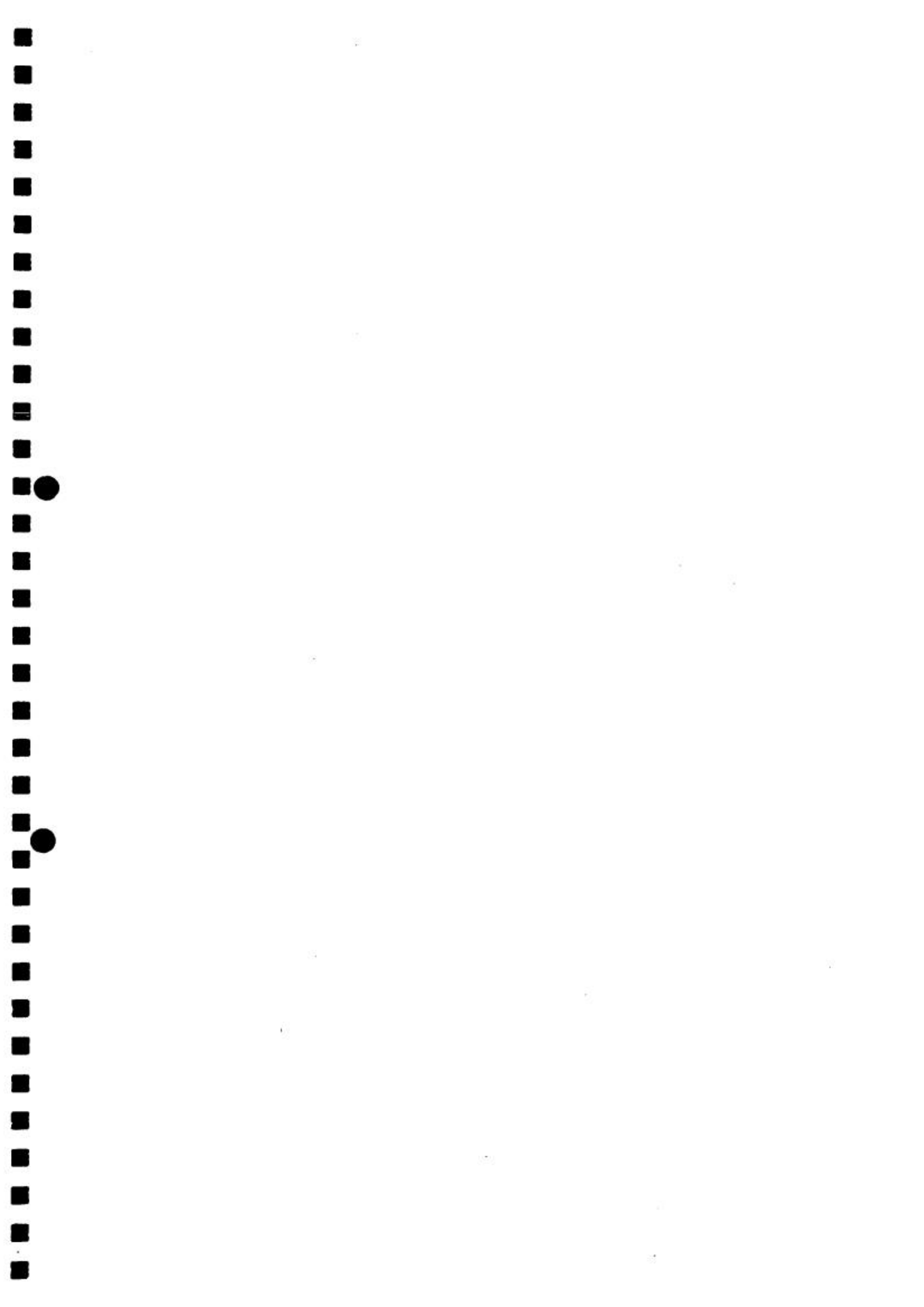
Hieronder worden enkele in het rapport of in de bijlagen genoemde termen verduidelijkt. De lijst is grotendeels overgenomen van de begrippenlijst van de CHS Zeeland.²¹

- Caisson: Drijvend element dat in open water kan worden afgezonken om afsluitingen, kades e.d. te creëren.
- Coupure: Bij hoogwater af te sluiten opening in een dijk of een beermuur; gebruikt als doorgang voor weg of spoorlijn. Afsluiting meestal d.m.v. planken of schotbalken.
- Dam: In en dwars over een water opgeworpen aardlichaam dat dient om water te keren of (af) te leiden.
- Dijk: Een opgeworpen aardlichaam, dat het land tegen het (buiten)water moet beschermen.
- Dijkversterking (systeem De Muralt): Muurtjes van betonnen systeemelementen, genoemd naar ir. Jonkheer De Muralt. Het relatief goedkope, grondbesparende systeem diende als dijkverhoging en is tussen 1906 en 1935 op ruim 120 kilometer dijken geplaatst.
- Fort/schans/batterij: Forten, schansen en batterijen zijn zelfstandige, aan alle kanten te verdedigen vestingwerken, met een vier-, vijf- of zeshoekige hoofdvorm. Aanleg gebeurde vaak als onderdeel van een defensieve linie of stelling. Een schans is een klein type fort met meestal een ondersteunende functie in een linie. Hiervoor werd ook wel de benaming batterij gebruikt. Gemeenschappelijk bij forten, schansen en batterijen is de toepassing van wallen en grachten.
- Getijdengeul: Een door getijdenwerking gevormde aan- en afvoergeul van water en sediment. Na indijking kunnen getijdengeulen in het afwateringssysteem opgenomen zijn.
- Haven: Tot ligplaats voor schepen geschikt, natuurlijk of gegraven waterbekken dat beschutting biedt tegen wind en golven. De meest eenvoudige vorm bestaat uit niet meer dan een loskade. Veel havens in Zeeland speelden of spelen een rol in de aan- en afvoer van industriële en landbouwproducten en fungeerden daarnaast als veerhaven. Een aantal was/is vooral van betekenis als visserijhaven.
- Hollestelle: Stelberg (zie aldaar) met bovenop put met zoet drinkwater voor het vee.
- Inlaag: Land tussen de (oorspronkelijke) zeedijk die sterk bedreigd wordt of niet meer te handhaven is en landinwaarts daarvan aangelegde nieuwe zeedijk.
- Kanaal: Een gegraven water, dat van het buitenwater is afgesloten door dijken, dammen of sluisen, en dat dient voor de scheepvaart, en/of afwatering.
- Kasteel: Versterkt aanzienlijk (woon)gebouw, gebouwd door een adellijk heer, meestal in de Middeleeuwen.
- Karreveld: Stuk land nabij dijk, waar klei werd afgegraven en uitgekard t.b.v. onderhoud en herstel van een nabijgelegen dijk.
- Kreek(restant): Waterloop die zijn ontstaan dankt aan erosie door getijdenstromen. Na indijking kunnen kreek(en) in het afwateringssysteem zijn opgenomen.
- Krib/strekdam: Hoofd in rivier of ander buitenwater van aarde, steen en/of rijshout (en tegenwoordig staal), bedoeld om stroomaanval op de oever tegen te gaan en/of de vaargeul op diepte te houden.
- Nol/bout: Restant van een weggeslagen of weggevalen (zee)dijk.

²¹ [Http://provincie.zeeland.nl/cultuur/chs/begrippen/waterstaat](http://provincie.zeeland.nl/cultuur/chs/begrippen/waterstaat).

- Oesterput: Rechthoekig bassin tegen buitenzijde van zeedijk, bestemd voor de kweek van oesters.
- Polder: Door waterscheidingen begrensd stuk land of gebied waarin de waterstand kan worden beheerst, meestal door bemaling met elektrische gemalen, vroeger stoomgemalen en daarvoor windmolens.
- Schor: Begroeide natuurlijke uitbreiding van aan zee of stroom gelegen gronden, ontstaan doordat zand of kleideeltjes ten gevolge van de vermindering van de stroomsnelheid aldaar bezinken. Eerst wordt een 'slik' gevormd. Als de opslibbing zo hoog is dat nog maar zelden overstroming plaatsvindt, is sprake van een schor.
- Slik: Niet of nauwelijks begroeide natuurlijke uitbreiding van aan zee of stroom gelegen gronden, ontstaan doordat zand of kleideeltjes ten gevolge van de vermindering van de stroomsnelheid aldaar bezinken. Vervolgens wordt een 'slik' gevormd (het volgende stadium, wanneer als gevolg van opslibbing nog maar zelden een overstroming plaatsvindt, is er sprake van een schor).
- Sluis(restant): Waterdeur, -schuif of -klep om twee wateren met elkaar in verbinding te brengen of van elkaar af te sluiten. In de meeste gevallen gaat het om afwaterings- of suatiesluizen, daarnaast om schutsluizen voor de scheepvaart.
- Spuiboezem/-kom: Bekken waarin het water wordt opgehouden om het te gelegener tijd te spuien.
- Stelberg: Opgeworpen hoogte op de schorren waar het vee (vnl. schapen) bij hoogwater een toevlucht kon zoeken. Zie ook hollestelle.
- Watergang/vaart: Waterloop, meestal gegraven, ten behoeve van de afwatering en/of scheepvaart.
- Weel: Een aan één van beide zijden van een dijk gelegen water dat is ontstaan bij een dijkdoorbraak.
- Werkhaven: Tijdelijk dienstdoende haven voor waterstaatkundige werken; in Zeeland meestal aangelegd voor de herstelwerkzaamheden van na 1953 en/of de Deltawerken.
- Zeelandbrug: Brug van bijna 5 km lang tussen Duiveland en Noord-Beveland, gebouwd in 1959-1965.

bij PZDB-R-08064

Cultuurhistorie aan de Oosterscheldedijken

Cultuurhistorische clusters

STICHTING
DOOR
SIN
LAND

CULTUURHISTORISCHE CLUSTERS IN DE OOSTERSCHELDE

In deze bijlage behorende bij het rapport "Cultuurhistorie aan de Oosterscheldedijken" van de Stichting Dorp, Stad en Land zijn alle cultuurhistorische clusters naast de Oosterschelde weergegeven zoals verwoord op de digitale interactieve kaart van het projectbureau Zeeweringen (te bereiken via www.zeeweringen.nl). De beschrijving van de clusters is ook terug te vinden in bijlage 4 van voornoemde rapport.

De clusters zijn als volgt onderverdeeld:

LANDVERLIES / KUSTVERDEDIGING

- Doorbraakgebied Ouwerkerk
- Doorbraakgebied Schelphoek
- Anna Friso
- Noordkust Noord-Beveland
- Katshoek

LANDVERLIES / KUSTVERDEDIGING ÉN ECONOMISCHE / INFRASTRUCTURELE ACTIVITEITEN

- Zierikzee
- Het Sas
- Kattendijke - Wemeldinge
- Gorishoek
- Stavenisse

ECONOMISCHE / INFRASTRUCTURELE ACTIVITEITEN

- Viane
- Wemeldinge
- Yerseke
- Rattekaai

AFWATERING

- Prommel
- Strijenham

VOORSTRAATDORPEN

- Bruinisse
- Colijnsplaat
- Sint Philipsland

Doorbraakgebied Ouwerkerk

Code
CZO-503

Thema
Landverlies / kustverdediging

Beschrijving

De uitgestrekte cluster Doorbraakgebied Ouwerkerk omvat 5 aan de zeedijk en enkele achter de zeedijk gelegen elementen. De kern van de cluster vormt het in 1953 doorgebroken gebied, waar achter de zeedijk een kreekgebied is ontstaan.

Bij de aanleg van de nieuwe dijk werden vóórliggende schorren ook ingepolderd. Dit gedeelte staat in de CHS onterecht als 'inlaag' aangemerkt, het is eigenlijk gewoon 'polder'. Van de voor de dichting van de gaten gebruikte caissons (rijksmonumenten) zijn nog enkele aanwezig.

Aan de provinciale weg is een bakstenen, nationaal monument geplaatst voor de ramp van 1953. Ook is er een museum en een restaurant. Door de ramp is het suatiepunt veranderd. Aan de westzijde van het doorbraakgebied ligt de oude sluisuitgang van de Scheldesluis, tussen 1857 en 1953 in gebruik. In 1957 werd aan de oostzijde van het gebied een nieuw gemaal gebouwd. Verder aanwezige elementen in de cluster zijn de Noord- en Zuidbout, eind 18^e-eeuwse restanten van de toenmalige zeedijk.

De bekleding van de dijk is divers, maar bestaat over het algemeen uit natuursteen (basalt) aan de voet, gedeeltelijk overgoten met asfalt. Een klein gedeelte bestaat uit het voor Zeeland kenmerkende betonsysteem Leendertse. De nollen zijn zeer gevarieerd bekleed: diverse typen natuursteen (o.a. graniet en basalt) soms overgoten met asfalt of beton, betonplaten en gras. Er zijn diverse typen dijkpalen aanwezig en een gedeelte van de dijk is ontsloten door wandelpad.

Verstoring

Nauwelijks verstoring aanwezig, alleen scheidt de provinciale weg het krekengebied van de rest van het doorbraakgebied. Redelijk veel gebruik van asfalt aan buitenzijde van de dijk.

Waardering

De waarde van de cluster ligt vooral in de zeldzaamheid binnen Nederland van de overblijfselen van de impact van de dijkdoorbraak in 1953 (ontstaan kreekgebied, inlaag, caissons en verplaatsing suatiepunt). Er zijn nog enkele authentieke, zeer waardevolle relictten in de cluster, de caissons (rijksmonument). Verder is er een klein stukje herkenbaar systeem dijkversterking aanwezig (Leendertse) en een grote diversiteit in het gebruik van materialen en dijkpalen. De cluster is gelegen in het waardevolle gebied Kuststrook Schouwen-Duiveland en Belvédèregebied Gouwepolders. Eindscore: zeer hoog.

Impact

De impact op de cluster door eventuele aanpassingen aan de dijk is redelijk groot. De kernkwaliteiten liggen met name achter de dijk (caissons, kreek, inlaag), maar de diversiteit aan dijkbekleding en dijkpalen (belangrijk binnen het thema landverlies) gaat verloren.

Advies

Aanpassing.

Doorbraakgebied Schelphoek

Code
CZO-506

Thema
Landverlies / kustverdediging

Beschrijving

De zeer uitgestrekte cluster Doorbraakgebied Schelphoek omvat 23 aan de zeedijk en enkele achter de zeedijk gelegen elementen. Kern vormt het in 1953 ontstane doorbraakgebied waardoor het huidige kreek- en natuurgebied De Schelphoek is ontstaan.

Er ligt een groot aantal inlagen, van oost naar west: Flauwersinlaag, Weversinlaag (1650-1651), voormalige Heertjesinlaag (1650, in 1953 verloren gegaan), Koudekerksche Inlaag (1654), Bootsinaag (1954), Inlaag van Burghsluis (1767) en Westenschouwense Inlaag (1744).

De inlagen zijn een aantal keren gebruikt voor de aanleg van havens, zoals voor de voormalige werkhaven in Schelphoek (tot 1988 in gebruik voor de aanleg van de Oosterscheldekering), de opvolger van het landbouwhaventje uit 1903, en de havens van Burghsluis. Het haventje van Burghsluis werd rond 1500 aangelegd, na de teloorgang van het dorp Westenschouwen, en in 1953 sterk aangepast. Vóór de inlaag van Burghsluis ligt een oude aanlegdam.

Restanten van voormalige polders en inlagen zijn nog te herkennen aan de nollen:

Drie nollen strekken zich uit in de Schelphoek: twee nollen van de voormalige Heertjesinlaag (in 1650 aangelegd, doorgebroken in 1953) en één van de zeedijk in 1953. Ook rond Burghsluis is een aantal nollen te vinden: twee vóór de haven, en de Westbout, een restant van de oude inlagen voor de Westlandpolder, die verdwenen in 1750 en 1772.

Verder opvallende elementen binnen deze cluster zijn de caissons in de Schelphoek (rijksmonument), de lange aaneengesloten Muraltmuur, die voor ongeveer de helft van de lengte van de cluster aanwezig is, en natuurlijk de Plompe Toren (kerkgebouw afgebroken in 1583). Tenslotte is ook de Oosterscheldekering opgenomen in deze cluster (1975) en werkhaven Roggenplaat (1970) die als werkeiland voor de kering diende. Achter de dijk bevinden zich enkele historische boerderijen.

Het beeld van de dijk binnen deze cluster is zeer divers: er wordt gebruik gemaakt van natuursteen (basalt en Vilvoordse steen), vlakke betontegels, dijpalen, palenrijen en Muraltmuren.

Verstoring

Weinig tot geen.

Waardering

Hoge inhoudelijke en beleefbare waarde van de strijd tegen het water door de tijd heen en het effect die dit op het landschap heeft gehad. Kernkwaliteit: aanloop naar hoogtepunt in waterkerende geschiedenis: Oosterscheldekering. Grote diversiteit binnen het thema: 1953, Plompe Toren, inlagen, Muralt en de Oosterscheldekering. Veel zeer waardevolle objecten en rijksmonumenten. Het kreekgebied is ook opgenomen in de aardkundige inventarisatie. De cluster ligt binnen het waardevol gebied Kuststrook Schouwen-Duiveland. Eindscore: uniek.

Impact

De impact op de cluster door eventuele aanpassingen aan de dijk is groot. De kernkwaliteiten zitten deels bij de inlagen, maar voor een groot deel ook bij zeer waardevolle elementen in/op de dijk, die zouden kunnen verdwijnen: de Plompe Toren, caissons en de Muraltmuur.¹ Verder kunnen werken aan de dijk de diversiteit van (dijk)bekleding en dijpalen verminderen.

Advies

Speciaal.

¹ In het kader van de werken door het Projectbureau Zeeweringen blijven deze elementen sowieso behouden.

Anna Friso

Code
CZO-507

Thema
Landverlies / kustverdediging

Beschrijving

De compacte cluster Anna Friso omvat 4 aan de zeedijk gelegen en enkele achter de zeedijk gelegen elementen. Kern vormen de twee inlagen.

De cluster is ingeklemd tussen twee moderne havens en bestaat uit twee inlagen voor de Anna Friso-polder: een kleine inlaag (aangelegd in 1879) en Inlaag Anna Friso (aangelegd in 1905), nadat voorliggende inlaag in 1879 was geïnundeerd. Van deze geïnundeerde inlaag is nog een nol aanwezig die als uitstulping aan de dijk als recreatieplaats wordt gebruikt (monument aanwezig: oude sluisdeuren uit Noord-Beveland).

In de Inlaag Anna Friso ligt een karreveld met karakteristieke structuur van plassen en dammetjes. De hieruit verwijderde klei is gebruikt voor de aanleg van de dijk. Tenslotte is nog een deel van de oeverwerken uit de periode 1878-1924 aanwezig.

De dijkbekleding in de cluster is divers: natuursteen (basalt en Vilvoordse steen), Haringman en vlakke betonblokken en er zijn houten palenrijen.

Verstoring

Geen.

Waardering

De cluster geeft een exemplarisch voorbeeld van het gevecht tegen landverlies door de aanwezigheid van zowel de inlaag, de nol, als de krib. Ook is het landgebruik (karrevelden) ten behoeve van de dijkversterking nog aanwezig. Het is gelegen in waardevol gebied Kuststrook Noord-Beveland, maar wel erg klein. Eindscore: redelijk hoog.

Impact

De impact op de cluster door eventuele aanpassingen aan de dijk is redelijk groot. Kern van de cluster vormen de inlagen en karrevelden en vorm/structuur van landwinst en -verlies, maar de diversiteit aan dijkbekleding (belangrijk binnen het thema landverlies) kan verloren gaan.

Advies

Standaard.

Noordkust Noord-Beveland

Code
CZO-508

Thema
Landverlies / kustverdediging

Beschrijving

De zeer uitgestrekte cluster Noordkust Noord-Beveland omvat 28 aan de zeedijk en enkele achter de zeedijk gelegen elementen. Kern vormt de aaneengesloten rij van inlagen, strekdammen en nollen.

De cluster vormt de tegenhanger van de aan de overzijde van de Oosterschelde gelegen cluster Schelphoek. Ook dit gebied heeft erg veel 'last' van overstromingen gehad. Getuigen hiervan zijn op de eerste plaats de verdronken dorpen: Weele en Vliete (1530-32), waarvan sporen zijn gevonden bij De Keihogte. Verder nog nederzettingssporen uit de Romeinse Tijd en de Late Middeleeuwen (mogelijk het in 1530 verdronken dorp Hoeke) bij de Westelijke Inlaag en in de Wanteskuip.

Het gebied kent een aaneengesloten reeks van verdronken polders en (resten van) inlagen. Van west naar oost liggen er de volgende: de slikken van de voormalige Sophiapolder, de Inlaag Thoorpolder (1897), Inlaag Keihoopte (in 1877 geïundeerd; restant = Nol van de Kootjesdijk en Westnol; in 1980 deels opnieuw ingepolderd), de voormalige Vlietepolder (in 1687 ingepolderd, restanten = Westnol en Oostnol), Inlaag Vlietepolder (combinatie van in 1855 en 1890 aangelegde inlaag), Inlaag 's-Gravenhoek, Inlaag Oesterput (1895), de inlaag waarin het haventje Oesterput is gelegen (restant = Glasjesnol, tegenoverliggende nol en noordelijke havendam), Westelijke Inlaag (1829), Wanteskuip (geïundeerd in 1728 en 1910, herdijkt in 1785), de inlaag vóór de Westelijke Inlaag (in 1910 geïundeerd, restanten = Noordhoeksnol en tegenoverliggende nol), Grote Inlaag en Kleine Inlaag (1737 en 1828, gescheiden door afgegraven dijk) en de Paardenkuip (1750, restanten = west- en oostnol). Voor een aantal polders en inlagen liggen nog restanten van oeverwerken, zoals voor de Vlietepolder (periode 1865-1901) en aan de Inlaag 's-Gravenhoek (ouder dan 1856-1858). In en bij de inlagen ligt een groot aantal karrevelden, bijvoorbeeld in de Westelijke Inlaag en de Kleine Inlaag.

Tenslotte bevinden zich in deze cluster nog een aantal 'losse' elementen:

- Een haventje aangelegd voor bietenvervoer (1889) aan de Glasjesnol nadat de oesterput niet meer rendabel was.
- Oesterputerestanten (1881-1888) in Inlaag Oesterput en waarschijnlijk aan Glasjesnol.
- Sluis in de westzeedijk (inlaagdijk Westelijke Inlaag, 1829)
- In Schaar van Colijnsplaat: archeologische resten (waarschijnlijk niet meer *in situ*) van heiligdom uit Romeinse Tijd met mogelijk resten van havenplaats Ganuenta.
- Een aantal historische boerderijen achter de inlagenrij.

De dijkbekleding is weinig gevarieerd en verschilt alleen in de bekleding van de elementen aan de dijk (die vaak redelijk ver uit elkaar gelegen zijn) en de palenrijen die aanwezig zijn. Een groot deel van de dijkbekleding is al aangepast, over dit gedeelte kan geen informatie over de situatie vóór de vernieuwing worden gegeven. Het overige deel is met name bekleed met karakteristieke dijkbekleding (Haringman).

Verstoring
Geen.

Waardering

Kernkwaliteiten liggen met name in de sterke relatie met het landschap en de duidelijke plaats binnen het thema omgang met water/rampen. Daarnaast is een groot deel van de dijk en de elementen met karakteristieke bekleding bedekt. De cluster ligt binnen het waardevolle gebied Kuststrook Noord-Beveland en Oud Noord-Bevelandpolder. Eindscore: zeer hoog.

Impact

De impact op de cluster door eventuele aanpassingen aan de dijk is groot, met name wanneer de archeologische resten worden aangetast of de karakteristieke dijkbekleding (Haringman, belangrijk voor het thema landverlies) van de dijk, haventjes, nollen en strekdammen verdwijnt. Een deel van de dijkbekleding is hier echter al vernieuwd met betonzuilen.

Advies

Aanpassing.

Katshoek

Code
CZO-510

Thema
Landverlies / kustverdediging

Beschrijving

De uitgestrekte cluster Katshoek omvat 14 aan de zeedijk en enkele achter de zeedijk gelegen elementen. Kern vormt de kwetsbare hoek van de Leendert Abrahampolder (1853) die regelmatig overstromingen en dijkverhogingen heeft gekend.

In het noorden liggen de slikken van Kats, een redelijk natuurlijk functionerend, door getijden beïnvloed systeem, waarin een aantal sporen aanwezig is van verdronken bewoning: Oud-Hamerstede: sporen uit de 9^e eeuw en inheems-Romeinse uit de 1^e eeuw. Verder liggen in de Leendert-Abrahampolder resten van het verdronken dorp Kats (1530) en een oude geul.

In het zuiden en ten zuiden van deze slikken liggen (voormalige) polders en inlagen: de voormalige Al Te Kleinpolder (1670-1943, restanten in de vorm van nollen ten noorden van Haven Kats), inlaag 'Driehoek' (1909), een inlaag voor de Leendert-Abrahampolder (1885 aangelegd, 1916 geïnundeerd, restanten in de vorm van de Noordnol en Zuidnol van de in 1853 aangelegde zeedijk), een huidige inlaag voor de Leendert-Abrahampolder (na 1966) en een voormalige inlaag voor de inlaag voor de Leendert-Abrahampolder (1866, 1966 geïnundeerd, restant in de vorm van twee nollen).

Voor deze inlagen ligt een aantal oeverwerken: aan de oostzijde van de Noordnol (1922), een afsluitdam uit 1859 in de slikken van Kats, enkele strekdammen bij de havendammen en een strekdam voor de Leendert-Abrahampolder (1943). Op de Zuidnol zijn de resten van een muur van het type Owens en Case aanwezig.

Verder bevindt zich in deze cluster het Haventje van Kats (1853), opvolger van een verzand haventje, spuikom en havengeul van Kats uit de 17^e eeuw. Afwatering vond hier plaats, eerst via een sluis (geen restant), later bij gemaal *Colijnsplaat*. Aan het haventje hebben enkele verbeteringen en uitbreidingen plaatsgevonden. Na de afdamming van de Zandkreek in 1960 is het in verval geraakt. De nieuwe haven van Kats werd in 1961 gebouwd en gebruikt voor de bouw van de Zeelandbrug. Tussen 1961 en 1965 diende het tevens als veerhaven voor het veer naar Zierikzee. Achter de dijk liggen enkele historische boerderijen.

De dijkbekleding en de bekleding van de nollen is zeer divers, maar gedeeltelijk al vernieuwd met hydroblokken. Verder o.a. basalt, vlakke betontegels, Haringman en diaboolglooiing. Er zijn dijkpalen en (dubbele) palenrijen aanwezig. Bij de havens zijn ook enkele oude materialen, zoals een betonnen lichtmast, (restanten van) steigers en meerpalen aanwezig.

Verstoring

Moderne haven van Kats valt uit de toon; oude haventje van Kats is in vervallen staat.

Waardering

Hoge informatieve waarde door grote relatie elementen met landschap en archeologische resten. De slikken van Kats hebben ook een aardkundige waarde door de getijdeninvloed. De cluster ligt gedeeltelijk binnen het waardevol gebied Oud Noord-Bevelandpolder. Er is redelijk veel Haringman en er zijn dijkpalen aanwezig. Eindscore: hoog.

Impact

De impact op de cluster door eventuele aanpassingen aan de dijk is groot. Kernkwaliteiten zouden hierdoor aangetast kunnen worden of verdwijnen: de muur van het type Owens en Case, archeologische resten en het haventje van Kats. Daarnaast kan de karakteristieke diversiteit aan dijkbekleding (o.a. Haringman, belangrijk voor het thema landverlies) verloren gaan.

Advies

Aanpassing.

Zierikzee

Code

CZO-504

Thema

Landverlies / kustverdediging
Economische en infrastructurele activiteiten

Beschrijving

De zeer uitgestrekte cluster Zierikzee omvat 14 aan de zeedijk en enkele achter de zeedijk gelegen elementen. Kern vormt het gebied rond het Havenkanaal Zierikzee, dat al eeuwen lang geteisterd wordt door de zee, maar ook al eeuwen lang een belangrijke economische functie heeft.

Rond de 14^e eeuw werd hier ook gewoond (Laag en Hoog Weldamme) en in de voormalige Lockersinlaag zijn resten gevonden van een stenen huis (kasteel) en/of bijbehorend gehucht uit de Late Middeleeuwen. Vlakbij de havenmonding heeft het dorp Borrendamme gelegen.

Vanwege de voortdurende verzanding van de haven van Zierikzee, werd in de periode 1597-1599 een kanaal tussen Zierikzee en de Oosterschelde gegraven, zodat de bereikbaarheid van de stad over het water gewaarborgd bleef. In dit kanaal is een schutsluis aangelegd.

In de 18^e eeuw werden herhaaldelijk diverse inlagen aangelegd, van noord naar zuid zijn dit de Kistersinlaag (1673), Suzannainlaag (1679), Lockersinlaag (1672, later geïnundeerd, restanten = twee dijkbouten), Bootspolder (12^e eeuw), Inlaag Kulk (geïnundeerd in 1720, restanten = slikken en Kurkenol) en de Inlagen Zuidhoek (1721, 1763 en 1764, deel geïnundeerd in 1783, restant = De Val). De Val heeft tussen 1958 en 1965 dienst gedaan als veerhaven. Daarna werd door de aanleg van de Zeelandbrug het veer overbodig. Achter de zeedijk of inlagen ligt een aantal karrevelden, enkele historische boerderijen waarvan er één (aan de Boerenweg) zeer dicht tegen het binnentalud van de dijk aan is gelegen, en een historische vaart, de Schouwse Vaart.

De bekleding van de dijk aan de cluster is divers, ook door de hieraan gelegen elementen. De buitendijkbekleding van de inlagen is over het algemeen basalt aan de teen, vervolgens natuursteen (m.n. Vilvoordse steen) overgoten met beton. Een enkele keer komen ook hoger in het talud basalt of karakteristieke systemen (Muraltglooiing en Haringman) voor. Verder naar het noorden wordt veel asfalt gebruikt.

Bijzonderheden: palenrijen, dijkpalen, Muraltmuur (Inlaag De Val) en Muraltglooiing (Bootspolder), moderne en oude lichtmasten, trapje in ondertafel voor Cauwersinlaag. Voor een gedeelte is de buitendijk ontsloten door een fietspad.

De nollen zijn zeer divers bekleed: met basalt of natuursteen, soms overgoten met beton of asfalt. Er zijn palenrijen en dijkpalen aanwezig.

Zowel in het havenkanaal, als op de kanaaldammen en in de havenkom is karakteristieke bekleding aanwezig (resp. diaboolglooiing en Haringman). Verder zijn in de havenkom veel oude veerhavenattributen aanwezig, zoals meerpalen en een oude lichtmast.

Verstoring

Twee inlagen zijn samengevoegd (Stoffel Kisters of Suzanna-inlaag) en één inlaag wordt als haven gebruikt. Door ruilverkavelingen is de historische watergangenstructuur verdwenen. Bij de bekleding van de inlagen is veel gebruik van asfalt gemaakt.

Waardering

De kernwaarde van deze cluster ligt in de uitgestrektheid, omvang en de landschappelijke en ruimtelijke relatie van de elementen met elkaar: het inlagengebied met de karrevelden en nollen in combinatie met het havenkanaal. De gebruikswaarde en vervoersfunctie die het gebied al eeuwen heeft gehad voor de mens, komt tot uiting in de haven, het havenkanaal en de Zeelandbrug. Nog redelijk groot aandeel karakteristieke bekleding, dijkpalen, palenrijen en Muraltmuur aanwezig. De cluster ligt in het waardevol gebied Kuststrook Schouwen-Duiveland en Belvederegebied Gouwepolders. Eindscore: zeer hoog.

Impact

De impact op de cluster door eventuele aanpassingen aan de dijk is groot. In dit gedeelte is nog een grote diversiteit aan karakteristieke dijkelementen en -bekleding aanwezig, belangrijk voor het thema landverlies, dat kan worden aangetast of kan verdwijnen, zoals de Muraltmuur, palenrijen, dijkpalen, karakteristieke bekleding (Muraltglooiing en Haringman), het dijktrapje, de veerhavenattributen en de archeologische resten van het kasteel.

Advies

Aanpassing.

Het Sas

Code
CZO-511

Thema
Landverlies / kustverdediging
Economische en infrastructurele activiteiten

Beschrijving
De redelijk uitgestrekte cluster Het Sas omvat 11 aan de zeedijk en enkele achter de zeedijk gelegen elementen. Centraal in de cluster ligt het havenkanaal met loskade, met aan het einde de sluisen, havenbebouwing, moderne haven en de oude havenuitgang. Om Goes na de bedijking van de Wilhelminapolder bereikbaar te houden, werd in 1820 het havenkanaal aangelegd tussen de stad en de Oosterschelde. In de 19^e eeuw werd in het kanaal een loskade aangelegd. In 1819 was bij de uitmonding het Goessche Sas aangelegd.

De sluisdeuren zijn inmiddels vernieuwd (na 1944) en ernaast zijn in 1986 nieuwe sluisen aangelegd. De monding van het kanaal is hierdoor iets zuidelijker komen te liggen. De oude schutsluis / kanaalmonding wordt sinds 1985 gebruikt als jachthaven en is afgedamd.

Kenmerkend zijn de betonmuur (afwijkend type met mes- en groefverbinding) bij de oude sluis en de coupures bij het havenkanaal.

Om de havenuitgang heen liggen nog de getuigen van een geteisterd gebied. De slikken ten zuiden van Het Sas zijn een verdrinken gebied en dorp (Hongersdijk dat 1334 ten onder ging, in 1429 herdijkt werd en in 1551 weer ten onder ging). Voor de inlaag bij de oude havenmonding zijn ook archeologische resten aanwezig. Verder ligt er nog een aantal (voormalige) inlagen uit de 18e, 19e en 20e eeuw, waarvan nog twee nollen restereren. Op één nol is een monument geplaatst, op de ander liggen restanten van een Muraltmuur. Tenslotte ligt er een restant van een bekaaid schor.

De dijkbekleding is zeer divers: o.a. basalt, Vilvoordse steen, deels overgoten met beton, Ecotop en Haringman. Er zijn dijkkpalen en palenrijen aangetroffen.

Verstoring

De jachthaven past niet in het historisch beeld van de rest van de cluster; de Muraltmuur op de nol is zwaar vervallen.

Waardering

Grote samenhang met landschap; het proces van landverlies en havenactiviteiten goed beleefbaar. Grote diversiteit aan dijkbekleding. Eindscore: hoog.

Impact

De impact op de cluster door eventuele aanpassingen aan de dijk is groot. Er is een grote diversiteit aan dijkbekleding en dijk-elementen aanwezig, belangrijk voor het thema landverlies, dat zou kunnen verdwijnen, zoals de kenmerkende systemen, de Muraltmuur, het monument en de dijkkpalen.

Advies

Aanpassing.

Kattendijke - Wemeldinge

Code
CZO-512

Thema
Landverlies / kustverdediging
Economische en infrastructurele activiteiten

Beschrijving
De uitgestrekte cluster Kattendijke - Wemeldinge omvat 9 aan de zeedijk en diverse achter de zeedijk gelegen elementen. Kern vormt de rij inlagen met de daarvoor gelegen oesterputrestanten.

De dijk aan de Oosterschelde tussen Kattendijke en Wemeldinge (Steldijk / Oude Zeedijk) behoort tot de belangrijkste waterkeringen van Zuid-Beveland. Deze werd beschermd door een reeks inlagen uit de 19e en 20e eeuw. In de meest oostelijke zijn diverse historische boerderijen gelegen waarvan één rijksmonument is (18e eeuw). De Stormezandpolder ging hier verloren, een restant vormt de nol van de Paardendijk, nu in gebruik als leidam voor het gemaal Dekker.

Voor de dijk bevindt zich een aaneengesloten verdediging van o.a. zinkstukken en puin- en steenbestorting (aangelegd tussen 1860-1901). De Muraltmuur is inmiddels verdwenen. Tussen de teen van de dijk en de oeververdediging ligt een voorland van ongeveer 80 m breed. Hier zijn voor de oesterteelt tal van vloeiputten aangelegd. In het uiterste westen van de cluster ligt het door een betonnen muur omgeven landbouwhaventje van Kattendijke uit 1904 (vervallen in de jaren '50 en '60 van de vorige eeuw en inmiddels gedempt). In het oosten ligt nog een 19e-eeuws tijkhaventje met bedrijfsruïne. Dit raakte na 1866 in verval.

Verder in de cluster aanwezig: oud stoomgemaal (1883/1884; tegenover haventje, niets meer van over, waarschijnlijk is één van de strekdammen hiervoor aangelegd), watergangen en 'Oude Sluis'. Meer naar het oosten ligt het nieuwe gemaal Dekker, dat de vóór 1953 gebruikte zeeluis met sluiskom heeft vervangen.

De dijkbekleding in de cluster bestaat uit vrij veel Haringman en basalt. Verder is een klein gedeelte van Muraltglooiing voorzien en zijn palenrijen aanwezig.

Verstoring

Enkele elementen zijn verdwenen, zoals het stoomgemaal en de Muraltmuur. De meeste elementen zijn in meer of mindere mate in vervallen toestand: het haventje Kattendijke, het tijkhaventje bij Oesterbaai en de oesterputten. Daarnaast vindt recreatie plaats in de Oesterbaai (vakantiepark en camping). Tenslotte doorsnijdt de Rijksweg de cluster (scheidt de oesterputten van de inlagen).

Waardering

Aaneengesloten rij van inlagen zeldzaam. Zeer grote belevingswaarde (overzicht vanuit Rijksweg). Fysieke waarde oesterputrestanten en tijkhaventjes. De cluster ligt in Belvédèregebied Zuid-Beveland. Eindscore: zeer hoog.

Impact

De impact op de cluster door eventuele aanpassingen aan de dijk is redelijk groot. Een aantal elementen zou kunnen worden aangetast (de oesterputten en het oostelijk tijkhaventje). Verder zou de kenmerkende bekleding (Haringman en Muraltglooiing, belangrijk voor het thema landverlies) kunnen verdwijnen. Voor een deel ligt de kernwaarde echter bij de inlagen.

Advies

Aanpassing.

Gorishoek

Code
CZO-517

Thema
Landverlies / kustverdediging
Economische en infrastructurele activiteiten

Beschrijving
De redelijk uitgestrekte cluster Gorishoek omvat 9 aan de zeedijk en enkele achter de zeedijk gelegen elementen. Kern vormen de inlagen en strekdammen met het haventje.
De cluster is gelegen ten oosten van de oude geul van de Pluimpot die is dichtgeslibd tussen 1500 en 1600 en is ingepolderd. Bij de oude monding lag een redoute.

De Scherpenissepolder heeft veel te lijden gehad en veel land verloren aan de Oosterschelde. Getuigen daarvan zijn het Vischgat (1671) en de twee in de 18e en 19e eeuw aangelegde inlagen, waarvan er één weer is prijsgegeven. Restant daarvan vormt een nol. Ter verdediging van het land liggen hier enkele strekdammen en een kistdammetje van circa 185 meter op de kruin van de dijk. Dit kistdammetje is gerealiseerd tijdens de partiële dijkversterking rond 1979 in verband met de aanwezigheid van een woning aan de binnenzijde van de dijk. De nol werd gebruikt als aanlegplaats voor het veer (in 1351 al vermeld, in 1962 opgeheven en in 1988 herstart voor recreatie). Tijdelijk heeft het veer ook een belangrijke rol gehad in de postverbinding. In Gorishoek bestond de haven uit een aanlegplaats, spuisluizen (verdwenen), rijswerken, een veermanswoning en een spui kom waarvan de kade nog resteert en waaraan een steiger is gelegen. In 1815 werd het haventje vernield door een storm.

In de Scherpenissepolder zelf (dus niet aan de Oosterschelde) tussen Sint Maartensdijk en Stavenisse is nabij de Westkerkseweg nog 785 meter Muraltmuur aanwezig.

Verder zijn binnen deze cluster aanwezig: een spuiboezem (vermoedelijk uit 1866), een uitwateringssluis (modern, maar historische doorgang) en een tweetal historische boerderijen achter de inlagen. Aan het einde van de nol in de voormalige inlaag lag een redoute, mogelijk zijn hier nog archeologische resten aanwezig.

De dijkbekleding bestaat voornamelijk uit basalt, en veel beton (Haringman en Leendertse), en er is een fietspad over de berm aangelegd.

Verstoring

Een aantal elementen is verdwenen (spui kom, spuisluizen). De inlaag wordt gebruikt als stortplaats, dus kent niet meer de kenmerkende openheid.

Waardering

Deze cluster scoort vooral hoog op de relatie met het landschap. Strijd tegen het water is beleefbaar in de hoge diversiteit van gebruikte materialen van dijk en nol. Daarnaast aardwetenschappelijk belang van het oude kreeksysteem (een Scheldearm). De cluster ligt in het Belvédèregebied Tholen. Eindscore: hoog.

Impact

De impact op de cluster door eventuele aanpassingen aan de dijk is groot. De Muraltmuur en de karakteristieke bekleding (Haringman), belangrijk voor het thema landverlies, zouden kunnen verdwijnen.

Advies

Aanpassing.

Stavenisse

Code
CZO-518

Thema
Landverlies / kustverdediging
Economische en infrastructurele activiteiten

Beschrijving

Deze redelijk uitgestrekte cluster omvat 12 aan de zeedijk en een groot aantal achter de zeedijk gelegen elementen. Kern vormt het havenkanaal met daarom heen gelegen inlagen en strekdammen. Het is een zeer diverse cluster met een combinatie van de thema's landverlies en economische en infrastructurele activiteiten.

Centraal in deze cluster staat het havenkanaal van Stavenisse, dat in 1656 werd aangelegd toen de Margarethapolder werd ingepolderd. De haven is altijd van groot belang voor de omgeving geweest. Het veer van Stavenisse naar Viane bestond al in 1375.

Door ingebruikneming van andere veerdiensten en de voltooiing van de Slaakdam, nam de betekenis van de haven af vanaf de tweede helft van de 19^e eeuw. In het begin van de 20^e eeuw lag de aanlegsteiger van de veerdiensten aan de buitenkant van de inlaag van de Margarethapolder (nu nog steiger aanwezig). De sluis is in 1930 vervangen. In het dorp biedt een coupure toegang tot de haven van Stavenisse; hier is nog een betonmuur met een lengte van circa 95 meter aanwezig. In 1962/63 werden de havendijken verhoogd. Naast de Westhavendam ligt nog een deksloof op een damwand (lengte circa 35 meter) en na de aansluiting met een coupure 200 meter kistdam (type caisson).

Om het kanaal heen liggen de restanten van een voortdurende strijd tegen het buitenwater. Van west naar oost liggen binnen de cluster een voormalige inlaag voor de Stavenissepolder (aangelegd in 1837/38, doorgebroken in 1843, restanten vormen de Westnol en de Westhavennol) en een inlaag voor de Margarethapolder (aangelegd in 1656, grotendeels verloren gegaan in 1842 en 1848, restanten vormen de huidige inlaag en de Oostnol). Ter verdediging van de kust is een aantal strekdammen aangelegd aan de noordzijde van de Stavenissepolder (1850-1860) en voor de Margarethapolder (rond 1860). Opvallend zijn de twee bunkers die half in de Westhavennol zijn gelegen, de enige twee bunkers op Tholen.

De dijkbekleding in de cluster is divers: basalt, Vilvoordse steen, graniet, Haringman, betonzuilen en hydroblokken, deels overgoten met asfalt. Er zijn enkele palenrijen aanwezig.

Verstoring

Sloop lichtopstand en sloop deel betonmuur langs havenkanaal.

Waardering

Grote samenhang met landschap, proces landverlies en economische activiteiten goed beleefbaar. Havenkanaal is in gebruik. Eindscore: hoog.

Impact

De impact op de cluster door eventuele aanpassingen aan de dijk is groot. Enkele elementen, zoals de betonmuur en kistdam, de bunkers en de steiger zouden kunnen verdwijnen. De diversiteit aan bekleding, belangrijk voor het thema landverlies, zou verloren kunnen gaan.

Advies

Aanpassing.

Viane

Code
CZO-502

Thema
Economische en infrastructurele activiteiten

Beschrijving

De compacte cluster Viane omvat 4 aan de zeedijk en enkele achter de zeedijk gelegen elementen. Kern vormt het haventje in een slikkengebied met daarachter restanten van de voormalige boezem.

Van het vroegere buurtschap Viane is vrijwel niets meer over. Restanten van de vroegere bedrijvigheid zijn nog terug te vinden in het haventje (al vanaf de Middeleeuwen ligt hier een aanlegplaats), de havenbebouwing en de in 1912 aangelegde havendam. Vanaf de 18^e eeuw tot het begin van de 20^e eeuw was de haven van groot belang voor het postvervoer van en naar Schouwen-Duiveland. Het na de Tweede Wereldoorlog opgezette scheepssloopbedrijf wordt tegenwoordig gebruikt als scheepvaartmuseum en er is nog een weegbrug aanwezig.

Opvallend is de Muraltmuur, die vanaf het haventje nog enkele kilometers noordelijk doorloopt.

De locatie werd ook gebruikt als uitwateringsplaats, vanwege de natuurlijke afstroming via de geul Marevliet / Maire die uitmondde in een laaggelegen, nat gebied dat als boezem / afwateringskanaal functioneerde (nog steeds aanwezig). Ter verdediging in oorlogssituaties werd er een schans gebouwd (derde kwart 16^e eeuw, niet meer zichtbaar). De Vianesluis is inmiddels gesloopt (1963) en het gemaal uit 1878 is vervallen. De tegenwoordige afwatering vindt sinds 1957 plaats bij Ouwerkerk.

De bekleding van de dijk en het haventje bestaat uit vlakke betontegels, Haringman, Vilvoordse steen en basalt.

Verstoring

Door weinig gebruik in vervallen staat.

Waardering

De restanten van vroegere bedrijvigheid zijn hier nog zichtbaar en te bezichtigen in het museum. De afwateringselementen hebben een heldere relatie met het landschap. De ontwikkeling van de haven en de uitwatering is redelijk sterk aanwezig en duidelijk gerelateerd aan het landschap (boezem in laaggelegen deel). De staat van de relictten is niet altijd even goed en een deel is verdwenen. De cluster is gelegen in het waardevolle gebied Kuststrook Schouwen-Duiveland. Eindscore: hoog.

Impact

De impact op de cluster door eventuele aanpassingen aan de dijk is groot. Enkele belangrijke elementen, zoals de Muraltmuur¹ en de havenattributen zouden kunnen verdwijnen.

Advies

Aanpassing.

¹ In het kader van de werken van het Projectbureau Zeeweringen zal de Muraltmuur behouden blijven.

Wemeldinge

Code
CZO-513

Thema
Economische en infrastructurele activiteiten

Beschrijving
De redelijk uitgestrekte cluster Wemeldinge omvat 4 aan de zeedijk en zeer veel achter de zeedijk gelegen elementen. Kern van de cluster vormt het oude havenkanaal (aangelegd in 1866 ten behoeve van de scheepvaart tussen Antwerpen / Gent en de Rijn) en bijbehorende bebouwing.

Het havenkanaalcomplex bestaat uit sluisen, sluisbebouwing, molen, havens en een kanaalmonding aangelegd en gebouwd in de periode 1866 - ca.1925. Hierbij zijn schutsluisen geplaatst: in 1866 de Westsluis (nog in gebruik als haventoeegang), in 1876 de Middensluis en tussen 1922-1925 de Oostsluis. Er is nog een aantal karakteristieke gebouwen (bedieningsgebouw, woonhuizen) op de Middensluis aanwezig, maar het grootste gedeelte van het terrein is recentelijk gemoderniseerd. Aan de Westelijke Kanaalweg bevinden zich ook enkele karakteristieke woningen. Iets verder landinwaarts staat de Korenmolen (1864 of 1866).

Verder ligt nog een aantal coupures aan de Oostelijke Kanaalweg en een tweetal monumentale boerderijen tussen oude en nieuwe kanaalmonding.

De bekleding van de dijk is al vernieuwd (grote broksteen en asfalt).

Verstoring

Veel verstoring: nieuwbouw/vakantiehuizen op havenplateau; drukke verkeerswegen; moderne jachthaven; zuidelijk deel oude havenkanaal gedempt en enkele elementen inmiddels gesloopt: Bonzibrug, een gebouw voor opslag en enkele woningen.

Waardering

Kernkwaliteiten: grote informatiewaarde over bedrijvigheid rond havenkanaal in het verleden. Nog steeds veel gebouwen (ook rijksmonumenten) maar weinig samenhang zichtbaar. Veel verstoring. Cluster ligt in Belvédèregebied Zuid-Beveland en een gedeelte is MIP-gebied. Eindscore: redelijk hoog.

Impact

De impact op de cluster door eventuele aanpassingen aan de dijk is klein, de dijk is al vernieuwd. Belangrijk is om ook in de toekomst de karakteristieke sluisen en gebouwen te behouden.

Advies

Standaard.

Yerseke*Code*

CZO-514

Thema

Economische en infrastructurele activiteiten

Beschrijving

De redelijk uitgestrekte cluster Yerseke omvat 10 aan de zeedijk en een zeer groot aantal achter de zeedijk gelegen elementen. Kern vormt de grote variatie aan cultuurhistorie in de oude bewoningsplaats (in 980 al vermeld) en de huidige bedrijvigheid rond de oesterputten en havens.

In de cluster liggen nog enkele restanten van vliedbergen / mottes en het in de Oosterschelde verdrongen dorp Kouwerve. Yerseke heeft enkele bijzondere gebouwen (een herenhuis en koetshuis van een oesterhandelaar, de kerk [15^e eeuw] en het gemeentehuis) en aan de Meulmeesterstraat is een aantal rond 1930 gebouwde woonhuizen aanwezig. Verder zijn er enkele fraaie woonhuizen/villa's in het dorp gelegen.

Het gebied heeft veel havenactiviteiten gekend, ook al lag Yerseke oorspronkelijk niet direct aan open water (kleine haven lag bij Yersekendam). Oorspronkelijk was er een aanlegplaats voor schepen en een veerdienst naar Gorishoek. Rond 1840 werd er uitgebreid en in 1870 werd een nieuwe haven aangelegd (Prins Willem-Alexander) ten behoeve van de oesterteelt. Deze haven werd diverse keren vergroot en uitgebreid en uiteindelijk kwam er een nieuwe haven (Prinses Beatrix, 1964 / 1965). Na de aanleg van de derde haven (Koningin Juliana, 1981) werden de functies van de havens opnieuw verdeeld en werd de Willem-Alexanderhaven jachthaven.

De oesterteelt groeide sterk: in 1874 werd de eerste oesterput aangelegd, in 1877 de tweede en in 1883 de derde. Ook de bedrijfsbebouwing binnen de oesterputten maakte een ontwikkeling door. Tussen de oesterputten ontstonden twee insteekhavens. Meer naar het noorden en zuiden lagen nog meer oesterputten. Deze zijn verdwenen, o.a. ten behoeve van de nieuwe havens (noordelijke) en (oester)industrie (zuidelijke).

De bekleding van de dijk bestaat voornamelijk uit Haringman. De moderne havens zijn bekleed met basalt en beton en hebben enkele havenattributen zoals bolders. De dijken aan de buitenzijde van de oesterputten bestaan uit schotten (hout en staal), puin en bakstenen muurtjes. Hier zijn ook Muraltmuren aanwezig met enkele coupures.

Verstoring

Enige verstoring door Jachthaven Willem-Alexander. Daarnaast vernieuwing van de loodsen in de putten (vooral in de putten zelf en aan de bebouwing van de middenput). Vervanging van gesloopte oesterputten door nieuwe bedrijventerreinen tussen oude putten en nieuwe put. Het veer bij Yersekendam is verdwenen.

Waardering

Compleet en uniek gebied. Gedeeltelijk Belvédèregebied Zuid-Beveland. Eindscore: uniek

Impact

De impact op de cluster door eventuele aanpassingen aan de dijk kan groot zijn. Wanneer aan de buitenkant van de oesterputten aanpassingen aan de dijk plaatsvinden, kan de kernwaarde van de cluster sterk worden aangetast. Dit geldt met name voor de bebouwing aan de oesterputten, de Muraltmuren met coupures en de grote diversiteit van dijkmaterialen¹.

Advies

Speciaal.

¹ De huidige primaire waterkering loopt als kistdamconstructie door het dorp. Binnen de activiteiten van het Projectbureau Zeeweringen worden daarom geen aanpassingen gedaan aan de oesterputten.

Rattekaai

Code
CZO-515

Thema
Economische en infrastructurele activiteiten

Beschrijving

De compact cluster Rattekaai omvat 4 aan de zeedijk en enkele achter de zeedijk gelegen elementen. Kern vormt het haventje met de versterkingen van het systeem De Muralt aan de havendam, geheel omringd door een uitgestrekt schorregebied (Verdronken land van Zuid-Beveland, 1530 / 1532).

Het landbouwhaventje (aangelegd in 1856) is nog voorzien van steigers en meerpalen. Op het havenhoofd zijn Muraltglooiing (1911) en een Muraltmuurtje aangelegd. De spuikom (iets zuidelijker gelegen), zorgde voor het schoonspuien van de havengeul. Aan deze spuikom ligt een afwateringssluisje (mogelijk 19^e eeuw) en een modern gemaal.

De bekleding van de dijk bestaat uit Haringman er zijn nog enkele dijkpalen aanwezig. De haven is bekleed met Vilvoordse steen, Haringman en Muraltglooiing.

Verstoring

Het haventje is in vervallen staat en wordt bedreigd door algeheel verval.

Waardering

Charme van cultuurhistorie in verval, haventje is rijksmonument. Vooral grote visuele belevingswaarde, maar cluster is wel erg klein. Het is gelegen in het waardevolle gebied Verdrongen land van Zuid-Beveland. Eindscore: hoog.

Impact

De impact op de cluster door eventuele aanpassingen aan de dijk kan groot zijn. Het grootste deel van de kernelementen bevindt zich aan de dijk (ook Muraltmuur en Muraltglooiing). Het draait met name om het authentieke karakter van de haven in een ongestoorde omgeving.¹

Advies

Aanpassing.

¹ Aangezien Haventje Rattekaai een rijksmonument is, wordt door het Projectbureau Zeeweringen de versterking achterlangs geplaatst.

Prommel

Code

CZO-505

Thema

Afwatering

Beschrijving

De compacte cluster Prommel omvat 4 aan de zeedijk en enkele achter de zeedijk gelegen elementen. Kern vormt het historisch uitwateringsgebied in de buurt van het haventje Flaauwers.

Er zijn nog drie verschillende uitwateringsplaatsen te zien in het landschap. De oudste is een restant (uitstulping van de dijk) van de in 1816 nieuw gebouwde Prommelsluis, die een oude, 17^e-eeuwse sluis verving. De oude spuiboezem hierbij is nog herkenbaar, maar als grasland aanwezig. Hier ligt de karakteristieke hoeve 'De Prommel'.

De tweede afvoerplaats ligt bij het voormalig landbouwhaventje Flauwers (1860, 1901 en 1936 uitgebreid) met weegbrug. Op kleine afstand van de dijk staat het oude stoomgemaal dat in 1877 in gebruik werd genomen en de zogenaamde 'Grote Watermolen' (1845-1877) verving. Deze had de Jonge Sluis (1840-1962) versterkt die op zijn beurt een in 1837 gebouwde sluis verving. Het gemaal was tot 1958 in gebruik. Ook hier zijn de spuiboezem en het aanvoerkanaal nog aanwezig.

Tenslotte ligt de huidige afwateringsplaats tussen deze twee oude locaties in, bij het huidige gemaal (Prommelsluis), dat in 1958 werd gebouwd.

De dijkbekleding bestaat met name uit natuursteen (basalt en Vilvoordse steen) overgoten met beton. Palenrijen aanwezig en fietspad op berm.

Verstoring

Een aantal elementen is verdwenen (diverse sluizen en de uitgangen door de dijk) of niet meer in originele staat (boezems). De haven is buiten gebruik. Provinciale weg vlakbij cluster.

Waardering

Informatie over ontwikkeling afwateringslocaties en -technieken, thema goed beleefbaar, duidelijke relatie met het landschap. Materiaal gedeeltelijk verdwenen. Vrij lage gebruikswaarde doordat elementen buiten gebruik zijn. De cluster ligt binnen het waardevolle gebied Kuststrook Schouwen-Duiveland. Eindscore: redelijk hoog.

Impact

De impact op de cluster door eventuele aanpassingen aan de dijk is klein. De kernelementen liggen met name achter de dijk. Alleen de impact op het haventje kan groot zijn door het verdwijnen van karakteristieke havenattributen.

Advies

Standaard.

Strijenham

Code
CZO-516

Thema
Afwatering

Beschrijving

De compacte cluster Strijenham omvat 5 aan de zeedijk en enkele achter de zeedijk gelegen elementen. Kern vormt het historische uitwateringsgebied ten zuiden van Poortvliet. Er zijn nog drie verschillende uitwateringsplaatsen te zien in het landschap. Op de eerste plaats is er nog een stoomgemaal (rijksmonument) dat in 1910 werd gebouwd waarbij ook de spuiboezem nog aanwezig is. Het gemaal werd in 1932 vervangen door een elektrisch gemaal waarbij een spuiboezem werd aangelegd langs de zeedijk van de Klaas van Steelandpolder. Hier is nog een oude duiker aanwezig.

In 1947 werd iets noordelijker een hulpgemaal gebouwd. Na de reorganisatie van de afwatering van na 1953 werden beide gemalen gebruikt voor de afwatering van het middengedeelte van Tholen. Eén van beide gemalen is nog aanwezig. In 1985 werd in verband met de Deltawerken elektrisch gemaal Loohoek aangelegd. Op de dijk staat het woonhuis van de dijkbaas.

Iets meer landinwaarts is nog een oude suatiesluis (1844) aanwezig, met dijkcoupure (rijksmonument).

In het uiterste oosten binnen de cluster ligt het landbouwhaventje van Poortvliet (1562, aangelegd aan nol uit 1531). Na de jaren '50 van de vorige eeuw raakt het in onbruik en nu wordt het voor de recreatie gebruikt.

Tenslotte ligt er nog een monumentale boerderij uit 1792 en bevinden zich enkele historische boerderijen in de cluster.

De dijkbekleding is al vernieuwd en bestaat over het algemeen uit stortsteen overgoten met asfalt aan de teen en hydroblokken daarboven. Bij de gemaaluitgang is veel asfalt gebruikt.

Verstoring

De oude doorgangen zijn dichtgemaakt en er is veel asfalt gebruikt in de dijkbekleding.

Waardering

Complex gemalen uit diverse perioden. Authentiek en met boezems aanwezig. Ook coupure en duiker landinwaarts. Gedeelte landbouwhaven en nol bij Strijenham iets minder relevant voor cluster. Karakteristieke elementen. Van belang voor de geschiedenis van aanpak binnen- en buitenwater. Wel aantal elementen weg en wat verstoring (asfalt bij dijkbekleding). De cluster ligt in het Belvédèregebied Tholen. Eindscore: zeer hoog.

Impact

De impact op de cluster door eventuele aanpassingen aan de dijk is klein. Kern van de cluster is met name achter de dijk gelegen.

Advies

Inpassing.

Bruinisse

Code
CZO-501

Thema
Voorstraatdorp

Beschrijving

De compacte cluster Bruinisse omvat 3 aan de zeedijk en een groot aantal achter de zeedijk gelegen elementen. Kern vormt het dorp Bruinisse met voorgelegen havenactiviteiten. Bruinisse is van oudsher een vissersplaats, het is gesticht in de 2^e helft van de 15^e eeuw als voorstraatdorp. In de voorstraat (Oude Straat) bevindt zich een groot aantal karakteristieke (monumentale) panden en ook aan de Havenkade en Steinstraat staat karakteristieke bebouwing. Visserij is al sinds vroege tijd belangrijk en in de onmiddellijke nabijheid van het dorp liggen dan ook twee havens: de Nieuwe Gemeentehaven en de Oude Gemeentehaven. Daarnaast is er een periode geweest waarin ook oesters werden gekweekt. Restanten hiervan zijn nauwelijks zichtbaar, alleen nog iets ten oosten van Bruinisse.

Verstoring

De relatie tussen de havens en het dorp is bij eerdere dijkverhoging en door de hoge geluidswallen om de havens verstoord geraakt. Ook de Rijksweg past niet bij het historische karakter van een voorstraatdorp.

Waardering

Er is geen uitgesproken tijdsbeeld aanwezig en er is maar weinig authentiek. Wel is de belevingswaarde van het ruimtegebruik en de visserij groot. Eindscore: redelijk hoog.

Impact

De impact op de cluster door eventuele aanpassingen aan de dijk is klein. De kernkwaliteiten liggen in de structuur van het dorp, met voorgelegen havens. Wel van belang is een eventuele verstoring aan de oesterput.

Advies

Standaard.

Colijnsplaat

Code
CZO-509

Thema
Voorstraatdorp

Beschrijving

De compacte cluster Colijnsplaat omvat 4 aan de zeedijk en een groot aantal achter de zeedijk gelegen elementen. Kern vormt de historische bebouwing van Colijnsplaat met voorgelegen havenactiviteiten.

Colijnsplaat, een typisch voorstraatdorp, is gesticht in 1598 en is beschermd dorpsgezicht. De plattegrond is uitgesproken planmatig tot stand gekomen en karakteristiek zijn de huizen aan de Voorstraat (diverse rijksmonumenten) en aan de dijk. Kort na de stichting van het dorp, in 1599, werden de haven, de spuikom en de kaai aangelegd. Er was vanaf het begin een veerdienst aanwezig richting Zierikzee (geen restanten meer).

Nadat het veer in 1960 ophield te bestaan, wordt in 1961 een nieuwe vissershaven geopend (opgenomen in de huidige jachthaven) naast de bestaande gemeentehaven. De gemeentehaven wordt in 1981 gedempt in het kader van de Deltawerken, het havenplein is nog wel aanwezig. Er wordt een nieuwe, grote jachthaven aangelegd, waarin op de havendam een monument is geplaatst. In deze haven bevindt zich nog een oude sluis.

Verder opvallend zijn de Muraltmuren en coupures achter de oude gedempte haven. Op het havenplein staat een monument.

Verstoring

Enige verstoring door moderne jachthaven en de gedempte oude haven (rommelig plein), waardoor de relatie van de haven met het dorp is verstoord.

Waardering

De voorstraat van Colijnsplaat heeft een zeer hoge waarde, maar één van de typische kenmerken van een voorstraatdorp, de connectie kerk - haven, is verdwenen of in ieder geval zwaar verstoord door het dempen van de oude haven en de aanwezigheid van een jachthaven. Wel is nog een aantal authentieke elementen aanwezig, zoals de coupures en Muraltmuren. Valt binnen waardevol gebied Oud Noord-Bevelandpolder. Totaalscore: zeer hoog.

Impact

De impact op de cluster door eventuele aanpassingen aan de dijk is klein. De kernkwaliteiten van deze cluster liggen alle achter de dijk.

Advies

Inpassing.

Sint Philipsland*Code*

CZO-519

Thema

Voorstraatdorp

Beschrijving

De compacte cluster Sint Philipsland omvat 4 aan de zeedijk en enkele achter de zeedijk gelegen elementen. Kern vormt de historische bebouwing van Sint Philipsland met voorgelegen havenactiviteiten.

Het voorstraatdorp Sint Philipsland is aangelegd na de inpoldering in 1645 van een deel van het in 1532 overstroomde eiland. Tot 1858 (aanleg Slaakdam) deed de haven van het dorp dienst als veerverbinding op Noord-Brabant over de slikken van Heene of Meerloo. De haven is tussen 1870 en 1921 enkele malen verbeterd, onder meer als gevolg van de toename van het suikerbietentransport.

In 1920 werd een gedeelte van de oude haven gedempt en werd een betonnen kademuur gebouwd. Een coupure aan de Oostdijk biedt toegang tot de haven van Sint Philipsland. Op de dijk staat molen De Hoop, waarschijnlijk in 1724 gebouwd ter vervanging van een standerdmolen. Nadat de dijk, waarop de molen staat, op deltahoogte was gebracht stond De Hoop te laag. Daarom werd de molen in 1988 een stuk opgevijseld. De Hoop is de kleinste molen van Zeeland. Naast de molen staat een praathuis.

Overige opvallende cultuurhistorische elementen binnen de cluster zijn de waterput aan de oostzijde van Sint Philipsland, de weegbrug behorende bij de haven en de aan de nabijgelegen Rijksweg staande watertoren (1925). Dit is de enige overgebleven watertoren van de oorspronkelijke twee stuks op Sint Philipsland.

Verstoring

Rijksweg vlak langs cluster gelegen; loze en rommelige plek tussen de haven en de Stationsstraat; veel asfaltwegen.

Waardering

Nog veel dorps- en havenelementen aanwezig in redelijk authentieke staat. Eindscore: hoog.

Impact

De impact op de cluster door eventuele aanpassingen aan de dijk is groot. Er staat een redelijk aantal kernelementen op de dijk (molen en monument). Daarnaast kent de haven nog historische havenattributen.

Advies

Aanpassing.

by PZDB-R-0806u

Cultuurhistorie aan de Oosterscheldedijken

Cultuurhistorische elementen
CZO-001 tot en met CZO-125

STICHTING
DORP
STAD
LAND

CULTUURHISTORISCHE OBJECTEN ROND DE OOSTERSCHELDE

In deze bijlage behorende bij het rapport "Cultuurhistorie aan de Oosterscheldedijken" van de Stichting Dorp, Stad en Land zijn alle cultuurhistorische objecten van code CZO-001 tot en met CZO-125 naast de Oosterschelde weergegeven zoals verwoord op de digitale interactieve kaart van het projectbureau Zeeweringen (te bereiken via www.zeeweringen.nl).

De objecten beginnen in cluster Bruinisse (CZO-001) en gaan tegen de klok in de Oosterschelde rond.

Ontbrekende nummers zijn nummers van objecten welke gedurende de studie niet als voldoende cultuurhistorisch waardevol zijn aangemerkt en deze nummers zijn komen te vervallen.

Reparatiehaven (oude gemeentehaven)

Code

CZO-001 (CHS-code GEO-49)

Gelegen in cluster - Bruinisse

Beschrijving

Rechthoekige buitendijkse havenkom met als opvallend element een hijskraan. Houten aanlegpalen, enkele ijzeren bolders, dammetje aan zuidoostzijde. Buitentalud bekleed met onregelmatig basalt, binnentalud met betonblokken bekleed. Op de kop van de havendam is er asfalt over gegoten. Muurtje aanwezig.

Beschermde status - nee

Waardering - hoog

Impact - redelijk groot

Advies - aanpassen

Nieuwe Gemeentehaven

Code

CZO-002 (CHS-code GEO-42)

Gelegen in cluster - Bruinisse

Beschrijving

Haven: rechthoekige havenkom, gebruikt door vissersschepen. De haven bestaat uit twee delen: één gedeelte als wachtplaats voor de sluis, één gedeelte voor 'langparkeren'. Houten aanlegpalen en -steigers (vrij nieuw). Aan de westkant bevindt zich een aantal loodsen, aan de zijde van de Havenkade een parkeerplaats. De bekleding van de haven bestaat aan kop van de havendam uit basalt. Het binnentalud is bekleed met beton met een aantal ijzeren 'pinnen', de bochten met basalt en beton. Het buitentalud bestaat gedeeltelijk uit nieuwe betonblokken en golfbrekende bekleding (systeem Pit).

Beschermde status - nee

Waardering - hoog

Impact - klein

Advies - inpassen

Grevelingensluis

Code

CZO-003 (CHS-code GEO-183)

Gelegen in cluster - nee

Beschrijving

Moderne schutsluis in de Grevelingendam. Met ophaalbrug en rolbrug en bypass voor het wegverkeer.

Beschermde status - nee

Waardering - hoog

Impact - klein

Advies - inpassen

Grevelingendam

Code

CZO-004 (CHS-code GEO-76)

Gelegen in cluster - nee

Beschrijving

Forse dam met scheepvaartsluizen. Tot de bocht nieuwe bekleding. Rest van de dam bestaat uit vlakke betontegels. Betonnen treden (trapje) aanwezig in ondertalud.

Beschermde status - nee

Waardering - hoog

Impact - klein

Advies - inpassen

Bekaaid schor

Code

CZO-005 (CHS-code GEO-172)

Gelegen in cluster - nee

Beschrijving

Onregelmatig stuk land, omgeven met kade. Lage kade om schor en Zijpsche bout van basalt, met moderne lichtopstand voor de scheepvaart. Een deel van kade is weggeslagen.

Beschermde status - nee

Waardering - hoog

Impact - redelijk groot

Advies - aanpassen

Zijpsche bout

Code
CZO-006

Gelegen in cluster - nee

Beschrijving

Lage, voormalige zeedijk, volledig bekleed met gras, gelegen in Bekaaid Schor. Lichtmast aanwezig.

Beschermde status - nee

Waardering - hoog

Impact - redelijk groot

Advies - aanpassen

Oesterputrestanten

Code
CZO-007

Gelegen in cluster - Bruinisse

Beschrijving

Oesterputrestanten ten westen van Bruinisse, goed zichtbaar op luchfoto's. Bekleding dijk ter hoogte van oesterput: systeem Haringman.

Beschermde status - nee

Waardering - zeer hoog

Impact - redelijk groot

Advies - aanpassen

Vluchthaven Zijpe

Code

CZO-008 (CHS-code GEO-43)

Gelegen in cluster - nee

Beschrijving

Rechthoekige haven met dienstwoningen voor ambtenaren van Rijkswaterstaat, 1e helft 20e eeuw. Twee havendammen waarvan het buitentalud bekleed is met basalt, deels overgoten met beton, deels met houten palenrij. Enkele houten paaltjes met roodgeverfde kop. Op beide dammen staat een betonnen lichtbaken, met smeedijzeren lamphaak, nieuwe electra en een nieuwe trap. De bolders zijn in slechte staat, van hout met ijzeren onderdelen. Steigers en meerpalen zijn van hout aan de noordzijde, aan de zuidzijde nieuwe steigers en meerpalen van staal. Het binnentalud van de haven is van basalt, de bovenkruin is bedekt met gras. Aan de zuidzijde staan enkele havengebouwen.

Beschermde status - nee

Waardering - hoog

Impact - redelijk groot

Advies - aanpassen

Veerhaven / Tramhaven Zijpe

Code

CZO-009 (CHS-code GEO-44)

Gelegen in cluster - nee

Beschrijving

Rechthoekige haven met voormalig wachtlokaal van de RTM uit 1947, en een gebouw met restaurant dat uit 1956 dateert. Eén havendam, waarvan het buitentalud is bekleed met basalt, gras op kruin. Op de dam staat een betonnen lantaarn met gietijzeren lamphaak. Houten bolders aanwezig met ijzeren onderdelen. De haven is in gebruik door vissers (houten vlonders aanwezig). Het binnentalud van de haven is van basalt, met een klinkerbestrating op het havenplein. In het zuiden staat een windmolen en een lantaarn, met nieuwe elektra en verlichting.

Beschermde status - nee

Waardering - hoog

Impact - redelijk groot

Advies - aanpassen

Zoetersbout

Code
CZO-010

Gelegen in cluster - nee

Beschrijving
Kleine uitstulping, waarschijnlijk nol. Talud bekleed met basalt en (deels afgebroken) palenrijen. Op kruin gestort basalt en gras. De dijk ter plaatse is bekleed met basaltzuiltjes aan de voet, systeem Leendertse daarboven en gras op kruin.

Beschermde status - nee

Waardering - hoog

Impact - redelijk groot

Advies - aanpassen

Kraagsluis

Code
CZO-011

Gelegen in cluster - nee

Beschrijving

Twee voormalige sluisdammetjes, beiden van natuursteen. Er liggen losse bakstenen. Ter hoogte van de oorspronkelijke sluisuitgang heeft de zeedijk een andere bekleding (Haringman in plaats van systeem Leendertse). Achter de dijk is de kreek (vroegere aanvoer voor afwatering) nog aanwezig.

Beschermde status - nee

Waardering - redelijk hoog

Impact - klein

Advies - inpassen

Strekdam

Code

CZO-012 (CHS-code GEO-113)

Gelegen in cluster - nee

Beschrijving

Strekdammen die dwars op de oever in het Zijpe zijn gelegen. Een deel ligt voor een inlaag (meest zuidelijke is blinde dam). De kern bestaat uit basaltzuiltjes, daarover zijn natuursteenbrokken gelegd. De zeedijk ter plaatse bestaat uit een afwisseling van basaltzuiltjes en betonnen zuiltjes aan de voet en systeem Leendertse en basalt (in de bochten) daarboven. Op de kruin ligt gras.

Beschermde status - nee

Waardering - redelijk hoog

Impact - redelijk groot

Advies - inpassen

Droge inlaag Bruinissepolder

Code

CZO-013 (CHS-code GEO-90)

Gelegen in cluster - nee

Beschrijving

Met inlaagdijk omgeven rechthoekig stuk land met drassige grond. Het buitentalud van de inlaag is bekleed met natuursteen overgoten met beton. De houten palenrijen zijn gedeeltelijk nog aanwezig. Overgang naar betonzuiltjes. Aan de buitendijk bevinden zich vijf strekdammen.

Beschermde status - nee

Waardering - zeer hoog

Impact - klein

Advies - inpassen

Strekdam

Code
CZO-014

Gelegen in cluster - nee

Beschrijving

De strekdam heeft een kern van Vilvoordse steen en is overstort met puin. De zeedijk ter plaatse bestaat bij de voet uit natuursteen overgoten met beton, vlakke betontegels en systeem Leendertse daarboven en gras op de kruin.

Beschermde status - nee

Waardering - redelijk hoog

Impact - redelijk groot

Advies - inpassen

Muraltmuur

Code
CZO-016

Gelegen in cluster - Viane

Beschrijving

Betonnen muur (Muralt), beginnend ter hoogte van de schor ten oosten van Viane en lopend tot en met het Haventje van Viane. Betonnen segmenten met houten coupures in muur. De dijkbekleding ter plaatse: met beton overgoten basaltzuiltjes; plaatselijk geen bekleding.

Beschermde status - nee

Waardering - zeer hoog

Impact - groot

Advies - behoud

Sluisdam

Code
CZO-017

Gelegen in cluster - Viane

Beschrijving

Sluis is gesloopt, alleen nog dam ten westen van voormalige suatiegeul (tevens haventoeegang) aanwezig.

Beschermde status - nee

Waardering - redelijk hoog

Impact - klein

Advies - inpassen

Schans

Code
CZO-018

Gelegen in cluster - Viane

Beschrijving

Waarschijnlijk schansrestant gelegen aan de haven, niet meer zichtbaar. De bekleding bestaat uit betonblokken en natuursteen, het vlakke gedeelte bovenop is begroeid met gras. Aan de punt liggen Haringmanblokken.

Beschermde status - nee

Waardering - redelijk hoog

Impact - klein

Advies - inpassen

Haven Viane

Code

CZO-020 (CHS-code GEO-54)

Gelegen in cluster - Viane

Beschrijving

Rechthoekige havenkom. Nog aanwezig zijn de weegbrug uit 1956, de loods met het scheepvaartmuseumpje en woonhuis. In het water van de Keeten is de havendam uit 1912 zichtbaar. Bekleding is divers: vlakke betonblokken, systeem Haringman, staalplaten en natuursteen overgoten met beton; de havendam is van basalt. Houten meerpalen, betonnen bolders en Muraltmuur aanwezig.

Beschermde status - nee

Waardering - hoog

Impact - redelijk groot

Advies - aanpassen

Muraltmuur

Code
CZO-021

Gelegen in cluster - Prommel

Beschrijving
Betonnen segmenten, in gebruik als windscherm bij café 'De Heerenkeet'.

Beschermde status - nee

Waardering - zeer hoog

Impact - groot

Advies - behoud

Gemaal Duiveland

Code
CZO-022

Gelegen in cluster - Doorbraakgebied Ouwerkerk

Beschrijving
Moderne gemaaluitgang. Bekleding bestaat uit met asfalt overgoten basaltzuiltjes.

Beschermde status - nee

Waardering - redelijk hoog

Impact - klein

Advies - inpassen

Inlaag Vierbannen

Code

CZO-023 (CHS-code GEO-96)

Gelegen in cluster - Doorbraakgebied Ouwerkerk

Beschrijving

Grotendeels open inlaagegebied met dijken, water en drasland. Aan de oostzijde een camping. De bekleding van het buitentalud van de dijk bestaat uit losse brokken (natuursteen), overgoten met asfalt.

Beschermde status - nee

Waardering - zeer hoog

Impact - klein

Advies - inpassen

Zeeweringen

projectbureau Zeeweringen is een samenwerking van Rijkswaterstaat Zeeland, waterschap Zeeuwse Eilanden en waterschap Zeeuws Vlaanderen

Zuidbout

Code

CZO-024 (CHS-code GEO-126)

Gelegen in cluster - Doorbraakgebied Ouwerkerk

Beschrijving

Onregelmatig gevormde dijkbouten aan de buitenzijde van de Nieuwendijk. Grote variëteit aan bekledingstypen zoals graniet, basalt, natuursteen overgoten met asfalt, betonplaten en een in 2007 gerealiseerd proefvak met Elastocoast® (gelijmde steentjes). Op de dijk staan oude dijkpaaltjes. De nol wordt gebruikt door vissers en als duikplaats.

Beschermde status - nee

Waardering - zeer hoog

Impact - redelijk groot

Advies - aanpassen

Noordbout

Code

CZO-025 (CHS-code GEO-126)

Gelegen in cluster - Doorbraakgebied Ouwerkerk

Beschrijving

Onregelmatig gevormde dijkbouten aan de buitenzijde van de Nieuwendijk. De bekleding bestaat uit basalt en Vilvoordse Steen en is begroeid met gras.

Beschermde status - nee

Waardering - zeer hoog

Impact - redelijk groot

Advies - aanpassen

Zeeweringen

projectbureau Zeeweringen is een samenwerking van Rijkswaterstaat Zeeland, waterschap Zeeuwse Eilanden en waterschap Zeeuwse Waanden

Scheldesluis

Code

CZO-026

Gelegen in cluster - Doorbraakgebied Ouwkerk

Beschrijving

Twee sluisdammetjes. De bekleding bestaat waarschijnlijk uit basalt (moeilijk zichtbaar door oestergroei). De zeedijk ter plaatse bestaat uit basaltzuiltjes; halverwege de dijk loopt een pad.

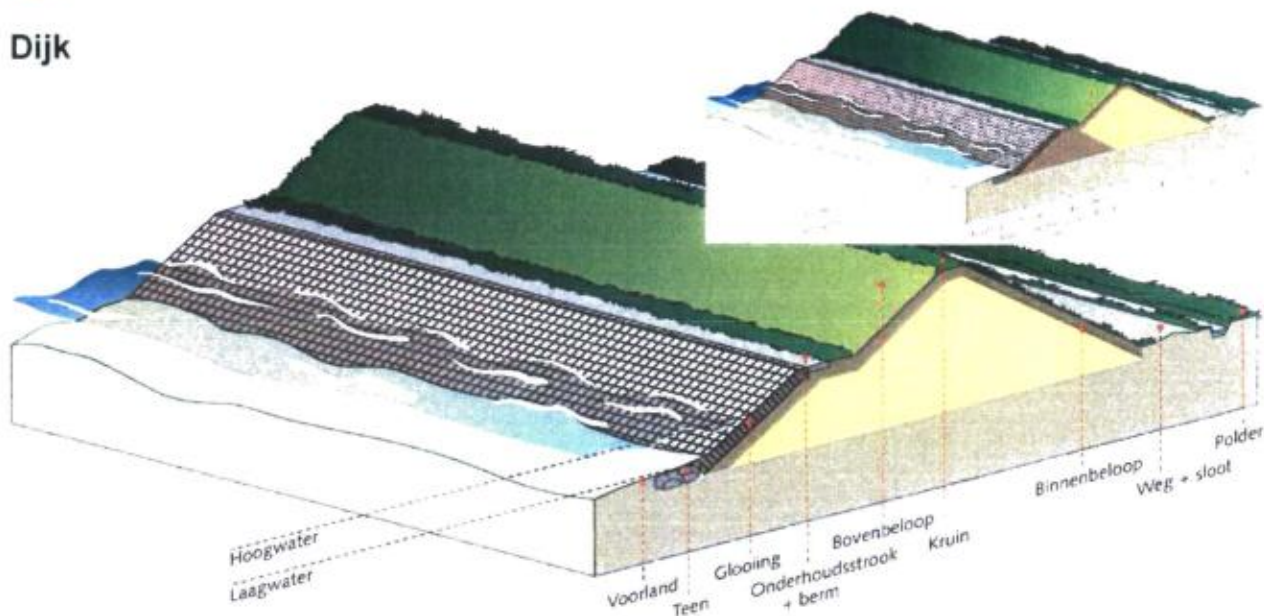
Beschermde status - nee

Waardering - hoog

Impact - klein

Advies - inpassen

Dijk

Code

CZO-027 (CHS-code GEO-81)

Gelegen in cluster - gedeeltelijk

Beschrijving

De buitendijken hebben een veel flauwer buitentalud dan de polderdijken (om golfploop tegen te gaan) dat bovendien onderaan verhard is. Het binnentalud is steiler en begroeid met gras. Op de kruin ligt doorgaans geen weg, deze ligt vaak onder aan de dijk. Mogelijk historische kern aanwezig (inzet in plaatje). Grote diversiteit aan bekleding: natuursteen (met name Vilvoordse steen en basalt), systeem Haringman en Leendertse, een enkele keer De Muralt (zowel glooiing als muur). Op grote delen van de dijk zijn nog dijkpalen aanwezig.

Beschermde status - nee

Waardering - hoog / zeer hoog

Impact - groot

Veerhaven De Val

Code

CZO-028 (CHS-code GEO-52)

Gelegen in cluster - Zierikzee

Beschrijving

Voormalige veerhaven met kaden en havenpalen. De rechthoekige vorm gaat terug op de inlaag van 1764. Restanten funderingen van de laadbrug aanwezig. Bekleding hydroblokken en systeem Haringman. Daarnaast natuursteen overgoten met beton met daarop grote losse brokken. Betonnen lichtopstand aanwezig.

Beschermde status - nee

Waardering - zeer hoog

Impact - redelijk groot

Advies - aanpassen

Inlaag De Val

Code
CZO-029

Gelegen in cluster - Zierikzee

Beschrijving

Inlaag omringd door Muraltmuur. Bekleding buitentalud: basalt aan voet, daarboven Vilvoordse steen overgoten met beton.

Beschermde status - nee

Waardering - zeer hoog

Impact - klein

Advies - inpassen

Zeeweringen

projectbureau Zeeweringen is een samenwerking van Rijkswaterstaat Zeeland, waterschap Zeeuwse Lelands en waterschap Zeeuws Vlaanderen

Inlaag Zuidhoek

Code

CZO-030 (CHS-code GEO-94)

Gelegen in cluster - Zierikzee

Beschrijving

Inlagen Zuidhoek: grasland en plassen. Bekleding buitentalud: basalt aan voet, natuursteen overgoten met beton of Haringmanblokken daarboven en gras op kruin. Meerdere palenrijen aanwezig en enkele dijpalen.

Beschermde status - nee

Waardering - zeer hoog

Impact - klein

Advies - inpassen

Havenkanaal Zierikzee

Code

CZO-031 (CHS-code GEO-101)

Gelegen in cluster - Zierikzee

Beschrijving

Kanaal van ca. 3 km lengte, gelegen in zuidwestelijke richting, dat Zierikzee met de Oosterschelde verbindt. Twee kanaaldammen met moderne lichtopstanden, houten palenrijen en houtwerk op kop. Diversiteit aan bekleding kanaalrand: basalt, natuursteen, Haringman, betontegels en diaboolglooiing. In het kanaal bevindt zich een keersluis uit 1959.

Beschermde status - nee

Waardering - zeer hoog

Impact - redelijk groot

Advies - aanpassen

Zeeweringen

projectbureau Zeeweringen is een samenwerking van Rijkswaterstaat Zeeland,
waterschap Zeeuwse Eilanden en waterschap Zeeuws Vlaanderen

Inlaag Bootspolder

Code

CZO-032 (CHS-code GEO-227)

Gelegen in cluster - Zierikzee

Beschrijving

Onregelmatig gevormde inlaag. Thans in gebruik als landbouwgebied. Het buitentalud is onregelmatig gevormd. De bekleding bestaat uit basalt aan de voet, overgoten stortsteen of muraltglooiing met palenrij daarboven en gras op de kruin.

Beschermde status - nee

Waardering - zeer hoog

Impact - klein

Advies - inpassen

Kurkenol / Kulkenol

Code

CZO-033 (CHS-code GEO-132)

Gelegen in cluster - Zierikzee

Beschrijving

In zuidelijke richting gelegen nol, met dwarsliggend stuk aan het einde. Materiaal onbekend, waarschijnlijk natuursteen; palenrij bovenop.

Beschermde status - nee

Waardering - zeer hoog

Impact - redelijk groot

Advies - aanpassen

Inlaag Cauwers

Code

CZO-034 (CHS-code GEO-93)

Gelegen in cluster - Zierikzee

Beschrijving

Drassige stukken grond, aan de landzijde omgeven door een inlaagdijk, aan de waterzijde grenzend aan een buitendijk. Bekleding buitentalud: basalt met asfalt, Vilvoordse steen of stortsteen ingegoten met beton, gras op kruin. Houten paaltjes en fietspad. Ter hoogte van dijkpaal 176 staat een oude houten dijkpaal nr 26. Betontrapje aanwezig.

Beschermde status - nee

Waardering - zeer hoog

Impact - klein

Advies - inpassen

Nol

Code

CZO-035 (CHS-code GEO-133)

Gelegen in cluster - Zierikzee

Beschrijving

Twee dijkbouten, in westelijke en oostelijke richting gelegen. Grote diversiteit aan bekleding: basalt, Vilvoordse steen overgoten met beton, asfalt, vlakke betontegels en ingegoten stortsteen. Beschadigde palenrij en bij dijkpaal 170 een oude paal nr 28.

Beschermde status - nee

Waardering - zeer hoog

Impact - redelijk groot

Advies - aanpassen

Stoffel Kisters- of Suzanna's Inlaag

Code

CZO-036 (CHS-code GEO-95)

Gelegen in cluster - Zierikzee

Beschrijving

Onregelmatig gevormde inlaag, vrijwel geheel bestaand uit water. Buitentalud bestaat uit een diversiteit aan dijkbekleding: aan de voet basaltzuilen, soms overgoten met asfalt of beton, Vilvoordse steen, vanaf dijkpaal 148 ook Haringmanblokken, en asfalt. Gedeelte nieuw bekleed (kronkelig gedeelte van de dijk): Vilvoordse steen overgoten met beton aan voet, asfalt daarboven met fietspad en gras op kruin. Aantal oude dijkpalen: nr 48 tussen nieuwe dijkpaal 149 en 150 en nr 50 tussen 147 en 148.

Beschermde status - nee

Waardering - zeer hoog

Impact - klein

Advies - inpassen

Nol

Code

CZO-037 (CHS-code GEO-133)

Gelegen in cluster - Zierikzee

Beschrijving

Twee dijkbouten, in westelijke en oostelijke richting gelegen. Bekleding bestaat aan één zijde uit basalt overgoten met beton aan de voet, de andere zijde Vilvoordse steen overgoten met beton; daarboven geasfalteerd grind. Er bevindt zich een oude dijkpaal nr 20.

Beschermde status - nee

Waardering - zeer hoog

Impact - redelijk groot

Advies - aanpassen

Lockersinlaag

Code

CZO-038 (CHS-code)

Gelegen in cluster - Zierikzee

Beschrijving

Buitendijks gelegen voormalige inlaag, twee nollen nog aanwezig. Talud van de dijk bestaat uit basalt aan de voet, asfalt en Vilvoordse steen overgoten met asfalt daarboven en gras op de kruin. Aantal oude dijpalen aanwezig. In het gebied ligt het archeologisch monument Weldamme.

Beschermde status - nee

Waardering - hoog

Impact - redelijk groot

Advies - aanpassen

Zeeweringen

projectbureau Zeeweringen is een samenwerking van Rijkswaterstaat Zeeland, waterschap Zeeuwse Eilanden en waterschap Zeeuws Vlaanderen

Kasteel Weldamme, Borrendamme-West

Code

CZO-039 (CHS-code 11291)

Gelegen in cluster - Zierikzee

Beschrijving

Aanwezigheid van 'vaste stenen' vastgesteld (geen visuele waarneming). Veenputten aangetoond.

Beschermde status - AMK

Waardering - zeer hoog

Impact - groot

Advies - behoud

Prommelsluis

Code
CZO-040

Gelegen in cluster - Prommel

Beschrijving

Uitstulping in dijk met twee sluisdammen. Materiaal sluisdammen onbekend. Dijk bij uitstulping bekleed met basalt aan de voet, Vilvoordse steen, palenrij en fietspad daarboven en gras op kruin.

Beschermde status - nee

Waardering - hoog

Impact - klein

Advies - inpassen

Gemaal Prommelsluis

Code
CZO-041

Gelegen in cluster - Prommel

Beschrijving

Modern gemaal met betonnen gemaaluitgang. De dijk ter plaatse bestaat uit met beton overgoten basaltzuiltjes. Palenrij aanwezig en fietspad.

Beschermde status - nee

Waardering - redelijk hoog

Impact - klein

Advies - inpassen

Zeeweringen

projectbureau Zeeweringen is een samenwerking van Rijkswaterstaat Zeeland, waterschap Zeeuws Eilanden en waterschap Zeeuws Vlaanderen.

Haventje van Flauwers

Code

CZO-042 (CHS-code GEO-56)

Gelegen in cluster - Prommel

Beschrijving

Kleine havenkom, gevormd door twee gebogen dammen in de Oosterschelde. Aan de wal staat het café 'De Heerenkeet' en een oude weegbrug. Bekleding oostdam: basalt met palenrij; westdam: beton met staalplaten. Vervallen maar authentieke havenelementen zoals Muraltsegmenten, lantaarn, bolders, oude meerpalen en gedenksteen.

Beschermde status - nee

Waardering - zeer hoog

Impact - redelijk groot

Advies - aanpassen

Jonge Sluis

Code
CZO-043

Gelegen in cluster - Prommel

Beschrijving

Twee sluisdammen. Materiaal onbekend. De dijk ter plaatse bestaat uit basalt aan de voet en stortsteen en graniet op plaats. Wordt gebruikt als parkeerplaats.

Beschermde status - nee

Waardering - hoog

Impact - klein

Advies - inpassen

Zeeweringen

projectbureau Zeeweringen is een samenwerking van Rijkswaterstaat Zeeland, waterschap Zeeuwse Eilanden en waterschap Zeeuws Vlaanderen

Flaauwersinlaag

Code

CZO-045 (CHS-code GEO-92)

Gelegen in cluster - Doorbraakgebied Schelphoek

Beschrijving

Inlaag, grotendeels bestaand uit open water, aan de landzijde omgeven door een inlaagdijk, aan de waterzijde grenzend aan een buitendijk. Een dwars op de buitendijk staande dijk scheidt Wevers- en Flaauwersinlaag van elkaar. Bekleding buitentalud: basalt en Vilvoordse steen overgoten met beton. Houten palenrij en een aantal oude dijpalen nog aanwezig.

Beschermde status - nee

Waardering - zeer hoog

Impact - klein

Advies - inpassen

Weeversinlaag

Code

CZO-046 (CHS-code GEO-92)

Gelegen in cluster - Doorbraakgebied Schelphoek

Beschrijving

Inlaag, grotendeels bestaand uit open water, aan de landzijde omgeven door een inlaagdijk, aan de waterzijde grenzend aan een buitendijk. Een dwars op de buitendijk staande dijk scheidt Wevers- en Flauwersinlaag van elkaar. Bekleding buitentalud bestaat uit grove brokken en basalt aan teen, en natuursteen overgoten met beton daarboven. Oude dijkpaal nr 1 bij nieuwe dijkpaal 101 en houten palenrijen.

Beschermde status - nee

Waardering - zeer hoog

Impact - klein

Advies - inpassen

Blindendam

Code
CZO-047

Gelegen in cluster - Doorbraakgebied Schelphoek

Beschrijving

Op luchtfoto nog enigszins zichtbaar: lage dam. Bekleding dijk ter hoogte van dam: basalt en Vilvoordse steen overgoten met beton. Houten palenrij en een aantal oude dijpalen nog aanwezig.

Beschermde status - nee

Waardering - hoog

Impact - redelijk groot

Advies - aanpassen

Nol

Code

CZO-048 (CHS-code GEO-131)

Gelegen in cluster - Doorbraakgebied Schelphoek

Beschrijving

Dijkbout, gelegen in noordwestelijke richting. Bekleding bestaat volledig uit asfalt.

Beschermde status - nee

Waardering - zeer hoog

Impact - redelijk groot

Advies - aanpassen

Gemaal Schelphoek

Code
CZO-049

Gelegen in cluster - Doorbraakgebied Schelphoek

Beschrijving
Restanten van het oude gemaal Schelphoek, gelegen aan het einde van de nol bij haven De Schelphoek.

Beschermde status - nee

Waardering - redelijk hoog

Impact - groot

Advies - behoud

Nol

Code

CZO-050 (CHS-code GEO-134)

Gelegen in cluster - Doorbraakgebied Schelphoek

Beschrijving

Twee onregelmatig gevormde dijkbouten, in zuid-oostelijke en noord-westelijke richting gelegen. Bekleding aan zeezijde bestaat uit basalt met beton en grote brokken. Houten palenrij en oude dijkpalen van diverse materialen aanwezig: nr 34, nr 56 en nr 35. Bekleding aan landzijde bestaat uit basalt met betonblokken en grote brokken. Gras op kruin.

Beschermde status - nee

Waardering - zeer hoog

Impact - redelijk groot

Advies - aanpassen

Zeeweringen

projectbureau Zeeweringen is een samenwerking van Rijkswaterstaat Zeeland, waterschap Zeeuws Eilanden en waterschap Zeeuws Vlaanderen

Caissons

Code

CZO-051 (CHS-code GEO-207 / ZL-WS-227)

Gelegen in cluster - Doorbraakgebied Schelphoek

Beschrijving

Caissons in ringdijk verwerkt. Eén caisson is duidelijk zichtbaar en is voorzien van een gedenkplaat, met opschrift: "Sluitcaissons geplaatst 27-8-1953. In de worsteling om een snel herstel van de waterkeringen zijn de beste tradities van ons volk gehandhaafd. Troonrede 1953".

Beschermde status - rijksmonument

Waardering - zeer hoog

Impact - groot

Advies - behoud

Haven De Schelphoek

Code

CZO-052 (CHS-code GEO-205)

Gelegen in cluster - Doorbraakgebied Schelphoek

Beschrijving

Maanvormig havenbekken. Twee nollen vormen nu de havendammen. Havenbekken bekleed met vlakke betonblokken en asfalt, ook losse brokken. Gedeelte in gebruik als surfhelling. In het water zijn enkele meerpalen, een werkeiland en een caisson aanwezig.

Beschermde status - nee

Waardering - zeer hoog

Impact - redelijk groot

Advies - aanpassen

Zeeweringen

projectbureau Zeeweringen is een samenwerking van Rijkswaterstaat Zeeland, waterschap Zeeuwse Eilanden en waterschap Zeeuws Vlaanderen

Plompe Toren

Code

CZO-053 (CHS-code 4328NP-00012-01)

Gelegen in cluster - Doorbraakgebied Schelphoek

Beschrijving

Toren aan de dijk tussen Burghsluis en Serooskerke (z.g. Plompe Toren van Westerschouwen). Bakstenen toren van drie geledingen, ingangspoortje aan de oostzijde. Inwendig stenen spiltrap en aanzet van stenene gewelf. Rijksmonument. Dijkbekleding ter plaatse: met asfalt overgoten Vilvoordse steen; palenrij en Muraltmuur aanwezig.

Beschermde status - rijksmonument

Waardering - zeer hoog

Impact - groot

Advies - behoud

Koudekerkse Inlaag

Code

CZO-054 (CHS-code GEO-91)

Gelegen in cluster - Doorbraakgebied Schelphoek

Beschrijving

Met inlaagdijk omgeven rechthoekig stuk land met drassige grond. Voormalige kerktoren van verdwenen dorp (Plompe Toren). Bekleding buitentalud: losse brokken basalt, Vilvoordse steen overgoten met beton. Muraltmuur en houten dijkpaaltjes aanwezig. Op de kruin ligt een doorgaande weg.

Beschermde status - nee

Waardering - zeer hoog

Impact - klein

Advies - inpassen

Nol

Code

CZO-055 (CHS-code GEO-134)

Gelegen in cluster - Doorbraakgebied Schelphoek

Beschrijving

Twee onregelmatig gevormde dijkbouten, in zuid-oostelijke en noord-westelijke richting gelegen. Bekleding zeezijde: losse brokken basalt, Vilvoordse steen overgoten met beton. Muraltmuur en houten palenrijen aanwezig. Landzijde: schorvorming in haven Schelphoek. Gras op kruin. Aan het eind van de nol bevinden zich restanten van het gemaal Schelphoek.

Beschermde status - nee

Waardering - zeer hoog

Impact - redelijk groot

Advies - aanpassen

Muraltmuur

Code

CZO-056 (CHS-code GEO-83)

Gelegen in cluster - Doorbraakgebied Schelphoek

Beschrijving

Betonnen, op elkaar aansluitende segmenten, geplaatst op de dijk van de Plompetorenweg, nabij de Plompetoren/Koudekerksche Inlaag. Loopt door tot haven Burghsluis.

Beschermde status - nee

Waardering - zeer hoog

Impact - groot

Advies - behoud

Bootsinlaag

Code

CZO-057 (CHS-code GEO-226)

Gelegen in cluster - Doorbraakgebied Schelphoek

Beschrijving

Regelmatig gevormde inlaag, in gebruik als landbouwgebied. Bekleding buitentalud: losse brokken basalt, Vilvoordse steen overgoten met beton. Muraltmuur en houten paaltjes aanwezig. Gras en doorgaande weg op kruin.

Beschermde status - nee

Waardering - zeer hoog

Impact - klein

Advies - inpassen

Haventje van Burghsluis

Code

CZO-058 (CHS-code GEO-50)

Gelegen in cluster - Doorbraakgebied Schelphoek

Beschrijving

Vierhoekig havenbassin, met voormalige lichtkoepel ten westen van het bassin. Plezierhaven, in redelijk goede staat. Oostelijk (oude) gedeelte: kade met betonklinkers en meerpalen, enigszins vervallen staat. Rest: binnentalud bekleed met basalt en nieuwe steigers aanwezig. Nieuwe lichtmast en havenrestaurant aanwezig. Buitentalud: basalt, deels overgoten met beton. Enkele oude dijpalen. Klein deel reeds nieuwe bekleding: hydroblokken.

Beschermde status - nee

Waardering - zeer hoog

Impact - redelijk groot

Advies - aanpassen

Westnol

Code

CZO-059 (CHS-code GEO-124)

Gelegen in cluster - Doorbraakgebied Schelphoek

Beschrijving

Restanten van een dijk, met op de Westnol een monument (onthuld 18 december 1989) ter herinnering aan de redders van Schouwen-Duiveland, die vanaf deze locatie vertrokken. Bekleding bestaat uit basalt, op kop ook Vilvoordse steen. Palenrij aan westzijde nol en oude dijkpalen aanwezig.

Beschermde status - nee

Waardering - zeer hoog

Impact - redelijk groot

Advies - aanpassen

Oostnol

Code

CZO-060 (CHS-code GEO-124)

Gelegen in cluster - Doorbraakgebied Schelphoek

Beschrijving

Restanten van een dijk. Bekleding: basalt met natuursteen en beton, gras op kruin. Houten palenrij en oude dijkpaal aanwezig.

Beschermde status - nee

Waardering - zeer hoog

Impact - redelijk groot

Advies - aanpassen

Voormalige aanlegdam

Code
CZO-061

Gelegen in cluster - Doorbraakgebied Schelphoek

Beschrijving

Voormalige aanlegdam voor reddingsboot (Bonnebladen 1910). Bekleding waarschijnlijk basalt, onduidelijk door oestergroei. Dijk ter plaatse reeds vernieuwd met hydroblokken.

Beschermde status - nee

Waardering - hoog

Impact - redelijk groot

Advies - aanpassen

Inlaag van Burghsluis

Code

CZO-062 (CHS-code GEO-99)

Gelegen in cluster - Doorbraakgebied Schelphoek

Beschrijving

Enigszins onregelmatig gevormde inlaag waarin bebouwing is gelegen aan de westkant een waterplas. Bekleding buitentalud reeds vernieuwd met hydroblokken.

Beschermde status - nee

Waardering - zeer hoog

Impact - klein

Advies - inpassen

Zeeweringen

projectbureau Zeeweringen is een samenwerking van Rijkswaterstaat Zeeland, waterschap Zeeuwse Eilanden en waterschap Zeeuws Vlaanderen

Westbout

Code

CZO-063 (CHS-code GEO-125)

Gelegen in cluster - Doorbraakgebied Schelphoek

Beschrijving

Restant van zeedijk. Nog in vrij originele staat. Bekleding: basalt en Vilvoordse steen, gras op kruin. Palenrij en twee betonblokken op de kop.

Beschermde status - nee

Waardering - zeer hoog

Impact - redelijk groot

Advies - aanpassen

Westschouwense Inlaag

Code

CZO-064 (CHS-code GEO-97)

Gelegen in cluster - Doorbraakgebied Schelphoek

Beschrijving

Onregelmatig gevormde inlaag met inlaagdijk aan noordzijde en duin aan de zuidzijde. Buitentalud reeds nieuwe bekleding.

Beschermde status - nee

Waardering - zeer hoog

Impact - klein

Advies - inpassen

Jacoba Werkhaven

Code

CZO-065 (CHS-code GEO-1006)

Gelegen in cluster - nee

Beschrijving

Vierhoekig gevormd havenbassin. Bekleed met Haringman en asfalt. Twee havendammetjes en enkele houten meerpalen. Windmolen en betonnen bebouwing aanwezig.

Beschermde status - nee

Waardering - redelijk hoog

Impact - klein

Advies - inpassen

Inlaag Anna Friso

Code

CZO-066 (CHS-code GEO-1008)

Gelegen in cluster - Anna Friso

Beschrijving

Grote langgerekte inlaag van 10 ha met de kenmerkende structuur van een karreveld gevormd door plassen en dammetjes, in beheer bij Staatsbosbeheer. Buitentalud bekleed met basalt aan teen, vlakke betonblokken en Haringman daarboven en gras op kruin. Palenrij en fietspad aanwezig.

Beschermde status - nee

Waardering - zeer hoog

Impact - klein

Advies - inpassen

Zeeweringen

projectbureau Zeeweringen is een samenwerking van Rijkswaterstaat Zeeland, waterschap Zeeuwse Eilanden en waterschap Zeeuws Vlaanderen

Inlaag

Code

CZO-067 (CHS-code GEO-1007)

Gelegen in cluster - Anna Friso

Beschrijving

Kleine inlaag in Anna-Frisopolder, in gebruik als weiland met enkele bomen. Buitentalud is bekleed met basalt, palenrij aanwezig.

Beschermde status - nee

Waardering - zeer hoog

Impact - klein

Advies - inpassen

Nol

Code

CZO-068 (CHS-code GEO-1074)

Gelegen in cluster - Anna Friso

Beschrijving

Korte nol van basaltblokken, begroeid met gras. Grootste gedeelte bekleed met basalt, klein gedeelte Vilvoordse steen of vlakke betontegels, grote brokken aan teen. Op de kruin ligt gras en er is een aantal sluisdeuren (als herinneringsobject) geplaatst.

Beschermde status - nee

Waardering - zeer hoog

Impact - redelijk groot

Advies - aanpassen

Strekdam

Code

CZO-069 (CHS-code GEO-1096)

Gelegen in cluster - Anna Friso

Beschrijving

Brede strekdam van basaltblokken gelegen in de Oosterschelde. Bekleding is van basalt, grote brokken aan teen. Palenrijen aanwezig.

Beschermde status - nee

Waardering - zeer hoog

Impact - redelijk groot

Advies - aanpassen

Monument (sluisdeuren)

Code
CZO-070

Gelegen in cluster - Anna Friso

Beschrijving
Sluisdeuren uit uitwateringssluizen van Noord-Beveland met bankje.

Beschermde status - nee

Waardering - zeer hoog

Impact - groot

Advies - behoud

Zeeweringen

projectbureau Zeeweringen is een samenwerkend van Rijkswaterstaat Zeeland, waterschap Zeeuwse Eilanden en waterschap Zeeuws Vlaanderen

Monument (redders Schouwen-Duiveland)

Code
CZO-071

Gelegen in cluster - Doorbraakgebied Schelphoek

Beschrijving

Monument (onthuld 18 december 1989) ter herinnering aan de redders van Schouwen-Duiveland, die vanaf deze locatie vertrokken. Gelegen op Westnol.

Beschermde status - nee

Waardering - zeer hoog

Impact - groot

Advies - behoud

Oosterscheldekering

Code

CZO-072 (CHS-code GEO-74)

Gelegen in cluster - Doorbraakgebied Schelphoek

Beschrijving

Pijlerdam met beweegbare schuiven.

Beschermde status - nee

Waardering - zeer hoog

Impact - klein

Advies - inpassen

Sophiahaven

Code

CZO-075 (CHS-code GEO-1011)

Gelegen in cluster - nee

Beschrijving

Vierhoekig gevormd havenbassin, nu in gebruik als jachthaven. Twee havendammen, één bekleed met vlakke betonblokken (basalt aan kop), begroeid met gras en met gietijzeren lichtopstand. De tweede is van puinsteen. Het binnentalud van de haven is bekleed met beton en losse brokken natuursteen. Kleine geasfalteerde parkeerplaats aanwezig.

Beschermde status - nee

Waardering - redelijk hoog

Impact - klein

Advies - inpassen

Inlaag Thoornpolder

Code

CZO-076 (CHS-code GEO-1018)

Gelegen in cluster - Noordkust Noord-Beveland

Beschrijving

Een waterrijke inlaag met een strook gras, in beheer als natuureservaat bij het Zeeuws Landschap. Buitentalud reeds vernieuwd met polygoonzuilen.

Beschermde status - nee

Waardering - zeer hoog

Impact - klein

Advies - inpassen

Strekdam

Code
CZO-077

Gelegen in cluster - Noordkust Noord-Beveland

Beschrijving
Losse stenen, niet aangetast door nieuwe bekleding van de dijk.

Beschermde status - nee

Waardering - zeer hoog

Impact - redelijk groot

Advies - aanpassen

Nol van Kootjesdijk

Code

CZO-078 (CHS-code GEO-1019)

Gelegen in cluster - Noordkust Noord-Beveland

Beschrijving

Nol aan het puntje van de inlaag Thoornpolder, gedeeltelijk begroeid. Reeds vernieuwde bekleding (polygoonzuilen).

Beschermde status - nee

Waardering - zeer hoog

Impact - redelijk groot

Advies - aanpassen

Inlaag Keihoogte

Code

CZO-079 (CHS-code GEO-1017)

Gelegen in cluster - Noordkust Noord-Beveland

Beschrijving

De inlaag bestaat gedeeltelijk uit grasland en gedeeltelijk uit water. De begroeiing is ruig, met enige bomen. De functie is natuurreserveaat. Bekleding reeds vernieuwd met polygoonzuilen en geasfalteerd fietspad.

Beschermde status - nee

Waardering - zeer hoog

Impact - klein

Advies - inpassen

Westnol

Code

CZO-080 (CHS-code GEO-1020)

Gelegen in cluster - Noordkust Noord-Beveland

Beschrijving

Lange gekromde en begroeide nol van steen. Hij is de opvolger van de Nol van Ouweleck en was zowel verbonden met twee andere nollen als onderdeel van een oeverwerk. Reeds nieuwe bekleding. Alleen de kop is nog bedekt met oude bekleding: basalt. Palenrijen aanwezig.

Beschermde status - nee

Waardering - zeer hoog

Impact - redelijk groot

Advies - aanpassen

Strekdam

Code

CZO-081 (CHS-code GEO-1021)

Gelegen in cluster - Noordkust Noord-Beveland

Beschrijving

Lange rechte strekdam van basaltblokken met twee aftakkingen aan het eind. Bij de strekdam bevindt zich op de dijk het laatst overgebleven directiehuisje (ca. 1925) van Rijkswaterstaat in Zeeland. Onaangetast gebleven na vernieuwing dijkbekleding van de dijk. Dijkbekleding ter hoogte van de strekdam: basalt met polygoonzuilen en vernieuwde palenrij.

Beschermde status - nee

Waardering - zeer hoog

Impact - redelijk groot

Advies - aanpassen

Inlaag Vlietepolder

Code

CZO-082 (CHS-code GEO-1023)

Gelegen in cluster - Noordkust Noord-Beveland

Beschrijving

Het gedeelte uit 1855 is een waterrijk gebied met riet, het gedeelte uit 1890 is rietland. Beide delen worden gescheiden door de afgegraven dijk uit 1855, dit is nu een lichtelijk verhoogde grasstrook. Inlaag in beheer bij het Zeeuws Landschap. Bekleding buitentalud reeds vernieuwd met polygoonzuilen en geasfalteerd fietspad.

Beschermde status - nee

Waardering - zeer hoog

Impact - klein

Advies - inpassen

Oostnol

Code

CZO-083 (CHS-code GEO-1022)

Gelegen in cluster - Noordkust Noord-Beveland

Beschrijving

Nol gelegen aan de Vlietepolder. De Oostnol is nog een restant van de zeedijk van de verdwenene polder Nieuw 's-Gravenhoek uit 1671. Aanhechting aan zeedijk en oostzijde nol reeds nieuwe bekleding. Rest van de nol: basalt, Vilvoordse steen en Petit Granit op kruin.

Beschermde status - nee

Waardering - zeer hoog

Impact - redelijk groot

Advies - aanpassen

Inlaag 's-Gravenhoek

Code

CZO-084 (CHS-code GEO-1024)

Gelegen in cluster - Noordkust Noord-Beveland

Beschrijving

Deze grote inlaag bestaat voornamelijk uit water, met enige rietbegroeiing; in beheer bij het Zeeuws Landschap. Bekleding buitentalud bestaat uit basalt aan de teen, daarboven Haringman.

Beschermde status - nee

Waardering - zeer hoog

Impact - klein

Advies - inpassen

Oesterputrestanten

Code
CZO-085

Gelegen in cluster - Noordkust Noord-Beveland

Beschrijving
Op luchtfoto en Bonnebladen 1910 vierkante dammen zichtbaar aan oostnol van haven (inlaag Oesterput).

Beschermde status - nee

Waardering - zeer hoog

Impact - redelijk groot

Advies - aanpassen

Strekdam

Code

CZO-086 (CHS-code GEO-1025)

Gelegen in cluster - Noordkust Noord-Beveland

Beschrijving

Strekdam van basaltblokken. Dijkbekleding ter hoogte van de strekdam: basalt aan teen, daarboven Haringman.

Beschermde status - nee

Waardering - zeer hoog

Impact - redelijk groot

Advies - aanpassen

Haventje aan de Oesterput

Code

CZO-087 (CHS-code GEO-1087 / ZL-KO-011)

Gelegen in cluster - Noordkust Noord-Beveland

Beschrijving

Oude vervallen haven, gelegen in de westhoek van de Inlaag Haven in de Oud-Noord-Bevelandpolder. Er bevinden zich nog een kade en palen, en een verharde opgang. De westelijke havendam is de Glasjesnol en de noordelijke havendam een voormalige kade. De bekleding bestaat uit vlakke betonblokken.

Beschermde status - nee

Waardering - zeer hoog

Impact - redelijk groot

Advies - aanpassen

Glasjesnol

Code
CZO-088 (CHS-code GEO-1030)

Gelegen in cluster - Noordkust Noord-Beveland

Beschrijving
Een rechte met gras begroeide nol uit 1881, die tevens de westelijke havendam van het 'Haventje aan de Oesterput' vormt. Het binnentalud is bekleed met basalt en Vilvoordse steen overgoten met beton, het buitentalud is voor een groot deel reeds vernieuwd: basalt aan de teen en vlakke betonblokken daarboven.

Beschermde status - nee

Waardering - zeer hoog

Impact - redelijk groot

Advies - aanpassen

Strekdam

Code

CZO-089 (CHS-code GEO-1086)

Gelegen in cluster - Noordkust Noord-Beveland

Beschrijving

Gekromde havendam van basaltblokken met paaltjes bovenop, die dienst doet als golfbrekker in de Oosterschelde. Bekleding: basalt en Vilvoordse steen. Palenrij aanwezig.

Beschermde status - nee

Waardering - zeer hoog

Impact - redelijk groot

Advies - aanpassen

Nol

Code

CZO-090 (CHS-code GEO-1088)

Gelegen in cluster - Noordkust Noord-Beveland

Beschrijving

Aan deze lange nol, compleet begroeid met gras, is in 1881 een kademeer (de tegenwoordige noordelijke havendam) gebouwd. Bekleding van het buitentalud bestaat uit Vilvoordse steen en basalt overgoten met asfalt. Palenrijen aanwezig.

Beschermde status - nee

Waardering - zeer hoog

Impact - redelijk groot

Advies - aanpassen

Westelijke Inlaag

Code

CZO-091 (CHS-code GEO-1032)

Gelegen in cluster - Noordkust Noord-Beveland

Beschrijving

Een grote waterrijke inlaag met veel plassen en rietbegroeiing. In deze inlaag bevindt zich de kleine inlaag Wanteskuip. Bekleding buitentalud: graniet aan teen, daarboven Vilvoordse steen overgoten met beton, daarboven Haringman en tenslotte gras op kruin. Palenrij aanwezig.

Beschermde status - nee

Waardering - zeer hoog

Impact - klein

Advies - inpassen

Nol

Code

CZO-092 (CHS-code GEO-1089)

Gelegen in cluster - Noordkust Noord-Beveland

Beschrijving

Nol van basaltblokken begroeid met gras en een restant van een voormalige inlaag.

Bekleding: basalt, Vilvoordse steen overgoten met beton; aan voet losse stenen overgoten met asfalt. Palenrij aanwezig.

Beschermde status - nee

Waardering - zeer hoog

Impact - redelijk groot

Advies - aanpassen

Nederzetting

Code

CZO-093 (CHS-code 4)

Gelegen in cluster - Noordkust Noord-Beveland

Beschrijving

Nederzettingssporen met zowel inheems als voornamelijk vroeg-Romeins import aardewerk en houten palen van een huis. Tevens sprake van laat-middeleeuwse sporen, vermoedelijk van het in 1530 verdrongen dorp Hoeke. Bekleding ter hoogte van de vindplaats: vlakke betonblokken aan teen, daarboven Haringman. Gras op kruin.

Beschermde status - AMK

Waardering - zeer hoog

Impact - groot

Advies - behoud

Noordhoeksnol

Code

CZO-094 (CHS-code GEO-1031)

Gelegen in cluster - Noordkust Noord-Beveland

Beschrijving

Duidelijk zichtbare nol, nauwelijks begroeid. Bekleding is divers: basalt (deels overgoten met beton), vlakke betonblokken, Vilvoordse steen (deels overgoten met beton) en gras op kruin. Op de kop staat een oude dijkpaal, nr 13.

Beschermde status - nee

Waardering - zeer hoog

Impact - redelijk groot

Advies - aanpassen

Inlaag Wanteskuip

Code

CZO-095 (CHS-code GEO-1033)

Gelegen in cluster - Noordkust Noord-Beveland

Beschrijving

Kleine inlaag gelegen in de Westelijke Inlaag. Een grote plas met een kunstmatig vogeleiland. Archeologische resten van het verdronken dorp Hoeke. Bekleding buitentalud: graniet aan teen, daarboven Vilvoordse steen overgoten met beton, daarboven Haringman en tenslotte gras op kruin. Palenrij aanwezig.

Beschermde status - nee

Waardering - zeer hoog

Impact - klein

Advies - inpassen

Kleine en Grote Inlaag

Code

CZO-096 (CHS-code GEO-1038)

Gelegen in cluster - Noordkust Noord-Beveland

Beschrijving

De inlaag bestaat uit twee voormalige inlagen waarvan de scheidingsdijk is verdwenen. De westelijke hoek is drassig en begroeid met riet (karreveld), het middengedeelte is een vakantiepark (Orisant), het oostelijke deel is een voormalige vuilstort, nu weiland en bomen. Buitentalud bekleed met basalt aan teen, daarboven Haringman. Palenrij aanwezig. Gedeelte reeds vernieuwd: polygoonzuilen.

Beschermde status - nee

Waardering - zeer hoog

Impact - klein

Advies - inpassen

Westnol

Code

CZO-097 (CHS-code GEO-1041)

Gelegen in cluster - Noordkust Noord-Beveland

Beschrijving

Gekromde nol van steen begroeid met gras. Bekleding divers: graniet aan teen, Vilvoordse steen overgoten met beton, basalt en graniet op kop. Palenrij aanwezig. Tussen nol en land klein dammetje gelegd.

Beschermde status - nee

Waardering - zeer hoog

Impact - redelijk groot

Advies - aanpassen

Oostnol

Code

CZO-098 (CHS-code GEO-1040)

Gelegen in cluster - Noordkust Noord-Beveland

Beschrijving

Stenen korte nol bovenop begroeid met gras. Bekleding: basalt en Vilvoordse steen overgoten met beton. Klein gedeelte diaboolglooiing. Houten palenrij aanwezig.

Beschermde status - nee

Waardering - zeer hoog

Impact - redelijk groot

Advies - aanpassen

Sluis

Code

CZO-099 (GEO-1048)

Gelegen in cluster - Colijnsplaat

Beschrijving

Bakstenen sluis met een gedenksteen en een grote ronde doorgang. Boven op de dijk staat een bij de sluis horend gebouw.

Beschermde status - nee

Waardering - zeer hoog

Impact - groot

Advies - behoud

Inlaag Oesterput

Code
CZO-100 (CHS-code GEO-1028)

Gelegen in cluster - Noordkust Noord-Beveland

Beschrijving
Deze kleine min of meer driehoekige inlaag bestaat geheel uit water en is beschermd natuurgebied. De buitendijk van de inlaag is bekleed met vlakke betonblokken. Aan de inlaag ligt Haven Oesterput.

Beschermde status - nee

Waardering - zeer hoog

Impact - klein

Advies - inpassen

Strekdam

Code
CZO-101

Gelegen in cluster - Noordkust Noord-Beveland

Beschrijving
Vier strekdammen aan nol, zichtbaar op luchtfoto. Materiaal onbekend.

Beschermde status - nee

Waardering - zeer hoog

Impact - redelijk groot

Advies - aanpassen

Strekdam

Code

CZO-102 (CHS-code GEO-1045)

Gelegen in cluster - Katshoek

Beschrijving

Strekdam van basaltblokken in de Oosterschelde. Dijkbekleding ter hoogte van strekdam reeds vernieuwd: hydroblokken en werkweg van vlakke betonblokken.

Beschermde status - nee

Waardering - zeer hoog

Impact - redelijk groot

Advies - aanpassen

Nol

Code

CZO-103 (CHS-code GEO-1046)

Gelegen in cluster - Katshoek

Beschrijving

Boomerang-vormige nol gelegen op de Slikken van Kats. De nol is van stenen en zeer smal en laag. Het is een restant van een verdwenen polder. Voormalige sluis niet meer zichtbaar.

Beschermde status - nee

Waardering - zeer hoog

Impact - redelijk groot

Advies - aanpassen

Nederzetting Slikken van Kats

Code

CZO-104 (CHS-code GEO-1044 / 008)

Gelegen in cluster - Katshoek

Beschrijving

Uitgebreid bij eb droogvallend gebied tussen Kats en de Zeelandbrug. Terrein met bewoningssporen uit de Romeinse tijd (aardwerk, bot, fibulae en houten palen). Dijkbekleding reeds vernieuwd: hydroblokken en werkweg van vlakke betonblokken.

Beschermde status - AMK

Waardering - zeer hoog

Impact - groot

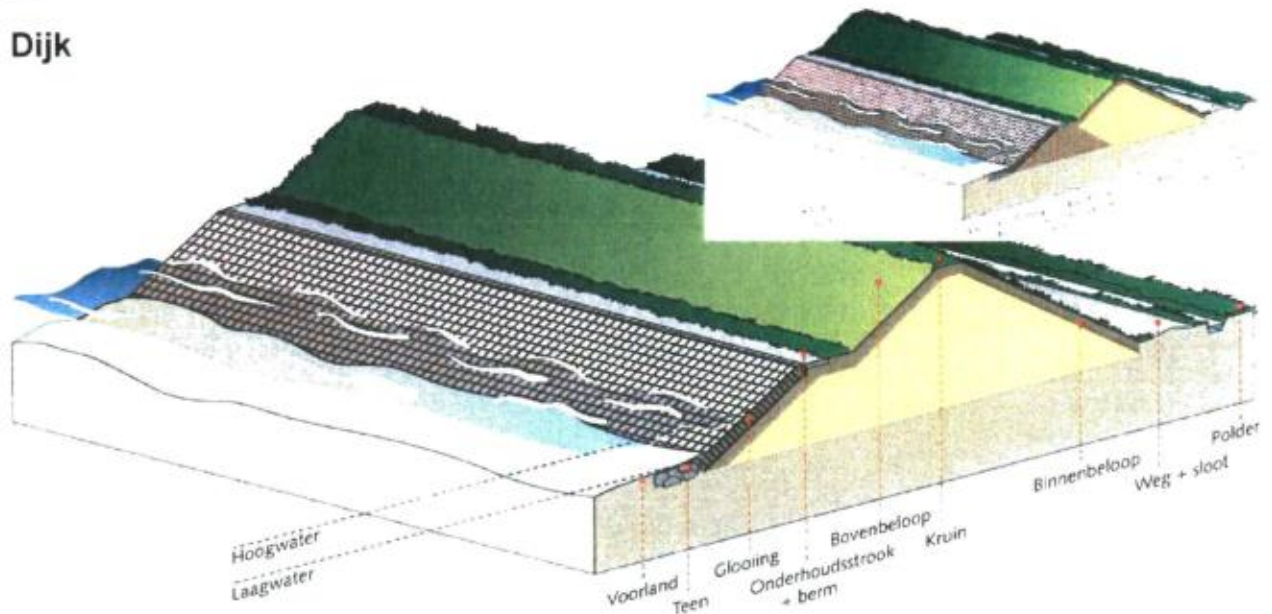
Advies - behoud

Zeeweringen

projectbureau Zeeweringen is een samenwerking van Rijkswaterstaat Zeeland, waterschap Zeeuwse Eilanden en waterschap Zeeuws Vlaanderen

Dijk

Code

CZO-105 (CHS-code GEO-1154)

Gelegen in cluster - gedeeltelijk

Beschrijving

De buitendijken hebben een veel flauwer buitentalud dan de polderdijken (om golfoploop tegen te gaan) dat bovendien onderaan verhard is. Het binnentalud is steiler en begroeid met gras. Op de kruin ligt doorgaans geen weg, deze ligt vaak onderaan de dijk. Mogelijk historische kern aanwezig (inzet in plaatje). Grote diversiteit aan bekleding: natuursteen (basalt, Vilvoordse steen, graniet), systeem Haringman. Een enkele keer is een dijkpaal aanwezig.

Beschermde status - nee

Waardering - hoog / zeer hoog

Impact - groot

Haven Colijnsplaat

Code
CZO-106

Gelegen in cluster - Colijnsplaat

Beschrijving

Moderne haven, deels jachthaven, deels vissershaven. Twee havendammen, met aan uiteinde betonblokken en moderne lichtopstanden. Op kop kalksteen met asfalt. Op westdam staat een monument. Overige bekleding binnen- en buitentalud: Haringman, met in de bochten basalt, en op kruin voetpad van vlakke betontegels. Oude visserssteiger aanwezig in jachthavengedeelte, overige steigers en palen nieuw. Stalen bolders op de kant.

Beschermde status - nee

Waardering - redelijk hoog

Impact - klein

Advies - inpassen

Directiehuis

Code
CZO-107

Gelegen in cluster - Noordkust Noord-Beveland

Beschrijving

Laatst overgebleven directiehuysje (ca. 1925) van Rijkswaterstaat in Zeeland. Dijkbekleding ter hoogte van het huisje: basalt met polygoonzuilen en vernieuwde palenrij.

Beschermde status - nee

Waardering - zeer hoog

Impact - groot

Advies - behoud

Muraltmuur

Code

CZO-108 (CHS-code GEO-1062)

Gelegen in cluster - Colijnsplaat

Beschrijving

Betonnen segmenten bovenop de dijk voor Colijnsplaat, beginnend bij de oude sluis in de nieuwe haven. Het zijn in feite twee stukken Muraltmuur. De eerste start bij de rode boei en eindigt bij de dijkwoning na ca. 50 meter. Vanaf deze woning tot aan de coupure staat een nieuw gemetselde muur welke iets lager is dan de Muraltmuur. Dan staat tot aan het gemaal 'De Valle' een Muraltmuur met een lengte van ca. 250 meter.

Beschermde status - nee

Waardering - zeer hoog

Impact - groot

Strekdam

Code

CZO-109 (CHS-code)

Gelegen in cluster - Katshoek

Beschrijving

Op luchtfoto en Bonnenbladen 1910 enkele strekdammen zichtbaar aan weerszijden van de havendammen van Haven Cats.

Beschermde status - nee

Waardering - zeer hoog

Impact - redelijk groot

Advies - aanpassen

Zandkreeksluis

Code

CZO-110 (CHS-code GEO-1053)

Gelegen in cluster - nee

Beschrijving

Moderne schutsluis in de Zandkreekdam van ca. 140 m lang en met een doorvaarbreedte van ca. 20 m en een basculebrug. Over de sluis loopt een brede verkeersweg (bypass) met een ophaalbrug.

Beschermde status - nee

Waardering - hoog

Impact - klein

Advies - inpassen

Monument (Johannes de Rijke)

Code
CZO-117

Gelegen in cluster - Colijnsplaat

Beschrijving
Monument voor Johannes de Rijke,
in 2000 geplaatst op de wester
havendam.

Beschermde status - nee

Waardering - zeer hoog

Impact - groot

Advies - behoud

Haven van Kats

Code

CZO-118 (CHS-code GEO-1036)

Gelegen in cluster - Katshoek

Beschrijving

Langwerpige gevormde havenbassin met enige bedrijvigheid. Twee havendammen. Zuiddam: houten dijkpaaltje op buitentalud, op binnentalud betonnen dijkpalen nrs 10, R7, R6 en R5. Stalen bolders en betonnen lichtopstand op noorddam. Bekleding binnentalud divers: vlakke betontegels en hydroblokken; koppen bekleed met basalt. Enkele moderne lichtopstanden en moderne steigers en meerpalen. Parkeerplaats met klinkers en havenbebouwing aanwezig.

Beschermde status - nee

Waardering - hoog

Impact - redelijk groot

Advies - aanpassen

Inlaag Driehoekje

Code

CZO-119 (CHS-code GEO-1058)

Gelegen in cluster - Katshoek

Beschrijving

Een ingedijkte kleine driehoekige plas. Buitentalud: vlakke betonblokken aan teen, Haringman daarboven, gras op kruin.

Beschermde status - nee

Waardering - zeer hoog

Impact - klein

Advies - inpassen

Nol

Code

CZO-120 (CHS-code GEO-1047)

Gelegen in cluster - Katshoek

Beschrijving

Korte nol van basaltblokken gelegen bij de haven Kats en een restant van een verdwenen polder. Basalt aan teen, vlakke betonblokken op kruin. Houten palenrij aanwezig.

Beschermde status - nee

Waardering - zeer hoog

Impact - redelijk groot

Advies - aanpassen

Zeeweringen

projectbureau Zeeweringen is een samenwerking van Rijkswaterstaat Zeeland, waterschap Zeeuwse Eilanden en waterschap Zeeuws-Vlaanderen

Noordnol

Code

CZO-121 (CHS-code GEO-1048)

Gelegen in cluster - Katshoek

Beschrijving

Een stenen nol gelegen aan de haven van Kats, begroeid met gras en een boompje. Bekleding talud landzijde: graniet of kalksteenbrokken met vlakke betontegels; bekleding talud zeezijde: basalt met vlakke betontegels. De kop is bekleed met graniet en vlakke betontegels. Op de kruin ligt gras. Palenrij aanwezig.

Beschermde status - nee

Waardering - zeer hoog

Impact - redelijk groot

Advies - aanpassen

Strekdam

Code

CZO-122 (CHS-code GEO-1095)

Gelegen in cluster - Katshoek

Beschrijving

Langgerekte dam van stenen, gelegen in de Oosterschelde. Dijk ter hoogte van de strekdam is bekleed met basalt, gedeeltelijk overgoten met beton. Gras op kruin en palenrijen aanwezig.

Beschermde status - nee

Waardering - zeer hoog

Impact - redelijk groot

Advies - aanpassen

Zeeweringen

projectbureau Zeeweringen is een samenwerking van Rijkswaterstaat Zeeland, waterschap Zeeuwse Eilanden en waterschap Zeeuws Vlaanderen

Zuidnol

Code

CZO-123 (CHS-code GEO-1050)

Gelegen in cluster - Katshoek

Beschrijving

Een gekromde nol van stenen. Aan beide zijden van de nol is land opgeslibd. Bovenop bevindt zich een stuk Muraltmuur. De Zuidnol is het restant van twee voormalige inlaagdijken. Bekleding; divers: Lessinese steen, Petit Granit, basalt overgoten met beton, vlakke betonblokken. Over de kruin ligt een pad van vlakke betontegels. Kop zeezijde: brokstenen overgoten met asfalt. Palenrijen aanwezig.

Beschermde status - nee

Waardering - zeer hoog

Impact - redelijk groot

Advies - aanpassen

Muur type Owens en Case

Code

CZO-124 (CHS-code GEO-1062)

Gelegen in cluster - Katshoek

Beschrijving

Betonnen, op elkaar aansluitende segmenten, geplaatst op een aantal dijken in Noord-Beveland. Op kruin van nol gelegen, overgroeid met gras.

Beschermde status - nee

Waardering - zeer hoog

Impact - groot

Advies - behoud

Nol

Code

CZO-125 (CHS-code GEO-1054)

Gelegen in cluster - Katshoek

Beschrijving

Deze nol bij Katshoek is van steen, kort, laag en niet begroeid. Palenrij aanwezig.

Beschermde status - nee

Waardering - zeer hoog

Impact - redelijk groot

Advies - aanpassen

bij PZDB R-0806u

Cultuurhistorie aan de Oosterscheldedijken

Cultuurhistorische elementen
CZO-126 tot en met CZO-248

STICHTING
DORP
STAD
LAND

CULTUURHISTORISCHE OBJECTEN ROND DE OOSTERSCHELDE

In deze bijlage behorende bij het rapport "Cultuurhistorie aan de Oosterscheldedijken" van de Stichting Dorp, Stad en Land zijn alle cultuurhistorische objecten van code CZO-126 tot en met CZO-248 naast de Oosterschelde weergegeven zoals verwoord op de digitale interactieve kaart van het projectbureau Zeeweringen (te bereiken via www.zeeweringen.nl).

De objecten beginnen in cluster Katshoek (CZO-126) en gaan tegen de klok in de Oosterschelde rond.

Uitzondering zijn de later toegevoegde nummers CZO-247 (nabij de Oesterdam) en CZO-248 (nabij Sint Maartensdijk).

Ontbrekende nummers zijn nummers van objecten welke gedurende de studie niet als voldoende cultuurhistorisch waardevol zijn aangemerkt en deze nummers zijn komen te vervallen.

Inlaag

Code

CZO-126 (CHS-code GEO-1170)

Gelegen in cluster - Katshoek

Beschrijving

Grasland in gebruik als schapenweide. Bekleding buitentalud: vlakke betonblokken, begroeide, verharde weg. Aantal houten dijkpaaltjes in de betonblokken ter hoogte van dijkpaal 1740. Eén paaltje op kruin.

Beschermde status - nee

Waardering - zeer hoog

Impact - klein

Advies - inpassen

Haventje van Kats

Code

CZO-127 (CHS-code GEO-1059 / ZL-KO-066)

Gelegen in cluster - Katshoek

Beschrijving

De oude haven van Kats is nu een vervallen komhaven. De haven is nog goed zichtbaar met overblijfselen van een strekdam, palen en beschoeiing. Tijhaventje aan de Zandkreek, aangelegd ter vervanging van oude haventje bij Kats, dat na bedijking van de Leendert Abrahampolder in 1853 kwam te vervallen. Verbeteringen en uitbreidingen o.a. in 1879, 1901, 1912 en 1913. Havenplateautje en -kommetje. Suatiesluis is er niet meer. In vervallen staat, havenplein intact; houten resten van meerpalen en steigers aanwezig. Bekleding binnenkant haven: vlakke betonblokken en Haringman. Buitenkant: puin, palenrijen.

Beschermde status - nee

Waardering - zeer hoog

Impact - redelijk groot

Advies - aanpassen

Katse nol

Code

CZO-129 (CHS-code GEO-1131)

Gelegen in cluster - nee

Beschrijving

Nol begroeid met gras als een uitstulping aan de zeedijk. Bekleding: puin aan teen, daarboven Haringman. Op kop: basalt. Weg van gras aanwezig.

Beschermde status - nee

Waardering - hoog

Impact - redelijk groot

Advies - aanpassen

Katse Veer

Code

CZO-130 (CHS-code GEO-1635 / ZL-GO-350)

Gelegen in cluster - nee

Beschrijving

Aanlegdam met beweegbare aanlegsteiger met daar omheen bijbehorende elementen als het veerhuis en de kaartjeskiosk. Geheel houten aanleg steigerconstructie met hoog- en laagwater steigers aan een veerhaven - steigerdeam. Steigerwerken t.b.v. de veerdienst op Zierikzee, de beweegbare brug is zoals in andere gevallen van vervallen diensten niet meer aanwezig. Zeer vervallen haven. Bekleding: basalt, overgoten met beton; houten paaltje aanwezig.

Beschermde status - nee

Waardering - hoog

Impact - redelijk groot

Advies - aanpassen

Muraltglooiing

Code
CZO-131 (CHS-code ZL-GO-338)

Gelegen in cluster - nee

Beschrijving
Betonnen glooiing, systeem 'De Muralt'.

Beschermde status - nee

Waardering - hoog

Impact - groot

Advies - behoud

Strekdam

Code

CZO-132 (CHS-code GEO-1634)

Gelegen in cluster - nee

Beschrijving

Zes kleine restanten van dammetjes van steen. Dijkbekleding ter hoogte van de dammetjes: basalt aan teen, daarboven Haringman. Weg en kruin van gras.

Beschermde status - nee

Waardering - hoog

Impact - redelijk groot

Advies - aanpassen

Nol

Code
CZO-133

Gelegen in cluster - Het Sas

Beschrijving

Op luchtfoto zichtbaar. Bekleding onbekend. Bekleding dijk ter hoogte van de nol: basalt, deels overgoten met beton. Klein gedeelte basalt met ecotop. Wandelpad van vlakke betontegels en palenrij aanwezig.

Beschermde status - nee

Waardering - zeer hoog

Impact - redelijk groot

Advies - aanpassen

Nol

Code

CZO-134 (CHS-code GEO-1735)

Gelegen in cluster - Het Sas

Beschrijving

Nol bekleed met betonblokken (type Haringman) en begroeid met gras. Lange nol, bestaande uit hoog en laag gedeelte (duidelijk zichtbaar op luchtfoto). Bekleding: basalt en Vilvoordse steen overgoten met beton. Kruin begroeid met gras en monument geplaatst. Aan de oostkant van de nol zit een dam vast.

Beschermde status - nee

Waardering - zeer hoog

Impact - redelijk groot

Advies - aanpassen

Monument (StichtLicht 2005)

Code
CZO-135

Gelegen in cluster - Het Sas

Beschrijving
Kubusvormig kunstwerk met inscriptie op stenen zuiltjes: StichtLicht 2005.

Beschermde status - nee

Waardering - zeer hoog

Impact - groot

Advies - behoud

Bekaaid schor

Code
CZO-136

Gelegen in cluster - Het Sas

Beschrijving
Smalle dam aan nol van basalt en Vilvoordse steen. Op de Bonnebladen 1910 is hier een bekaaied stuk schor te zien, nu gevuld met water.

Beschermde status - nee

Waardering - zeer hoog

Impact - redelijk groot

Advies - aanpassen

Inlaag

Code
CZO-138 (CHS-code GEO-1627)

Gelegen in cluster - Het Sas

Beschrijving
Inlaag ruig begroeid met bosje, bomen en riet. Bekleding buitentalud: basalt aan teen, Haringman daarboven en gras op kruin. Bij de parkeerplaats boven op de dijk staat een aantal verzamelde oude dijkpaaltjes.

Beschermde status - nee

Waardering - zeer hoog

Impact - klein

Advies - inpassen

Coupure

Code
CZO-139

Gelegen in cluster - Het Sas

Beschrijving
Bij sluis houten coupures in ijzeren constructie aanwezig.

Beschermde status - nee

Waardering - zeer hoog

Impact - groot

Advies - behoud

Het Sas

Code
CZO-140

Gelegen in cluster - Het Sas

Beschrijving

Oude havendammen, waarvan één opgenomen in de zeedijk. Bekleding: basalt overgoten met beton en daarboven Haringman. Op kop basalt overgoten met asfalt. Gras op kruin.

Beschermde status - nee

Waardering - hoog

Impact - redelijk groot

Advies - aanpassen

Havenkanaal Goes

Code

CZO-141 (CHS-code GEO-1623)

Gelegen in cluster - Het Sas

Beschrijving

Kanaal van 5 km lengte tussen de haven van Goes en de Oosterschelde. Twee kanaaldammen, beide met moderne lichtopstand. Bekleding: basalt, Haringman en vlakke betonblokken. Twee kleine aanlegsteigers voor sluis, één houten en één stalen constructie. Bekleding van de dijk: basalt, overgoten met asfalt en Haringman. Gras op kruin.

Beschermde status - nee

Waardering - zeer hoog

Impact - redelijk groot

Advies - aanpassen

Muraltmuur

Code

CZO-142 (CHS-code GEO-1388)

Gelegen in cluster - Het Sas

Beschrijving

Betonnen, op elkaar aansluitende segmenten, geplaatst op een aantal dijken in Zuid-Beveland. Restanten van Muraltmuur op nol. Segmenten liggen los. Enkele bakstenen en palenrij aanwezig. Dijkbekleding ter hoogte van de nol: basalt of Vilvoordse steen aan teen en Haringman daarboven; gras op kruin.

Beschermde status - nee

Waardering - hoog

Impact - groot

Advies - behoud

Gebroken dijk

Code
CZO-143

Gelegen in cluster - Het Sas

Beschrijving

Lage nol van steen met dubbele palenrij. Op de nol heeft een Muraltmuur gestaan, hier resteren slechts enkele brokstukken van. Dijkbekleding ter hoogte van de nol: basalt of Vilvoordse steen aan teen en Haringman daarboven; gras op kruin.

Beschermde status - nee

Waardering - zeer hoog

Impact - redelijk groot

Advies - aanpassen

Verdronken gebied

Code

CZO-144 (CHS-code GEO-1518)

Gelegen in cluster - Het Sas

Beschrijving

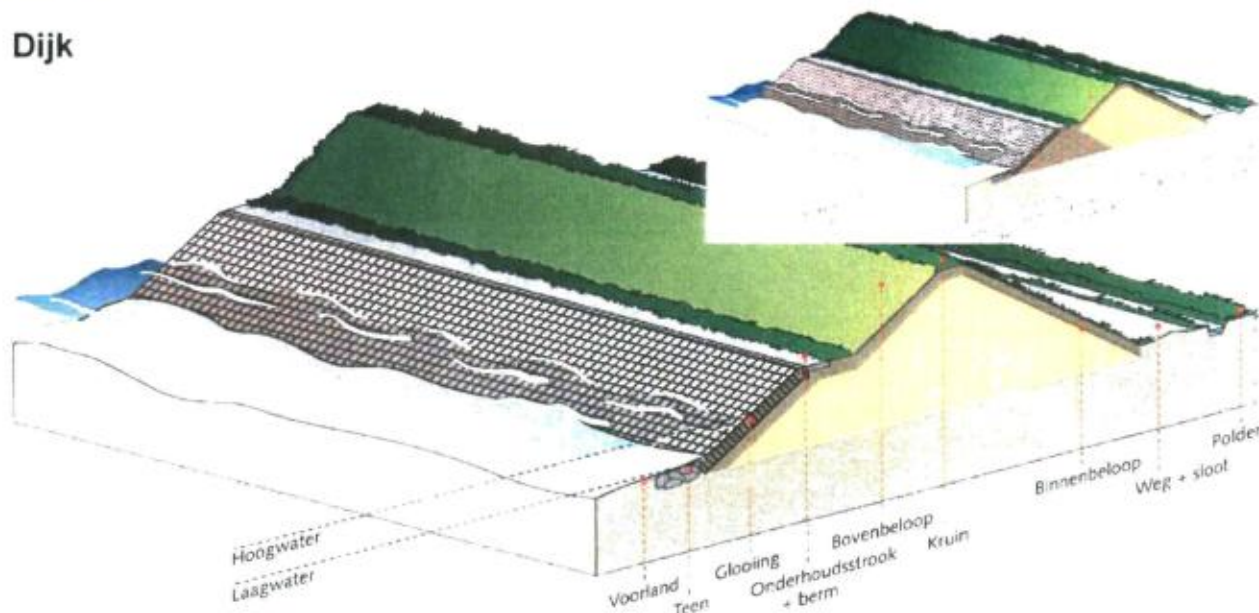
Bij eb droogvallend verdronken poldergebied, gelegen in de Oosterschelde. Verdronken gebied en dorp. Puin in slik. Dijkbekleding: basalt of Vilvoordse steen aan teen en Haringman daarboven; gras op kruin.

Beschermde status - nee

Waardering - zeer hoog

Impact - redelijk groot

Advies - aanpassen

Dijk*Code*

CZO-145 (CHS-code GEO-1742)

*Gelegen in cluster - gedeeltelijk**Beschrijving*

De buitendijken hebben een veel flauwer buitentalud dan de polderdijken (om golfoploop tegen te gaan) dat bovendien onderaan verhard is. Het binnentalud is steiler en begroeid met gras. Op de kruin ligt doorgaans geen weg, deze ligt vaak onderaan de dijk. Mogelijk historische kern aanwezig (inzet in plaatje). Grote diversiteit aan bekleding: natuursteen (basalt en Vilvoordse steen), veel Haringman en Muraltglooiing. Regelmatig oude dijkpalen aanwezig.

*Beschermde status - nee**Waardering - hoog / zeer hoog**Impact - groot*

Haventje van Kattendijke

Code

CZO-146 (CHS-code GEO-1480 / ZO-GO-349)

Gelegen in cluster - Kattendijke - Wemeldinge

Beschrijving

Vierkant plateau als restant van een gedempt tijkhaventje. Het geheel bestaat uit een ringdijkje met betonnen keermuur om een havenkommetje met aanlegplateau, alles buitendijks. Bekleding: basalt overgoten met asfalt. De bekleding van het plein bestaat uit betonmatten.

Beschermde status - nee

Waardering - hoog

Impact - redelijk groot

Advies - inpassen

Strekdam

Code

CZO-147 (CHS-code GEO-1784)

Gelegen in cluster - Kattendijke - Wemeldinge

Beschrijving

Lange smalle dam van stenen. Bekleding: basalt met oestergroei. Dijkbleeding ter hoogte van de dam: basalt overgoten met beton. Gedeelte Muraltglooiing. Palenrij aanwezig.

Beschermde status - nee

Waardering - zeer hoog

Impact - redelijk groot

Advies - aanpassen

Oesterputrestanten

Code

CZO-148 (CHS-code GEO-1937)

Gelegen in cluster - Kattendijke - Wemeldinge

Beschrijving

Restanten van voormalige oesterputten waarvan de vierkante omtrekken van de bassins nog duidelijk zichtbaar zijn. Oesterputten gelegen tussen het Haventje van Kattendijke en het gemaal Dekker. Dijkbekleding ter hoogte van de oesterputten: basalt en gras en provinciale weg op kruin. Palenrijen aanwezig.

Beschermde status - nee

Waardering - zeer hoog

Impact - redelijk groot

Advies - aanpassen

Nol

Code

CZO-149 (CHS-code GEO-1511)

Gelegen in cluster - Kattendijke - Wemeldinge

Beschrijving

Nol bekleed met basaltblokken en bovenop begroeid met gras, in gebruik als leidam voor een gemaal. Bekleding: basalt, daarboven Haringman en gras op kruin. Op de kop basalt overgoten met beton. Palenrij aanwezig.

Beschermde status - nee

Waardering - zeer hoog

Impact - redelijk groot

Advies - aanpassen

Gemaal Dekker

Code
CZO-150

Gelegen in cluster - Kattendijke - Wemeldinge

Beschrijving

Twee gemaaldammen (waarvan één nol). Moderne, betonnen doorgang. Bekleding dammen: basalt en gras op kruin.

Beschermde status - nee

Waardering - redelijk hoog

Impact - klein

Advies - inpassen

Oesterputrestanten

Code

CZO-151

Gelegen in cluster - Kattendijke - Wemeldinge

Beschrijving

Restanten van voormalige oesterputten waarvan de vierkante omtrekken van de bassins nog duidelijk zichtbaar zijn. Oesterputten gelegen tussen gemaal Dekker en Oesterbaai. Dijkbleeding ter hoogte van de oesterputten: basalt met asfalt en Haringmanblokken. Lokaal alleen basalt. Gras en provinciale weg op kruin.

Beschermde status - nee

Waardering - zeer hoog

Impact - redelijk groot

Advies - aanpassen

Strekdam

Code

CZO-152 (CHS-code)

Gelegen in cluster - Kattendijke - Wemeldinge

Beschrijving

Mogelijk oude havendam. Bekleding: basalt met stortsteen. Dijkbekleding ter hoogte van de dam: Haringman en gras; provinciale weg op kruin.

Beschermde status - nee

Waardering - zeer hoog

Impact - redelijk groot

Advies - aanpassen

Oesterputrestanten

Code
CZO-153

Gelegen in cluster - Yerseke

Beschrijving

Op luchtfoto restant van oesterput zichtbaar ten noorden van de Koningin Julianahaven te Yerseke. Dijkbekleding ter hoogte van de oesterput: Haringman, gras op kruin.

Beschermde status - nee

Waardering - zeer hoog

Impact - redelijk groot

Advies - aanpassen

Muraltmuur

Code

CZO-154 (CHS-code GEO-1388)

Gelegen in cluster - Rattekaai

Beschrijving

Muraltmuur op havendam met gedenksteen. Sterk overgroeid met gras. Ook Muraltglooiing aanwezig op havendam.

Beschermde status - nee

Waardering - zeer hoog

Impact - groot

Advies - behoud

Voormalig haventje

Code

CZO-155 (CHS-code GEO-1507)

Gelegen in cluster - Kattendijke - Wemeldinge

Beschrijving

Een verzande inham met een bedrijfsruïne. Restanten havenactiviteit aanwezig: ruïne huisje/werkplaats en stenen paaltjes. Bekleding wijkt af van omgeving: geen Haringman, maar stortsteen en palenrij.

Beschermde status - nee

Waardering - hoog

Impact - redelijk groot

Advies - aanpassen

Havenkanaal Wemeldinge

Code
CZO-156

Gelegen in cluster - Wemeldinge

Beschrijving

Twee havenkanaaldammen. Bekleding westhavendam: basalt met gras op kruin. Nieuwe lichtopstand. Bekleding binnentalud havenkanaal: basalt aan teen, Vilvoordse steen overgoten met beton en graniet. Voetpad van vlakke betonblokken. Oude bolders aanwezig. Bekleding oosthavendam: reeds vernieuwd met hydroblokken. Op kop: grind met asfalt en oude betonnen lichtopstand; moderne electra. Bekleding binnentalud: reeds vernieuwd met grind en asfalt. In gebruik als haven, met moderne steigers en ponton.

Beschermde status - nee

Waardering - zeer hoog

Impact - klein

Advies - inpassen

Kanaal door Zuid-Beveland

Code

CZO-157 (CHS-code GEO-1506)

Gelegen in cluster - Wemeldinge

Beschrijving

Kanaal van 7,6 km die de Westerschelde met de Oosterschelde verbindt, dwars door Zuid-Beveland. Twee kanaaldammen, beide zijden bekleed met polygoonzuilen en stortsteen. Moderne lichtopstanden aanwezig.

Beschermde status - nee

Waardering - zeer hoog

Impact - redelijk groot

Advies - aanpassen

Westsluis

Code

CZO-158 (GEO-1498 / 491)

Gelegen in cluster - Wemeldinge

Beschrijving

Dubbele draai-sluisdeuren van hout (vervangen in 1951); handbediend. De wanden van de kolk zijn bekleed met basalt-zerken; ter plaatse van de deuren bevindt zich een getselde constructie met betonafwerking; ter plaatse van de zuidelijke deuren bevindt zich een vloedkeermuur van beton; de sluisdeuren zijn voorzien van een dichte borstwering; de opening tussen deuren en keermuur is te dichten met vloedplanken; de noordelijke deuren zijn van verschillende hoogte. Veel aanlegpalen aanwezig.

Beschermde status - nee

Waardering - zeer hoog

Impact - groot

Advies - behoud

Oostsluis

Code

CZO-159 (GEO-1498 / 491)

Gelegen in cluster - Wemeldinge

Beschrijving

Het principe van de schutsluis bestaat uit een rol-schuifdeur van staal op een rail constructie; de sluisdeur inclusief verkeersdek schuift onder een iets op te heffen aanloopdek.

Steenconstructie: basalbekleding met betonblokken randen om het geheel, kolkwanden in baksteen. De dijkbekleding van het havenkanaal is tot hier opnieuw bekleed.

Beschermde status - nee

Waardering - zeer hoog

Impact - groot

Advies - behoud

Muraltglooiing

Code
CZO-160

Gelegen in cluster - Kattendijke - Wemeldinge

Beschrijving
Betonnen segmenten van het systeem De Muralt, vlakbij het Haventje Kattendijke. Overige bekleding dijk: basalt en palenrijen.

Beschermde status - nee

Waardering - zeer hoog

Impact - groot

Advies - behoud

Oesterputrestanten

Code
CZO-161

Gelegen in cluster - Yerseke

Beschrijving
Op luchtfoto's restanten van oesterputten zichtbaar voor de dijk bij Yersekendam. Dijkbekleding ter hoogte van de oesterputten: Haringman en gras op kruin.

Beschermde status - nee

Waardering - zeer hoog

Impact - redelijk groot

Advies - aanpassen

Julianahaven

Code
CZO-162

Gelegen in cluster - Yerseke

Beschrijving

Moderne haven. Twee havendammen, waarvan één gedeeld wordt met de Prinses Beatrixhaven. Bekleding buitentalud noorddam: Haringman, op kop basalt en monument. Zuiddam: basalt. Bekleding binnentalud haven: stalen golfplaten. Op binnendijk oude dijkpalen aanwezig.

Beschermde status - nee

Waardering - redelijk hoog

Impact - klein

Advies - inpassen

Monument (Koningin Julianahaven)

Code
CZO-163

Gelegen in cluster - Yerseke

Beschrijving

Monument geplaatst in 1981 ter gelegenheid van de opening van de Koningin Julianahaven, op basaltzuiltjes aan einde van noordelijke havendam. Vissersvereniging 'Yerseke'.

Beschermde status - nee

Waardering - zeer hoog

Impact - groot

Advies - behoud

Zeeweringen

projectbureau Zeeweringen is een samenwerking van Rijkswaterstaat Zeeland, waterschap Zeeuwse Eilanden en waterschap Zeeuws-Vlaanderen

Beatrixhaven

Code
CZO-164

Gelegen in cluster - Yerseke

Beschrijving

Moderne haven. Twee havendammen, waarvan één gedeeld wordt met de Koningin Julianahaven. Bekleding buitentalud: vlakke betonblokken. Bekleding binnentalud: vlakke betonblokken en hydroblokken. Roestige ogen voor touwen, houten steigers en havenbebouwing.

Beschermde status - nee

Waardering - redelijk hoog

Impact - klein

Advies - inpassen

Zeeweringen

projectbureau Zeeweringen is een samenwerking van Rijkswaterstaat Zee- en
waterschap Zeeuwse Eilanden en waterschap Zeeuws-Vlaanderen

Prins Willem-Alexanderhaven

Code

CZO-165 (CHS-code GEO-1481)

Gelegen in cluster - Yerseke

Beschrijving

Een L-vormige 19e eeuwse voormalige vissershaven, nu in gebruik als jachthaven met veel aanlegsteigers. Twee havendammen, waarvan één gedeeld wordt met de Prinses Beatrixhaven. Bekleding buitentalud: vlakke betonblokken, ook op kruin (looppad). Bekleding binnentalud: basalt met staalplaten aan de binnendijkzijde. Havenbebouwing en parkeerplaats aanwezig.

Beschermde status - nee

Waardering - zeer hoog

Impact - redelijk groot

Advies - aanpassen

Zeeweringen

projectbureau Zeeweringen is een samenwerking van Rijkswaterstaat Zeeland, waterschap Zeeuwse Eilanden en waterschap Zeeuwse Vlaanderen

Oesterputten

Code

CZO-166 (CHS-code GEO-1485 / ZL-RW-093 / GEO-7039)

Gelegen in cluster - Yerseke

Beschrijving

Drie omdijkte oesterputten met bedrijfsgebouwen, aan de Oosterschelde met aan de buitenkant en tussen de putten los- en laadplaatsen voor schepen. Oesterputten met bebouwing ten behoeve van werkplaats, berging en bewaking, de bedijkte oesterputten werden aangelegd in 1874 (noordelijke), 1877 (zuidelijke) en 1883 (midden) waarbij door aanleg van deze laatste 2 insteekhavens ontstonden; voor kleine ondernemingen verzeen begin 20e eeuw steeds meer loodsjes; vernieuwing vooral in de putten en aan de bebouwing van de middenput. Gebied bedijkte oesterputten met bedrijfsbebouwing, aangelegd in de periode 1874-1883. Compleet en uniek gebied. Geheel in bedrijf. Beschoeiing van beton, staalplaten en hout in zeer slechte staat. Muraltmuur met coupures op buitendijkje. Tussen de verschillende oesterputten liggen aanlegkanaaltjes. De bekleding van deze kanaaltjes (beton en staalplaten) is ook in zeer slechte staat. Enkele houten meerpalen aanwezig.

Beschermde status - nee

Waardering - zeer hoog

Impact - redelijk groot

Advies - aanpassen

Zeeweringen

projectbureau Zeeweringen is een samenwerking van Rijkswaterstaat Zeeland, waterschap Zeeuwse Eilanden en waterschap Zeeuws-Vlaanderen

Oesterputten

Code

CZO-167 (CHS-code GEO-1485 / ZL-RW-093 / GEO-7039)

Gelegen in cluster - Yerseke

Beschrijving

Drie omdijkte oesterputten met bedrijfsgebouwen, aan de Oosterschelde met aan de buitenkant en tussen de putten los- en laadplaatsen voor schepen. Oesterputten met bebouwing ten behoeve van werkplaats, berging en bewaking, de bedijkte oesterputten werden aangelegd in 1874 (noordelijke), 1877 (zuidelijke) en 1883 (midden) waarbij door aanleg van deze laatste 2 insteekhavens ontstonden; voor kleine ondernemingen verzeen begin 20e eeuw steeds meer loodsjes; vernieuwing vooral in de putten en aan de bebouwing van de middenput. Gebied bedijkte oesterputten met bedrijfsbebouwing, aangelegd in de periode 1874-1883. Compleet en uniek gebied. Bijna geheel in bedrijf. Beschoeiing van beton, staalplaten en hout in zeer slechte staat. Muraltmuur met coupures op buitendijkje. Tussens de verschillende oesterputten liggen aanlegkanaaltjes. De bekleding van deze kanaaltjes (beton en staalplaten) is ook in zeer slechte staat. Enkele houten meerpalen aanwezig.

Beschermde status - nee

Waardering - zeer hoog

Impact - redelijk groot

Advies - aanpassen

Zeeweringen

projectbureau Zeeweringen is een samenwerking van Rijkswaterstaat Zeeland, waterschap Zeeuwse Eilanden en waterschap Zeeuws-Vlaanderen

Oesterputten

Code

CZO-168 (CHS-code GEO-1485 / ZL-RW-093 / GEO-7039)

Gelegen in cluster - Yerseke

Beschrijving

Drie omdijkte oesterputten met bedrijfsgebouwen, aan de Oosterschelde met aan de buitenkant en tussen de putten los- en laadplaatsen voor schepen. Oesterputten met bebouwing ten behoeve van werkplaats, berging en bewaking, de bedijkte oesterputten werden aangelegd in 1874 (noordelijke), 1877 (zuidelijke) en 1883 (midden) waarbij door aanleg van deze laatste 2 insteekhavens ontstonden; voor kleine ondernemingen verzezen begin 20e eeuw steeds meer loodsjes; vernieuwing vooral in de putten en aan de bebouwing van de middenput. Gebied bedijkte oesterputten met bedrijfsbebouwing, aangelegd in de periode 1874-1883. Compleet en uniek gebied. Bijna geheel in bedrijf. Beschoeiing van beton, staalplaten en hout in zeer slechte staat. Muraltmuur met coupures op buitendijkje en suatiesluisje in het midden van deze dijk. Tussens de verschillende oesterputten liggen aanlegkanaaltjes. De bekleding van deze kanaaltjes (beton en staalplaten) is ook in zeer slechte staat. De bekleding van de zeedijk ná de oesterputten is van het systeem Haringman.

Beschermde status - nee

Waardering - zeer hoog

Impact - redelijk groot

Advies - aanpassen

Zeeweringen

projectbureau Zeeweringen is een samenwerking van Rijkswaterstaat Zeeland, waterschap Zeeuwse Eilanden en waterschap Zeeuws-Vlaanderen

Oesterput

Code

CZO-169 (CHS-code GEO-1794)

Gelegen in cluster - Yerseke

Beschrijving

Een vierkante put met bedrijfsgebouwen; omdijkt met aan de buitenzijde een aanlegkade voor de schepen. De bekleding van het buitentalud bestaat uit beton en staalplaten. Bekleding van de dijk ten zuiden van de oesterput: basalt overgoten met beton, daarboven steengruis met asfalt en gras op kruin. Bij bocht palenrij aanwezig.

Beschermde status - nee

Waardering - zeer hoog

Impact - redelijk groot

Advies - aanpassen

Zeeweringen

projectbureau Zeeweringen is een samenwerking van Rijkswaterstaat Zeeland
waterschap Zeeuwse Eilanden en waterschap Zeeuws Vlaanderen

Strekdam

Code

CZO-170 (CHS-code GEO-1486)

Gelegen in cluster - nee

Beschrijving

Twee strekdammetjes van stenen op de slikken van het Verdronken land van Zuid-Beveland. Dijkbekleding ter hoogte van de dammetjes: basalt overgoten met beton, daarboven steengruis met asfalt en gras op kruin. Op kruin oude dijpalen. Bij bocht palenrij vóór de teen van de dijk aanwezig.

Beschermde status - nee

Waardering - hoog

Impact - redelijk groot

Advies - aanpassen

Zeeweringen

projectbureau Zeeweringen is een samenwerking van Rijkswaterstaat Zeeland, waterschap Zeeuwse Eilanden en waterschap Zeeuws Vlaanderen.

Tolsende

Code

CZO-171 (CHS-code 7)

Gelegen in cluster - nee

Beschrijving

Terrein met sporen van bewoning (verdronken dorp Tolsende/Tolseinde) uit de late middeleeuwen. Bekleding dijk: basalt overgoten met beton aan teen, daarboven Haringman, daarboven grind met asfalt. Gras en geasfalteerd fietspad op kruin.

Beschermde status - AMK

Waardering - zeer hoog

Impact - redelijk groot

Advies - aanpassen

Zeeweringen

projectbureau Zeeweringen is een samenwerking van Rijkswaterstaat Zeeland, waterschap Zeeuwse Lelieden en waterschap Zeeuws Vlaanderen

Voormalig landbouwhaventje

Code

CZO-172 (CHS-code GEO-1487 / ZL-RW-096 / 4416RJ-00004-01)

Gelegen in cluster - nee

Beschrijving

Vierkantvormig tij- en landbouwhaventje. Buitendijks landbouwhaventje, gevormd door een ringdijkje met stenen bekleding; momenteel buiten gebruik. Buitendijks gelegen tijhaventje met een rechthoekige omdijking voorzien van een doorvaartopening. De omdijking is grotendeels met (basalt)stenen bekleed. De landzijde is grotendeels versterkt tot loswal. Oude meerpalen aanwezig; kade van beton (beschadigd). Bekleding dijk: basalt overgoten met beton aan teen, daarboven Haringman, daarboven grind overgoten met asfalt. Gras en geasfalteerd fietspad op kruin.

Beschermde status - rijksmonument

Waardering - zeer hoog

Impact - redelijk groot

Advies - aanpassen

Zeeweringen

projectbureau Zeeweringen is een samenwerking van Rijkswaterstaat Zeeland, waterschap Zeeuwse Eilanden en waterschap Zeeuwse Vlaanderen

Woonhuis

Code
CZO-173

Gelegen in cluster - nee

Beschrijving
Woningen Noordschans Roelshoek met restant Muraltmuur en Muraltglooiing.

Beschermde status - nee

Waardering - hoog

Impact - groot

Advies - behoud

Zeeweringen

projectbureau Zeeweringen is een samenwerking van Rijkswaterstaat Zeeland, waterschap Zeeuwse Eilanden en waterschap Zeeuws-Vlaanderen.

Verdronken land van Zuid-Beveland

Code

CZO-174 (CHS-code 1)

Gelegen in cluster - nee

Beschrijving

Terrein met het verdronken dorp Nieuwlande met bijbehorende kerk en kerkhof. Dijkbekleding: divers, o.a. Vilvoordse steen, Petit Granit, graniet, asfalt en vlakke betonblokkenbekleding. Gras op kruin en aantal oude dijpalen aanwezig. Bij parkeerplaats oude dijpalen als hek gebruikt.

Beschermde status - nee

Waardering - zeer hoog

Impact - redelijk groot

Advies - aanpassen

Zeeweringen

projectbureau Zeeweringen is een samenwerking van Rijkswaterstaat Zeeland, waterschap Zeeuwse Eilanden en waterschap Zeeuwse Vlaanderen

Voormalige haven Roelshoek

Code

CZO-175 (CHS-code GEO-1431)

Gelegen in cluster - nee

Beschrijving

Gedempt, 19e eeuwse landbouwhaventje aan de Oosterschelde. Ervoor ligt een nieuw haventje met één havendam, bekleding van basalt, begroeid met gras. Bovenop staat een gebouw voor ouderen. Binnentalud bekleed met polygoonzuilen. Kleine dammetjes van stortsteen en houten steigers. Dijkbekleding tussen haven en oesterput: basalt met asfalt.

Beschermde status - nee

Waardering - redelijk hoog

Impact - redelijk groot

Advies - inpassen

Zeeweringen

projectbureau Zeeweringen is een samenwerking van Rijkswaterstaat Zeeland, waterschap Zeeuwse Landen en waterschap Zeeuws-Vlaanderen

Oesterput

Code

CZO-176 (CHS-code GEO-1432)

Gelegen in cluster - nee

Beschrijving

Voormalige oesterputten waarvan de vierkante omtrek in de vorm van een dam nog aanwezig is. Oesterput gelegen bij voormalig landbouwhaventje Roelshoek. Dijkbekleding ter hoogte van de oesterput: divers: asfalt, vlakke betonblokken en Haringman.

Beschermde status - nee

Waardering - hoog

Impact - redelijk groot

Advies - aanpassen

Zeeweringen

projectbureau Zeeweringen is een samenwerking van Rijkswaterstaat Zeeland, waterschap Zeeuwse Eilanden en waterschap Zeeuwse Vlaanderen

Gemaal Rattekaai

Code
CZO-177

Gelegen in cluster - Rattekaai

Beschrijving

Moderne, betonnen gemaal met doorgang in zeedijk. Dijkbekleding ter hoogte van de sluis: Haringman en gras op kruin. Op de kruin staan enkele oude dijpalen.

Beschermde status - nee

Waardering - redelijk hoog

Impact - klein

Advies - inpassen

Zeeweringen

projectbureau Zeeweringen is een samenwerking van Rijkswaterstaat Zeeland, waterschap Zeeuwse Eilanden en waterschap Zeeuws Vlaanderen

Muraltglooiing

Code
CZO-178

Gelegen in cluster - Rattekaai

Beschrijving
Betonnen segmenten van het systeem De Muralt, gebruikt in de Haven Rattekaai. Ook Muraltmuur aanwezig.

Beschermd status - nee

Waardering - zeer hoog

Impact - groot

Advies - behoud

Zeeweringen

projectbureau Zeeweringen is een samenwerking van Rijkswaterstaat Zeeland, waterschap Zeeuwsch Landen en waterschap Zeeuws Vlaanderen

Haven Rattekaai

Code

CZO-179 (CHS-code GEO-1405 / 4411RW-00003-01)

Gelegen in cluster - Rattekaai

Beschrijving

Tijhaven met Muraltversterkingen, een gedenksteen, klinkerweg en restanten van steigers. Bekleding havendam: Haringman, gras op kruin. Kop bekleed met Vilvoordse steen overgoten met beton. Enkele oude dijkpalen op kruin. Muraltmuur en Muraltglooiing aanwezig op havendam.

Beschermde status - rijksmonument

Waardering - zeer hoog

Impact - redelijk groot

Advies - aanpassen

Zeeweringen

projectbureau Zeeweringen is een samenwerking van Rijkswaterstaat Zeeland
waterschap Zeeuwse Lilanden en waterschap Zeeuws-Vlaanderen

Haven Strijenham

Code

CZO-180 (CHS-code GEO-5095)

Gelegen in cluster - Strijenham

Beschrijving

Kleine tijhaven aan de binnenkant van een nol. Nol als havendam. Bekleding buitentalud: stortsteen, overgoten met asfalt; houten palen op kruin. Haven is in goede staat, enkele houten steigers. Binnentalud bekleed met natuursteen overgoten met beton. Dijkbekleding ter hoogte van de haven al vernieuwd met hydroblokken.

Beschermde status - nee

Waardering - zeer hoog

Impact - redelijk groot

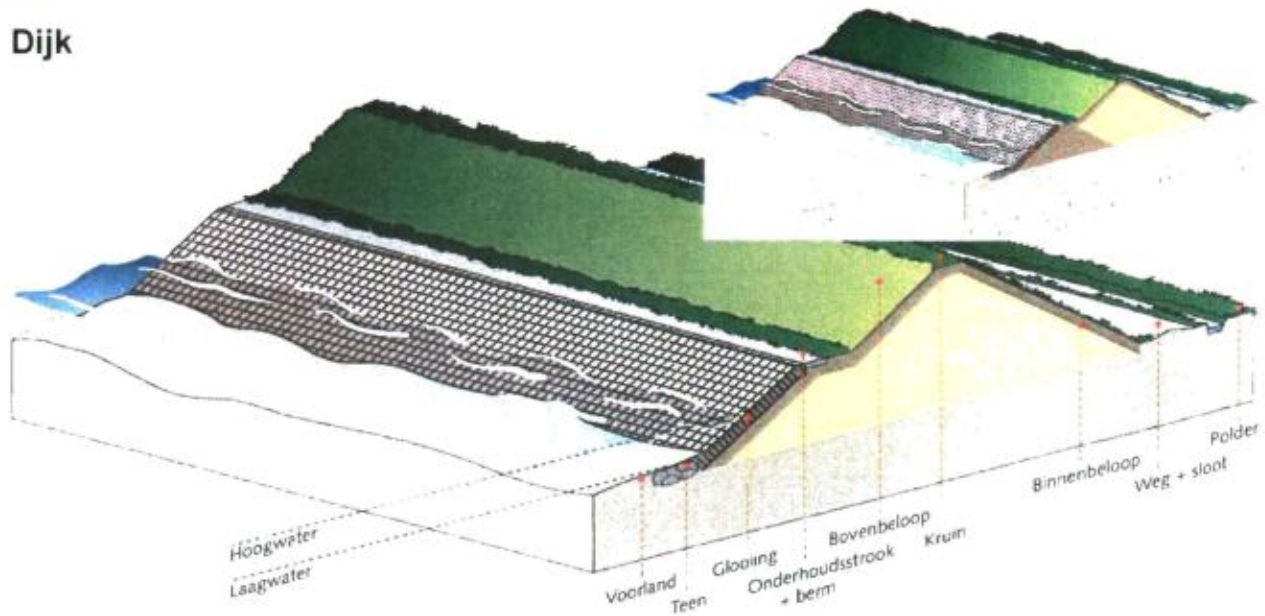
Advies - aanpassen

Zeeweringen

projectbureau Zeeweringen is een samenwerking van Rijkswaterstaat Zeeland, waterschap Zeeuwse Eilanden en waterschap Zeeuws Vlaanderen

Dijk

Code

CZO-181 (CHS-code GEO-5201)

Gelegen in cluster - gedeeltelijk

Beschrijving

De buitendijken hebben een veel flauwer buitentalud dan de polderdijken (om golfoploop tegen te gaan) dat bovendien onderaan verhard is. Het binnentalud is steiler en begroeid met gras. Op de kruin ligt doorgaans geen weg, deze ligt vaak onderaan de dijk. Mogelijk historische kern aanwezig (inzet in plaatje). Zeer diverse bekleding: natuursteen (basalt, graniet) en Haringman en Leendertse. Geen dijkpalen meer aangetroffen.

Beschermde status - nee

Waardering - hoog / zeer hoog

Impact - groot

Zeeweringen

projectbureau Zeeweringen is een samenwerking van Rijkswaterstaat Zeeland, waterschap Zeeuwse Lilanden en waterschap Zeeuws-Vlaanderen

Uitstulping

Code

CZO-182 (CHS-code)

Gelegen in cluster - Strijenham

Beschrijving

Uitstulping ter plaatse van de doorbraak aan de Nieuw Strijnpolder in 1894. Bekleding reeds vernieuwd: basalt en asfalt.

Beschermde status - nee

Waardering - hoog

Impact - klein

Advies - inpassen

Zeeweringen

projectbureau Zeeweringen is een samenwerking van Rijkswaterstaat Zeeland,
waterschap Zeeuwse Eilanden en waterschap Zeeuws-Vlaanderen

Sluisdam

Code
CZO-183

Gelegen in cluster - Strijenham

Beschrijving
Suatiesluis, dam aan zeezijde, zichtbaar op luchtfoto. Dijkbekleding ter hoogte van de sluis: reeds vernieuwd met hydroblokken.

Beschermde status - nee

Waardering - hoog

Impact - klein

Advies - inpassen

Zeeweringen

projectbureau Zeeweringen is een samenwerking van Rijkswaterstaat Zeeland, waterschap Zeeuwse Eilanden en waterschap Zeeuws-Vlaanderen

Gemaal Loohoek

Code
CZO-184

Gelegen in cluster - Strijenham

Beschrijving

Moderne gemaaldammen van stortsteen, overgoten met asfalt. Plateau bekleed met asfalt. Bekleding dijk ter hoogte van gemaal reeds vernieuwd: stortsteen overgoten met asfalt aan teen, hydroblokken daarboven, gras op kruin.

Beschermde status - nee

Waardering - redelijk hoog

Impact - klein

Advies - inpassen

Zeeweringen

projectbureau Zeeweringen is een samenwerking van Rijkswaterstaat Zeeland, waterschap Zeeuwse Eilanden en waterschap Zeeuws Vlaanderen

Inlaag

Code

CZO-185 (CHS-code GEO-5127)

Gelegen in cluster - Gorishoek

Beschrijving

Bijna rechthoekige droge inlaag. Dijkbekleding buitentalud: diverse bekleding aan teen (vlakke betonblokken, Haringman en basalt), Leendertse en Haringman daarboven. Betonnen fietspad en gras op kruin.

Beschermde status - nee

Waardering - zeer hoog

Impact - klein

Advies - inpassen

Zeeweringen

projectbureau Zeeweringen is een samenwerking van Rijkswaterstaat Zeeland, waterschap Zeeuwse Eilanden en waterschap Zeeuws-Vlaanderen

Sluis

Code
CZO-186

Gelegen in cluster - Gorishoek

Beschrijving
Modern sluisuitgang, dammetjes van basaltzuiltjes met houten palenrij. Twee meerpalen aanwezig. Bekleding dijk ter hoogte van de sluis: basaltzuiltjes met Haringman en vlakke betonblokken. Fietspad aanwezig. Gras op kruin en kistdammetje.

Beschermde status - nee

Waardering - hoog

Impact - klein

Advies - inpassen

Zeeweringen

projectbureau Zeeweringen is een samenwerking van Rijkswaterstaat Zeeland, waterschap Zeeuwse Eilanden en waterschap Zeeuws-Vlaanderen

Kistdammetje

Code

CZO-187 (CHS-code GEO-5125)

Gelegen in cluster - Gorishoek

Beschrijving

Betonnen, op elkaar aansluitende segmenten (kistdammetje), geplaatst op de kruin van de dijk op Tholen tijdens de partiële dijkversterking rond 1979. De lengte van het kistdammetje bedraagt ca. 185 meter. Dijkbekleding: basaltzuiltjes met Haringman en vlakke betonblokken. Fietspad aanwezig en gras op kruin.

Beschermde status - nee

Waardering - zeer hoog

Impact - groot

Advies - behoud

Zeeweringen

projectbureau Zeeweringen is een samenwerking van Rijkswaterstaat Zeeland, waterschap Zeeuwse Lilanden en waterschap Zeeuws-Vlaanderen

Inlaag

Code

CZO-188 (CHS-code GEO-5128)

Gelegen in cluster - Gorishoek

Beschrijving

Inlaag helemaal gevuld met water, met een uitwateringssluis in de zeedijk en een toegangsweg naar de sluis door de inlaag. Bekleding buitentalud: basalt aan teen, Haringman, Leendertse en vlakke betonblokken daarboven. In de bochten verandert de bekleding: meer basalt. Gras op kruin.

Beschermde status - nee

Waardering - zeer hoog

Impact - klein

Advies - inpassen

Zeeweringen

projectbureau Zeeweringen is een samenwerking van Rijkswaterstaat Zeeland, waterschap Zeeuwse Eilanden en waterschap Zeeuwse Vlaanderen

Strekdam

Code

CZO-189 (CHS-code GEO-5130)

Gelegen in cluster - Gorishoek

Beschrijving

Drie dammen van steen in een voormalige inlaag. Dijkbekleding ter hoogte van de dammen: vlakke betonblokken en Leendertse, in de bocht Haringman. Gras op kruin.

Beschermde status - nee

Waardering - zeer hoog

Impact - redelijk groot

Advies - aanpassen

Zeeweringen

projectbureau Zeeweringen is een samenwerking van Rijkswaterstaat Zeeland, waterschap Zeeuwse Eilanden en waterschap Zeeuws-Vlaanderen

Haven Gorishoek

Code

CZO-190 (CHS-code GEO-5223)

Gelegen in cluster - Gorishoek

Beschrijving

Aanlegsteiger en aanleppalen aan uiteinde van nol. Kop van de nol wordt gebruikt als havendam en is bekleed met basalt aan teen en Vilvoordse steen overgoten met beton. Havenbebouwing en sloopshellinkje aanwezig.

Beschermde status - nee

Waardering - zeer hoog

Impact - redelijk groot

Advies - aanpassen

Zeeweringen

projectbureau Zeeweringen is een samenwerking van Rijkswaterstaat Zeeland, waterschap Zeeuwse Eilanden en waterschap Zeeuws-Vlaanderen

Nol

Code

CZO-191 (CHS-code GEO-5129)

Gelegen in cluster - Gorishoek

Beschrijving

Lange nol van basaltblokken met een asfaltweg op de bochtige kruin. Bekleding: vlakke betonblokken en Leendertse. Op kop: basalt en Vilvoordse steen overgoten met beton. Houten palenrij en moderne lichtopstand aanwezig.

Beschermde status - nee

Waardering - zeer hoog

Impact - redelijk groot

Advies - aanpassen

Zeeweringen

projectbureau Zeeweringen is een samenwerking van Rijkswaterstaat Zeeland, waterschap Zeeuwse Eilanden en waterschap Zeeuws-Vlaanderen

Spuikom

Code

CZO-192 (CHS-code GEO-5126)

Gelegen in cluster - Gorishoek

Beschrijving

Een lage omwalling van een voormalige buitendijkse spuikom, de spuisluzen zijn verdwenen. Aanlegsteiger en meerpalen aanwezig. Bekleding: basalt overgoten met beton.

Beschermde status - nee

Waardering - zeer hoog

Impact - redelijk groot

Advies - aanpassen

Zeeweringen

projectbureau Zeeweringen is een samenwerking van Rijkswaterstaat Zeeland, waterschap Zeeuws Eilanden en waterschap Zeeuws Vlaanderen

Steiger

Code
CZO-193

Gelegen in cluster - Gorishoek

Beschrijving
Houten steiger met meerpalen, gelegen aan de oude spuikom bij de haven van Gorishoek.

Beschermde status - nee

Waardering - zeer hoog

Impact - groot

Advies - behoud

zeeweringen

projectbureau Zeeweringen is een samenwerking van Rijkswaterstaat Zeeland, waterschap Zeeuwse Eilanden en waterschap Zeeuws-Vlaanderen

Muraltmuur

Code
CZO-194

Gelegen in cluster - nee

Beschrijving
Betonnen segmenten, gelegen bij de woningen van Noordschans/Roelshoek.

Beschermde status - nee

Waardering - hoog

Impact - groot

Advies - behoud

Zeeweringen

projectbureau Zeeweringen is een samenwerking van Rijkswaterstaat Zeeland, waterschap Zeeuwse Eilanden en waterschap Zeeuws-Vlaanderen

Slikken van den Dortsman

Code

CZO-195 (CHS-code 49A)

Gelegen in cluster - nee

Beschrijving

Buitendijks (op de slikken) gelegen terrein met sporen van bewoning uit de late ijzertijd en/of Romeinse tijd. Dijkbekleding: Haringman en gras op kruin. Weg van gras.

Beschermde status - AMK

Waardering - zeer hoog

Impact - redelijk groot

Advies - aanpassen

Zeeweringen

projectbureau Zeeweringen is een samenwerking van Rijkswaterstaat Zeeland, waterschap Zeeuwse Eilanden en waterschap Zeeuws-Vlaanderen

Muraltglooiing

Code
CZO-196

Gelegen in cluster - nee

Beschrijving

Betonnen glooiing, systeem 'De Muralt'. Gelegen bij de woningen van de Noordschans/Roelshoek.

Beschermde status - nee

Waardering - hoog

Impact - groot

Advies - behoud

Zeeweringen

projectbureau Zeeweringen is een samenwerking van Rijkswaterstaat Zeeland, waterschap Zeeuwse Eilanden en waterschap Zeeuwse Vlaanderen

Strekdam

Code

CZO-198 (CHS-code GEO-5120)

Gelegen in cluster - Stavenisse

Beschrijving

Diverse kleine lage strekdammetjes van zand, puin en basaltblokken. Dijkbekleding ter hoogte van de dammetjes: basalt aan teen, daarboven Haringman en weg van gras. Gras op kruin. Enkele paaltjes aanwezig.

Beschermde status - nee

Waardering - zeer hoog

Impact - redelijk groot

Advies - aanpassen

Zeeweringen

projectbureau Zeeweringen is een samenwerking van Rijkswaterstaat Zeeland, waterschap Zeeuwse Eilanden en waterschap Zeeuws Vlaanderen

Westnol

Code
CZO-199 (CHS-code GEO-5118)

Gelegen in cluster - Stavenisse

Beschrijving
Onderste gedeelte van de nol is bekleed met stenen, het bovenste gedeelte is begroeid met gras. Bekleding: basalt, Vilvoordse steen overgoten met beton, vlakke betonblokken en Haringman. Weg van gras en gras op kruin. Binnentalud bekleed met kleine vlakke betonblokken.

Beschermde status - nee

Waardering - zeer hoog

Impact - redelijk groot

Advies - aanpassen

zeeweringen

projectbureau Zeeweringen is een samenwerking van Rijkswaterstaat Zeeland, waterschap Zeeuwse Eilanden en waterschap Zeeuws Vlaanderen

Westhavennol

Code

CZO-200 (CHS-code GEO-5152)

Gelegen in cluster - Stavenisse

Beschrijving

Aan deze nol bevindt zich een kleine strekdam. Bekleding zeezijde (tevens havenkanaaldam): hydroblokken en asfaltweg. Op kop: basalt aan teen, daarboven Vilvoordse steen overgoten met beton. Bekleding landzijde: asfalt. Gras op kruin en palenrijen aanwezig.

Beschermde status - nee

Waardering - zeer hoog

Impact - redelijk groot

Advies - aanpassen

Zeeweringen

projectbureau Zeeweringen is een samenwerking van Rijkswaterstaat Zeeland, waterschap Zeeuwse Eilanden en waterschap Zeeuws-Vlaanderen

Bunker

Code

CZO-201 (CHS-code GEO-5172)

Gelegen in cluster - Stavenisse

Beschrijving

Twee bunkers half in de dijk gelegen. Dijk wordt gebruikt als havenkanaaldam.

Beschermde status - nee

Waardering - zeer hoog

Impact - groot

Advies - behoud

Zeeweringen

projectbureau Zeeweringen is een samenwerking van Rijkswaterstaat Zeeland, waterschap Zeeuwse Eilanden en waterschap Zeeuws-Vlaanderen

Havenkanaal Stavenisse

Code

CZO-202 (CHS-code GEO-5135)

Gelegen in cluster - Stavenisse

Beschrijving

Smal kanaal ten behoeve van de haven van Stavenisse. Twee kanaaldammen, waarvan één bestaande uit de Westhavennoel. Bekleding zeezijde: hydroblokken en asfaltweg. Op kop: basalt aan teen, daarboven Vilvoordse steen overgoten met beton. Bekleding landzijde: asfalt. Gras op kruin en palenrijen aanwezig. Bekleding kanaal: deel Haringman, groot deel hydroblokken en vlakke betonblokken.

Beschermde status - nee

Waardering - zeer hoog

Impact - redelijk groot

Advies - aanpassen

Zeeweringen

projectbureau Zeeweringen is een samenwerking van Rijkswaterstaat Zeeland, waterschap Zeeuwse Eilanden en waterschap Zeeuws Vlaanderen.

Betonnen muur

Code

CZO-203 (CHS-code GEO-5125)

Gelegen in cluster - Stavenisse

Beschrijving

Betonnen, op elkaar aansluitende segmenten bij de haven van Stavenisse met een lengte van ca. 95 meter. In het dorp biedt een coupure toegang tot de haven van Stavenisse. In 1962 en 1963 werden de havendijken verhoogd. Naast de Westhavendam ligt nog een deksloof op een damwand (lengte ca. 35 meter) en na de aansluiting met de coupure 200 meter kistdam (type caisson).

Beschermde status - nee

Waardering - zeer hoog

Impact - groot

Advies - behoud

Zeeweringen

projectbureau Zeeweringen is een samenwerking van Rijkswaterstaat Zeeland, waterschap Zeeuwse Eilanden en waterschap Zeeuws-Vlaanderen

Oostnol

Code

CZO-204 (CHS-code GEO-5119)

Gelegen in cluster - Stavenisse

Beschrijving

Rechte korte nol, onderaan bekleed met basaltblokken en begroeid met gras met aan het uiteinde een strekdam. Bekleding zeezijde: asfalt met asfaltweg; bekleding landzijde: Vilvoordse steen met en zonder asfalt. Op kop basalt en Vilvoordse steen met beton. Gras op kruin.

Beschermde status - nee

Waardering - zeer hoog

Impact - redelijk groot

Advies - aanpassen

Zeeweringen

projectbureau Zeeweringen is een samenwerking van Rijkswaterstaat Zeeland
waterschap Zeeuwse Eilanden en waterschap Zeeuws-Vlaanderen

Voormalige inlaag Stavenisse

Code
CZO-205

Gelegen in cluster - Stavenisse

Beschrijving

Voormalige inlaag tussen de inlaag voor de Margarethapolder en de Oostnol, duidelijk omtrek zichtbaar op luchtfoto. Bekleding talud: basalt aan teen, daarboven Vilvoordse steen en vlakke betonblokken. Gras op kruin en palenrij aanwezig.

Beschermde status - nee

Waardering - hoog

Impact - klein

Advies - inpassen

Zeeweringen

projectbureau Zeeweringen is een samenwerking van Rijkswaterstaat Zeeland, waterschap Zeeuwse Eilanden en waterschap Zeeuws-Vlaanderen

Strekdam

Code

CZO-206 (CHS-code GEO-5122)

Gelegen in cluster - Stavenisse

Beschrijving

Een aantal dammetjes van steen. Bekleding: Vilvoordse steen overgoten met beton of basalt met Vilvoordse steen overgoten met beton. Gras op kruin en palenrijen aanwezig.

Dijkbekleding ter hoogte van de dam: basalt aan teen, daarboven Vilvoordse steen en vlakke betonblokken. Gras op kruin en palenrij aanwezig.

Beschermde status - nee

Waardering - zeer hoog

Impact - redelijk groot

Advies - aanpassen

Zeeweringen

projectbureau Zeeweringen is een samenwerking van Rijkswaterstaat Zeeland, waterschap Zeeuwse Eilanden en waterschap Zeeuws-Vlaanderen.

Inlaag

Code

CZO-207 (CHS-code GEO-5134)

Gelegen in cluster - Stavenisse

Beschrijving

Agrarische inlaag met een strook drassig land langs de inlaagdijk. Bekleding buitentalud: basalt met polygoonzuilen. Gras op kruin.

Beschermde status - nee

Waardering - zeer hoog

Impact - klein

Advies - inpassen

Zeeweringen

projectbureau Zeeweringen is een samenwerking van Rijkswaterstaat Zeeland, waterschap Zeeuwse Eilanden en waterschap Zeeuws-Vlaanderen

Steiger

Code
CZO-208

Gelegen in cluster - Stavenisse

Beschrijving

Kleine uitstulping aan dijk met houten aanlegsteiger aan de buitenkant van de inlaag voor de Margarethapolder. Basalt aan teen, pleintje van asfalt met trafohuisje. Dijkbekleding ter hoogte van de uitstulping: polygoonzuilen met asfalt. Gras op kruin.

Beschermde status - nee

Waardering - zeer hoog

Impact - groot

Advies - behoud

zeeweringen

projectbureau Zeeweringen is een samenwerking van Rijkswaterstaat Zeeland, waterschap Zeeuwse Eilanden en waterschap Zeeuws-Vlaanderen

Nol

Code

CZO-209 (CHS-code GEO-5149)

Gelegen in cluster - nee

Beschrijving

Aan het uiteinde van de nol bevindt zich een strekdam. Bekleding: basalt aan teen, daarboven Vilvoordse steen overgoten met beton en gras op kruin. Palenrij aanwezig.

Beschermde status - nee

Waardering - hoog

Impact - redelijk groot

Advies - aanpassen

Zeeweringen

projectbureau Zeeweringen is een samenwerking van Rijkswaterstaat Zeeland, waterschap Zeeuwse Eilanden en waterschap Zeeuws Vlaanderen

Moggershil

Code

CZO-210 (CHS-code GEO-5085)

Gelegen in cluster - nee

Beschrijving

Bij eb droogvallend gebied, vlak naast verdrinken dorp Moggershil. Dijkbekleding: basalt, gras op kruin.

Beschermde status - nee

Waardering - hoog

Impact - redelijk groot

Advies - aanpassen

Zeeweringen

projectbureau Zeeweringen is een samenwerking van Rijkswaterstaat Zeeland, waterschap Zeeuwse Eilanden en waterschap Zeeuws-Vlaanderen

Strekdam

Code

CZO-211 (CHS-code GEO-5153)

Gelegen in cluster - nee

Beschrijving

Diverse smalle dammetjes van steen. Bekleding: basalt. Gelegen aan nol. Bekleding nol: basalt aan teen, Vilvoordse steen overgoten met beton en gras op kruin.

Beschermde status - nee

Waardering - hoog

Impact - redelijk groot

Advies - aanpassen

Zeeweringen

projectbureau Zeeweringen is een samenwerking van Rijkswaterstaat Zeeland, waterschap Zeeuwse Eilanden en waterschap Zeeuws-Vlaanderen

Strekdam

Code

CZO-213 (CHS-code GEO-5150)

Gelegen in cluster - nee

Beschrijving

Een smalle strekdam van stenen. Bekleding: basalt met oestergroei. Bekleding dijk ter hoogte van de strekdam: basalt aan teen. Palenrij en gras van weg aanwezig.

Beschermde status - nee

Waardering - hoog

Impact - redelijk groot

Advies - aanpassen

Zeeweringen

projectbureau Zeeweringen is een samenwerking van Rijkswaterstaat Zeeland, waterschap Zeeuwse Eilanden en waterschap Zeeuws Vlaanderen

Grote Nol

Code

CZO-214 (CHS-code GEO-5148)

Gelegen in cluster - nee

Beschrijving

Nol onderaan bekleed met stenen, de bovenkant is gebroeid met gras. Bekleding zeer divers: basalt en basalt overgoten met beton aan teen. Daarboven vlakke betonblokken en natuursteen overgroeid met gras op kruin. Aan de kop: grote brokke steen aan de voet met basalt, en natuursteen overgoten met beton. Houten palenrij aanwezig.

Beschermde status - nee

Waardering - hoog

Impact - redelijk groot

Advies - aanpassen

Zeeweringen

projectbureau Zeeweringen is een samenwerking van Rijkswaterstaat Zeeland, waterschap Zeeuwse Eilanden en waterschap Zeeuws-Vlaanderen

Strekdam

Code

CZO-215 (CHS-code GEO-5151)

Gelegen in cluster - nee

Beschrijving

Lage dam van basaltblokken. Basaltkern met grote brokken. Dijk ter hoogte van de dam: basalt aan teen; oude, geknotte palenrij volgestort met beton, daarboven Petit Granit. Palenrij en weg van gras aanwezig.

Beschermde status - nee

Waardering - hoog

Impact - redelijk groot

Advies - aanpassen

Zeeweringen

projectbureau Zeeweringen is een samenwerking van Rijkswaterstaat Zeeland, waterschap Zeeuwse Eilanden en waterschap Zeeuws Vlaanderen

Kleine Nol

Code

CZO-216 (CHS-code GEO-5147)

Gelegen in cluster - nee

Beschrijving

Zeer kleine uitstulping in de zeedijk. Bekleding is hetzelfde als de dijk: basalt. Palenrij en weg van gras aanwezig.

Beschermde status - nee

Waardering - hoog

Impact - redelijk groot

Advies - aanpassen

Zeeweringen

projectbureau Zeeweringen is een samenwerking van Rijkswaterstaat Zeeland,
waterschap Zeeuwsch Eilanden en waterschap Zeeuws Vlaanderen

Praathuis

Code
CZO-218

Gelegen in cluster - Sint Philipsland

Beschrijving
Smal praathuis boven op dijk.

Beschermde status - nee

Waardering - zeer hoog

Impact - groot

Advies - behoud

Zeeweringen

projectbureau Zeeweringen is een samenwerking van Rijkswaterstaat Zeeland, waterschap Zeeuwse Eilanden en waterschap Zeeuws Vlaanderen

Krabbenkreekdam

Code
CZO-219

Gelegen in cluster - nee

Beschrijving
Dam in de Krabbenkreek met rijksweg. Bekleding: Haringman, met asfalt.

Beschermde status - nee

Waardering - redelijk hoog

Impact - klein

Advies - inpassen

Zeeweringen

projectbureau Zeeweringen is een samenwerking van Rijkswaterstaat Zeeland, waterschap Zeeuwse Eilanden en waterschap Zeeuws-Vlaanderen

Haven Sint Philipsland

Code

CZO-220 (CHS-code GEO-5181)

Gelegen in cluster - Sint Philipsland

Beschrijving

Kade in een hoekvorm met beschoeiing en aanlegpalen gelegen aan de buitenkant van het dorp. Eén havendam aanwezig, bekleed met steengruis overgoten met asfalt en betonnen looppad. Parkeerplaats van asfalt. De dijk is bekleed met Haringman.

Beschermde status - nee

Waardering - zeer hoog

Impact - redelijk groot

Advies - aanpassen

Zeeweringen

projectbureau Zeeweringen is een samenwerking van Rijkswaterstaat Zeeland, waterschap Zeeuwse Eilanden en waterschap Zeeuwse Vlaanderen

Molen

Code

CZO-221 (CHS-code 4675CE-000002-01)

Gelegen in cluster - Sint Philipsland

Beschrijving

Molen. Kleine, achtkantige bovenkruier, grondzeiler van het 'Zeeuwse type'. Bouwjaar onbekend. Zeer beeldbepalende achtkantige houten korenmolen, type grondzeiler. Molen staat op de zeedijk bij de haven en is daardoor van veraf zichtbaar en heeft een goede windvang. De molen staat op de graskruin van de dijk.

Beschermde status - rijksmonument

Waardering - zeer hoog

Impact - groot

Advies - behoud

Zeeweringen

projectbureau Zeeweringen is een samenwerking van Rijkswaterstaat Zeeland, waterschap Zeeuwse Lijanden en waterschap Zeeuws Vlaanderen.

Monument (Zeeuwse vrouwen)

Code
CZO-222

Gelegen in cluster - Sint Philipsland

Beschrijving
Borstbeeld van twee Zeeuwse vrouwen die op uitkijk staan bij de haven. 1998, H. Bogaers. Beeld staat op graskruin van de dijk, in het verlengde van de Voorstraat.

Beschermde status - nee

Waardering - zeer hoog

Impact - groot

Advies - behoud

Zeeweringen

projectbureau Zeeweringen is een samenwerking van Rijkswaterstaat Zeeland, waterschap Zeeuwse Eilanden en waterschap Zeeuws-Vlaanderen

Strekdam

Code

CZO-223 (CHS-code GEO-5117)

Gelegen in cluster - nee

Beschrijving

Lage, smalle strekdam van basaltblokken. Bekleding van de dam is Petit Granit met enkele los gestapelde betonblokken. Bekleding van dijk ter hoogte van de dam: overgang van grind overgoten met asfalt naar Haringman met grind overgoten met asfalt. Weg van gras aanwezig.

Beschermde status - nee

Waardering - hoog

Impact - redelijk groot

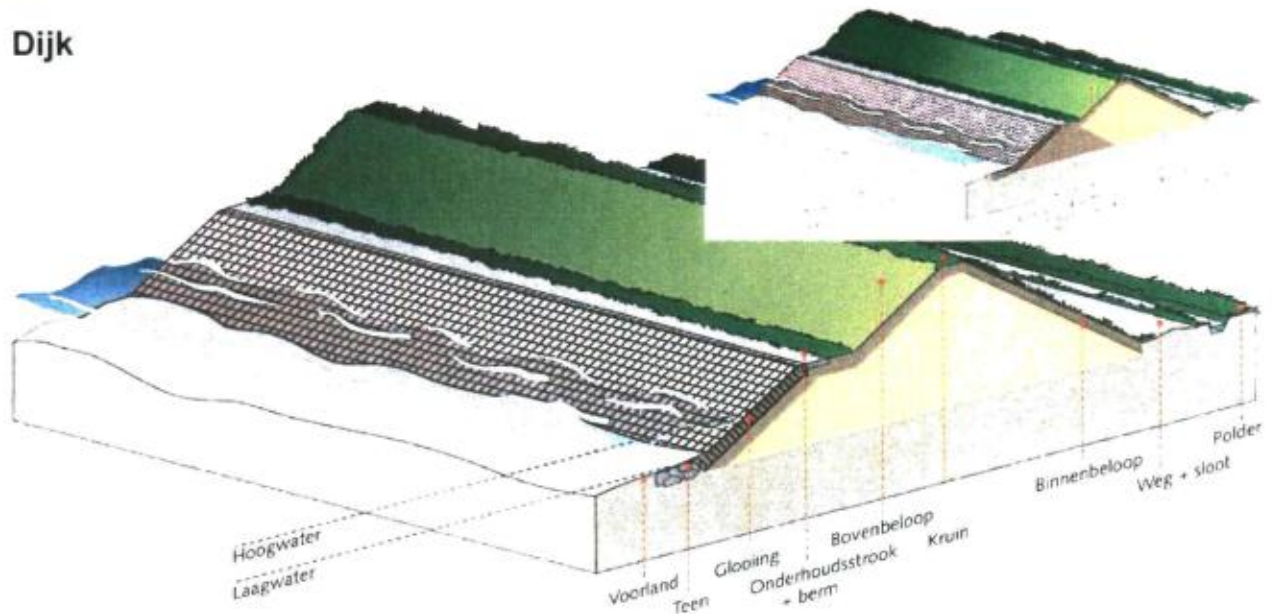
Advies - aanpassen

Zeeweringen

projectbureau Zeeweringen is een samenwerking van Rijkswaterstaat Zeeland, waterschap Zeeuwse Eilanden en waterschap Zeeuws-Vlaanderen

Dijk

Code

CZO-224 (CHS-code GEO-5201)

Gelegen in cluster - gedeeltelijk

Beschrijving

De zeedijken hebben een veel flauwer buitentalud dan de polderdijken (om golfoploop tegen te gaan) dat bovendien onderaan verhard is. Het binnentalud is steiler en begroeid met gras. Op de kruin ligt doorgaans geen weg, soms wel een pad. Mogelijk historische kern aanwezig (inzet in plaatje). Grote diversiteit aan bekleding: natuursteen (basalt), vlakke betontegels (systeem Streefkerk), Haringman, polygoonzuilen en hydroblokken. Geen oude dijkpalen meer aangetroffen.

Beschermde status - nee

Waardering - hoog / zeer hoog

Impact - groot

Zeeweringen

projectbureau Zeeweringen is een samenwerking van Rijkswaterstaat Zeeland, waterschap Zeeuwse Eilanden en waterschap Zeeuws-Vlaanderen

Strekdam

Code

CZO-225 (CHS-code GEO-5115)

Gelegen in cluster - nee

Beschrijving

Diverse dammetjes van stenen. Bekleding dijk ter hoogte van de dammetjes: overgang Haringman naar basalt aan teen, daarboven grind overgoten met asfalt, gras op kruin. Weg van gras aanwezig.

Beschermde status - nee

Waardering - hoog

Impact - redelijk groot

Advies - aanpassen

zeeweringen

projectbureau Zeeweringen is een samenwerking van Rijkswaterstaat Zeeland, waterschap Zeeuwse Eilanden en waterschap Zeeuws Vlaanderen

Tramweghaven

Code

CZO-226 (CHS-code GEO-5097 / ZL-SP-044)

Gelegen in cluster - nee

Beschrijving

Veerhaven van het veer Anna Jacobapolder-Zijpe; beweegbare stalen oprijbrug; fuikpalen; aan het opstel-/verkeersplein een voormalig (restaurant-)gebouw; het geheel is in ca. 1954 gemoderniseerd. Rechthoekig havenkom aan de buitenkant van de Willempolder in het Zijpe. Twee havendammen, buitentalud bekleed met basalt, soms overgoten met beton. Betontegels of klinkerweg op kruin. Aan het eind twee oude lichtopstanden met nieuw trapwerk. Aan de noorddam bevindt zich een moderne steiger. Het binnentalud van de haven is bekleed met basalt en betontegels. Er zijn enkele oude bolders en palen aanwezig.

Beschermde status - nee

Waardering - hoog

Impact - redelijk groot

Advies - aanpassen

Zeeweringen

projectbureau Zeeweringen is een samenwerking van Rijkswaterstaat Zeeland, waterschap Zeeuwse Eilanden en waterschap Zeeuws Vlaanderen

Voormalige haven

Code
CZO-227 (CHS-code GEO-5098)

Gelegen in cluster - nee

Beschrijving

Een havenkom met een houten kade aan twee zijden begrensd door dijken en aan één zijde begrensd door een schor. Het binnentalud is bekleed met basalt en graniet. Aanlegsteiger: betonnen beschoeiing en houten meerpalen aanwezig.

Beschermde status - nee

Waardering - hoog

Impact - redelijk groot

Advies - aanpassen

Zeeweringen

projectbureau Zeeweringen is een samenwerking van Rijkswaterstaat Zeeland, waterschap Zeeuwse Eilanden en waterschap Zeeuws-Vlaanderen

Sluis

Code

CZO-228 (GEO-5156)

Gelegen in cluster - nee

Beschrijving

Gemetselde sluis met een boogvormige doorgang en een datumsteen.

Beschermde status - nee

Waardering - hoog

Impact - groot

Advies - behoud

Zeeweringen

projectbureau Zeeweringen is een samenwerking van Rijkswaterstaat Zeeland, waterschap Zeeuwse Eilanden en waterschap Zeeuws-Vlaanderen

Bekaaid schor

Code
CZO-230 (CHS-code GEO-5116)

Gelegen in cluster - nee

Beschrijving
Strekdam van basaltblokken in lengterichting langs de kust van basaltblokken. Bekleding dijk ter hoogte van de dam en schor: Haringman.

Beschermde status - nee

Waardering - hoog

Impact - redelijk groot

Advies - aanpassen

Zeeweringen

projectbureau Zeeweringen is een samenwerking van Rijkswaterstaat Zeeland, waterschap Zeeuwsch-Landen en waterschap Zeeuws-Vlaanderen

Bruinisser Stelberg

Code

CZO-231 (CHS-code 2)

Gelegen in cluster - nee

Beschrijving

Terrein met een buitendijkse hollestelle (een zoetwaterreservoir in een zilte omgeving).
Bekleding dijk ter hoogte van de hollestelle: Haringman en gras op kruin.

Beschermde status - AMK

Waardering - zeer hoog

Impact - groot

Advies - behoud

Zeeweringen

projectbureau Zeeweringen is een samenwerking van Rijkswaterstaat Zeeland, waterschap Zeeuwse Eilanden en waterschap Zeeuws-Vlaanderen

Verdronken gebied

Code

CZO-233 (CHS-code GEO-5079)

Gelegen in cluster - nee

Beschrijving

Schor in een strook langs de kust van Sint Philipsland; begroeid en voorzien van diverse geultjes. Hier bevindt zich de Bruinisser Stelberg en verder bevond zich hier in de 16e eeuw het militaire bolwerk Rumoirt. Bekleding dijk: lichte natuursteen en gras.

Beschermde status - nee

Waardering - hoog

Impact - redelijk groot

Advies - aanpassen

Zeeweringen

projectbureau Zeeweringen is een samenwerking van Rijkswaterstaat Zeeland, waterschap Zeeuwse Eilanden en waterschap Zeeuws-Vlaanderen

Philipsdam

Code

CZO-234 (CHS-code GEO-76)

Gelegen in cluster - nee

Beschrijving

Forse dam met scheepvaartsluizen. Bekleding: polygoonzuilen.

Beschermde status - nee

Waardering - hoog

Impact - klein

Advies - inpassen

Zeeweringen

projectbureau Zeeweringen is een samenwerking van Rijkswaterstaat Zeeland, waterschap Zeeuwse Eilanden en waterschap Zeeuws-Vlaanderen

Zeelandbrug

Code

CZO-236 (CHS-code GEO-41)

Gelegen in cluster - Zierikzee

Beschrijving

Brug gebouwd in 1959-1965 van bijna 5 km lang, voorzien van 52 overspanningen van 95 meter elk en rustend op 54 pijlers. Via een beweegbaar deel van 40 m kunnen schepen doorgelaten worden.

Beschermde status - nee

Waardering - zeer hoog

Impact - klein

Advies - inpassen

zeeweringen

Projectbureau Zeeweringen is een samenwerking van Rijkswaterstaat Zeeland, waterschap Zeeuwse Eilanden en waterschap Zeeuws-Vlaanderen

Roggenplaathaven

Code

CZO-241 (CHS-code GEO-202)

Gelegen in cluster - Doorbraakgebied Schelphoek

Beschrijving

Onregelmatig gevormd havenbassin aangelegd op een voormalig werkeiland in de Oosterschelde, dat thans deel uitmaakt van de stormvloedkering.

Beschermde status - nee

Waardering - hoog

Impact - klein

Advies - inpassen

Zeeweringen

projectbureau Zeeweringen is een samenwerking van Rijkswaterstaat Zeeland, waterschap Zeeuwse Eilanden en waterschap Zeeuws Vlaanderen

Dijkpalen

Code
CZO-244

Gelegen in cluster - gedeeltelijk

Beschrijving
Grote diversiteit aan materialen en typen dijkpalen aanwezig: natuursteen, kunststof en hout, met diverse nummeringen.

Beschermde status - nee

Waardering - zeer hoog

Impact - groot

Advies - behoud

zeeweringen

projectbureau Zeeweringen is een samenwerking van Rijkswaterstaat Zeeland, waterschap Zeeuwse Eilanden en waterschap Zeeuws-Vlaanderen

Muraltglooiing

Code
CZO-245

Gelegen in cluster - Zierikzee

Beschrijving

Aantal betonnen segmenten net ten noorden van het Havenkanaal Zierizee. Dijk verder bekleed met basalt overgote met beton en houten palenrijen.

Beschermde status - nee

Waardering - zeer hoog

Impact - groot

Advies - behoud

Zeeweringen

projectbureau Zeeweringen is een samenwerking van Rijkswaterstaat Zeeland, waterschap Zeeuwse Eilanden en waterschap Zeeuws-Vlaanderen

Woonhuis

Code

CZO-246 (CHS-code ZL-TH-074)

Gelegen in cluster - Strijenham

Beschrijving

Eenvoudig rechthoekig gebouw van 1 bouwlaag; gepleisterde/gedecoreerde lateien met draagstenen; gevelbanden in rood/gele baksteen. Overigens rode baksteen in kruisverband. In voorgevel grote opening; mogelijk zaten hier goederendeuren.

Beschermde status - nee

Waardering - zeer hoog

Impact - groot

Advies - behoud

Zeeweringen

projectbureau Zeeweringen is een samenwerking van Rijkswaterstaat Zeeland, waterschap Zeeuws Eilanden en waterschap Zeeuws Vlaanderen

Muraltmuur

Code
CZO-247

Gelegen in cluster - nee

Beschrijving

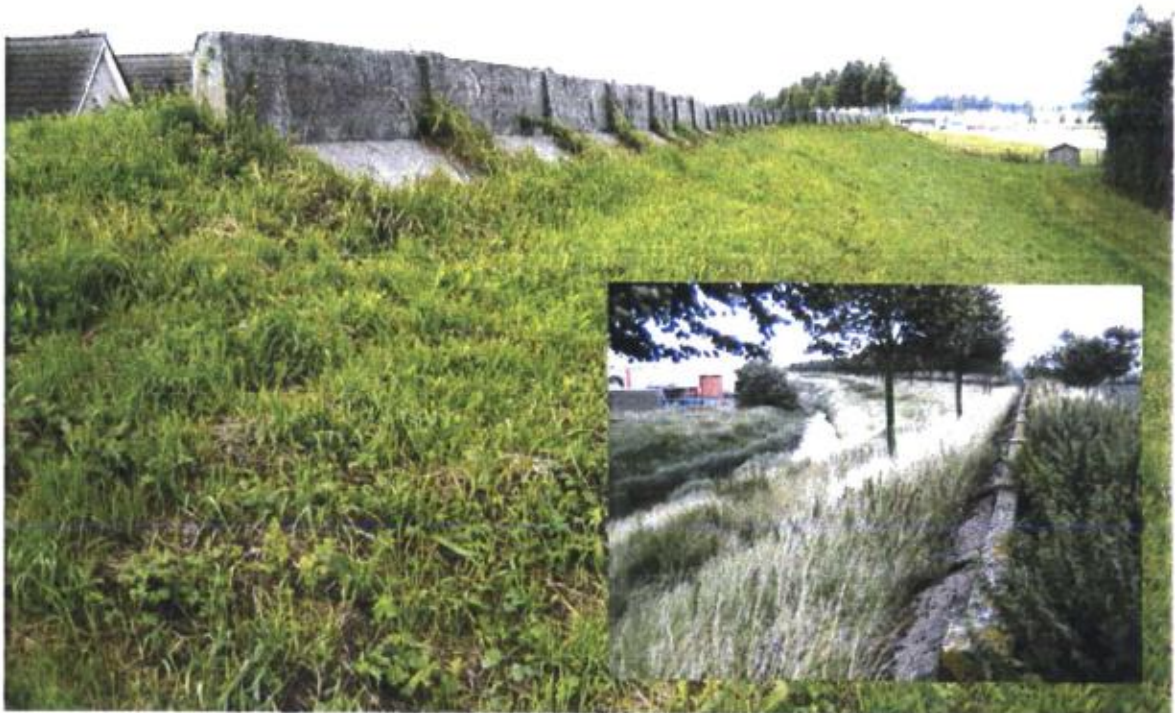
Tweetal stukken Muraltmuur in de Eerste Bathpolder doorsneden door de weg over de Oesterdam. Het eerste stuk heeft een lengte van ca. 360 meter en is gesitueerd op de voormalige zeewering tussen de aansluiting van de Oesterdam op de bestaande zeewering en de weg over de Oesterdam. Het tweede deel heeft een lengte van ca. 125 meter en is gesitueerd vanaf de westzijde van de weg over de Oesterdam richting het Bathse spuikanaal.

Zeeweringen

projectbureau Zeeweringen is een samenwerking van Rijkswaterstaat Zeeland, waterschap Zeeuws Eilanden en waterschap Zeeuws Vlaanderen

Muraltmuur

Code

CZO-248 (CHS-code GEO-5125)

Gelegen in cluster - nee

Beschrijving

Tussen Scherpenisse en Sint Maartensdijk is op de dijk naast de Westkerkseweg een Muraltmuur met een lengte van ca. 785 meter gesitueerd. De muur staat langs de oude loop van de Pluimpot welke Tholen eeuwenlang in tweeën deelde, een oostelijk en een westelijk deel. In 1556 werd het noordelijke deel van de Pluimpot afgedamd. In 1957 werd de Pluimpot gescheiden van de Oosterschelde middels een dam en daarmee eindigde haar rol definitief als havengeul voor Scherpenisse en Sint Maartensdijk.

